HANGON KAUPUNKI
HANGÖ STAD

Läroplan för den grundläggande utbildningen i Hangö stad

1.8.2016 -

Godkänd i Bildningsnämndens svenskspråkiga sektion 7.4.2016, §19

Tillägg (ny timfördelning och läroplan i finska i årsk. 1 och 2) 21.11.2019 § 32
Uppdatering kap. 6 och 7, 10.9.2020, § 89, tillägg B-finska, 24.9.2020, § 29
Uppdatering A-finska, Mofi åk 3 och 4, 16.2.2021, §6, tillägg kortkurs i musik åk 8 – 9, 16.2.2021, §5
Uppdatering kap. 15.4.19 Elevhandledning, 30.3.2021, §11
Uppdatering kap. 7 Stöd för lärande och skolgång, undervisning enl. verksamhetsområde 6.5.2021, §16
Uppdatering Bedömning av uppförande i kap. 6 19.10.2021, §93
Tillägg kap. 6.1 22.3.2022, §30
Fr.o.m. 1.8.2022: Uppdatering timfördelning, kap. 12 och kap. 12.1 5.4.2022, §12 - §14
Fr.o.m. 1.8.2025 timfördelningen BILDSS 24.3.2025 §11
Fr.o.m. 1.8.2025 revidering av kap 1 – 8, 28.5.2025 §55
Fr.o.m. 1.8.2026 enl. ändringsföreskrift OPH-467-2026, 26.3.2026
Uppdatering 15.9.2026 § 21 valbara kurser i högstadiet
Tillägg 10.11.2026 § 106 kap. 4.2.3 Främjande av en fysiskt aktiv livssti

Denna läroplan ersätter den läroplanen som godkänts 12.5.2005 i Bildningsnämndens svenskspråkiga sektion.

- **läroplanen tas stegvis i bruk enligt årskurs läsåren 2016 - 2019**

Innehåll

Innehållsförteckning

1. Den lokala läroplanens betydelse och uppgörandet av den 7
1.1. Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen 7
1.2. Principer för uppgörandet av den lokala läroplanen 7
1.3. Utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen 8
1.4. Uppgörandet av den lokala läroplanen och centrala beslut gällande undervisningen 9
2. Den grundläggande utbildningen som grund för allmänbildning 12
2.1. Förpliktelser som styr undervisningen 12
2.2. Värdegrunden för den grundläggande utbildningen 13
2.3. Synen på lärande 14
2.4. Frågor som avgörs på lokal nivå 15
3. Den grundläggande utbildningens uppdrag och allmänna mål 15
3.1. Den grundläggande utbildningens uppdrag 15
3.2. Nationella mål för undervisning och fostran 16
3.3. Mångsidig kompetens som mål 17
3.4. Frågor som avgörs på lokal nivå 22
4. Verksamhetskulturen i en enhetlig grundläggande utbildning 23
4.1. Verksamhetskulturens betydelse och utvecklandet av den 23
4.2. Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen 24
4.2.1. En lärande organisation är kärnan i verksamhetskulturen 24
4.2.2. Välbefinnande och en trygg vardag 25
4.2.3 Främjande av en fysiskt aktiv livsstil 25
4.2.4. Kommunikation och mångsidiga arbetssätt 25
4.2.5. Kulturell mångfald och språkmedvetenhet 26
4.2.6. Delaktighet och demokrati 26
4.2.7. Likabehandling och jämlikhet 26
4.2.8. Ansvar för miljön och en hållbar framtid 27
4.3. Lärmiljöer och arbetssätt 27
4.3.1. Lärmiljöer 27
4.3.2. Arbetssätt 28
4.4. Helhetsskapande undervisning och mångvetenskapliga lärområden 29
4.5 Frågor som avgörs på lokal nivå 30
5. Skolarbete som främjar lärande och välbefinnande 32
5.1. Gemensamt ansvar för skoldagen 32

5.2. Samarbete ... 34
5.2.1. Elevernas delaktighet ... 34
5.2.2. Samarbete mellan hem och skola ... 35
5.2.3. Skolans interna samarbete och samarbete med andra parter ... 36
5.3. Fostrande samtal och disciplinära åtgärder ... 36
5.4. Olika sätt att anordna undervisningen ... 38
5.4.1. Undervisning enligt verksamhetsområden ... 38
5.4.2. Flexibel grundläggande utbildning ... 44
5.4.3. Framskridande i studier enligt målhelheter ... 45
5.4.4. Undervisning i sammansatt klass ... 46
5.4.5. Fjärruppkoppling i undervisningen ... 46
5.4.6. Undervisning för elever som är patienter inom den specialiserade sjukvården och konsultativ sjukhusundervisningstjänst ... 47
5.4.7. Avvikande ordnande av grundläggande utbildning ... 48
5.4.8. Undervisning i särskilda situationer ... 49
5.5. Annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran ... 49
5.6 Frågor som avgörs på lokal nivå ... 51
6. Bedömning av elevens lärande och kunnande i den grundläggande utbildningen ... 56
6.1. Bedömningens syften i den grundläggande utbildningen ... 56
6.1.1. Formativ bedömning ... 57
6.1.2. Summativ bedömning ... 57
6.2. Allmänna principer för bedömningen ... 58
6.3. Bedömning av lärande och kunnande ... 60
6.4. Bedömning av arbete ... 60
6.5. Bedömning av uppförande ... 60
6.6. Studiegången i den grundläggande utbildningen ... 61
6.6.1. Studiegången enligt årskurs ... 61
6.6.2. Framskridande i studier enligt målhelheter ... 61
6.7. Gemensamma läroämnen och valfria ämnen som ska bedömas i slutet av läsåret ... 62
6.8. Slutbedömningen i den grundläggande utbildningen ... 62
6.8.1. Bildandet av slutvitsord i den grundläggande utbildningen ... 63
6.8.2. Slutbedömningen i gemensamma läroämnen ... 63
6.8.3. Slutbedömningen i gemensamma konst och färdighetsämnen ... 63
6.8.4. Slutbedömningen i valfria ämnen ... 64
6.8.5. Undervisning som betonar ett läroämne eller en särskild utbildningsuppgift och slutbedömning ... 64

6.8.6. Slutbedömningen av en elev som får elevspecifika stödåtgärder 64
6.9. Frånvaro och dess inverkan på bedömning 65
6.10. Ny bedömning och rättelse av bedömning 65
6.11. Betyg 65
6.11.1. Verbala omdömen och siffervitsord i betygen 65
6.11.2. Läsårsbetyg 66
6.11.3. Mellanbetyg 67
6.11.4. Skiljebetyg 67
6.11.5. Avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen 68
6.12. Särskild examen och betyg över studier som avlagts genom särskild examen 70
6.13 Frågor som avgörs på lokal nivå 70
7. Stöd för lärande och skolgång 75
7.1. Elevens rätt till stöd för lärande och skolgång 76
7.2. Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande 77
7.3. Gruppspecifika stödformer – mål och anordnande 78
7.3.1. Allmän stödundervisning som ges av en lärare 78
7.3.2. Stödundervisning i undervisningsspråket som ges av en lärare 79
7.3.3. Undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning 79
7.4. Elevspecifika stödåtgärder 80
7.4.1. Bedömning av behovet av elevspecifikt stöd 80
7.4.2. Plan för genomförande av elevspecifikt stöd 81
7.4.3. Beslut om stöd 82
7.5. Avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs eller från målen i läroplanen 84
7.5.1. Avgränsning av lärokursen i ett läroämne 85
7.5.2. Tillfällig befrielse från att fullgöra lärokursen i läroämnet på grund av hälsoskäl 85
7.6. Anordnande av grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan 86
7.7. Undervisning för en elev som är patient inom den specialiserade sjukvården och konsultativ sjukhusundervisningstjänst 87
7.8. Kontinuerligt stöd i övergångsskeden, samarbete och smidig överföring av information 87
7.9 Frågor som avgörs på lokal nivå 88
8. Elevvård 90
8.1. Frågor som avgörs på lokal nivå och uppgörandet av utbildningsanordnarens elevvårdsplan 90
9. Särskilda frågor som anknyter till språk och kultur 93
9.5 Frågor som avgörs på lokal nivå 93
10. Undervisning på två språk 96

11. Undervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip 96
12. Valfrihet i den grundläggande utbildningen 96
12.1. Valfria timmar i konst- och färdighetsämnen 97
12.2 Valfria ämnen 103
12.3 Frivilliga och valfria lärokurser i främmande språk 110
13. Årskurserna 1-2 112
13.1 Övergången från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen och uppdraget i årskurs 1-2 112
13.4.1 Modersmål och litteratur 112
13.4.2 Finska A1 (godkänd 21.11.2019) 113
13.4.4 Matematik 114
13.4.5 Omgivningslära 116
13.4.6 Religion 117
13.4.7 Livsåskådningskunskap 117
13.4.8 Musik 118
13.4.9 Bildkonst 118
13.4.10 Slöjd 119
13.4.11 Gymnastik 119
14 Årskurserna 3 – 6 120
14.4.1 Modersmål och litteratur 120
14.4.2 A-Finska 123
14.4.3 Engelska, A-lärokurs 129
14.4.4 Matematik 132
14.4.5 Omgivningslära 137
14.4.6 Religion 138
14.4.7 Livsåskådningkunskap 139
14.4.8 Historia 140
14.4.9 Samhällslära 141
14.4.10 Musik 141
14.4.11 Bildkonst 143
14.4.12 Slöjd 144
14.4.13 Gymnastik 146
14.4.14 Elevhandledning 148
15. Årskurs 7 – 9 148
15.4.1. Modersmål och litteratur 148
15.4.2. Finska 150

15.4.3. Engelska 155
15.4.4 Matematik 157
15.4.5 Biologi 158
15.4.6 Geografi (godkänd 20.9.2017) 160
15.4.7 Fysik 162
15.4.8 Kemi 163
15.4.9 Hälsokunskap 165
15.4.10 Religion Evangelisk-luthersk religion 168
15.4.11 Livsåskådningkunskap 169
15.4.12 Historia 170
15.4.13 Samhällslära 172
15.4.14 Musik 173
15.4.15 Bildkonst 173
15.4.16 Slöjd 174
15.4.17 Gymnastik 175
15.4.18. Huslig ekonomi 177
15.4.19 Elevhandledning 178

1. Den lokala läroplanens betydelse och uppgörandet av den

1.1. Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen

Styrsystemet för den grundläggande utbildningen ska garantera jämlikhet och kvalitet i utbildningen samt skapa goda förutsättningar för elevernas växande, utveckling och lärande. Styrsystemets normdel består av lagen och förordningen om grundläggande utbildning, statsrådets förordningar, grunderna för läroplanen samt den lokala läroplanen och läsårsplanerna som baserar sig på den. Syftet med revideringen av styrsystemet är att undervisningen bättre ska kunna ta hänsyn till förändringarna i omvärlden och att stärka skolans uppdrag att bygga en hållbar framtid.

Grunderna för läroplanen bygger på lagen och förordningen om grundläggande utbildning och på statsrådets förordning som fastställer målen och timfördelningen. Grunderna för läroplanen är en nationell föreskrift utfärdad av Utbildningsstyrelsen enligt vilken den lokala läroplanen görs upp. Syftet med grunderna för läroplanen är att stödja och styra undervisningen och skolarbetet samt främja en enhetlig grundläggande utbildning på lika villkor.

Den grundläggande utbildningen är en helhet som omfattar undervisning och fostran där målen och innehållet för olika delområden hör samman och bildar en grund för undervisningen och verksamhetskulturen. Därför innehåller grunderna för läroplanen utöver föreskrifter om mål och innehåll även text som belyser dessa. Grunderna för läroplanen innehåller också, till de delar det behövs, hänvisningar till den lagstiftning som grunderna baserar sig på.

Den lokala läroplanen är en viktig del av styrsystemet. Den beskriver och styr genomförandet av såväl nationella mål som mål och uppdrag som anses viktiga på lokal nivå. Den lokala läroplanen ger en gemensam grund och riktlinje för det dagliga skolarbetet. Den är ett strategiskt och pedagogiskt verktyg som styr utbildningsanordnarens verksamhet och skolornas arbete. Läroplanen förenar skolornas verksamhet med övrig lokal verksamhet som ordnas för att främja barnens och de ungas välbefinnande och lärande.

1.2. Principer för uppgörandet av den lokala läroplanen

Utbildningsanordnaren ansvarar för att göra upp en lokal läroplan och utveckla den. I läroplanen bestäms om det fostrande arbetet, undervisningen, bedömningen av lärande och om hur stöd, handledning och elevvård, samarbete mellan hem och skola samt övrig verksamhet ska ordnas och förverkligas. Där kompletteras och prioriteras ur ett lokalt perspektiv de mål, riktlinjer och centrala innehåll samt övriga frågor som gäller undervisningen som fastställs i grunderna för läroplanen. Utbildningsanordnaren ska utarbeta läroplanen med beaktande av elevernas behov, lokala särdrag samt resultat från utvecklingsarbete och intern utvärdering.

Läroplanen ska främja en fortlöpande utveckling av undervisningens kvalitet och stärka utbildningens kontinuitet. Den ska skapa en god grund för övergången från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen och från den grundläggande utbildningen till följande utbildningsstadium. Läroplanen ska utarbetas med hänsyn till övriga lokala planer, såsom

- eventuell plan för småbarnspedagogik
- förskoleundervisningens läroplan
- eventuell plan för undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- eventuell plan för morgon och eftermiddagsverksamheten
- välfärdsplan4 för barn och unga enligt barnskyddslagen
- likabehandlingsplan enligt lagen om likabehandling

• eventuell plan för hållbar utveckling, kulturell fostran och övriga planer och beslut som utbildningsanordnaren fattat i synnerhet angående utbildning, barn, ungdomar och familjer.

Utbildningsanordnaren ska godkänna läroplanen separat för undervisning på svenska, finska eller samiska samt vid behov för undervisning på något annat språk. Utbildningsanordnaren kan utarbeta en gemensam lokal läroplan för alla sina skolor eller en plan som innehåller både utbildningsanordnarens gemensamma delar och delar som är gemensamma för flera skolor och/eller skolspecifika delar. Utbildningsanordnaren fattar själv beslut om hur läroplanen utarbetas. Utbildningsanordnare kan också komma överens om gränsöverskridande samarbete och gemensamma regionala riktlinjer för läroplanerna.

När läroplanen uppgörs beaktas att undervisningen kan vara huvudsakligen indelad i läroämnen eller förverkligas genom helhetsskapande undervisning. Om undervisningen är helhetsskapande kan också årskurshelheterna i läroplanen vara helhetsskapande.

Elevernas elevspecifika planer ska utarbetas utgående från den gemensamma läroplanen. I läsårsplanen ska preciseras hur läroplanen kommer att genomföras i den enskilda skolan under läsåret. Förordningen om grundläggande utbildning förpliktar utbildningsanordnaren att informera eleverna och deras vårdnadshavare om centrala frågor som fastställs i läsårsplanen.

Samarbete kring läroplanen och läsårsplanen bidrar till att alla parter förbinder sig till de gemensamma målen och ökar enhetligheten i undervisningen och det fostrande arbetet. Utbildningsanordnaren ska se till att personalen inom undervisningsväsendet har möjlighet att delta i samarbetet samt främja samarbetet både mellan läroämnena och mellan aktörer inom olika sektorer. Det ska finnas möjlighet att delta oberoende av hur planerna utarbetas. Eleverna ska enligt lagen ges möjlighet att delta i beredandet av läroplanen och de planer som anknyter till den. Det är viktigt att också vårdnadshavarna har möjlighet att delta i läroplansarbetet, utarbetandet av läsårsplan och i planeringen av skolans verksamhet, i synnerhet gällande målen för fostran, verksamhetskulturen och samarbetet mellan hem och skola. Det är särskilt viktigt att eleverna och vårdnadshavarna kan delta i arbetet på ett meningsfullt och mångsidigt sätt. Elevernas utvecklingsstadium ska beaktas då man planerar deras delaktighet.

Samarbete med aktörer utanför skolan berikar skolarbetet och knyter det till det omgivande samhället. Till de delar läroplanen berör elevvård och samarbete mellan hem och skola förpliktar lagen om grundläggande utbildning utbildningsanordnaren att utarbeta läroplanen i samarbete med de myndigheter som ansvarar för social och hälsovårdstjänsterna inom välfärdsområdet. Det behövs även samarbete med övriga förvaltningar för att kunna garantera alla elevers skolgång, trygghet, säkerhet och välbefinnande. Samarbete med andra organisationer och olika experter förbättrar ytterligare kvaliteten på planerna och skolarbetet.

En elev har enligt lagen om grundläggande utbildning rätt att varje skoldag få undervisning enligt läroplanen. Utbildningsanordnaren ska se till att denna rättighet uppfylls och alla som arbetar med eleverna ska verkställa den läroplan som utbildningsanordnaren godkänt och följa övriga normer som reglerar arbetet.

1.3. Utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen

Utbildningsanordnaren ska utvärdera sin utbildning och utbildningens effekt och delta i extern utvärdering av sin verksamhet. Syftet med utvärderingen är att utveckla utbildningen och förbättra förutsättningarna för lärande. Uppföljning, regelbunden utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen och läsårsplanen är en del av denna utvärderingsskyldighet.

I utbildningsanordnarens och skolornas interna utvärderingar kan resultaten från nationella utvärderingar och utvecklingsprojekt och de nationella kvalitetskriterierna för den grundläggande utbildningen användas. Samarbete med eleverna, vårdnadshavarna och andra aktörer främjar öppen och konstruktiv självvärdering.

Ändringar i läroplansgrunderna förutsätter att motsvarande ändringar görs i den lokala läroplanen och omsätts i praktiken. Utbildningsanordnaren kan granska sin läroplan och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet utifrån lokala behov och genom att utnyttja resultaten från utvecklingsarbete.

1.4. Uppgörandet av den lokala läroplanen och centrala beslut gällande undervisningen

Den lokala läroplanen, de läsårsplaner som förtydligar denna och övriga planer ska uppgöras med beaktande av ovan beskrivna mål och principer på det sätt som utbildningsanordnaren beslutar. Utbildningsanordnaren kan besluta om att till skolorna delegera beslut som ingår i läroplanen och om uppgörandet av en skolspecifik läroplan.

I Hangö görs det lokala läroplansarbetet av en arbetsgrupp som leds av bildningsdirektören. Den består av representanter från båda språkgrupperna. Den lokala läroplanen uppgörs enligt språkgrupp. Den kan innehålla skolvisa betoningar gällande lärostoff och strategi. De delområden som inte fastställs i den lokala läroplanen delegeras till skolornas årligen godkända arbetsplaner.

Läroplansarbetet utförs delvis över språkgränsen, delvis per språkgrupp, så att de ämnesvisa delarna görs på språklig grund, då igen de allmänna skrivs över språkgränserna. De lokala läroplanerna godkänns skilt för vardera språkgruppen av nämndens respektive sektion. Den godkända lokala läroplanen publiceras på stadens hemsida.

Bildningsväsendets personal sammanställer läroplanen i digitalform. Företrädare för social- och hälsovårdspersonalen, bl.a. skolpsykologer, skolkuratorer och skolhälsovårdare deltar i de delar av läroplanen som berör elevvården. Läroplanen utarbetas även i samråd med aktörer som har med barn- och ungdomsarbete att göra, bl.a. personalen inom småbarnsfostran, förskoleundervisning, andra stadiets utbildning, idrotts- och ungdomssektorn. Elever och vårdnadshavare deltar i uppgörandet av läroplanen, utvärderingen och utvecklandet. Vårdnadshavare har möjlighet att påverka de delar som omfattar samarbete mellan hem och skola.

Uppföljningen av läroplanen sker genom regelbundna skolvisa och kommunala utvärderingstillfällen samt genom respons. Läroplanen utvecklas sedan på basen av detta. Ändringar och tillägg i läroplanen godkänns av bildningsnämndens sektioner.

I staden finns bland annat följande program som kompletterar läroplanen:

- plan för eftermiddagsverksamhet
- elev- och studerandevårds plan
- stadens Jämställdhets- och likabehandlingsplan
- plan för oroväckande frånvaro

Vid övergången mellan förskolan och grundundervisningen samarbetar man bl.a. genom skolmognadstest. Nybörjarna får bekanta sig med skolarbetet genom besök i skolorna. Inom för och nybörjarundervisningen förbereder man tillsammans skolstarten. Vid övergången från sjätte klass till sjunde klass hålls övergångsmöten, där rektorer, lärare och elevvårdspersonal deltar. Vid övergången till andra stadiet, leds och informeras eleverna i övergångsstadiet och vid behov samarbetar man med den mottagande skolan.

Undervisningen anordnas i huvudsak enligt årskurs eller vid behov i sammansatt klass, där växelkurser kan användas. Undervisningen kan också fortskrida oberoende av årskurs eller enligt ett individuellt studieprogram som kräver ett förvaltningsbeslut om elevspecifika stödåtgärder. Undervisningen anordnas i huvudsak ämnesindelat alternativt i målhelheter men kan vid behov också helt eller delvis förenhetligas med en plan.

Undervisningstimmarna fördelas per årskurs enligt den timfördelning som statsrådet fastställt och som bildningsnämndens sektion godkänt.

Timfördelningen för språkprogrammet finns i verksamhetsstadgan, som är godkänd av bildningsnämnden.

Tillvalsämnena bestäms närmare i kapitel 12.

Gruppspecifika stödformer beskrivs i skolornas arbetsplaner. Elevhandledningen erbjuds enligt grunderna för läroplanen i kapitel 13, 14 och 15, samt ur den uppgjorda handledningsplanen och vad som bestäms i skolornas arbetsplaner.

De lokala särdragen är läget vid Östersjön, historiska aspekter samt tvåspråkigheten

Timfördelningen Grundskolan 1.8.2025	Åk 1	Åk 2	Åk 3	Åk 4	Åk 5	Åk 6	Åk 7	Åk 8	Åk 9	Totalt
MO	8	7	6	5	4	4	4	3	3	44
FI	1	1	2	2	3	2	2	3	2	18
EN				2	2	2	2	2	2	12
MA	4	4	4	4	4	4	3	4	4	35
BG, OL-BG	2	2	3	3	2	2	2	2	3	21
FK							2	3	2	7
HK							1	1	1	3
RE	1	1	2	1	1	1	1	1	1	10
HI					2	1	2	2		7
SL						2			3	5
MU	1	1	1	1	1	1	1	1		8
BK	(1)	2	1	1	1	2	2			(10)
TN/TS	2	2	2	2	2		2			12
GY	2	2	2	2	2	3	2	2	3	20
HL							3			3
EH							0,7	0,3	1	2
Sammanlagt	**22**	**22**	**23**	**23**	**24**	**24**	**29,7**	**24,3**	**25**	
Valfria ämnen								3	3	6
Konst- och färdighetsämnen			BK1	BK1	2	2	GY 1	2	2	11
	22	**22**	**24**	**24**	**26**	**26**	**30,7**	**29,3**	**30**	**234**
						Åk 1-6	*144 h*	*Åk 7-9*	*90 h*	

Tidigarelagd språkundervisning införd fr.o.m. hösten 2019. Eleverna läser finska fr.o.m. årskurs 1 (1 vt). I motsvarande grad minskas modersmålstimmarna i åk 1 och 2 med 1 vt. I den tidigare timfördelningen inleddes finska undervisningen fr.o.m. åk 3.

2. Den grundläggande utbildningen som grund för allmänbildning

Den grundläggande utbildningen ska lägga grunden för elevernas allmänbildning. Kommunen är skyldig att ordna grundläggande utbildning18 för de barn i läropliktsåldern som bor inom kommunens område. Förpliktelserna som styr den grundläggande utbildningen grundar sig på grundlagen, lagen och förordningarna om grundläggande utbildning, statsrådets förordning och grunderna för läroplanen. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning och internationella avtal som Finland förbundit sig att följa ska beaktas då undervisningen ordnas. Den grundläggande utbildningen bygger på en gemensam värdegrund och syn på lärande.

2.1. Förpliktelser som styr undervisningen

Den grundläggande utbildningen ska följa de enhetliga nationella grunderna för läroplanen enligt lagen om grundläggande utbildning. Utbildningen ska ordnas utgående från elevernas ålder och förutsättningar och främja en sund uppväxt och utveckling. Vid planering och anordnande av samt beslutsfattande om grundläggande utbildning ska barnets bästa i första hand beaktas. Utbildningen ska genomföras i samarbete med hemmen.

Eleverna har rätt att få undervisning enligt läroplanen samt elevhandledning och tillräckligt stöd för lärande och skolgång. Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande är en naturlig del av skolans verksamhetskultur. Undervisningsgrupperna ska sammansättas så att målen i läroplanen kan nås i undervisningen. De gruppspecifika stödformerna ska anordnas på ett ändamålsenligt sätt ska planeras och tilldelas resurser som en del av strukturen för skolarbetet som helhet. Med hjälp av elevspecifika stödåtgärder möjliggörs tillräckligt stöd för lärande och skolgång för alla elever. Eleverna har rätt till avgiftsfri undervisning, avgiftsfria läroböcker och andra läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial. Eleverna har dessutom rätt att avgiftsfritt få den elevvård som förutsätts för att de ska kunna delta i undervisningen samt studiesociala förmåner och tjänster enligt lagen. Elevvården regleras av lagen om elev och studerandevård. Den som deltar i utbildning har rätt till en trygg studiemiljö. Eleven ska varje skoldag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid som är ändamålsenligt ordnad. Måltidssituationen ska vara övervakad.

Enligt Finlands grundlag och lagen om likabehandling får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, etniskt eller nationellt ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, sexuell läggning, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hens person. Jämställdhetslagen förpliktar alla läroanstalter att se till att alla har lika möjligheter till utbildning, oberoende av kön. Undervisningen och lärostoffet ska stödja syftet med jämställdhetslagen och vara digitalt tillgängligt och beakta fysisk tillgänglighet i lärmiljön.

Undervisningen ska dessutom ordnas med beaktande av bestämmelser om undervisningspersonalens antal och behörighet och föreskrifter om bl.a. säkerhet och arbetarskydd, användning av personuppgifter, offentlighet och integritetsskydd, upphovsrätt samt bestämmelser om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn.

FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna är en grundläggande historisk och etisk tolkning av betydelsen av mänskliga rättigheter. Finland har förbundit sig att följa de flesta internationella avtal om mänskliga rättigheter som förutsätter att varje barns lärande och välbefinnande ska tryggas. De mest centrala är FN:s konvention om barnets rättigheter, den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter det vill säga den s.k. ESKkonventionen, Europakonventionen samt FN:s konvention om handikappades rättigheter. För att trygga samernas rättigheter ska dessutom FN:s deklaration om urfolkens rättigheter beaktas.

FN:s konvention om barnets rättigheter ger juridisk grund för den grundläggande utbildningen. Enligt konventionen är alla som arbetar med eller för barn skyldiga att följa avtalets grundläggande principer, som är att alla barn har samma rättigheter och lika värde, att barnet ska skyddas mot diskriminering, att barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn, att alla barn har rätt till skydd, omvårdnad och utveckling och att alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad. Enligt konventionen har varje barn rätt till ett gott liv och till individuell, fysisk, psykisk, andlig, moralisk och social utveckling.

2.2. Värdegrunden för den grundläggande utbildningen

Grunderna för läroplanen har utarbetats i enlighet med den värdegrund som beskrivs här.

Alla elever är unika och har rätt till god undervisning

Den grundläggande utbildningen bygger på övertygelsen om att barndomen har ett egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt i sig. Var och en har rätt att växa till sin fulla potential som människa och samhällsmedlem. I detta behöver eleven uppmuntran och individuellt stöd. Eleven behöver känna sig hörd och uppskattad i skolgemenskapen samt känna att hen får stöd för sitt lärande och välbefinnande. Lika viktigt är också erfarenheten av delaktighet och av att tillsammans bidra till det gemensamma arbetet och välbefinnandet.

Varje elev har rätt till god undervisning och att lyckas i skolarbetet. I takt med att eleverna lär sig formar de sin identitet, människosyn, världsbild och världsåskådning samt sin plats i världen. Samtidigt skapar eleverna en relation till sig själva, andra människor, samhället, naturen och olika kulturer. Att marginaliseras från lärande innebär att rätten till bildning inte förverkligas och detta utgör ett hot mot växande och utveckling. Den grundläggande utbildningen ska skapa möjligheter för livslångt lärande, som är en förutsättning för ett gott liv.

Betydelsen av värdegrundsarbetet i skolan ökar i en värld, där det multimediala informationsflödet, globala nätverk, sociala medier och kamratrelationer formar barnens och de ungas värderingar. Värdediskussioner som förs tillsammans med eleverna ger dem förutsättningar att känna igen och definiera värden och värderingar som de konfronteras med samt att kritiskt reflektera kring dem. Eleverna ska få stöd i att utveckla sin egen värdegrund. Gemensam reflektion kring värderingar i skolan och hemmen och det samarbete som bygger på denna bidrar till att trygga elevernas helhetsmässiga välbefinnande. Skolans personal ska bemöta hemmens olika religioner, åskådningar, traditioner samt hemmens olika syn på fostran med öppenhet och respekt för att skapa förutsättningar för konstruktiv kommunikation.

Humanitet, bildning, jämlikhet och demokrati

Den grundläggande utbildningen ska stödja elevernas utveckling till humana människor som strävar efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred. I denna utveckling är motsättningar mellan strävan och rådande verklighet oundvikliga. Bildning innebär bland annat att kunna hantera dessa motsättningar på ett etiskt och empatiskt sätt och våga försvara detgoda. Bildning innebär att både individuellt och i grupp kunna fatta beslut utgående från etisk reflektion, en annan människas situation och kunskap. Etiska och estetiska aspekter ger upphov till reflektion över vad som är värdefullt i livet. Bildning syns i sättet att förhålla sig till sig själv, till andra människor, till omgivningen och till kunskap samt i sättet och viljan att agera. En bildad människa strävar efter att handla rätt och att respektera sig själv, sin omgivning och andra människor. En bildad människa kan använda information på ett kritiskt sätt. Bildning innefattar också strävan till självreglering och ansvar för sin egen utveckling och sitt eget välbefinnande.

Den grundläggande utbildningen grundar sig på respekt för liv och mänskliga rättigheter och på att man försvarar dessa. Den grundläggande utbildningen ska främja välbefinnande, demokrati och aktiv medverkan i medborgarsamhället. Jämlikhet och en allmän princip om alla människors lika värde är ett centralt mål för den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska främja ekonomisk, social och regional jämlikhet och jämställdhet mellan könen. Undervisningen ska vara religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden. Skolan och undervisningen får inte användas som kanal för kommersiell påverkan.

Kulturell mångfald är en rikedom

Den grundläggande utbildningen bygger på det mångskiftande finländska kulturarvet som har formats och kontinuerligt formas genom växelverkan mellan olika kulturer. Undervisningen ska stödja elevernas kulturella identiteter och sporra dem att aktivt delta i egna kulturella och sociala gemenskaper och också till att de intresserar sig för andra kulturer. Samtidigt ska undervisningen stärka uppskattningen för kreativitet och kulturell mångfald, främja kulturell och interkulturell kommunikation och på så sätt lägga grund för en kulturellt hållbar utveckling.

Inom den grundläggande utbildningen möts människor med olika kulturell och språklig bakgrund och bekantar sig med olika seder och bruk, synsätt och livsåskådningar. Eleverna ska handledas att lära sig att se saker utifrån andra människors livssituationer och förhållanden. Att lära sig tillsammans över språk, kultur, religions och livsåskådningsgränserna skapar förutsättningar för genuin kommunikation och gemenskap. Den grundläggande utbildningen ska ge en grund för ett världsmedborgarskap som respekterar de mänskliga rättigheterna och som sporrar till positiva förändringar.

Nödvändigheten av en hållbar livsstil

Människan är en del av naturen och helt beroende av livskraftiga ekosystem. Att förstå detta är centralt i att växa som människa. Den grundläggande utbildningen ska främja en hållbar livsstil och ekosocial bildning. Hållbar utveckling och livsstil kan ses ur ett ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt perspektiv. Den ledande tanken inom ekosocial bildning är att skapa en livsstil och kultur som värnar om människans okränkbara värde och ekosystemens mångfald och förmåga att förnya sig samt att samtidigt bygga en kunskapsbas för en cirkulärekonomi som grundar sig på hållbar användning av naturresurser. Eko-social bildning innebär förståelse i synnerhet för allvaret i klimatförändringen och en strävan att främja en hållbar livsstil. Människan utvecklar, använder och fattar beslut om teknologi utifrån sina värderingar. Människan bär ansvar för att styra teknologin i en riktning som tryggar människans och naturens framtid. Inom den grundläggande utbildningen ska man reflektera över konflikter mellan konsumtionsoch produktionssätt som står i strid med en hållbar framtid. Dessutom ska man tillsammans försöka hitta och tillämpa lösningar, som korrigerar en ickehållbar livsstil. Den grundläggande utbildningen ska öppna perspektiv mot ett globalt ansvar som sträcker sig över generationer.

2.3. Synen på lärande

Grunderna för läroplanen har utarbetats utgående från en syn på lärande där eleven har en aktiv roll. Eleven ska lära sig att ställa upp mål och lösa problem både självständigt och tillsammans med andra. Lärandet är en oskiljbar del i den process då individen växer som människa och då man skapar ett gott samhällsliv. Att använda språket, kroppen och olika sinnen har stor betydelse för tänkande och lärande. Eleven tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter och lär sig samtidigt att reflektera över sitt lärande, sina upplevelser och sina känslor. Positiva känslor, glädje över att lära och nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar eleven att utveckla sin kompetens.

Lärandet sker genom kommunikation med andra elever, lärare och andra vuxna samt i olika grupper och sammanhang och i olika lärmiljöer. Lärande innebär individuellt och gemensamt arbete, tankeverksamhet, planering och utforskning samt mångsidig utvärdering av dessa processer. Därför har elevernas vilja och växande förmåga att arbeta och lära sig tillsammans stor betydelse för lärprocessen. Eleverna ska också lära sig att beakta följderna av sitt arbete och hur det påverkar andra människor och omgivningen. Gemensamt lärande främjar elevernas problemlösningsförmåga och förmåga att tänka kreativt och kritiskt samt förmågan att förstå olika perspektiv. Det bidrar också till att vidga elevernas intresseområden. Lärande är mångfacetterat och knutet till det som eleven ska lära sig, till tid och plats.

Att utveckla färdigheter att lära sig är grunden för målinriktat och livslångt lärande. Därför ska eleven uppmuntras att reflektera över sina sätt att lära sig och att använda denna kunskap till att främja sitt lärande. En elev som är medveten om och tar ansvar för sin lärprocess lär sig att handla allt mer självständigt. Under lärprocessen utvecklas elevens förmåga att arbeta och tänka och eleven lär sig att förutse och planera olika faser i lärandet. För att eleverna ska kunna lära sig nya begrepp och fördjupa sin förståelse för det som de lär sig, ska de handledas att koppla innehållet och de nya begreppen till sina tidigare kunskaper. Lärande är en kumulativ process som ofta kräver lång och ihärdig träning.

Lärprocessen och motivationen styrs av elevens intressen, värderingar, arbetssätt och känslor samt erfarenheter och uppfattningar om sig själv som lärande individ. Elevens självbild i kombination med självkänslan och tron på sin egen förmåga inverkar på hurdana mål eleven ställer upp för sig. Uppmuntrande respons under lärprocessen stärker elevens tro på sina egna möjligheter. Att ge och få mångsidig, positiv och realistisk respons är en viktig del i en kommunikation som både stödjer lärandet och vidgar intresseområdena.

2.4. Frågor som avgörs på lokal nivå

Värdediskussionerna utgör grunden både för uppgörandet av läroplanen och för det gemensamma undervisnings och fostringsarbetet. Man beslutar lokalt om hur värdediskussionerna ska förverkligas vid uppgörandet av läroplanen och i övrigt regelbundet under skolarbetets gång. Samtidigt besluts också om hur man skapar möjligheter för personalen, eleverna och vårdnadshavarna samt andra eventuella samarbetspartner att delta i diskussionen.

Den grundläggande utbildningen som grund för allmänbildning

Under processen med det lokala läroplansarbetet förs en diskussion som fortsätter och preciseras, med såväl involverad undervisningspersonal, elever som vårdnadshavare.

Värdegrundsarbetet styrs genom tyngdpunktsområden i stadens strategi och av utvecklingsplanen för utbildningen i Hangö (KeSu), som utgör ramarna för det lokala läroplansarbetet.

Eventuella skolvisa kompletteringar skrivs in i skolornas arbetsplaner i enlighet med utbildningsanordnarens beslut.

3. Den grundläggande utbildningens uppdrag och allmänna mål

3.1. Den grundläggande utbildningens uppdrag

Den grundläggande utbildningen är stommen i utbildningssystemet och samtidigt en del av den kontinuerliga utbildningsprocess som börjar i förskolan. Den grundläggande utbildningen ska ge eleverna möjlighet att lägga grunden för en bred allmänbildning och att fullgöra sin läroplikt. Den ska också ge

eleverna förutsättningar och behörighet för studier på andra stadiet. Den ska hjälpa eleverna att hitta sina egna styrkor och att med hjälp av lärandet bygga en framtid.

Den grundläggande utbildningen har förutom uppdraget att undervisa och fostra ett samhälleligt uppdrag, ett kulturellt uppdrag och ett framtidsuppdrag. Den grundläggande utbildningen ska anordnas och utvecklas enligt principerna om inkludering. Till dessa principer hör lika rättigheter för alla elever, jämlikhet, likabehandling, ickediskriminering, att värdesätta mångfald samt social delaktighet och gemenskap. Inkludering är ett omfattande begrepp och ska ses som en princip, en värdering och ett övergripande sätt att tänka i förhållande till alla elever och anordnandet av den grundläggande utbildningen. Man ska se till att utbildningen är tillgänglig och fri från hinder.

Varje skola som ger grundläggande utbildning har som uppdrag att undervisa och fostra. Detta innebär att varje elevs lärande, utveckling och välbefinnande ska stödjas i samarbete med hemmen. Den grundläggande utbildningen ska erbjuda eleverna möjlighet att på ett mångsidigt sätt utveckla sin kompetens. Den ska ge eleverna en positiv identitet som människor, lärande individer och samhällsmedlemmar. Undervisningen ska främja delaktighet och en hållbar livsstil samt stödja elevernas utveckling till medlemmar i ett demokratiskt samhälle. Den grundläggande utbildningen ska fostra eleverna till kännedom om de mänskliga rättigheterna och till att de högaktar och försvarar dem.

Den grundläggande utbildningens samhälleliga uppdrag är att främja jämlikhet, likabehandling och rättvisa. Den grundläggande utbildningen ökar humankapitalet och det sociala kapitalet. Humankapitalet består av kompetens och det sociala kapitalet av kontakter, kommunikation och förtroende mellan människorna. Tillsammans främjar de individens och samhällets välbefinnande och utveckling. Den grundläggande utbildningens uppdrag är att för sin del förebygga ojämlikhet och utslagning och att främja jämställdhet mellan könen. Den grundläggande utbildningen ska på ett jämlikt sätt uppmuntra flickor och pojkar i studierna i olika läroämnen och öka kunskapen och insikten om könets mångfald. Varje elev ska få hjälp med att upptäcka sina möjligheter och skapa sin lärstig utan könsbundna rollmodeller.

Den grundläggande utbildningens kulturella uppdrag är att främja mångsidig kulturell kompetens och en högaktning av kulturarvet samt att stödja eleverna att forma egna kulturella identiteter och egna kulturella kapital. Undervisningen ska öka förståelsen för kulturell mångfald och hjälpa eleverna att se kulturer som en obruten följd av det förflutna, nutiden och framtiden, där var och en aktivt kan medverka.

Omvärldens förändringar påverkar oundvikligen såväl elevernas utveckling och välbefinnande som skolans verksamhet. I den grundläggande utbildningen ska eleverna lära sig att vara öppna för förändringsbehov, bedöma dem kritiskt och ta ansvar för val som påverkar framtiden. Global fostran i den grundläggande utbildningen skapar förutsättningar för en rättvis och hållbar utveckling i enlighet med FN:s mål för utveckling. Skolorna ska i mån av möjlighet samarbeta med skolor och utbildningsutvecklare i andra länder. Den grundläggande utbildningen ska inverka positivt och konstruktivt på samhällsutvecklingen både nationellt och internationellt.

3.2. Nationella mål för undervisning och fostran

De nationella målen för undervisning och fostran regleras i lagen om grundläggande utbildning och mera ingående i statsrådets förordning. Målen ska styra utarbetandet av samtliga delar av grunderna för läroplanen. Målen ska också styra det lokala läroplansarbetet och skolarbetet.

Utveckling till humana människor och samhällsmedlemmar

I 2 § i statsrådets förordning framhålls betydelsen av undervisning och fostran. Det centrala målet är att stödja elevernas utveckling till humana och etiskt ansvarsfulla samhällsmedlemmar. Undervisningen och fostran ska också stödja att eleverna utvecklas till harmoniska människor med god självkänsla. Enligt förordningen ska undervisningen främja förståelsen för och kännedomen om kulturer samt traditioner som baserar sig på ideella, ideologiska och religiösa, såsom kristna, grunder. Vidare ska undervisningen främja kännedomen om och förståelsen för den västerländska humanistiska traditionen. Eleverna ska lära sig att respektera livet, andra människor och naturen men också människovärdets integritet, de mänskliga rättigheterna och demokratiska värden i det finländska samhället, såsom jämlikhet och jämställdhet. I bildning ingår också samarbete och ansvar, främjande av hälsa och välbefinnande, ett gott uppförande och strävan efter en hållbar utveckling.

Behövliga kunskaper och färdigheter

Enligt 3 § i förordningen är det huvudsakliga målet med undervisningen att eleverna ska få en bred allmänbildning samt vidga sin världsbild. Det förutsätter såväl kunskaper och färdigheter inom olika vetenskapsgrenar som tvärvetenskapliga kunskaper och kunskaper som kombinerar olika vetenskapsgrenar. Betydelsen av färdigheter ökar. I förordningen konstateras att den kunskap som lärs ut ska stå på vetenskaplig grund. I förordningen fastställs också om mål och anordande av undervisning som ges på annat språk än modersmålet och undervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.

Främjande av bildning, jämlikhet och livslångt lärande

I 4 § i förordningen beskrivs de mål och principer som ska ligga till grund för undervisningen och fostran samt elevvården. All verksamhet ska stärka jämlikhet och likabehandling i utbildningen samt förbättra färdigheten att lära sig och förutsättningarna för livslångt lärande. I förordningen betonas att lärmiljöerna ska vara interaktiva och att lärande utanför skolan ska ses som en resurs i undervisningsarbetet. Även betydelsen av en verksamhetskultur som främjar växande och lärande och av en fungerande elevvård betonas.

Utgående från målen i statsrådets förordning ska undervisningen ses som en helhet som ska utveckla sådan allmänbildning som behövs i den tid vi lever nu och som skapar grund för livslångt lärande. Utöver kompetens inom olika vetenskapsgrenar ska man sträva till en ämnesöverskridande kompetens. Därför fastställer grunderna för läroplanen såväl mål och innehåll för gemensamma läroämnen som mål för kompetensområden och mångvetenskapliga lärområden som förenar olika läroämnen. För att målen ska nås krävs systematiskt samarbete och utvärdering av hur målen förverkligats.

3.3. Mångsidig kompetens som mål

Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. Elevernas värderingar, attityder och vilja att agera påverkar elevernas sätt att tillämpa sina kunskaper och färdigheter. Behovet av mångsidig kompetens uppstår ur de förändringar som sker i den omgivande världen. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden en bred kompetens som överskrider och förenar olika vetenskapsområden.

Värdegrunden, synen på lärande och verksamhetskulturen lägger grund för utvecklingen av kompetens. Varje läroämne bygger upp kompetensen genom att tillämpa innehållet och metoderna inom den egna vetenskapsgrenen. Hur kompetensen utvecklas beror på både de innehållsområden man behandlar och i

synnerhet hur man arbetar och hur kommunikationen mellan eleven och omgivningen fungerar. Responsen som eleverna får samt handledningen och stödet för lärande inverkar framför allt på attityderna, motivationen och viljan att agera.

Det finns sju delområden inom mångsidig kompetens. Kompetensområdena har flera beröringspunkter med varandra. Det gemensamma målet för dem står i samklang med den grundläggande utbildningens uppdrag och med beaktande av elevernas ålder att stödja utvecklingen som människa samt främja kompetens som förutsätts för delaktighet i ett demokratiskt samhälle och en hållbar livsstil. Särskilt viktigt är att eleverna uppmuntras att lära känna sig själva och sin personlighet, sina styrkor och utvecklingsmöjligheter och att värdesätta sig själva.

Målen för mångsidig kompetens preciseras i årskurshelheterna. Målen har beaktats vid beskrivningen av mål och centralt innehåll för läroämnena. Sambandet mellan läroämnets mål och mångsidig kompetens framgår ur läroämnesbeskrivningarna.

Förmåga att tänka och lära sig (K1)

Tankeförmåga och färdighet att lära sig lägger grunden för utveckling av all övrig kompetens och livslångt lärande. Tänkandet och lärandet påverkas av hur eleverna uppfattar sig själva som lärande individer och hur de kommunicerar med sin omgivning. Viktigt är också hur de lär sig att göra iakttagelser och söka, bedöma, bearbeta, producera och dela information och idéer. Eleverna ska handledas att upptäcka att kunskap kan byggas på många olika sätt, till exempel genom att medvetet dra slutsatser eller intuitivt med hjälp av egna erfarenheter. Undersökande och kreativa arbetssätt, samarbete och möjlighet att fördjupa sig och koncentrera sig främjar utvecklingen av tänkandet och färdigheten att lära sig.

Det är viktigt att lärarna uppmuntrar eleverna att lita på sig själva och sina åsikter och att samtidigt vara öppna för nya lösningar. Uppmuntran behövs också för att kunna förhålla sig till otydlig och motstridig information. Eleverna ska uppmuntras att betrakta saker ur olika perspektiv, söka ny information och utifrån den reflektera över sitt sätt att tänka. Eleverna ska ges utrymme att fråga och de ska sporras att söka svar och lyssna på andras åsikter och samtidigt fundera över den kunskap de själva har. De ska sporras att hitta ny kunskap och nya synsätt. Elevernas förmåga att agera stärks när de som medlemmar i skolgemenskapen får stöd och uppmuntran för sina idéer och initiativ.

Eleverna ska få lära sig att använda kunskap på egen hand och tillsammans med andra för att lösa problem, argumentera och dra slutsatser och för att göra innovationer. Eleverna ska ha möjlighet att kritiskt analysera det innehåll som behandlas ur olika perspektiv. För att hitta innovativa lösningar förutsätts att eleverna lär sig att fördomsfritt se alternativ och kombinera olika perspektiv och använda sin fantasi för att överskrida existerande gränser. Lek, spel, fysisk aktivitet, experiment och andra konkreta arbetssätt främjar glädjen i lärandet och stärker förutsättningarna för insikt och kreativt tänkande. Förmågan att tänka systematiskt och etiskt utvecklas gradvis, när eleverna lär sig att se växelverkan och samband mellan olika saker och att uppfatta helheter.

Alla elever ska få hjälp med att iaktta hur de lär sig och att utveckla sina lärstrategier. Färdigheten att lära sig utvecklas när eleverna får ställa upp mål, planera sitt arbete, utvärdera sina framsteg och använda tekniska och andra hjälpmedel i sina studier på ett för åldern lämpligt sätt. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna stödjas så att de utvecklar en god kunskaps och färdighetsgrund och en bestående motivation för fortsatta studier och livslångt lärande.

Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)

Eleverna växer upp i en värld som kännetecknas av kulturell och språklig mångfald och av olika religioner och åskådningar. Att leva på ett kulturellt hållbart sätt i en mångfacetterad miljö förutsätter kulturella färdigheter grundade på respekt för mänskliga rättigheter samt förmåga att kommunicera på ett hänsynsfullt sätt och kunna uttrycka sig själv och sina åsikter på olika sätt.

I den grundläggande utbildningen ska eleverna få hjälp med att identifiera och uppskatta kulturella fenomen i omgivningen och att bygga en egen kulturell identitet och ett positivt förhållningssätt till omgivningen. Eleverna ska få lära känna och uppskatta sin livsmiljö och dess kulturarv samt sin egen sociala, kulturella, religiösa, åskådningsmässiga och språkliga bakgrund. Eleverna ska uppmuntras att fundera över betydelsen av sin egen bakgrund och över sin roll i generationskedjan. De ska lära sig att se kulturell och språklig mångfald och olika åskådningar som en positiv resurs. Samtidigt ska de få lära sig att känna till hur kulturer, religioner och åskådningar påverkar samhället och vardagen och hur kulturen omformas av media. De ska också få fundera över vilka saker man inte kan acceptera på grund av att de strider mot de mänskliga rättigheterna. Genom samarbete i och utanför skolan lär sig eleverna att lägga märke till kulturella särdrag och att fungera på ett smidigt sätt i olika miljöer. De ska fostras att bemöta andra människor med respekt och att iaktta goda vanor. Eleverna ska få möjlighet att uppleva och tolka konst, kultur och kulturarv. De ska också få lära sig att förmedla, forma och skapa kultur och traditioner och upptäcka deras betydelse för välbefinnandet.

Skolarbetet ska erbjuda eleverna gott om tillfällen där de får öva sig att framföra sina åsikter på ett konstruktivt sätt och att handla etiskt. Eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation och granska frågor och situationer ur olika perspektiv. Skolarbetet ska systematiskt främja kännedom och respekt för de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter och att man handlar enligt dem. Respekten och förtroendet för andra människogrupper och folkslag ska stärkas i all verksamhet, också i det internationella samarbetet.

Eleverna ska i skolan uppleva vilken betydelse kommunikation har också för den egna utvecklingen. De ska få träna sina sociala färdigheter, lära sig att uttrycka sig på olika sätt och att uppträda i olika situationer. I undervisningen ska eleverna stödjas så att de utvecklas till skickliga språkbrukare som använder både sitt modersmål och andra språk på ett mångsidigt sätt. Eleverna ska uppmuntras att kommunicera och uttrycka sig även med hjälp av ringa språkkunskaper. Lika viktigt är det att lära sig att använda matematiska symboler, bilder och andra visuella uttryck, drama, musik och rörelse för att kommunicera och uttrycka sig. Skolarbetet ska också ge eleverna mångsidiga möjligheter att arbeta med händerna. Eleverna ska lära sig att uppskatta och kontrollera sin kropp och att använda den för att uttrycka känslor och åsikter, tankar och idéer. I skolarbetet ska de uppmuntras att använda sin fantasi och sin uppfinningsrikedom. De ska lära sig att främja det estetiska och att njuta av dess olika uttrycksformer.

Vardagskompetens (K3)

För att klara sig i livet och i vardagen förutsätts allt mångsidigare färdigheter. Det handlar om hälsa, säkerhet och människorelationer, motion och trafik, att fungera i en teknologiserad vardag och att kunna hantera sin ekonomi och konsumtion, allt sådant som påverkar en hållbar livsstil. I den grundläggande utbildningen ska elevernas framtidstro stödjas.

Skolgemenskapen ska hjälpa eleverna att förstå att var och en med sitt eget agerande påverkar såväl sitt eget som andras välbefinnande och sin egen och andras hälsa, trygghet och säkerhet. Eleverna ska uppmuntras att ta hand om sig själva och andra. De ska sporras till att öva färdigheter som är viktiga för deras eget liv och vardag och till att bidra till ökat välbefinnande i sin omgivning. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen lära känna och förstå vilka faktorer som inverkar positivt respektive negativt på

välbefinnande och hälsa och inse betydelsen av välmående, trygghet och säkerhet samt lära sig att hitta information om dessa. De ska ges möjlighet att ta ansvar för eget och gemensamt arbete och att utveckla sin sociala förmåga och förmågan att hantera sina känslor. Eleverna lär sig att inse betydelsen av mänskliga relationer och ömsesidig omsorg. De ska också få lära sig att hantera tid, vilket är en viktig del av vardagskompetens och självreglering. Eleverna ska ges tillfälle att öva sig att i sitt agerande beakta sin egen och andras trygghet och säkerhet i olika situationer, också i trafiken. De ska få lära sig att förutse och klara av risksituationer på ett ändamålsenligt sätt. De ska också få lära sig att känna igen viktiga symboler som anknyter till trygghet och säkerhet och att skydda sitt privatliv och sin personliga integritet.

Eleverna behöver grundläggande kunskap om teknologi och dess utveckling och effekter inom olika livsområden och i omgivningen. De behöver också handledning för att göra förnuftiga teknologiska val. Teknologins mångfald ska behandlas i undervisningen och eleverna lär sig förstå principerna för hur den fungerar och vad den kostar. Eleverna ska uppmuntras till en ansvarsfull användning av tekniken och att reflektera över etiska frågor gällande den.

Eleverna ska få hjälp med att utveckla sina konsumentkunskaper samt sina förutsättningar att sköta och planera sin egen ekonomi. Eleverna ska handledas i att fungera som konsumenter. De ska också få kunskap om sina rättigheter och skyldigheter och uppmuntras till en etisk användning och måttlighet. Eleverna uppmuntras till att dela med sig och vara sparsamma. Under den grundläggande utbildningen får eleverna lära sig att göra val och att leva i enlighet med en hållbar livsstil.

Multilitteracitet (K4)

Med kompetens i multilitteracitet avses förmågan att tolka, producera och värdera olika slag av texter i olika medier och miljöer. Denna kompetens gör det möjligt för eleverna att förstå många olika slag av kulturella uttryck och att forma sin egen identitet. Begreppet multilitteracitet har koppling till det vidgade text och språkbegreppet. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Texterna kan tolkas och produceras till exempel i skriven, talad, tryckt, audiovisuell eller digital form.

Eleverna behöver ha kompetens i multilitteracitet för att kunna förstå och tolka världen omkring sig och skapa sig en bild av den kulturella mångfalden. Kompetens i multilitteracitet innebär att kunna söka, kombinera, omforma, producera, presentera och kritiskt granska information i olika former, i olika kontexter och med hjälp av olika verktyg. Kompetensen i multilitteracitet bidrar även till att utveckla ett kritiskt tänkande och studiekompetens det vill säga att lära sig att lära. I denna kompetens ingår även etisk och estetisk läskunnighet. Det är viktigt att eleverna får möjlighet att träna sin mångsidiga läskunnighet både i traditionella lärmiljöer och i multimediala lärmiljöer där man använder digitala verktyg på många olika sätt.

Eleverna ska utveckla mångsidig läskunnighet inom alla läroämnen via vardagsspråket för att kunna behärska begrepp och kommunikationsformer inom olika fackområden. För att eleverna ska nå kompetens i multilitteracitet krävs en mångsidig textmiljö, en pedagogik som utnyttjar denna och samarbete mellan olika läroämnen och andra aktörer. Eleverna ska ges möjlighet att använda, tolka och producera olika slag av texter både individuellt och tillsammans med andra. Olika slag av multimodala läromedel ska användas och man ska göra det möjligt för eleven att förstå de kulturella sambanden mellan dessa texter. I undervisningen ska man analysera och reflektera kring texter som är autentiska och meningsfulla för eleverna. På detta sätt blir det möjligt för eleverna att använda sina styrkor i studierna och utnyttja texter och innehåll som intresserar dem samt att delta aktivt och påverka.

Digital kompetens (K5)

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet, både i sig och som en del av multilitteraciteten. Den är både föremål och redskap för lärandet. I den grundläggande utbildningen ska alla elever ha möjligheter att utveckla sin digitala kompetens. Informations och kommunikationsteknik ska systematiskt användas i den grundläggande utbildningens alla årskurser, i de olika läroämnena, i de mångvetenskapliga lärområdena och i det övriga skolarbetet.

Den digitala kompetensen ska utvecklas inom fyra huvudområden: 1) Eleverna får lära sig att förstå centrala begrepp och principerna för hur digitala verktyg används och fungerar och ges möjlighet att utveckla sin praktiska digitala kompetens när de utarbetar egna produkter. 2) Eleverna får handledning i hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, ergonomiskt och tryggt sätt. 3) Eleverna får lära sig att använda digitala verktyg som hjälpmedel i informationshantering och i undersökande och kreativt arbete. 4) Eleverna får erfarenheter och övning i att använda digitala verktyg för att kommunicera och bilda nätverk. Inom alla dessa fyra områden är det viktigt att eleverna är aktiva och ges möjlighet att vara kreativa och hitta arbetssätt och lärstigar som lämpar sig för dem. Det är också viktigt att de upplever glädje över att arbeta tillsammans och upptäcka världen tillsammans, vilket påverkar studiemotivationen. Användningen av digitala verktyg ger eleverna möjligheter att synliggöra sina tankar och idéer på olika sätt. På så sätt utvecklas också deras förmåga att tänka och lära sig.

Eleverna ska få bekanta sig med tillämpningar och användning av olika digitala verktyg för olika syften och lära sig se deras betydelse i vardagen och i kommunikationen mellan människor och som medel för att påverka. Man ska tillsammans fundera över varför digitala verktyg behövs i studierna, i arbetslivet och i samhället och hur denna kompetens har kommit att bli en del av de allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet. Eleverna ska lära sig att bedöma informationsoch kommunikationsteknikens inverkan ur ett hållbarhetsperspektiv och att vara ansvarsfulla konsumenter. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen få använda digitala verktyg även i internationell kommunikation. De lär sig att uppfatta deras betydelse, möjligheter och risker i en global värld.

Arbetslivskompetens och entreprenörskap (K6)

Arbetslivet, yrkena och arbetets karaktär förändras bland annat på grund av den teknologiska utvecklingen och genom att ekonomin globaliseras. Det blir svårare att förutspå arbetskraven än tidigare. Eleverna ska i den grundläggande utbildningen utveckla allmänna färdigheter som främjar intresset och en positiv attityd gentemot arbete och arbetslivet. Det är viktigt att eleverna får erfarenheter som hjälper dem att inse betydelsen av arbete och företagsamhet och möjligheterna till entreprenörskap samt sitt eget ansvar som medlemmar i en grupp och i samhället. Skolarbetet ska ordnas så att eleverna kan utveckla sin kännedom om arbetslivet, lära sig entreprenörskap samt inse betydelsen av de kunskaper som inhämtas i skolan och på fritiden för den egna karriären.

Eleverna ska få lära sig vad som är utmärkande för näringslivet i närmiljön och vilka de centrala branscherna är. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna bekanta sig med arbetslivet och få erfarenheter av att arbeta och av att samarbeta med aktörer utanför skolan. På detta sätt får eleverna träning i sakligt uppförande och samarbetsförmåga som behövs i arbetslivet och upptäcker vikten av goda språkkunskaper och kommunikationsfärdigheter. Förmåga att sysselsätta sig själv, entreprenörskap och färdigheter att uppskatta och hantera risker utvecklas genom olika projekt. I skolan ska eleverna öva sig att arbeta i grupper, med projekt och inom nätverk.

Eleverna ska ges möjlighet att öva sig att arbeta självständigt och tillsammans med andra och att arbeta metodiskt och långsiktigt. När eleverna arbetar tillsammans kan var och en se sitt arbete som en del av helheten. De lär sig också ömsesidighet och att anstränga sig för att nå ett gemensamt mål. I aktiverande undervisningssituationer kan eleverna lära sig att planera arbetsprocesser, ställa upp hypoteser, testa olika alternativ och dra slutsatser. De övar sig att uppskatta tid och se övriga förutsättningar för arbetet och att hitta nya lösningar om situationen förändras. Samtidigt lär sig eleverna förutse eventuella svårigheter i arbetet och att hantera misslyckanden och besvikelser. Eleverna ska uppmuntras att vara uthålliga och slutföra sitt arbete samt att värdesätta arbetet och resultatet av det.

Eleverna ska uppmuntras att förhålla sig öppet till nya möjligheter och att handla flexibelt och kreativt om situationen förändras. De ska lära sig att aktivt ta initiativ och att söka olika alternativ. Eleverna ska få hjälp med att upptäcka yrken som intresserar dem och att välja lämpliga fortsatta studier utgående från sina egna förutsättningar, medvetna om traditionella könsrollers och andra rollmodellers inverkan.

Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)

Den grundläggande förutsättningen för demokrati är att människorna deltar i verksamheten i samhället. För att lära sig att delta och påverka och förhålla sig ansvarsfullt till framtiden krävs övning. Skolan erbjuder trygga ramar för detta. Samtidigt ger den grundläggande utbildningen eleverna en kunskapsgrund för att växa till aktiva medborgare som utövar sina demokratiska rättigheter och friheter på ett ansvarsfullt sätt. Skolan ska stärka varje elevs delaktighet.

Den grundläggande utbildningen ska skapa förutsättningar för eleverna att utveckla intresse för frågor som gäller skolan och samhället. Deras rätt att delta i beslutsfattande enligt sin ålder och utvecklingsnivå ska respekteras i skolan. Eleverna ska delta i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av sina studier, det gemensamma skolarbetet och lärmiljön. De ska få kunskaper och erfarenheter av olika sätt att delta och påverka i medborgarsamhället och av gemensamt arbete utanför skolan. Genom att eleverna får ett personligt förhållande till naturen inser de betydelsen av naturskydd. Eleverna får lära sig att bedöma mediernas påverkan i samhället och att använda sig av de möjligheter medierna erbjuder. Genom egna erfarenheter lär sig eleverna att påverka, fatta beslut och ta ansvar. Samtidigt lär de sig att uppfatta betydelsen av regler, överenskommelser och förtroende. Genom att delta i skolan och utanför skolan lär sig eleverna att uttrycka sina åsikter på ett konstruktivt sätt. De lär sig att arbeta tillsammans och får tillfälle att öva sig att förhandla, medla och lösa konflikter samt att förhålla sig kritiskt till olika fenomen. Eleverna ska uppmuntras att reflektera över sina ställningstaganden ur olika perspektiv: likabehandling, jämlikhet, jämställdhet och rättvisa och med tanke på en hållbar livsstil.

Under den grundläggande utbildningen ska eleverna fundera över sambandet mellan det förflutna, nutiden och framtiden samt olika framtidsalternativ. De ska lära sig förstå betydelsen av sina val, levnadssätt och handlingar, inte bara för det egna livet, utan även för den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Eleverna ska få färdigheter att utvärdera och förändra både sina egna, skolans och samhällets förfaringssätt och verksamhetsstrukturer så att de bidrar till att bygga en hållbar framtid.

3.4. Frågor som avgörs på lokal nivå

Vid uppgörandet av den lokala läroplanen ska man diskutera vad den grundläggande utbildningens uppdrag och de nationella mål för undervisning och fostran som fastställs i statsrådets förordning innebär på det lokala planet. Man ska också fundera över vad som krävs för att undervisningen ska kunna förverkligas enligt de fastställda nationella målen och enligt målen för mångsidig kompetens och målen för läroämnena, som är härledda ur de nationella målen. Dessutom ska man fundera över vilka krav målen ställer på ledarskap och på skolarbete.

Den grundläggande utbildningens uppdrag och mål

Vid förverkligande av de nationella mål och som uppställts för de övergripande ämneshelheterna, beaktas de specifika omständigheter s.s. tvåspråkighet och geografiskt läge samt historisk bakgrund i Hangö.

Tvåspråkighet i Hangö är såväl en styrka som utmaning i en tvåspråkig inlärningsmiljö, utan att inlärningen av modersmålet äventyras. En god undervisning i modersmål erbjuds genom betoning på läsförståelse och ordförråd och utgör en god grund vid inlärning av övriga läroämnen. Det geografiska läget i Hangö och lokalhistoriska perspektiv utgör viktiga inslag i undervisningen.

Hangö deltar aktivt i HINKU-projektet (kolneutral kommun) och tankesättet med hållbar utveckling skall genomsyra all undervisning på alla skolstadier.

Förverkligandet av målen för de mångsidiga komptensområdena i undervisningen beaktas och följs årligen upp.

4. Verksamhetskulturen i en enhetlig grundläggande utbildning

4.1. Verksamhetskulturens betydelse och utvecklandet av den

Den grundläggande utbildningen ska utvecklas som en läroplansmässigt och pedagogiskt sammanhängande helhet. Den grundläggande utbildningen indelas enligt statsrådets förordning i helheter som består av årskurserna 1–2, 3–6 och 7–9. Årskurserna ska bilda en enhetlig didaktisk och logisk pedagogisk kontinuitet. Samarbete med förskoleundervisningen ökar långsiktigheten i arbetet. Utbildningsanordnaren ska garantera samarbete och enhetlighet i undervisningen, oberoende av om förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen eller olika årskurser i den grundläggande utbildningen administrativt fungerar i olika enheter eller byggnader. I mån av möjlighet ska man även samarbeta med läroanstalter inom följande utbildningsstadium.

Med verksamhetskultur avses det sätt på vilket verksamheten i skolgemenskapen planeras, genomförs och utvärderas. Den grundläggande utbildningens värdegrund, syn på lärande och mål återspeglas i skolans verksamhetskultur. Verksamhetskulturen spelar en central roll när det gäller att verkställa jämlikhet, undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, elevernas delaktighet, den gemensamma elevvården och för enhetlighet i den grundläggande utbildningen. Den inverkar alltid på hur eleverna upplever kvaliteten i skolarbetet. Verksamhetskulturen är en helhet som bygger på

- tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- ledning, strukturer i verksamheten samt organisering, planering, genomförande och utvärdering av arbetet
- kompetens som finns i skolan och hur man utvecklar skolans verksamhet
- samarbete med olika aktörer
- pedagogik och professionalitet
- kommunikation, atmosfär, daglig praxis och lärmiljöer.

Verksamhetskulturen formas av både medvetna och omedvetna, och ibland även oavsiktliga, faktorer. Verksamhetskulturen påverkar det innehåll och de aktörer som berörs av den, oberoende av om de är medvetna om den betydelse och inverkan de har eller inte. Varje medlem i skolgemenskapen är av betydelse i arbetet med att skapa verksamhetskulturen. Verksamhetskulturen ska ledas och utvecklas systematiskt i enlighet med värderingarna och målen i skolgemenskapen.

De vuxnas sätt att agera överförs till eleverna, som tillägnar sig skolans värden, attityder och vanor. Till exempel överförs modeller för kommunikation och språkbruk samt könsroller till eleverna. För att utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att fundera över verksamhetskulturens inverkan och lägga märke till icke-önskvärda drag och korrigera dem.

Verksamhetskulturen syns mest i de gemensamma handlingssätten. All verksamhet i den grundläggande utbildningen ska utformas så att den stödjer målen för undervisning och fostran. Skolans verksamhetskultur ska stödja att alla förbinder sig till målen och främja att den gemensamma värdegrunden och synen på lärande förverkligas i skolarbetet. En förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen är en öppen, interaktiv diskussion där alla är delaktiga och där man uppskattar varandra och skapar förtroende för varandra.

4.2. Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen

Principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen ska hjälpa utbildningsanordnarna och skolorna att styra sin verksamhet. Principerna beskrivs i synnerhet utifrån skolans perspektiv. Utbildningsanordnaren ska skapa förutsättningar för att skolorna ska kunna tillämpa principerna och utveckla sin egen verksamhetskultur i samma riktning.

Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, lärande, delaktighet och lösningar som stöder skolengagemanget, välbefinnande och en hållbar livsstil. Utgångspunkten för att utveckla verksamhetskulturen är en inkluderande grundläggande utbildning där varje elev kan fungera, utvecklas och lära sig som en unik individ och som medlem i gemenskapen. För att principerna ska kunna förverkligas krävs att man beaktar lokala behov och möjligheter, digital och fysisk tillgänglighet och att man samarbetar med elevernas vårdnadshavare, elevvårdstjänsternas personal, intressentgrupper och andra samarbetspartner och att eleverna på riktigt får vara med och utveckla skolgemenskapen.

4.2.1. En lärande organisation är kärnan i verksamhetskulturen

Skolan ska fungera som en lärande organisation som stödjer alla sina medlemmar i lärandet. Den lärande organisationen ska utvecklas genom dialog. Samarbete och delaktighet stärker gemenskapen. Att man reflekterar över målen och regelbundet utvärderar det egna arbetet och att man kan arbeta i lugn och ro främjar lärandet i skolgemenskapen. Respons från hemmen och andra samarbetspartner stödjer lärandet. Det är också viktigt att utnyttja resultat från utvecklingsarbete, utvärderingar och forskning. Betydelsen av pedagogiskt och delat ledarskap betonas och ledarskapet inriktas framför allt på att trygga förutsättningarna för lärande och välbefinnande.

En lärande organisation ska skapa förutsättningar för medlemmarna att lära sig tillsammans och av varandra. Den ska också skapa förutsättningar för undersökande och experimenterande arbete och ge erfarenheter av att känna sig inspirerad och av att lyckas. Utgångspunkten för samarbetet är goda samarbetsfärdigheter och kommunikativa färdigheter hos medlemmarna i gemenskapen, som man tillägnar sig framför allt när man umgås med andra till vardags. Här är vuxnas exempel särskilt viktigt.

Emotionella och kommunikativa färdigheter är ett mål för lärandet inom olika läroämnen och ingår även i helheten mångsidig kompetens. Det är en viktig del av skolans verksamhetskultur att utöver lektionstid öva de emotionella och kommunikativa färdigheterna i olika situationer i skolans vardag.

En lärande organisation ska uppmuntra alla sina medlemmar att försöka och att lära sig också av misstag. Den ska ge medlemmarna lämpliga utmaningar och hjälpa dem att hitta och dra nytta av sina styrkor. Som medlemmar i gemenskapen kan eleverna skapa en positiv och realistisk bild av sig själva och utveckla sin

naturliga vilja att experimentera och undersöka. I en lärande organisation inser man att fysisk aktivitet har betydelse för lärandet och strävar till att frigöra sig från en stillasittande livsstil. Den ska värdesätta att man fördjupar sig i arbetet, anstränger sig i lärandet och slutför arbetet.

4.2.2. Välbefinnande och en trygg vardag

Strukturerna och verksamhetssätten i en lärande organisation ska främja välbefinnande och trygghet och på så sätt skapa förutsättningar för lärande. Dessa två aspekter ska beaktas i allt skolarbete och styra allas arbete. Aktivt stöd för elevernas kamratrelationer, positiva gemensamma upplevelser och en känsla av att man är en viktig medlem i gemenskapen stöder skolengagemanget. Medlemmarna ska ses som individer och behandlas jämlikt men också gemenskapens behov ska beaktas. Skoldagens verksamhetssätt ska vara smidiga och möjliggöra en mångsidig verksamhet. Motion och gemensamma aktiviteter som främjar det psykiska välbefinnandet ska utgöra en naturlig del av varje skoldag.

Med hjälp av undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande ser man till att eleverna har jämlika möjligheter att få handledning och stöd för sin utveckling och sitt lärande och att fungera som en medlem i gemenskapen, både som individer och som medlemmar i gruppen. Välvillighet och vänlighet ska värdesättas. Mobbning, trakasserier38, våld, rasism eller annan diskriminering ska inte accepteras och man ska genast ingripa vid osakligt beteende. I skolarbetet ska man sträva efter att förutse vardagen så att den löper harmoniskt. Att bli hörd och uppleva rättvisa skapar förtroende. En lugn och accepterande atmosfär, goda sociala relationer och en trivsam miljö främjar arbetsron.

4.2.3 Främjande av en fysiskt aktiv livsstil

Målet är att för varje elev stärka främjandet av en fysiskt aktiv livsstil, deltagandet i undervisningen och förutsättningarna för lärande samt betydelsen av fysisk aktivitet som en övergripande livskompetens. En fysiskt aktiv livsstil inverkar positivt bland annat på elevens förutsättningar att vara uppmärksam, att koncentrera sig och lära sig, elevens motoriska utveckling och på välbefinnandet som helhet. En fysiskt aktiv livsstil är även förknippad med psykiskt välbefinnande samt psykologisk anpassningsförmåga och förmåga att klara av svårigheter och motgångar samt ork. Utöver effekterna för elevens hälsa och lärande utgör främjandet av en fysiskt aktiv livsstil och elevernas upplevda delaktighet ett stöd för vardagen och verksamhetskulturen i skolgemenskapen. En fysiskt aktiv livsstil främjas under skoldagen av pedagogiska lösningar som ökar aktiviteten under lektionerna, användningen av olika lärmiljöer mångsidiga möjligheter att använda idrottsredskap samt lösningar som främjar fysisk aktivitet under rasterna, vid övergångar och under skolans gemensamma evenemang. En fysiskt aktiv livsstil ska även främjas inom morgon- och eftermiddagsverksamhet, i klubb- och hobbyverksamhet, med arrangemang i anknytning till skolresor och skoltransport samt genom att beakta förutsättningarna för mångsidig fysisk aktivitet när man bygger och använder skolor och deras verksamhetsmiljöer. Vid planeringen av främjandet av en fysiskt aktiv livsstil och arrangemang i anknytning till detta ska man beakta barnets bästa samt elevernas rätt att delta på ett jämställt likvärdigt sätt och deras rätt till en trygg lärmiljö. I främjandet av en fysiskt aktiv livsstil i den grundläggande utbildningen ingår samarbete med eleverna, hemmen och aktörer utanför skolan.

4.2.4. Kommunikation och mångsidiga arbetssätt

Kommunikation, samarbete och mångsidiga arbetssätt främjar hela gemenskapens lärande och välbefinnande. En lärande organisation ska identifiera olika former av lärande och kunskapsbyggande och fungera smidigt. Den uppmuntrar till att pröva och experimentera och ger utrymme för aktivitet, kreativitet, motion, lek och upplevelser som är karakteristiskt för olika åldrar och elever.

I skolarbetet ska man systematiskt använda sig av olika arbetssätt och lärmiljöer och sträva till att regelbundet föra ut undervisningen ur klassrummet. Man ska skapa möjligheter till projektbaserat arbete och helhetsbaserat lärande samt till samarbete både inom skolan och med aktörer utanför skolan.

Samarbetet och kommunikationen mellan vuxna i skolan och med det omgivande samhället stärker elevernas förmåga att kommunicera och samarbeta. När eleverna arbetar tillsammans lär de känna sig själva och sin personlighet och att arbeta konstruktivt tillsammans med många olika slags människor. Informations- och kommunikationsteknik ska användas för att främja kommunikation och multisensoriskt arbete via olika kanaler.

4.2.5. Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Skolan som en lärande organisation är en del av ett kulturellt föränderligt och pluralistiskt samhälle, där det lokala och det globala överlappar varandra. Olika identiteter, språk, religioner och åskådningar lever sida vid sida och är i växelverkan med varandra. Internationalisering på hemmaplan är en viktig resurs i skolan. Som lärande organisation tar skolan tillvara och uppskattar landets kulturarv och nationalspråk samt den egna och omgivningens kulturella, språkliga, religiösa och åskådningsmässiga mångfald. Den lyfter fram den samiska och andra minoriteters betydelse i Finland. Den utvecklar förståelsen och respekten mellan individer och grupper och ett ansvarsfullt agerande gentemot varandra. Rätten till det egna språket och den egna kulturen är en grundrättighet som man i skolan medvetet arbetar utgående från. I skolan ska man bekanta sig med kulturella traditioner, diskutera olika tanke- och handlingsmönster på ett konstruktivt sätt och tillsammans skapa nya sedvänjor.

Flerspråkighet är en form av kulturell mångfald. Varje gemenskap och varje medlem i gemenskapen är flerspråkig. Det ska vara naturligt att använda olika språk parallellt i skolans vardag och språk ska värdesättas. I den språkmedvetna gemenskapen diskuteras attityder gentemot språk och språkgrupper och man förstår språkets centrala betydelse för lärandet, för kommunikation och för samarbete samt för identitetsskapandet och integreringen i samhället. Varje läroämne har sitt eget språk, textbruk och begreppssystem. De olika vetenskapsgrenarnas språk och symbolsystem öppnar olika perspektiv på samma fenomen. Undervisningen ska gå från vardagsspråk mot mera abstrakta begrepp. I en språkmedveten skola är alla vuxna språkliga modeller och varje lärare är språklärare i det läroämne hen undervisar.

4.2.6. Delaktighet och demokrati

Den lärande organisationens verksamhetssätt ska utvecklas gemensamt. En demokratisk verksamhetskultur som främjar delaktighet och uppfyller de mänskliga rättigheterna ger eleverna förutsättningar att växa till aktiva medborgare.

Eleverna ska enligt sin utvecklingsnivå få vara med och planera, utveckla och utvärdera verksamheten. De ska få uppleva att de blir hörda och uppskattade som medlemmar i gemenskapen. Gemenskapen ska uppmuntra demokratisk dialog och delaktighet och utveckla sådana verksamhetssätt och strukturer som det förutsätter. Elevkårsverksamheten erbjuder ett viktigt forum för elevernas delaktighet. Också andra verksamhetsformer såsom stödelevsoch fadderverksamhet och engagemang i frivilligt arbete och hållbar utveckling ökar elevernas delaktighet. Samtidigt stärker de samarbete och växelverkan i hela skolgemenskapen. Samarbete med olika förvaltningar, församlingar, organisationer, företag och andra aktörer fördjupar bilden av samhället och verksamheten i medborgarsamhället. Kontakten med skolor i olika länder ökar förmågan att komma till rätta i en globaliserad värld.

4.2.7. Likabehandling och jämlikhet

En lärande organisation ska främja likabehandling och jämlikhet. Medlemmarna ska bemötas och behandlas likvärdigt oberoende av faktorer som hänger samman med personen i fråga. Likvärdighet betyder inte att alla är likadana. Likabehandling förutsätter både att man garanterar grundläggande rättigheter och möjligheter till delaktighet och att man beaktar individuella behov.

Under grundskoletiden utvecklas elevernas uppfattning om sin egen sexuella identitet och sexualitet. En lärande organisation främjar genom sina värderingar och sin praxis jämställdhet mellan könen och stödjer eleverna i deras identitetsskapande. Undervisningen ska ha ett könssensitivt förhållningssätt. Skolan ska uppmuntra eleverna att upptäcka sina egna möjligheter och att förhålla sig till olika läroämnen, göra val och binda sig till studierna utan könsbundna rollmodeller. Genom val och utveckling av lärmiljöer, arbetssätt och undervisningsmaterial ger man synlighet åt och visar respekt för den mänskliga mångfalden.

4.2.8. Ansvar för miljön och en hållbar framtid

En lärande organisation ska i all sin verksamhet fästa uppmärksamhet vid nödvändigheten av en hållbar livsstil. Genom sina val och sitt handlande i vardagen visar skolan ett ansvarsfullt förhållningssätt till miljön. Materialval och handlingsmönster som innebär slöseri med råmaterial, energi och biologisk mångfald ska förändras så att de blir hållbara. Betydelsen av immateriella värden för välbefinnandet och en hållbar livsstil lyfts fram och dessa värden ges tid och synlighet i det dagliga skolarbetet. Eleverna är med och planerar och förverkligar en hållbar vardag.

En lärande organisation ska inge hopp om en bra framtid genom att skapa en kunskapsgrund för eko-social bildning. En realistisk och praktisk attityd till förutsättningarna för en bra framtid stärker utvecklingen till ansvarsfulla medlemmar i gemenskapen, kommuninvånare och medborgare. Det sporrar eleverna att bemöta världens mångfald öppet och nyfiket och att arbeta för en rättvisare och hållbarare framtid.

4.3. Lärmiljöer och arbetssätt

4.3.1. Lärmiljöer

Med lärmiljöer avses de lokaler, platser, grupper och aktiviteter, där studierna och lärandet sker. Lärmiljöer innefattar också redskap, tjänster och material som används i undervisningen. Lärmiljöerna ska stödja elevernas individuella och gemensamma utveckling, lärande och kommunikation. Alla medlemmar i skolgemenskapen påverkar lärmiljöerna genom sitt agerande. Välfungerande lärmiljöer främjar förutsättningar för lärande, kommunikation, delaktighet och kollaborativt kunskapsbyggande. De ger också möjlighet till aktivt samarbete med utomstående aktörer eller sakkunniga.

Målet med utveckling av lärmiljöerna är att de bildar en mångsidig och flexibel pedagogisk helhet. Tillgängliga lärmiljöer kan stödja förutsättningarna för lärande och skolgång och det stöd som eleverna ska erbjudas. När man utvecklar lärmiljöerna ska man beakta olika läroämnes specialbehov. Lärmiljöerna ska ge möjlighet till kreativa lösningar samt till att analysera och undersöka företeelser ur olika perspektiv. Dessutom ska man när man utvecklar och väljer lärmiljöer beakta att eleverna tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter också utanför skolan.

Utrymmena ska utvecklas, planeras, utformas och användas så att de är ergonomiska, ekologiska, estetiska och tillgängliga, ljusa, trivsamma, välordnade och rena, de akustiska förhållandena är goda och inomhusluften av god kvalitet. Skolans utrymmen, inklusive möbler, utrustning och redskap ska ge möjlighet att stödja den pedagogiska utvecklingen av undervisningen och elevernas aktiva deltagande. Målet är att eleverna ska ha tillgång till utrymmen, redskap, material och bibliotekstjänster och att de är digitalt och fysiskt tillgängliga så att eleverna också har möjlighet att studera självständigt . Utöver skolans utrymmen och skolgården ska naturen och den byggda miljön användas i undervisningen. Bibliotek, motions-, konst- och naturcenter, muséer och många andra samarbetspartner erbjuder mångsidiga lärmiljöer.

Informations- och kommunikationstekniken är en viktig del av mångsidiga lärmiljöer. Elevernas delaktighet och förmåga att arbeta kollaborativt ska stärkas och elevernas personliga lärstigar stödjas med hjälp av digitala verktyg. När man utvecklar lärmiljöerna ska man beakta den mångformiga mediekulturen. Nya

digitala verktyg ska tas i bruk för att främja och stödja lärandet. Elevernas egna digitala verktyg kan användas som stöd för lärandet enligt vad man kommer överens med vårdnadshavarna. Samtidigt säkerställer man att alla elever har möjlighet att använda digitala verktyg.

Erfarenheter och upplevelser av att lyckas i olika miljöer och lärsituationer sporrar eleverna att utveckla sina kunskaper. Eleverna ska delta i utvecklingen av lärmiljöerna. Lärmiljöerna ska planeras utifrån elevernas individuella behov. På det viset kan man förebygga behovet av särskilt stöd för lärande och skolgång. Lärmiljöer som skräddarsys och är tillgängliga utifrån behovet av stöd kan utgöra en del av en elevs planenliga stöd.

Lärmiljöerna ska utvecklas med beaktande av varje elevs och hela skolans totala välbefinnande. Miljöerna ska vara trygga och hälsosamma och främja elevernas sunda utveckling och välbefinnande i enlighet med deras ålder och förutsättningar. Eleverna ska lära sig att handla på ett ansvarsfullt och tryggt sätt i alla lärmiljöer. Arbetsro och en vänlig och lugn atmosfär stödjer lärandet.

4.3.2. Arbetssätt

Utgångspunkt för valet av arbetssätt är de mål som ställts upp för undervisningen samt elevernas behov, förutsättningar och intressen. Varierande arbetssätt stödjer och styr såväl undervisningsgruppens som den enskilda elevens lärande och är en del av de undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande. Arbetssätt som lämpar sig för olika åldrar och olika undervisnings- och lärsituationer ska användas i undervisningen. Genom mångsidiga arbetssätt och bedömningsmetoder får eleverna möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt. Vid val av arbetssätt ska man sträva efter att identifiera och förändra könsbundna attityder och rutiner.

Mångsidiga arbetssätt bidrar till glädje i lärandet och till att eleverna upplever att de lyckas samt stödjer kreativ verksamhet som är karakteristisk för olika åldrar. Erfarenhetsbaserade och aktiverande arbetssätt samt rörelse och användningen av olika sinnen berikar lärandet och stärker motivationen. Också arbetssätt som stödjer självreglering och känslan av att höra till gruppen stärker motivationen. Drama och andra konstnärliga uttrycksformer hjälper eleverna att lära känna sig själva och att utvecklas till kreativa människor med sund självkänsla. Det ger eleverna förutsättningar att uttrycka sig mångsidigt och kommunicera konstruktivt med olika människor och grupper. Genom valet av arbetssätt kan man också stödja kollaborativt lärande, där kunskap och förståelse byggs upp genom interaktion med andra. Eleverna ska få agera i olika roller, dela uppgifter med varandra och ta ansvar för både individuella och gemensamma mål.

Vid val av arbetssätt ska olika läroämnens särdrag och utvecklingen av mångsidig kompetens beaktas. Genom att använda arbetssätt som är typiska för olika läroämnen hjälper man eleverna att både strukturera sina kunskaper och tillägna sig färdigheter. Viktiga färdigheter med tanke på lärandet är förmåga att söka, behandla, analysera, presentera, tillämpa, kombinera, bedöma och skapa information. Undersökande och problembaserat arbete, lek, användning av fantasi och konstnärlig verksamhet utvecklar abstrakta och metodiska kunskaper, kritiskt och kreativt tänkande och förmåga att tillämpa sina kunskaper.

Differentiering i undervisningen ska styra valet av arbetssätt. Differentieringen ska grunda sig på kännedom om eleverna och vara ett centralt pedagogiskt perspektiv i all undervisning. Differentiering berör studiernas omfattning och djup, arbetsrytm, arbetsgång och elevernas olika sätt att lära sig. Differentieringen ska utgå från elevens behov och möjligheter att själv planera sina studier, att välja olika arbetssätt och studera i egen takt. Elevernas individuella olikheter och skillnader i elevernas utveckling ska också beaktas vid valet av arbetssätt. Genom differentiering stödjer man elevens självkänsla och motivation och tryggar arbetsron. Differentiering bidrar också till att förebygga behov av stöd.

Även en helhetsskapande undervisning styr valet av arbetssätt.

En mångsidig och ändamålsenlig användning av informations- och kommunikationsteknik ökar elevernas möjligheter att utveckla sitt arbete och sin förmåga att skapa nätverk. Det ökar deras förmåga att söka, behandla och producera information på ett kreativt, självständigt, interaktivt och kritiskt sätt. Vid valet av arbetssätt ska man använda sig av de möjligheter som spel och spelifiering erbjuder. Läraren ska välja arbetssätt i samråd med eleverna och handleda dem i synnerhet i användningen av nya arbetssätt för att de på så sätt ska bli mera självständiga och målinriktade i sitt sätt att arbeta. Förmågan att lära sig lära utvecklas bäst när läraren också uppmuntrar eleverna att planera och utvärdera sina arbetssätt. Det motiverar och hjälper eleverna att ta ansvar för lärandet och arbetet i skolgemenskapen. Gemensam reflektion kring mål och bedömningsgrunder förbinder till målmedvetet arbete.

4.4. Helhetsskapande undervisning och mångvetenskapliga läroområden

Helhetsskapande undervisning är en viktig del av den verksamhetskultur som stödjer pedagogisk enhetlighet i den grundläggande utbildningen. Målet är att göra det möjligt att förstå förhållandet mellan olika fenomen och på vilket sätt de är beroende av varandra. Helhetsskapande undervisning ger eleverna bättre möjligheter att kombinera kunskaper och färdigheter från olika vetenskapsgrenar och att i växelverkan med andra strukturera dem till meningsfulla helheter. Arbetsperioder då eleverna undersöker helheter och kombinerar och undersöker olika vetenskapsgrenar ger dem möjlighet att tillämpa sina kunskaper och får dem att känna sig delaktiga i att bygga upp gemensam kunskap. Detta stärker elevernas förmåga att uppfatta vilken betydelse det som de lär sig i skolan har för det egna livet och den egna gruppen och i ett vidare perspektiv för samhället och mänskligheten. Samtidigt får eleverna redskap för att vidga och strukturera sin världsbild.

Helhetsskapande undervisning förutsätter ett pedagogiskt grepp, som rör både undervisningens innehåll och arbetsmetoder, där man inom undervisningen i varje läroämne och i synnerhet över läroämnesgränserna studerar olika teman eller företeelser i den verkliga världen som helheter. Omfattningen och sättet på vilket man förverkligar helhetsskapande undervisning kan variera beroende på elevernas behov och målen för undervisningen. Undervisningen kan t.ex. genomföras genom att

- samma tema studeras parallellt i två eller flera läroämnen samtidigt
- innehåll som hör till samma tema delas in i perioder som följer på varandra
- ordna aktiverande evenemang såsom temadagar, olika tillställningar, kampanjer, studiebesök och lägerskolor
- planera mångvetenskapliga läroområden som omfattar en längre period och flera läroämnen och som kan innehålla ovannämnda helhetsskapande metoder
- skapa helheter där många läroämnen samverkar
- erbjuda samordnad undervisning, så att all undervisning är helhetsbaserad såsom i förskoleundervisningen.

För att kunna garantera att alla elever har möjlighet att ta del av arbete med läroområden och att få undersöka det som de är intresserade av ska utbildningsanordnaren se till att elevernas studier innehåller minst ett mångvetenskapligt läroområde per läsår. Om de mångvetenskapliga läroområdenas mål och innehåll och om hur de förverkligas ska beslutas i den lokala läroplanen och preciseras i skolans läsårsplan. Den tidsmässiga omfattningen av ett läroområde ska planeras så att eleverna har tid att fördjupa sig i innehållet och att arbeta målinriktat, mångsidigt och uthålligt. I den lokala läroplanen och i läsårsplanen kan man också besluta om andra sätt att göra undervisningen mera helhetsskapande.

De mångvetenskapliga lärområdena ska främja den grundläggande utbildningens mål och i synnerhet utvecklingen av mångsidig kompetens. Innehållet i lärområdena ska planeras lokalt så att de återspeglar principerna för verksamhetskulturen.

De mångvetenskapliga lärområdena ska planeras och genomföras utgående från de lokala resurserna och möjligheterna. Lärområdena erbjuder ett bra tillfälle för samarbete mellan skolan och det övriga samhället. Lärarnas och elevernas motivation ökar när de ämnen som behandlas har lokal anknytning, är aktuella och har samhällelig betydelse. Det är viktigt att eleverna deltar i planeringen. Syftet med lärområdena är att konkret behandla sådant som ingår i och som vidgar elevernas erfarenhetsvärld, varvid målet är att

• stärka elevernas delaktighet och ge dem möjligheter att vara med och planera målen, innehållet och arbetssätten i studierna
• lyfta fram frågor som eleverna upplever som viktiga och skapa tillfällen att behandla och påverka dem
• öka elevernas möjligheter att studera i olika grupper och med elever i olika åldrar och att arbeta med många olika vuxna
• ge eleverna möjligheter att kombinera lärande utanför skolan med skolarbetet
• ge utrymme för intellektuell nyfikenhet, upplevelser och kreativitet samt skapa många olika slag av kommunikations- och språksituationer
• göra det möjligt att tillämpa kunskaper och färdigheter i praktiken och ge övning i att handla i enlighet med en hållbar livsstil
• sporra eleverna att handla på ett sätt som gynnar skolgemenskapens och samhällets bästa.

Planeringen och förverkligandet av mångvetenskapliga lärområden förutsätter samarbete mellan läroämnen som representerar olika perspektiv samt att skolans övriga verksamhet utnyttjas. Alla läroämnen ska i tur och ordning delta i genomförandet av ett lärområde på det sätt som respektive lärområde förutsätter. Innehållet i lärområdena ska väljas enligt principerna för verksamhetskulturen och så att det intresserar eleverna och lämpar sig för samarbete mellan läroämnen och lärare. I studierna utnyttjas de infallsvinklar, begrepp och metoder som är kännetecknande för de olika läroämnena.

Eleverna ska ges respons under den tid man arbetar med lärområdet och deras kunskaper och färdigheter ska beaktas i den verbala bedömningen eller när man ger vitsord i de läroämnen som varit involverade i lärområdet.

4.5 Frågor som avgörs på lokal nivå

Reflektion kring principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen är en viktig del av läroplansarbetet och samtidigt en förutsättning för en kontinuerlig utveckling av verksamheten. Man ska lokalt besluta om på vilket sätt eleverna och vårdnadshavarna deltar i utvecklingen av verksamhetskulturen och om vilka andra aktörer man ska samarbeta med för att utveckla verksamhetskulturen. I planeringen ska man också beakta att verksamhetskulturen ska vara kontinuerlig från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen och under olika skeden inom den grundläggande utbildningen.

Utbildningsanordnaren ser till att planering, precisering av mål och innehåll, genomförande, uppföljning och utvärderingssamarbete gällande de mångvetenskapliga lärområdena och eventuell annan helhetsskapande undervisning preciseras skolvis. Det är viktigt att skolvis beskriva samarbetet och arbetsfördelningen mellan de olika läroämnena och skolans övriga verksamhet vid genomförandet av lärområdena och att precisera hur bedömningen av lärandet ska ske i anslutning till lärområdena. Man främjar utvecklingen av verksamhetskulturen i skolorna och utvärderar den enligt de i mål som är inskrivna i arbetsplanen. Utbildningsanordnaren ska säkerställa att undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande är möjliga samt att resurserna för verksamheten är tillräckliga.

De lokala särdragen baserar sig på tillväxt och fostran och genomsyras i alla läroämnen. Val av och utveckling av inlärningsmiljön och arbetssätt styrs av vår enastående natur och Hangös lokalhistoria samt av övriga lokala styrkor och möjligheter. För förenhetligande av undervisningen sker inlärningen mångprofessionellt och skolorna samarbetar, likaså med andra sektorer då det planeras teman, händelser och större inlärningshelheter.

I läroplanen bestäms årligen principerna och förverkligandet av utvecklingen av verksamhetskulturen

Dessa är enligt årskurserna 1 – 6 följande:

- En lärande organisation är kärnan i verksamhetskulturen (åk 3)

- Välbefinnande och en trygg vardag (åk4)

- Kommunikation och mångsidiga arbetssätt (åk 5)

- Kulturell mångfald och språkmedvetenhet (åk 6)

I årskurserna 7 – 9 poängteras följande:

- Delaktighet och demokrati (åk 9)

- Likabehandling och jämlikhet (åk 8)

- Ansvar för miljön och en hållbar framtid (åk 7)

Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen

Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande, delaktighet och lösningar som stöder skolengagemanget, välbefinnande och en hållbar livsstil.

Det är också viktigt att utnyttja resultat från utvecklingsarbete, utvärderingar och forskning. Betydelsen av pedagogiskt och delat ledarskap betonas och ledarskapet inriktas framför allt på att trygga förutsättningarna för lärande och välbefinnande .

Utgångspunkten för samarbetet är goda samarbetsfärdigheter och kommunikativa färdigheter hos medlemmarna i gemenskapen, som man tillägnar sig framför allt i naturliga möten i vardagen. Här är de vuxnas modell och exempel särskilt viktiga. Emotionella och kommunikativa färdigheter är ett mål för lärandet inom olika läroämnen och ingår även i helheten mångsidig kompetens. Det är en viktig del av skolans verksamhetskultur att utöver lektionstid öva de emotionella och kommunikativa färdigheterna i olika situationer i skolans vardag.

Aktivt stöd för elevernas kamratrelationer, positiva gemensamma upplevelser och en känsla av att man är en viktig medlem i gemenskapen stöder skolengagemanget.

Välvillighet och vänlighet ska värdesättas. Mobbning, trakasserier, våld, rasism eller annan diskriminering ska inte accepteras och man ska genast ingripa vid osakligt beteende.

Främjande av en fysiskt aktiv livsstil

Målet är att för varje elev stärka främjandet av en fysiskt aktiv livsstil, deltagandet i undervisningen och förutsättningarna för lärande samt betydelsen av fysisk aktivitet som en övergripande livskompetens.

En fysiskt aktiv livsstil inverkar positivt bland annat elevens förutsättningar att vara uppmärksam, att koncentrera sig och lära sig, elevens motoriska utveckling och på välbefinnandet som helhet.

En fysiskt aktiv livsstil är även förknippad med psykiskt välbefinnande samt psykologisk anpassningsförmåga och förmåga att klara av svårigheter och motgångar. Utöver effekterna för elevens hälsa och lärande utgör främjandet av en fysiskt aktiv livsstil och elevernas upplevda delaktighet ett stöd för vardagen och verksamhetskulturen i skolgemenskapen.

En fysiskt aktiv livsstil främjas under skoldagen av pedagogiska lösningar som ökar aktiviteten under lektionerna, användningen av olika lärmiljöer, mångsidiga möjligheter att använda idrottsredskap samt lösningar som främjar fysisk aktivitet under rasterna, vid övergångar och under skolans gemensamma evenemang.

En fysiskt aktiv livsstil ska även främjas inom morgon- och eftermiddagsverksamhet, i klubb- och hobbyverksamhet, med arrangemang i anknytning till skolresor och skoltransport samt genom att beakta förutsättningarna för mångsidig fysisk aktivitet när man bygger och använder skolor och deras verksamhetsmiljöer.

Vid planeringen av främjandet av en fysiskt aktiv livsstil och arrangemang i anknytning till detta ska man beakta barnets bästa samt elevernas rätt att delta på ett jämställt och likvärdigt sätt och deras rätt till en trygg lärmiljö.

I främjandet av en fysiskt aktiv livsstil i den grundläggande utbildningen ingår samarbete med eleverna, hemmen och aktörer utanför skolan.

Främjandet av en fysiskt aktiv livsstil preciseras läsårsvis i de skolvisa arbetsplanerna. Genomförandet av främjandet av en fysiskt aktiv livsstil följs upp och utvärderas i samband med att förverkligandet av läsårets målsättningar utvärderas vid läsårets slut. På basen av utvärderingen utvecklas främjandet av en fysiskt aktiv livsstil fortsättningsvis.

5. Skolarbete som främjar lärande och välbefinnande

5.1. Gemensamt ansvar för skoldagen

Värdegrunden, synen på lärande och verksamhetskulturen ska genomsyra det praktiska skolarbetet. Skolarbetet ska främja målen för undervisning och fostran och bidra till att den grundläggande utbildningens uppdrag genomförs. Man ska skapa förutsättningar för elevernas välbefinnande, utveckling och lärande och se till att skolarbetet och samarbetet löper smidigt. De dagliga rutinerna i skolan ska också främja en hållbar livsstil.

Utgångspunkten är gemensamt ansvar för och omsorg om en bra och trygg skoldag för alla. Det fostrande arbetet och att främja välbefinnande åligger alla vuxna i skolan, oberoende av deras arbetsuppgift. Alla elevers behov, förutsättningar och styrkor ska beaktas i skolarbetet. En god kommunikation mellan läraren och eleven främjar skolengagemanget. Samarbete med vårdnadshavarna och andra parter bidrar till att det lyckas.

Varje elev har alla skoldagar rätt till undervisning enligt läroplanen, handledning, elevvård och stöd för lärandet samt till en trygg lärmiljö. Utbildningsanordnaren ansvarar för att elevernas rättigheter tillgodoses och skapar förutsättningar för skolarbete som främjar detta. Skolans ledning har det praktiska ansvaret för lösningar i anslutning till undervisningen, handledningen, elevvården och arrangemangen till stöd för lärandet i skolan, i alla årskurser och i alla läroämnen. Det inkluderar också att systematiskt förebygga problem och frånvaro och att identifiera och eliminera hinder för växande och lärande i skolan. Varje lärare har ansvar för verksamheten, lärandet och välbefinnandet i sin undervisningsgrupp. Läraren ska påverka dessa genom sina pedagogiska och didaktiska lösningar och sitt sätt att handleda. Till lärarens uppgift hör

att följa med och främja elevernas lärande, arbete och välbefinnande, att värdesätta och rättvist bemöta varje elev, att upptäcka eventuella svårigheter i god tid samt att handleda och stödja eleverna. Läraren ska se till att elevernas rätt till handledning samt stöd för lärande och elevvård tillgodoses. Det förutsätter kommunikation med eleverna och vårdnadshavarna, samarbete mellan lärarna och i synnerhet samarbete med elevvårdstjänsternas personal.

Eleverna har också ett eget ansvar som medlemmar i skolgemenskapen. Det innebär att regelbundet delta i skolarbetet, att vara hygglig och bemöta sina skolkamrater och de vuxna i skolan med respekt och att följa gemensamma regler. Att respektera andra människors integritet, arbete och arbetsro och sköta överenskomna uppgifter är nödvändigt i skolarbetet. Lagen förpliktar eleverna att delta i den grundläggande utbildningen, att utföra sina uppgifter samvetsgrant och att uppträda sakligt. En elev ska låta bli att mobba eller diskriminera samt handla så att eleven inte äventyrar andra elevers, skolgemenskapens eller studiemiljöns säkerhet eller hälsa. En elev kan endast av särskilda skäl tillfälligt befrias från undervisning. Hemmet och skolan ska tillsammans handleda eleven att agera i enlighet med lagen och stödja eleven i hens ansträngningar. Det är skolans uppgift att systematiskt ingripa vid frånvaro och hjälpa eleven att lyckas i sitt skolarbete.

Främjande av skolengagemang och förebyggande av frånvaro

En verksamhetskultur som stöder närvaro i skolan främjar lärande, delaktighet, samhörighet och välbefinnande50. Förebyggande av frånvaro är det viktigaste vid planeringen av åtgärder och verksamhetsmodeller i anslutning till frånvaro. Vid förebyggande av frånvaro ska skolengagemanget och närvaron i skolan stödjas på såväl gemenskapsnivå som hos enskilda elever.

I skolan tillägnar sig eleverna emotionella och kommunikativa färdigheter och färdigheter att fungera i grupp som en del av undervisningen i olika läroämnen och helheten mångsidig kompetens.

En uppmuntrande atmosfär inom gemenskapen stöder elevernas egna aktörskap och uppkomsten av kamratrelationer. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid stöd för närvaro vid övergångsskeden i studierna när eleven håller på att bli en del av en ny gemenskap.

Elevvården är gemensamt och individuellt arbete i syfte att säkerställa välbefinnandet och lärandet såväl inom gemenskapen som på individnivå. Den gemensamma elevvården är en viktig del av skolans verksamhetskultur och omsorgen i vardagen, som stärker elevernas delaktighet och upplevelse av att vara en del av gemenskapen i klassen och skolan. Elevvården omfattar allt skolarbete och är en gemensam uppgift för alla vuxna i skolgemenskapen. En atmosfär som präglas av omsorg och lugn, goda sociala relationer och upplevelsen av att få sin röst hörd stärker elevens skolengagemang. Som en del av den gemensamma elevvården ska den skolvisa elevvårdsgruppen koordinera förebyggandet av frånvaro, den systematiska uppföljningen och ingripandet vid frånvaro. I planeringen av det gemensamma arbetet är det viktigt att försäkra sig om elevernas och vårdnadshavarnas delaktighet.

Frånvaro förebyggs genom att man tidigt upptäcker behov av stöd för lärandet och skolgången och att tillräckligt stöd ges i rätt tid. Smidiga studier, studieframgång och uppmuntrande respons främjar skolengagemanget. Även förebyggande av mobbning, trakasserier, diskriminering och våld och systematiskt ingripande vid dessa stöder välbefinnandet inom gemenskapen som helhet och hos enskilda elever samt skolengagemanget.

Samarbete med vårdnadshavarna, samtal om betydelsen av närvaro och information om uppföljningen av frånvaro och rutinerna för att ingripa vid frånvaro stöder elevens närvaro i skolan.

Att följa upp och meddela om frånvaro

Utbildningsanordnaren ska systematiskt följa upp frånvaro med hjälp av uppgifter på skolnivå. I den lokala verksamhetsmodellen för ingripande vid frånvaro ska utbildningsanordnaren besluta vems uppgift det är att på skolnivå systematiskt följa upp frånvaro och hur det görs på skol, klassoch individnivå.

Det är viktigt att man tidigt reagerar på frånvaro, oberoende av orsaken till frånvaron. Frånvaro ska meddelas vårdnadshavaren eller en annan laglig företrädare för eleven så snart som möjligt. Om förekomsten av frånvaro ökar eller förlängs ska man utan dröjsmål kontakta elevvårdstjänsternas personal. Från fall till fall ska man komma överens om riktad uppföljning av frånvaron.

Att ingripa vid frånvaro och utreda de bakomliggande orsakerna

De bakomliggande orsakerna till frånvaro är varierande och kan ha koppling till händelser och förändringar i samhället, skolan eller i elevens eget liv. För att rikta in de nödvändiga åtgärderna är det viktigt att i den omfattning det är möjligt utreda de bakomliggande orsakerna till elevens frånvaro. I nära samarbete med eleven, vårdnadshavarna, lärarna och elevvårdstjänsternas personal kommer man överens om planen och ansvarsfördelningen för att kartlägga orsakerna. Utbildningsanordnaren och skolan ska identifiera och åtgärda bakomliggande orsaker till frånvaro med koppling till skolan och skolgemenskapen.

Ingripandet vid frånvaro som gäller en enskild elev ska ske i enlighet med utbildningsanordnarens verksamhetsmodell för ingripande vid frånvaro. Läraren kan rådgöra med elevvårdstjänsternas personal för att utreda elevens situation och bedöma behovet av elevvård för den enskilda eleven. Det är viktigt att det sektorsövergripande arbetet inleds i ett så tidigt skede som möjligt. Vid behov kan en sektorsövergripande expertgrupp (individuell) sammankallas. Inom gruppen utreds elevens behov av stöd, stödet ordnas och situationen följs upp. Vid behov hänvisar elevvårdstjänsternas personal eleven till utomstående social och hälsovårdstjänster.

För att minska elevens frånvaro kan det dessutom finnas behov av att uppdatera stödåtgärderna som eleven behöver för lärandet och skolgången. Om eleven är helt eller delvis förhindrad att delta i närundervisning på grund av sitt hälsotillstånd eller ett annat tungt vägande skäl ska man som sista lösning överväga att fatta beslut om särskilda undervisningsarrangemang och utarbeta en plan för lärande samt för hur elevens undervisning och bedömning samt stödet för elevens lärande ordnas under perioden med frånvaro.

Vid behov ska man kontakta socialvården för bedömning av stödbehovet eller göra en barnskyddsanmälan.

5.2. Samarbete

Undervisningsväsendet och skolan ska bedriva mångsidigt samarbete för att garantera enhetlighet och kvalitet i den grundläggande utbildningen, öka öppenheten i verksamheten och stödja elevernas lärande och växande. Samarbete behövs även för att garantera mångsidiga lärmiljöer, trygghet, säkerhet och välbefinnande i skolan. Samarbetet ska vara systematiskt och utvärderas i samråd med skolans samarbetspartner.

5.2.1. Elevernas delaktighet

Skolarbetet ska ordnas så att det grundar sig på elevernas delaktighet och på att eleverna blir hörda i skolarbetet. Läraren ska se till att eleverna får erfarenheter av samarbete och demokratisk verksamhet i sin egen undervisningsgrupp, i skolan och närmiljön och i olika nätverk.

Delaktigheten stärks på ett naturligt sätt när eleverna deltar i planeringen av sitt skolarbete och arbetet i den egna gruppen. Elevernas insats är viktig vid planeringen av de mångvetenskapliga lärområdena. Eleverna ska också uppmuntras att påverka planeringen och utvecklandet av skolans gemensamma verksamhet och lärmiljöer. Eleverna ska ges möjlighet att delta i beredningen av läroplanen, planerna som anknyter till läroplanen och skolans ordningsregler. Eleverna ska också vara med och utvärdera och utveckla skolans samarbete.

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska skolan ha en elevkår som består av skolans elever. Elevkåren och dess organ har som uppgift att främja samarbetet mellan eleverna och öka elevernas påverkningsmöjligheter och delaktighet. Elevkåren ska sporra eleverna att framföra sina åsikter, att vara aktiva och påverka egna och gemensamma ärenden. Elevkåren, liksom andra strukturer och verksamhetssätt som stödjer delaktighet i skolan och kommunen, erbjuder möjligheter att träna demokrati i praktiken.

5.2.2. Samarbete mellan hem och skola

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska undervisningen genomföras i samarbete med hemmen. Genom samarbetet stöds undervisningen och fostran så att varje elev får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov. Samarbetet främjar elevernas sunda växande och utveckling. Vårdnadshavarnas delaktighet och deras möjlighet att vara med i skolarbetet och utveckla det är en central del av skolans verksamhetskultur. Hemmets och skolans fostringssamarbete ökar elevens, klassens och hela skolans välbefinnande och trygghet.

Vårdnadshavaren har det primära ansvaret för sitt barns fostran. Vårdnadshavaren ska också se till att läroplikten fullgörs. Enligt lagen om grundläggande utbildning kan läroplikten fullgöras genom att eleven deltar i undervisning eller på annat sätt inhämtar de kunskaper som motsvarar den grundläggande utbildningens lärokurs. Skolan ska stödja hemmens fostrande uppgift och svara för elevens undervisning och fostran i skolan.

Utbildningsanordnaren ansvarar för att utveckla förutsättningarna för samarbete mellan hem och skola. Utgångspunkter för samarbetet är förtroende, jämlikhet och ömsesidig respekt. I samarbetet ska familjernas mångfald samt behov av information och stöd beaktas. För ett lyckat samarbete förutsätts att skolans personal är aktiv och har personlig kontakt med vårdnadshavarna och att kommunikationen i övrigt är mångsidig. Samarbetet mellan hem och skola ska ske såväl på kollektiv nivå som på individnivå.

För att kunna uppfylla sin fostrande uppgift, måste vårdnadshavarna få information om hur deras barns lärande och växande framskrider och om eventuell frånvaro. Centrala frågor som gäller undervisningen, till exempel läroplanen, målen för lärandet, lärmiljöer och arbetssätt, stöd för lärandet och elevvård, bedömning och betyg samt om val i samband med studierna och om olika evenemang under läsåret ska diskuteras med vårdnadshavarna. Det är viktigt med uppmuntrande meddelanden som beskriver elevens lärande och utveckling i positiva ordalag. När vårdnadshavarna regelbundet får information, kan de för sin del stödja sina barn i deras lärande och skolgång. Särskilt viktigt är samarbetet vid övergångarna mellan skolstadierna och vid planering och genomförande av stöd för lärande och skolgång. Utöver personliga möten och gruppmöten ska även informations och kommunikationsteknik utnyttjas i samarbetet.

Vårdnadshavarna ska ges möjligheter att tillsammans med skolans personal och elever bekanta sig med skolans vardag och att delta i planeringen, utvärderingen och utvecklingen av målen för skolans verksamhet och fostrande arbete. En gemensam diskussion om värderingar lägger grund för ett gemensamt fostringsarbete. Samarbetet mellan hem och skola främjar också kontakten vårdnadshavarna emellan och

lägger grund för föräldraföreningsverksamhet. Nätverk bland föräldrarna och gemensamma aktiviteter stärker gemenskapen och stödjer lärarnas och skolans arbete.

5.2.3. Skolans interna samarbete och samarbete med andra parter

Ett gott samarbete inom personalen bidrar till att målen för undervisning och fostran ska uppnås. Skolarbetet ska ordnas på ett ändamålsenligt och flexibelt sätt genom samarbete och arbetsfördelning. Samarbete mellan vuxna, såsom kompanjonlärarskap, ger också eleverna en bild av skolan som en lärande organisation. Samarbete behövs i synnerhet vid planering och genomförande av de mångvetenskapliga lärområdena, vid bedömning och stöd för lärande samt inom elevvården.

Skolorna ska också samarbeta med varandra. Målet är att främja att undervisningen är enhetlig och utvecklas samt att stärka personalens kompetens. Samarbete behövs vid övergångarna i den grundläggande utbildningen och när eleverna flyttar från en skola till en annan. Ofta förutsätter även undervisningen för olika språk och kulturgrupper, stöd för lärandet och smidig elevvård ett gott samarbete mellan skolorna. Medverkan i lokala, nationella och internationella nätverk stödjer den pedagogiska utvecklingen.

För att trygga en enhetlig lärstig ska skolan samarbeta med småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen samt gymnasierna och yrkesläroanstalterna. Ett gott samarbete med klubb samt morgon och eftermiddagsverksamheten främjar elevernas välbefinnande. Samarbete med ungdoms, biblioteks, idrotts och kulturväsendet, polisen samt församlingar, organisationer, företag och andra aktörer i närmiljön såsom naturskolor, muséer och ungdomscentraler bidrar till mångsidigare lärmiljöer och stödjer skolans fostrande uppdrag.

5.3. Fostrande samtal och disciplinära åtgärder

Den som deltar i utbildning har rätt till en trygg studiemiljö, arbetsro och ostörda studier. Skolan kan påverka arbetsron på många sätt, främst genom utveckling av verksamhetskulturen, samarbete, gemensamt ansvar och omsorg. Genom att utveckla pedagogiska lösningar och bygga upp en atmosfär som präglas av förtroende och omsorg skapas förutsättningar för en bra arbetsro. För att trygga arbetsron och ta itu med olämpligt uppförande har utbildningsanordnaren också rätt att använda fostrande samtal och olika disciplinära åtgärder. Om förfaringssätten vid fostrande samtal och disciplinära åtgärder regleras i lagen om grundläggande utbildning.

En elev som stör undervisningen eller i övrigt bryter mot ordningen i skolan eller gör sig skyldig till fusk kan ges högst två timmars kvarsittning eller en skriftlig varning. Om förseelsen är allvarlig eller om eleven fortsätter att uppföra sig olämpligt på ovan avsett sätt efter att ha fått kvarsittning eller en skriftlig varning, kan eleven avstängas för högst tre månader. Skriftlig varning och avstängning för viss tid är disciplinära åtgärder.

Fostrande samtal används som första åtgärd för att ta itu med en elevs olämpliga uppförande. Syftet med samtalet är att tillsammans med eleven specificera den gärning eller försummelse som föranlett åtgärden, höra eleven, utreda orsakerna till och konsekvenserna av uppförandet i mera omfattande utsträckning samt fundera över hur situationen kan förbättras. Avsikten med åtgärden är att komma fram till hur elevens uppförande i skolan och elevens välbefinnande kan förbättras. Utbildningsanordnaren beslutar i hurdana fall fostrande samtal används.

Disciplinära åtgärder är enligt lagen om grundläggande utbildning kvarsittning, skriftlig varning och avstängning för viss tid. En elev som stör undervisningen kan uppmanas att lämna klassrummet eller det rum där undervisningen ges, eller en skoltillställning. En elev kan dessutom förvägras rätt att delta i

undervisningen för högst den återstående arbetsdagen, om eleven uppför sig våldsamt eller hotfullt och hotar säkerheten för en annan elev eller person eller om undervisningen eller därtill hörande verksamhet försvåras orimligt mycket på grund av elevens störande beteende.

Eleven kan på ovannämnda grunder förvägras rätt att delta i undervisningen också följande arbetsdag, om utbildningsanordnaren behöver tid för att planera elevens återgång till undervisningen och erbjuda eleven elevvårdstjänster och stödja en trygg återgång till undervisningen. Under den tid som eleven förvägrats att delta i undervisningen ska det som sådan elevvård som avses i 36 h § för eleven ordnas möjlighet till ett personligt samtal med elevvårdens psykolog eller kurator. Dessutom ska det för eleven ordnas sådant annat stöd som eleven behöver under den tid som eleven förvägrats att delta i undervisningen och när eleven återvänder till undervisningen. För eleven utarbetas en plan för att stödja återgången till undervisningen. Innan en elev ges kvarsittning, ges en skriftlig varning eller avstängs för viss tid, ska den handling eller försummelse som åtgärden grundar sig på preciseras, eleven höras samt annan behövlig utredning skaffas.

Utbildningsanordnaren ska när den överväger disciplinära åtgärder beakta gärningens art samt elevens ålder och utvecklingsnivå. Innan beslut fattas om en disciplinär åtgärd ska elevens vårdnadshavare ges tillfälle att bli hörd. I fråga om andra åtgärder enligt 36 § ska elevens vårdnadshavare underrättas, och om att eleven förvägras undervisning ska dessutom den myndighet som sköter uppgifter i samband med verkställigheten av socialvården i det välfärdsområde där skolan är belägen underrättas vid behov. Beträffande avstängning för viss tid och skriftlig varning ska ett beslut meddelas och andra åtgärder enligt 36 § ska registreras. Utbildningsanordnaren ska ordna undervisningen så att den elev som har avstängts för en viss tid inte blir efter i de framsteg som elevens årskurs och undervisningsgrupp gör. För den avstängda eleven utarbetas en individuell plan utifrån läroplanen och undervisningen genomförs och inlärningen följs enligt denna plan. Eleven och elevens vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare ska ges tillfälle att delta i utarbetandet av en sådan individuell plan som grundar sig på läroplanen och som avses i detta moment. Utbildningsanordnaren ska se till att behövlig elevvård ordnas för en elev som är föremål för en disciplinär åtgärd eller som har förvägrats rätt att delta i undervisningen för resten av arbetsdagen och högst nästkommande arbetsdag. En elev som blivit tillsagd att lämna klassrummet eller det rum där undervisningen ges eller en skoltillställning eller som har förvägrats rätt att delta i undervisning för resten av arbetsdagen och följande arbetsdag får inte lämnas utan tillsyn.

Lagen om grundläggande utbildning förpliktar utbildningsanordnaren att i samband med läroplanen utarbeta en plan och anvisningar om användningen av fostrande samtal och disciplinära åtgärder och förfaringssätt. Syftet med planen är att se till att förfaringssätten är lagenliga och enhetliga och att eleverna behandlas jämlikt. Planen bidrar också till att skolans ordningsregler följs.

Utbildningsanordnaren ska se till att varje skola har en plan för användningen av fostrande samtal och disciplinära åtgärder. Planen kan utarbetas gemensamt för alla utbildningsanordnarens skolor eller så att planens struktur och de centrala gemensamma riktlinjerna ingår i den lokala läroplanen och planen sedan preciseras skolvis. Den skolvisa planen kan utarbetas separat eller inkluderas i den eventuella skolvisa läroplanen.

Vid utarbetandet av planen är det viktigt att notera att endast disciplinära åtgärder som nämns i lagen får användas och att man vid användningen av disciplinära åtgärder ska iaktta de allmänna rättsskyddsprinciperna inom förvaltningen. Användningen av åtgärder ska grunda sig på sakliga, allmänt godtagbara och objektiva skäl. Konsekvenserna av likartade gärningar ska vara de samma, oberoende av gärningsman, dock så att upprepade gärningar kan anses som en försvårande omständighet. De disciplinära

konsekvenserna ska stå i proportion till gärningen. Också elevens ålder och utvecklingsstadium ska beaktas. Disciplinära åtgärder får inte användas på ett sätt som kränker eller förolämpar eleven.

Utbildningsanordnaren beslutar om vilka parter som ska delta i utarbetandet och beredningen av planen. Eleverna ska enligt lagen ges möjlighet att delta i beredningen av planen87 . Samarbete med vårdnadshavarna och företrädare för bland annat välfärdsområdets social och hälsovårdstjänster stödjer genomförandet av planen. Personalen och elevkåren ska höras innan planen godkänns eller uppdateras.

5.4. Olika sätt att anordna undervisningen

Undervisningen ska ordnas med hänsyn till elevernas behov och förhållanden samt de lokala möjligheterna. Målet är att hitta lösningar som främjar elevens lärande och välbefinnande på bästa sätt.

5.4.1. Undervisning enligt verksamhetsområden

I undervisning som ordnas enligt verksamhetsområden studerar eleverna enligt verksamhetsområden i stället för enligt läroämnen. Eleven har i första hand rätt att studera enligt läroämnen89. Eleven övergår till undervisning enligt verksamhetsområden först då eleven på grund av funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan och trots elevspecifika stödåtgärder och avgränsning av lärokurserna inte kan studera enligt läroämnen.

Till verksamhetsområdena hör motoriska färdigheter, språk och kommunikation, sociala färdigheter, färdigheter i dagliga rutiner och kognitiva färdigheter.

Målet för undervisningen enligt verksamhetsområden är att stödja och stärka elevens funktionsförmåga samt att undervisa sådana kunskaper och färdigheter som eleven behöver för att klara sig så självständigt som möjligt i livet. I undervisning enligt verksamhetsområden ska man beakta att aktivt stödja elevernas deltagande och självbestämmanderätt samt deras agerande som medlemmar av skolgemenskapen. I undervisningen enligt verksamhetsområden drar man nytta av alla situationer under skoldagen, såsom övergångssituationer, måltidssituationer, raster, stunder för lärande, dagliga rutiner, samt utflykter och temadagar. Undervisningen kan ordnas så att innehållen i undervisningen i de olika verksamhetsområdena kombineras. I undervisningssituationerna bildar de elevspecifika målen för de olika verksamhetsområdena en sammanhängande helhet och främjar lärandet av nya färdigheter. Med utveckling av färdigheter avses att eleven gör framsteg i sina färdigheter och sitt uppförande, att behovet av handledning minskar eller förändras och att eleven lär sig nya färdigheter.

Verksamhetsområdena kan innehålla mål och innehåll för ett enskilt läroämne samt, i tillämpliga delar, för mångsidig kompetens och mångvetenskapliga lärområden. Eleven kan öva läroämnesvisa färdigheter, men om mycket innehåll från olika läroämnen ingår i elevens plan finns det skäl att överväga om det vore till fördel för eleven att inom den grundläggande utbildningen studera enligt läroämnen.

I elevens plan för genomförande av elevspecifikt stöd ska elevens individuella mål och centrala innehåll beskrivas samt bedömningen av elevens framsteg separat för varje verksamhetsområde. I planen ska även de pedagogiska lösningarna som stöder elevens lärande beskrivas. I undervisningen enligt verksamhetsområden bedöms elevens prestationer i relation till de individuella mål som ställts upp för varje verksamhetsområde i planen för genomförande av elevspecifikt stöd. I undervisningen enligt verksamhetsområden ingår elevhandledning, vid behov intensifierad personlig elevhandledning i årskurserna 8–9 och praktisk arbetslivsorientering i årskurserna 7–9, om det är lämpligt med tanke på elevens funktionsförmåga och till fördel eleven. Praktisk arbetslivsorientering kan ordnas till exempel så att eleven får bekanta sig med olika yrkesområden, arbetsplatser, stödboende, dagverksamhet eller studieområden.

Målen för lärandet för elever som deltar i undervisning enligt verksamhetsområden bestäms per verksamhetsområde. De mål som ställts upp för eleven ska vara, möjliga att uppnå, realistiska och meningsfulla för eleven. Målen ställs upp med hänsyn till att eleven ska kunna visa sitt kunnande och följa sin egen utveckling. Då målen ställs upp ska elevens individuella behov och styrkor samt motivation och stödet av funktionsförmågan beaktas. Målen ska vara inriktade på att stärka elevens lärande och kunnande.

Läraren ansvarar för undervisningen för eleven och för den schemaenliga skoldagen. Målen för de enskilda verksamhetsområdena, undervisningens innehåll och genomförandet av det elevspecifika stödet planeras i samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Dessutom ska lärarna samarbeta med varandra och med annan personal som arbetar med eleven. Även sektorsövergripande samarbete med elevvårdstjänsternas personal och andra sakkunniga ska ingå. Habilitering som stöder lärandet planeras och genomförs i samarbete med habiliteringspersonal. Habiliteringen sköts av sakkunniga inom habiliteringen.

I undervisning som ordnas enligt verksamhetsområden har eleverna lika många årsveckotimmar som de elever som studerar enligt läroämnen på motsvarande årskurs.

Ett förvaltningsbeslut om stöd enligt 20 f § ska fattas om undervisning som ordnas enligt verksamhetsområden. Beslutet ska motiveras. I motiveringen ska anges vilka eventuella andra uppgifter och utredningar som ligger till grund för beslutet och de författningar som tillämpats. Innan beslutet fattas ska utbildningsanordnaren med beaktande av elevens ålder och utvecklingsskede höra eleven och hens vårdnadshavare eller annan laglig företrädare.

Motoriska färdigheter

Lärandet av *motoriska färdigheter* baserar sig på elevens funktionsförmåga, sensomotoriska färdigheter och grundläggande motoriska färdigheter samt utvecklingen av dem. De motoriska färdigheterna utvecklas stegvis genom upprepning och träning, och samtidigt främjas lärandet av sensomotoriska färdigheter och kroppsuppfattning samt grovmotoriska och finmotoriska färdigheter. Med utveckling av motoriska färdigheter avses förändring i elevens motoriska funktionsförmåga och motoriska färdigheter.

I undervisningen i motoriska färdigheter utnyttjas vardagliga situationer, lärmiljön inom den grundläggande utbildningen samt mångsidiga och trygga miljöer. Positiva motionsupplevelser ökar delaktigheten och kan bidra till att eleven börjar uppleva att träning av rörlighet, muskelkondition och balans är en trevlig och inspirerande del av vardagen. Bättre finmotoriska färdigheter främjar samtidigt lärande av grundläggande motoriska färdigheter. De motoriska färdigheterna stöder elevens lärande, initiativförmåga, delaktighet och uthållighet.

De motoriska färdigheterna tränas naturligt som en del av de övriga verksamhetsområdena. Träningen stöder och stärker elevens eget arbete och hens möjligheter att delta, och den skapar möjligheter för eleven att uppleva att hen lyckas. Elevens individuella situation, färdigheter och styrkor bestämmer målen och innehållen i undervisningen. Elevens behov av handledning och assistans beaktas vid planering av undervisningen och vid val av undervisningsmaterial eller redskap. I planen för genomförande av elevspecifikt stöd anges förutom undervisningens innehåll och mål även elevens eventuella behov och användning av hjälpmedel.

Mål

Målen för undervisningen baserar sig på elevens fysiska funktionsförmåga. Målet för undervisningen är att eleven uppnår motoriska färdigheter som stöder funktionsförmågan och som är nödvändiga med tanke på ett självständigt liv. Målet är att eleven genom utveckling av sina motoriska färdigheter finner glädje i att

göra saker och röra sig, vilket främjar det dagliga välbefinnandet. Målet för undervisningen i motoriska färdigheter är att stödja utvecklingen av elevens färdigheter i balans, rörlighet och hantering av redskap. Målet är att stärka elevens kroppskännedom, kroppsuppfattning och kroppskontroll, att främja utvecklingen av de grov och finmotoriska färdigheterna samt att stödja ändamålsenlig användning av dessa färdigheter i olika vardagssituationer. Det sensomotoriska lärandet stöds av aktiviteter som skärper sinnena och hjälper eleven att urskilja viktig information i sin omgivning.

De motoriska färdigheterna har också kopplingar till de olika områdena av mångsidig kompetens. Detta gäller i synnerhet följande områden: förmåga att tänka och lära sig (K1), vardagskompetens (K3), digital kompetens (K5) samt förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7).

Undervisningens innehåll

Undervisningen i motoriska färdigheter ska innehålla planering och handledning av motoriska aktiviteter samt element som utvecklar elevens balans, koordination, rytm, uthållighet och muskelstyrka. I undervisningen beaktas de sensomotoriska färdigheterna. Dessa är färdigheter som hjälper eleven att uppfatta sin egen kropp och dess olika delar i förhållande till omgivande rum, tillgänglig tid och styrka. Undervisningens innehåll baserar sig på elevens kroppskännedom, kroppsuppfattning och kroppskontroll, vilka utgör grund för lärandet och aktiviteterna. Via kroppskännedom kan eleven förstå och utnyttja information från sina olika sinnen. Med hjälp av kroppsuppfattning övar sig eleven att identifiera och namnge sina kroppsdelar, identifiera den egna kroppens yttre gränser och olika sidor av sin kropp samt lär sig att korsa kroppens mittlinje. Kroppskontroll innebär kontroll av kroppens ställningar och rörelser. Eleven skaffar information om sin kropp och sin omgivning genom rörelser. Undervisningen innehåller rörelseaktiviteter i olika rum och varierande miljöer. Den innehåller också rörelse, balans och känselförnimmelser som åstadkoms med olika redskap. Grundläggande motoriska färdigheter, som balans och rörelseförmåga samt förmåga att hantera redskap, möjliggör vardagliga aktiviteter och delaktighet.

Språk och kommunikation

Lärandet av *språkliga och kommunikativa färdigheter* baserar sig på kommunikation och kommunikationsbaserade övningar inriktade på att eleven ska förstå kommunikation och kunna kommunicera. Språket utgör ett redskap för tänkande, lärande och interaktion. Grunden för kommunikationen skapas genom att observera och tolka elevens eller den unga personens verbala och/eller kroppsliga uttryck och genom att svara på dem. Förmågan och viljan att ta kontakt och upprätthålla kontakten stärks vid interaktion. Att utveckla färdigheter i kommunikation är en förutsättning för att eleven ska kunna delta i meningsfull interaktion med både kamratgruppen och vuxna. På så sätt kan eleven bli förstådd, uttrycka sig på sitt eget sätt, påverka sin egen miljö och delta aktiviteterna i den egna gemenskapen.

Språk och kommunikationsfärdigheter övas naturligt som en del av de övriga verksamhetsområdena. Elevens behov av handledning och assistans beaktas vid planering av undervisningen och vid val av undervisningsmaterial eller redskap. Vid behov ska eleven ha tillgång till olika kommunikationssätt och hjälpmedel samt behövliga tolkningstjänster. I planen för genomförande av elevspecifikt stöd ska anges förutom undervisningens innehåll och mål även eventuella kommunikationssätt och hjälpmedel som används i olika situationer och evenemang under skoldagarna.

Mål

Målet för undervisningen är att eleven interagerar med sin omgivning, gör sig förstådd och även själv förstår andra. Undervisningen framskrider i enlighet med elevens funktionsförmåga, från den tidiga

kommunikationen till kommunikation med hjälp av meningar. Man ska försäkra sig om att eleven har möjlighet att använda sätt som är lämpliga för hen att samverka och kommunicera i olika situationer och med olika människor. Målet är att alla elever hittar interaktionsoch kommunikationssätt som är lämpliga med tanke på deras funktionsförmåga och att de övar sig på att använda dem i vardagliga situationer. Kommunikationssättet kan vara taktilt, det vill säga basera sig på känselsinnet, eller så kan det basera sig på ansiktsuttryck, föremål, bilder eller tecken som stöd eller vara verbalt. Målet för undervisningen är också att dra nytta av elevens modersmål och eventuella färdigheter i andra språk.

De språkliga och kommunikativa färdigheterna har också kopplingar till de olika områdena av mångsidig kompetens. Detta gäller i synnerhet följande områden: kulturell och kommunikativ kompetens (K2), multilitteracitet (K4), digital kompetens (K5) och förmåga att delta (K7).

Undervisningens innehåll

Till det centrala innehållet i undervisningen i språkliga och kommunikativa färdigheter hör förmåga att agera i kommunikationssituationer samt att förstå och åstadkomma kommunikation och språk. De språkliga och kommunikativa färdigheterna omfattar mångsidigt också förmåga att förstå och åstadkomma icke-verbala budskap, språklig medvetenhet och artikulation. I undervisning av begrepps och ordförråd ingår i enlighet med elevens intresse att identifiera och använda föremål, bilder, symboler, bokstäver och ord. I undervisningen kan man utnyttja alla färdigheter som eleven har i olika språk. Vid behov kan undervisningen också omfatta elementära kunskaper i ett främmande språk, om de är viktiga för elevens delaktighet.

Sociala färdigheter

Lärandet av *sociala färdigheter* baserar sig på elevens färdigheter i interaktion och kommunikation, emotionella färdigheter och färdigheter i självreglering. Sociala färdigheter är till hjälp vid umgänge, kommunikation och samarbete med andra. Eftersom de sociala färdigheterna inverkar på hur vardagen löper utgör de en del av elevens sociala funktionsförmåga. Lärandet av emotionella färdigheter främjar den sociala funktionsförmågan.

Elevens positiva självbild och motivation att lära sig kan man stödja genom att erbjuda dem upplevelser av att lyckas och genom att för den grundläggande utbildningen skapa en positiv atmosfär för socialt lärande där varje elev känner att de tillhör gemenskapen och kan delta i den med sina egna styrkor. Erfarenheter av att bli förstådd, att vara medlem i en grupp och i skolgemenskapen och att samverka påverkar elevens självbild och utvecklingen av hens sociala färdigheter. Perspektivet socialt välbefinnande betonar vikten av att stärka elevernas positiva självbild så att de lär sig att uppskatta sig själva. Eleven ska känna att hen uppskattas. De sociala färdigheterna utvecklas genom modellinlärning, erfarenheter och respons från sociala situationer.

De sociala färdigheterna övas naturligt som en del av de övriga verksamhetsområdena. Man ska stödja och stärka elevens eget arbete och möjligheter att delta och skapa möjligheter för dem att uppleva att de lyckas. Elevens individuella situation, färdigheter och styrkor bestämmer målen och innehållen i undervisningen. Elevens behov av handledning och assistans beaktas vid planering av undervisningen och vid val av undervisningsmaterial eller redskap. I planen för genomförande av elevspecifikt stöd anges förutom undervisningens innehåll och mål även utnyttjande av eventuella hjälpmedel i olika situationer och evenemang under skoldagen.

Mål

Målen för undervisningen baserar sig på elevens sociala funktionsförmåga. Målet för lärandet av sociala färdigheter är att elevens förmåga att agera i grupp utvecklas, att hens delaktighet i skolgemenskapen stärks och att hen övar och lär sig emotionella färdigheter och självreglering. Lärande av sociala färdigheter stöder elevens färdigheter i att samverka och kommunicera samt hjälper hen att bli den del av gruppen och skapa goda människorelationer. Med sociala färdigheter avses färdigheter som behövs i vardagslivet, som att presentera sig själv och andra, lyssna och ställa frågor, vänta på sin tur i en diskussion, be om ordet och yttra sig, be om ursäkt och be om hjälp. Målen för undervisningen i emotionella färdigheter har kopplingar till förmågan att känna empati och identifiera, tolerera, reglera, uttrycka och hantera känslor och till självreglering.

Målen för de sociala färdigheterna kan inkludera mål relaterade till respekt för andra människor och till gott uppförande.

De sociala färdigheterna har också kopplingar till de olika områdena av mångsidig kompetens. Detta gäller i synnerhet följande områden: förmåga att tänka och lära sig (K1), kulturell och kommunikativ kompetens (K2), vardagskompetens (K3), digital kompetens (K5) och förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7).

Undervisningens innehåll

I undervisningen ingår aktiviteter i olika sociala miljöer. Innehållet i undervisningen i sociala färdigheter utvecklar och stärker elevens positiva erfarenheter av och färdigheter i att agera i sociala situationer, det vill säga erfarenheter som uppmuntrar och motiverar eleven att interagera, kommunicera, ansluta sig till en grupp och skapa mänskliga relationer. I undervisningen ingår övningar som förbättrar kommunikationsfärdigheterna och de emotionella färdigheterna, vilket stöder inte bara elevens utan hela gruppens sociala välbefinnande. Undervisningen i emotionella färdigheter är inriktad på att lära sig att bli medveten om och identifiera sina egna känslor, att uttrycka känslor och att reglera känslomässiga upplevelser och känsloyttringar.

Färdigheter i dagliga rutiner

Lärandet av färdigheter i dagliga rutiner baserar sig på elevens funktionsförmåga, förmåga att leva självständigt och behov av assistans. Med färdigheter i dagliga rutiner avses färdigheter som behövs i vardagen. Dessa färdigheter främjar elevens initiativförmåga och självständighet och ökar hens aktörskap och delaktighet i verksamhetsmiljön och samhället. I övningar som gäller färdigheter i dagliga rutiner kan fostran i säkerhet inkluderas på ett naturligt sätt. Färdigheterna övas i vardagliga miljöer, till exempel i samband med måltider, på och avklädning, utomhusaktiviteter, vila och lek samt i undervisningssituationer i trafiken och andra miljöer.

Färdigheterna i dagliga rutiner och arbetet för att stärka elevens funktionsförmåga och stödja hens delaktighet främjar hälsa och välbefinnande. Att öva färdigheterna i dagliga rutiner utgör en naturlig del av elevernas arbete för att uppnå målen för de övriga verksamhetsområdena. Man ska skapa möjligheter för eleven att uppleva att hen lyckas. Elevens funktionsförmåga, färdigheter och styrkor bestämmer målen och innehållet i undervisningen. Elevens behov av handledning och assistans beaktas vid planering av undervisningen och vid val av undervisningsmaterial eller redskap. I planen för genomförande av elevspecifikt stöd ska anges förutom undervisningens innehåll och mål även utnyttjande av eventuella hjälpmedel i olika situationer och evenemang under skoldagen.

Mål

Målet för undervisningen i färdigheter i dagliga rutiner är att eleven lär sig att så självständigt som möjligt utföra sina dagliga rutiner. Målet för undervisningen är att öka elevens aktiva deltagande i verksamheten i sin lärmiljö och att främja elevens initiativförmåga och självständighet. Genom undervisningen i färdigheter i dagliga rutiner stärks elevens färdigheter relaterade till välbefinnande och säkerhet och hen får lära sig att göra val i enlighet med en hållbar livsstil.

Undervisningen ska stärka elevens positiva självbild. Målet är att eleverna tränar sina färdigheter i att ta hand om sig själva och att de får stöd i att se på framtiden med tillförsikt. Målet är också att eleven får färdigheter i säkerhet och acceptans av mångfald och stöd i sin sexuella utveckling. Syftet med säkerhetsfostran är att eleverna ska lära sig att identifiera risksituationer, be om hjälp, bedöma risker och göra säkra val. Färdigheterna i dagliga rutiner har också kopplingar till de olika områdena av mångsidig kompetens. Detta gäller i synnerhet följande områden: förmåga att tänka och lära sig (K1), kulturell och kommunikativ kompetens (K2), vardagskompetens (K3), digital kompetens (K5) och förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7).

Undervisningens innehåll

Innehållet i undervisningen i färdigheter i dagliga rutiner är inriktat på vardagliga färdigheter relaterade till ett självständigt liv, såsom välbefinnande och förmåga att ta hand om sin hälsa, sociala färdigheter samt förmåga att sköta sitt hem och uträtta ärenden. Undervisningen ska omfatta tidshantering, boende, möjligheter att röra sig i omgivningen, en meningsfull fritid och säkerhet. Eleverna får handledning i att respektera och skydda sin egen kropp och andras kroppar.

I undervisningen beaktas att eleverna får konsumentkunskap och kunskap om sina rättigheter och sitt ansvar. Eleverna bör också få lära sig hur man deltar i demokratiskt beslutsfattande som aktiv samhällsmedlem. Under den grundläggande utbildningen får eleverna öva sig på att göra val och leva i enlighet med en hållbar livsstil. Om det är förenligt med elevens funktionsförmåga och elevens bästa, ska undervisningen inrikta sig till exempel på att eleven finner en meningsfull fritidsaktivitet eller hobby, kan utnyttja digitala verktyg i vardagen och kan bygga kamratrelationer.

Kognitiva färdigheter

Lärandet av kognitiva färdigheter baserar sig på elevens funktionsförmåga och förmåga att lära sig samt på minnets funktion. Med kognitiva färdigheter avses färdigheter i tänkande, observation, inhämtande av kunskap, förståelse och lärande. Utvecklingen av kognitiva färdigheter omfattar till exempel följande områden: språk, minne, tänkande, problemlösning, koncentrationsförmåga, kreativitet, slutledningsförmåga och beslutsfattande.

Undervisningen i kognitiva färdigheter stöder utvecklingen av lärande, minnes och tankeprocesserna och uppmuntrar eleven att använda dessa färdigheter i olika vardagssituationer och miljöer.

Övningen av de kognitiva färdigheterna kan på ett naturligt sätt integreras i undervisningen inom de övriga verksamhetsområdena, och då stärker den elevernas delaktighet, motivation och inställning till lärande. Målen och innehållen i undervisningen utgår från elevens individuella situation, färdigheter och styrkor. Elevens behov av handledning och assistans beaktas vid planering av undervisningen och vid val av undervisningsmaterial eller redskap. I planen för genomförande av elevspecifikt stöd ska anges förutom undervisningens innehåll och mål även utnyttjande av eventuella hjälpmedel i olika situationer och evenemang under skoldagen.

Mål

Målen för undervisningen baserar sig på elevens kognitiva funktionsförmåga. Undervisningen i kognitiva färdigheter ska utveckla elevens förmåga att uppfatta och förstå den omgivande verkligheten och aktivera elevens förmåga att tänka och styra sina handlingar. Målet för undervisningen är att eleven aktiveras och lär sig använda sina sinnen för att få en uppfattning om den omgivande verkligheten. Målet är att eleven lär sig uppfatta, välja och klassificera saker. Dessutom lär sig eleven att dra slutsatser, som till exempel färdigheter i att förstå samband mellan orsak och verkan, lösa problem, dra språkliga slutsatser och memorera. I enlighet med elevens funktionsförmåga och intresse kan målet för undervisningen också vara att eleven utvecklar sina grundläggande färdigheter i läsning, skrivning och matematik. Övningen av de kognitiva färdigheterna inriktas på elevens aktivitet i vardagsmiljön.

De kognitiva färdigheterna har också kopplingar till de olika områdena av mångsidig kompetens. Detta gäller i synnerhet följande områden: förmåga att tänka och lära sig (K1), kulturell och kommunikativ kompetens (K2), digital kompetens (K5) och förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7).

Undervisningens innehåll

Undervisningen i kognitiva färdigheter kan innehålla stimulans och träning av sinnena samt element som främjar förmågan att minnas, välja, klassificera, lösa problem, fatta beslut och förstå förhållandet mellan orsak och verkan. Undervisningen uppmuntrar eleven att använda dessa färdigheter i olika vardagssituationer och miljöer. Undervisningen innehåller också övningar i de grundläggande färdigheterna i läsning, skrivning och matematik i enlighet med elevens kognitiva funktionsförmåga och intresse.

Innehållet i de olika läroämnena kan i tillämpliga delar användas vid planering av målen för och innehållet i undervisningen i kognitiva färdigheter. Undervisningen är dock inte uppdelad enligt läroämnen och baserar sig inte på avvikelse från lärokursen eller målen i läroplanen enligt 20 h § i lagen om grundläggande utbildning. Av innehållet i läroämnena kan man skapa undervisningshelheter till exempel om aktuella teman.

5.4.2. Flexibel grundläggande utbildning

Enligt lagen om grundläggande utbildning kan en kommun, i den omfattning kommunen beslutar, ordna flexibel grundläggande utbildning för årskurserna 7–994. Utbildningen ska ordnas i enlighet med lagstiftningen och läroplansgrunderna för den grundläggande utbildningen.

Syftet med den flexibla grundläggande utbildningen är att minska studieavbrott i den grundläggande utbildningen och förebygga utslagning. Målet är att stärka elevernas studiemotivation och livskompetens. Förutom att eleverna ska slutföra den grundläggande utbildningens lärokurs får de stöd vid övergången till följande utbildningsstadium och ges färdigheter som behövs för att klara av studierna.

Den flexibla grundläggande utbildningen är avsedd för sådana elever i årskurs 7–9 som underpresterar och har svag studiemotivation och för elever som man bedömer riskeras av att bli utslagna från fortsatt utbildning och arbetslivet. Till flexibel grundläggande utbildning kan också en elev antas som får elevspecifika stödåtgärder enligt 20 c § i lagen om grundläggande utbildning, ifall eleven kan studera enligt den läroplan som följs flexibel grundläggande utbildning och arrangemanget som helhet är för elevens bästa.

Undervisningen ska präglas av yrkes och sektorsövergripande samarbete och samarbete mellan olika organisationer. Också yrkesläroanstalter och gymnasier, läroanstalter inom det fria bildningsarbetet samt verkstäder för unga kan delta i samarbetet. En styrgrupp kan inrättas för att planera och organisera flexibel grundläggande utbildning.

Skolans arbetssätt och undervisningsmetoder ska utvecklas så att de motsvarar de individuella behoven hos de elever som valts till utbildningen. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid arbetsformer som ökar elevernas delaktighet och samhörighet i skolan samt stärker det fostrande arbete som är gemensamt för vårdnadshavarna och alla som arbetar inom den flexibla grundläggande utbildningen. Aktiverande och arbetsinriktade studiemetoder ska prioriteras i undervisningen.

Flexibel grundläggande utbildning ska ordnas i små grupper i skolan, på arbetsplatser och i andra lärmiljöer med hjälp av sektorsövergripande samarbete samt med hjälp av stöd och rådgivningstjänster. Flexibel grundläggande utbildning ska utöver läraren involvera en av utbildningsanordnaren utsedd yrkeskunnig person som vet hur man stödjer ungas sociala växande, samarbetet med familjerna och är insatt i annat stöd och rådgivningsarbete. Undervisningen kan vid behov också delvis genomföras i anslutning till en annan undervisningsgrupp.

Undervisningen ska ordnas som närundervisning i skolan och i form av handledda studier på arbetsplatser och i andra lärmiljöer. Studier utanför skolan är en viktig del av den flexibla grundläggande utbildningen. Under dessa perioder har eleverna rätt till handledning och undervisning av en lärare. Eleverna ska ges uppgifter i enlighet med läroplanen och resultaten ska beaktas vid bedömningen. Personal på arbetsplatser och i övriga lärmiljöer som arbetar med elever ska göras förtrogna med föreskrifter som berör arbetarskydd, dataskydd och sekretess och andra nödvändiga föreskrifter.

En elev väljs till flexibel grundläggande utbildning på anhållan av eleven eller vårdnadshavaren. Likvärdiga antagningsgrunder ska tillämpas vid antagningen av elever. Utbildningsanordnaren ska besluta om grunderna för antagningen av elever och om antagningsförfarandet98. Om elevantagningen fattas ett förvaltningsbeslut som bereds på ett yrkesövergripande sätt. Om den flexibla grundläggande utbildningen för en enskild elev avslutas innan den grundläggande utbildningen är slut, förutsätts ett förvaltningsbeslut.

Elever som deltar i flexibel grundläggande utbildning har rätt till lagstadgat stöd för lärande och skolgång, handledning och elevvård. För en elev som deltar i flexibel grundläggande utbildning ska man utarbeta en plan. Planen ska utarbetas i samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Planen ska beskriva särskilda omständigheter i den flexibla grundläggande utbildningen för eleven, till exempel om undervisningen ordnas i lärmiljöer utanför skolan. Ifall eleven får elevspecifikt stöd, ska den flexibla grundläggande utbildningen på motsvarande sätt beskrivas i planen för genomförande av elevspecifikt stöd.

5.4.3. Framskridande i studier enligt målhelheter

Avvikelser från de årskursvisa målen i den lokala läroplanen kan göras för en enskild elev genom att av målen i den lokala läroplanen bilda målhelheter av olika omfattning.

Med att framskrida i studierna enligt målhelheter avses att eleven studerar målhelheter enligt en plan som gjorts upp för eleven i ett eller flera läroämnen enligt målhelheter i stället för att framskrida i studierna enligt årskursvisa lärokurser i olika läroämnen. Utbildningsanordnaren fattar ett förvaltningsbeslut om avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen. Att framskrida i studierna enligt målhelheter är en åtgärd som ska användas i sista hand för att anordna undervisningen för eleven.

Att framskrida i studierna enligt målhelheter gör det möjligt att framskrida både snabbare och långsammare i något eller några mål i ett eller flera läroämnen. Om eleven studerar i snabbare takt än den egna årskursen kan mål i en eller flera högre årskurser ingå i målhelheterna.

Om en elev framskrider i studierna i långsammare takt än den egna årskursen kan mål i föregående årskurs eller lägre årskurser ingå i målhelheterna. Innan en elev övergår till att framskrida i studierna enligt

målhelheter och i långsammare takt än den egna årskursen, ska eleven ha givits gruppspecifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder.

Målhelheterna ska i huvudsak bildas utgående från målen inom de helheter som består av årskurserna 1–2, 3–6 och 7–9. En elev som framskrider i studierna enligt målhelheter flyttar efter att läsåret avslutats till följande årskurs, även om eleven studerat enligt mål i föregående årskurs eller lägre årskurser. I slutet av varje årskurshelhet ska eleven i huvudsak ha uppnått målen i den i fråga varande helheten. En elev som framskrider i studierna enligt målhelheter studerar i första hand tillsammans med sin egen årskurs.

Att framskrida i studierna enligt målhelheter kan tillämpas även då eleven övergår till den grundläggande utbildningen efter att hen studerat utomlands eller i undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen.

För en elev som framskrider i studierna enligt målhelheter ska en plan utarbetas. I planen ska målhelheterna för eleven, innehållet i målhelheterna, elevens framskridande i studierna och principerna för bedömningen av eleven framgå. Genomförandet av planen ska utvärderas enligt behov, dock minst en gång per läsår. Planen ska granskas oftare om elevens behov förutsätter det. Planen ska utarbetas av de lärare som undervisar eleven i samarbete med eleven och vårdnadshavaren.

I kapitel 6 fastställs om genomförandet av bedömningen av lärandet och kunnandet hos en elev som framskrider i studierna enligt målhelheter.

5.4.4. Undervisning i sammansatt klass

Med sammansatt klass avses en undervisningsgrupp med elever i olika åldrar som består av elever från olika årskurser. En sammansatt klass kan bildas antingen på grund av lågt elevantal eller av pedagogiska skäl. Undervisningen i en sammansatt klass kan i sin helhet genomföras enligt elevernas årskurser eller delvis enligt principen om växelkurser. Vid studier enligt växelkurser är det viktigt att värna om kontinuitet och konsekvens i fråga om studiernas innehåll. Särskilt viktigt är att måna om att elevernas studiefärdigheter utvecklas. Ifall de olika årskurserna i en sammansatt klass i vissa läroämnen har olika antal veckotimmar, kan årsveckotimmarna i läroämnena också uppdelas i delar för att på det viset jämna ut undervisningstimmarna.

Vid utjämning av undervisningstimmarna i läroämnena ska elevernas rätt till det totala antal timmar som fastställs i läroplanen alltid tryggas. Om en elev övergår från att ha följt principen om växelkurser till en undervisningsgrupp som framskrider årskursvis ska eleven få individuell undervisning för att avlägga en eventuell lärokurs eller en del av en lärokurs som saknas.

Undervisningen i sammansatt klass ger goda förutsättningar för en helhetsbetonad undervisning där man använder mångvetenskapliga lärområden. I undervisningen i sammansatt klass ska de möjligheter som i synnerhet kollaborativt lärande och modellinlärning ger utnyttjas. I sammansatta klasser kan närundervisningen också stödjas och berikas med hjälp av fjärruppkoppling i undervisningen.

5.4.5. Fjärruppkoppling i undervisningen

I den grundläggande utbildningen kan man använda fjärruppkoppling i undervisningen för att komplettera undervisningen samt erbjuda mångsidigare studiemöjligheter i olika läroämnen. Undervisning med hjälp av fjärruppkoppling kan ges endast av en utbildningsanordnare som har tillstånd att ordna grundläggande utbildning. Vid val av pedagogik ska man i synnerhet beakta elevernas ålder och förutsättningar.

Genom fjärruppkoppling kan i synnerhet undervisningen i mera sällsynta språk och religioner och valfria ämnen stödjas. Fjärruppkoppling i undervisningen främjar jämlika möjligheter för eleverna till en mångsidig

och god grundläggande utbildning oberoende av skolans storlek eller läge. Användning av fjärruppkoppling i undervisningen ökar i sin tur skolans ekologiska hållbarhet.

Med hjälp av fjärruppkoppling kan undervisningen både differentieras och göras mera helhetsbetonad. Man kan möta elevernas individuella behov, erbjuda undervisning som stödjer utvecklandet av specialbegåvning, fördjupa det stöd för lärande och skolgång som skolan erbjuder eller sköta undervisningen i undantagssituationer, till exempel då en elev är sjuk under en längre period. Fjärruppkoppling och användning av digitala verktyg bidrar till mångsidigare lärmiljöer. Genom fjärruppkoppling kan man utnyttja olika lärares kompetens, sakkunskapen hos skolans samarbetspartner och eventuella internationella nätverk utgående från elevernas behov och målen för undervisningen.

Lärmiljön ska vara trygg och eleverna ska övervakas och handledas enligt samma principer som i andra undervisningssituationer. En ansvarig lärare ska värna om undervisningsgruppens trygghet, säkerhet och välbefinnande samt trygga elevernas möjligheter till kommunikation som främjar lärande. En god undervisning förutsätter pedagogisk planering som beaktar elevernas behov och utnyttjar teknikens möjligheter. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid lagstiftningen om upphovsrätt.

5.4.6. Undervisning för elever som är patienter inom den specialiserade sjukvården och konsultativ sjukhusundervisningstjänst

För att ordna undervisning och stödformer för en elev som till exempel blir allvarligt sjuk eller befinner sig i en svår livssituation förutsätts särskilt övervägande.

Undervisning för en elev som är patient inom den specialiserade sjukvården

För en elev som får specialiserad sjukvård ordnas undervisningen i första hand i elevens egen skola (den skola som avses i 6 § eller 28 § i lagen om grundläggande utbildning)100. Den kommun där sjukhusets verksamhetsenhet finns är skyldig att för elever som är patienter på sjukhuset ordna undervisning i den omfattning detta är möjligt med hänsyn till elevens hälsa.

Den kommun där sjukhusets verksamhetsenhet som svarar för vården finns är skyldig att ordna undervisning och stöd även för andra elever än sådana som är intagna för specialiserad sjukvård på sjukhus i den omfattning detta är motiverat med beaktande av elevens hälsa, pedagogiska specialbehov och vårdmässiga och rehabiliterande åtgärder inom den specialiserade sjukvården, om det inte trots stödåtgärder enligt denna eller någon annan lag är till elevens fördel att undervisningen ordnas på något annat sätt. Även kommuner där det finns en sådan annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården kan ordna undervisning för en elev som får specialiserad sjukvård.

I undervisningen för en elev inom den specialiserade sjukvården kombineras målen för att upprätthålla lärande och skolgång samt vårdens mål för elevens allomfattande rehabilitering.

Den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som svarar för vården finns och elevens utbildningsanordnare samt elevens hemkommun enligt lagen om hemkommun eller boningskommun för en elev som saknar hemkommun ska tillsammans komma överens om hur undervisningen ordnas och i yrkesövergripande samarbete ordna det stöd som är nödvändigt när eleven övergår till sjukhusundervisning eller återgår från sjukhusundervisning till den tidigare undervisningen i den egna skolan. Före beslutet ska eleven, hens vårdnadshavare samt utbildningsanordnaren och elevvårdstjänsternas personal höras. Om utbildningsanordnaren är en annan kommun än elevens hemkommun under tiden för vården ska även elevens hemkommun eller boningskommun höras. Om man inte når samförstånd ska beslutet fattas av den kommun där sjukhuset finns.

Inom sjukhusundervisningen kan man också använda fjärruppkoppling i undervisningen. Elevens hemkommun är skyldig att betala hemkommunsersättning för elever som får undervisning i en sjukhusskola. Elever som är intagna för specialiserad sjukvård har rätt till gratis transport eller tillräcklig assistans när de deltar i sjukhusundervisning.

Konsultativ sjukhusundervisningstjänst

Med konsultation avses i allmänhet förhandlingar mellan professionella och sakkunniga för att hitta en lösning eller få råd, och den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten riktas därför i första hand till lärare.

Den kommun där sjukhuset eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården finns ska för kommunerna inom sitt verksamhetsområde ordna konsultativ sjukhusundervisningstjänst i elevens egen skola. Denna tjänst utnyttjas när man för en elev planerar eller genomför förebyggande eller korrigerande åtgärder som är krävande och sektorsövergripande. Tjänsten kan också tillhandahållas för att anordna undervisning för elever som inte redan omfattas av specialiserad sjukvård.

Syftet med den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten är att stärka lärarnas kompetens i närskolorna och att ge dem stöd i att skapa en trygg och lugn lärmiljö. Syftet med tjänsten är dessutom att främja det förebyggande och tidiga stödet i skolornas verksamhetskultur. Den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten stärker genom sin verksamhet de yrkes och sektorsövergripande arbetsstrukturer som behövs för att stödja eleverna.

Elevens utbildningsanordnare ska tillsammans med den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som svarar för vården finns i yrkesövergripande samarbete komma överens om den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten. Kommunen och utbildningsanordnaren ska även komma överens om det stöd som är nödvändigt för att kunna ordna undervisningen när eleven övergår från sin egen skola till sjukhusundervisning eller återvänder till sin egen skola. Om utbildningsanordnaren under vårdperioden är en annan kommun än elevens hemkommun, ska även elevens hemkommun eller boningskommun höras.

5.4.7. Avvikande ordnande av grundläggande utbildning

Elevens studier kan delvis ordnas på annat sätt, om eleven till någon del anses redan ha kunskaper och färdigheter i ett läroämne som motsvarar den grundläggande utbildningens lärokurs, om det med hänsyn till elevens förhållanden och tidigare studier till någon del är oskäligt att eleven ska genomgå den grundläggande utbildningens lärokurs i ett läroämne eller om det är motiverat av skäl som har samband med elevens hälsotillstånd.

Avvikande ordnande av grundläggande utbildning tillämpas när en elev till exempel i en särskild examen eller på annat sätt som utbildningsanordnaren beslutat, har visat att hen årskursen eller lärokursen. Avvikande ordnande av grundläggande utbildning kan också tillämpas då eleven övergår till utbildningen, till exempel efter studier utomlands eller studier i undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen, i ett så sent skede av den grundläggande utbildningen att det inte längre tidsmässigt är möjligt för eleven att uppnå målen i lärokursen. Tillämpning av avvikande ordnande av den grundläggande utbildningen på grund av elevens hälsotillstånd blir aktuell i en situation när eleven till exempel konstateras ha en långvarig sjukdom som förhindrar hens deltagande i undervisning helt och hållet.

När ett beslut fattas om att den grundläggande utbildningen ska ordnas på ett avvikande sätt ska man granska elevens situation ur ett helhetsperspektiv och beakta elevens bästa och elevens rätt till undervisning och en trygg studiemiljö. Utbildningsanordnaren ska på ansökan av vårdnadshavaren fatta ett förvaltningsbeslut enligt lagen om grundläggande utbildning om att lärokursen inte behöver fullgöras. Som

stöd för att fatta beslutet kan man vid behov dra nytta av sektorsövergripande samarbete med sakkunniga inom elevvården108. Också när det gäller skäl som har samband med elevens hälsotillstånd fattas besluten av utbildningsanordnaren. Elevens hälsotillstånd bedöms av personal inom hälso och sjukvården. Bestämmelser om möjligheten att av hälsoskäl tillfälligt befria en elev från att fullgöra lärokursen i ett läroämne föreskrivs i 20 h § i lagen om grundläggande utbildning.

Att ordna elevens undervisning delvis på annat sätt, till exempel helt och hållet befria eleven från undervisning i ett läroämne, är inte möjligt utan ett förvaltningsbeslut om avvikande ordnande av undervisning. Beslutet kan fattas endast av de skäl som nämns i 18 § i lagen om grundläggande utbildning och som beror på elevens situation, och elevens bästa ska beaktas. Beslutet ska motiveras. I motiveringen ska anges vilka eventuella andra uppgifter och utredningar som ligger till grund för beslutet och de författningar som tillämpats ska anges.

Vårdnadshavaren och eleven ska alltid höras innan beslutet fattas, och beslutet ska fattas för viss tid. Det är möjligt att begära omprövning av ett beslut som fattats med stöd av 18 § i lagen om grundläggande utbildning hos regionförvaltningsverket inom 14 dagar från delfåendet av beslutet.

Avvikande arrangemang ska inte användas i situationer där villkoren för att avbryta fullgörandet av läroplikten för viss tid uppfylls.

5.4.8. Undervisning i särskilda situationer

För att ordna undervisning och stöd för en elev som till exempel är allvarligt sjuk eller befinner sig i en svår livssituation förutsätts särskilda åtgärder. Den grundläggande utbildningen kan i sådana fall ordnas bland annat, på skolhem, upptagningshem, förläggningar eller i fängelser eller andra straffanstalter. Sektorsövergripande samarbete med elevvårdstjänsternas personal betonas vid undervisning i särskilda situationer.

För undervisningen av barn som har placerats utanför hemmet ansvarar den kommun där barnet är bosatt. För undervisningen av en elev som har placerats på en barnskyddsanstalt svarar den skola som verkar på anstalten, om anstalten har tillstånd att anordna grundläggande utbildning. För elever som blivit placerade med stöd av barnskyddslagen är elevernas hemkommun skyldig att betala hemkommunsersättning. För fängelseundervisningen av läropliktiga svarar den kommun där fängelset ligger.

Enligt avtal kan en kommun också, i stället för en skola i den egna kommunen, som närskola anvisa eleven en skola i en annan kommun, en skola som drivs av en privat sammanslutning eller en stiftelse som har tillstånd att anordna utbildning, eller en statlig skola.

5.5. Annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran

För eleverna kan i samband med den grundläggande utbildningen ordnas biblioteksverksamhet, klubbverksamhet och annan verksamhet som nära anknyter till utbildningen. Utbildningsanordnaren beslutar om ordnandet och omfattningen av verksamheten. Också skolmåltider, rastaktiviteter, morgonsamlingar, fester, utfärder, studiebesök och lägerskolor samt i mån av möjlighet skolresor ska ordnas så att de stödjer de mål som ställts upp för elevernas lärande, mångsidiga utveckling och välbefinnande. De förstärker också för sin del upplevelsen av en bra och trygg skoldag och möjliggör utgående från elevernas perspektiv en enhetlig, uppiggande och omväxlande dag. I den lokala läroplanen fastställs målen för verksamheten och principerna för att ordna verksamheten. Om de skolvisa arrangemangen bestäms i läsårsplanen.

Klubbverksamhet i skolan

Klubbverksamhet är verksamhet utanför lektionstid som utgår från skolans mål för undervisning, fostran och handledning. Verksamheten är en del av den avgiftsfria grundläggande utbildningen främjar för sin del gemenskap och berikar skolans verksamhetskultur. Klubbverksamheten ska på ett mångsidigt sätt stödja elevernas växande och utveckling. Klubbarna erbjuder eleverna möjlighet att bekanta sig med olika fritidsaktiviteter. Målet är att inspirera eleverna att ta del av fritidsaktiviteter och ge dem möjlighet att arbeta tillsammans, känna glädje och uppleva att de kan och lyckas. I klubbverksamheten ges eleverna tillfällen att tillämpa det som de har lärt sig i skolan och tillfällen för kreativ verksamhet och mångsidig kommunikation med vuxna och andra elever. Klubbarna kan öka elevernas delaktighet och möjligheter att påverka samt hjälpa dem att hantera vardagen och känna sig trygga.

Flexibla lösningar inom klubbverksamheten stödjer att elevens dag bildar en helhet. Klubbverksamheten utvecklas och lärmiljöerna utformas så att de stödjer deltagande i fritidsaktiviteter. Eleverna får i större utsträckning delta i planeringen av klubbverksamheten. Klubbverksamheten erbjuder möjligheter att stärka fostringssamarbetet mellan hem och skola samt samarbetet med det omgivande samhället. Skolorna kan då de ordnar klubbverksamhet använda sig av den kompetens som finns inom olika sektorer, föreningar, företag och organisationer och hos andra samarbetspartner.

Skolbiblioteksverksamhet

För att stödja skolans undervisning och fostrande arbete kan man ordna skolbiblioteksverksamhet och förverkliga den i samarbete med närbibliotek och andra bibliotek. Biblioteksverksamheten bidrar till att stärka elevernas allmänbildning och till att bredda och vidga deras världsbild. Mångsidig skolbiblioteksverksamhet stödjer förverkligandet av synen på lärande i verkliga lärsituationer och ger eleverna möjligheter att sköta olika ansvarsuppdrag. Skolbiblioteket och andra bibliotek erbjuder aktiverande och stimulerande lärmiljöer och mångsidiga arbetssätt. Biblioteksverksamheten ska uppmuntra eleverna att självmant läsa och välja böcker, tillgodose deras kunskapsbehov, uppmuntra dem att söka information i olika källor och granska informationskällorna. Verksamheten ökar möjligheterna att differentiera undervisningen, att arbeta utgående från elevernas personliga intressen samt att samarbeta med hemmen. Tillsammans handleder skolan och biblioteket eleverna till livslångt lärande och aktivt medborgarskap.

Skolmåltiden

Syftet med skolmåltiden ska vara att stödja elevernas sunda växande och utveckling samt deras studieförmåga och måltidskunskap. Den som deltar i undervisningen ska varje skoldag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid. Måltiden ska vara ändamålsenligt ordnad och övervakad. Skolmåltiden ska ordnas med hänsyn till måltidens hälsomässiga, sociala och kulturella betydelse. Skolmåltiderna har en viktig avkopplande och social funktion. Med skolmåltiden kan man främja målen för en hållbar livsstil, kulturell kompetens och närings och umgängesfostran. När måltiden och eventuella mellanmål intas vid rätt tidpunkt i lugn och ro försäkrar man sig om att eleverna orkar under skoldagen. En trivsam skolmåltid ökar välbefinnandet i hela skolan.

Skolmåltiden är för eleverna en viktig del av skoldagen. Eleverna ska uppmuntras att delta i planeringen, genomförandet och utvärderingen av skolmåltiden och i synnerhet av måltidssituationerna. Lärarna, tillsammans med andra vuxna i skolan, bär ansvar för att ge handledning i samband med måltiden och för att målen för fostran nås. Målen för skolmåltiderna och hur de organiseras ska diskuteras med hemmen och tillsammans stödjer man elevernas utveckling. Man ska regelbundet följa upp hur många som deltar i skolmåltiden och utvärdera kvaliteten på maten och måltidssituationen.

Skolmåltiden ska ordnas och verksamheten utvecklas genom samarbete mellan undervisningspersonalen och personalen som ansvarar för måltiden. Om en elev har individuella behov som gäller kost, hälso eller sjukvård, ska man tillsammans med eleven, vårdnadshavaren, personalen som ansvarar för måltiden och skolhälsovården komma överens om stödåtgärder och övervakning i samband med måltiden.

Raster, morgonsamlingar och andra gemensamma evenemang samt studiebesök och lägerskolor

Enligt förordningen om grundläggande utbildning ska minst 45 minuter per timme användas för undervisning och den tid som används för undervisning ska indelas i ändamålsenliga undervisningsavsnitt. En del av arbetstiden kan användas för arbetslivsorientering, avslutningar och andra gemensamma evenemang. Förordningen gör det möjligt att på olika sätt strukturera skoldagen och att ordna rasterna på sätt som främjar elevernas välbefinnande. Gemensamma evenemang kan vara bl.a. skolans fester, temadagar och utfärder. Studiebesök och lägerskolor kan omfatta hela skolan eller endast några eller någon undervisningsgrupp. Även då utnyttjas möjligheten att ordna skolarbetet på ett flexibelt sätt i enlighet med förordningen om grundläggande utbildning. Dagens arbete ska inledas med en kort morgonsamling.

Rasterna, morgonsamlingarna och olika gemensamma evenemang är viktiga för gemenskapen i skolan, för elevernas sunda utveckling och sociala relationer samt för att eleverna ska orka i studierna. De kan också ingå som en del i de mångvetenskapliga lärområdena. De stärker elevernas mångsidiga kompetens och synliggör skolans kulturella och språkliga mångfald. Studiebesök och lägerskolor ger för sin del möjligheter att vidga lärmiljön och att lära sig i autentiska situationer samt att samarbeta med olika aktörer.

Utbildningsanordnaren har stor möjlighet att påverka hur skoldagen delas in i undervisningsavsnitt och raster, vilken annan verksamhet som ingår i skoldagarna och hurdana verksamhetsformer som används. Dessa val formar skolans verksamhetskultur. De beslut man gör gällande skoldagens struktur görs med beaktande av principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen.

Skolväg och skoltransporter

Eleverna ska uppmuntras att ta sig till och från skolan på ett sätt som främjar hälsan och konditionen. Både när de rör sig självständigt och när de får skoltransport ska de lära sig att värna om sin egen och andras säkerhet och att uppföra sig väl under skolvägen. Man ska komma överens om tillvägagångssätt och ansvarspersoner gällande övervakning och handledd verksamhet för dem som väntar på skoltransport samt gällande säkerheten under resan. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om tillvägagångssätten och transportarrangemangen. Om det kommit till skolans kännedom att det förekommit trakasseri, mobbning, diskriminering eller våld under skolvägen, är skolan skyldig att informera vårdnadshavarna till den som misstänks för detta och de som utsatts och vid behov stödja vårdnadshavarna i att reda ut det skedda.

5.6 Frågor som avgörs på lokal nivå

Det är viktigt att det praktiska skolarbetet ordnas så att arrangemangen stödjer målen för undervisning och fostran och främjar en enhetlig verksamhetskultur i den grundläggande utbildningen. I enlighet med utbildningsanordnarens beslut preciseras de skolvisa arrangemangen, arbets- och ansvarsfördelningen och övriga praktiska detaljer för alla punkter som tas upp här i skolans läsårsplan.

Gemensamt ansvar för skoldagen och samarbete samt förebyggande av frånvaro, systematisk uppföljning och ingripande vid frånvaro

En god kommunikation mellan läraren och eleven främjar skolengagemanget.

Skolans ledning har det praktiska ansvaret för lösningar i anslutning till undervisningen, handledningen, elevvården och arrangemangen till stöd för lärandet i skolan, i alla årskurser och i alla läroämnen. Det inkluderar också att systematiskt förebygga problem och frånvaro och att identifiera och eliminera hinder för växande och lärande i skolan. Varje lärare har ansvar för verksamheten, lärandet och välbefinnandet i sin undervisningsgrupp. Läraren ska påverka dessa genom sina pedagogiska och didaktiska lösningar och sitt sätt att handleda.

Läraren ska se till att elevernas rätt till handledning samt stöd för lärande och elevvård tillgodoses. Det förutsätter kommunikation med eleverna och vårdnadshavarna, samarbete mellan lärarna och i synnerhet samarbete med elevvårdstjänsternas personal.

Det är skolans uppgift att systematiskt ingripa vid frånvaro och hjälpa eleven att lyckas i sitt skolarbete.

Främjande av skolengagemang och förebyggande av frånvaro

En verksamhetskultur som stöder närvaro i skolan främjar lärande, delaktighet, samhörighet och välbefinnande. Förebyggande av frånvaro är det viktigaste vid planeringen av åtgärder och verksamhetsmodeller i anslutning till frånvaro. Vid förebyggande av frånvaro ska skolengagemanget och närvaron i skolan stödjas på såväl gemenskapsnivå som hos enskilda elever.

I skolan tillägnar sig eleverna emotionella och kommunikativa färdigheter och färdigheter att fungera i grupp som en del av undervisningen i olika läroämnen och helheten mångsidig kompetens. Lärokursen i hälsokunskap eller andra läroämnen kan lokalt utökas för att öva emotionella och kommunikativa färdigheter.

En uppmuntrande atmosfär inom gemenskapen stöder elevernas egna aktörskap och uppkomsten av kamratrelationer. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid stöd för närvaro vid övergångsskeden i studierna när eleven håller på att bli en del av en ny gemenskap.

Elevvården är gemensamt och individuellt arbete i syfte att säkerställa välbefinnandet och lärandet såväl inom gemenskapen som på individnivå. Den gemensamma elevvården är en viktig del av skolans verksamhetskultur och omsorgen i vardagen, som stärker elevernas delaktighet och upplevelse av att vara en del av gemenskapen i klassen och skolan. Elevvården omfattar allt skolarbete och är en gemensam uppgift för alla vuxna i skolgemenskapen. En atmosfär som präglas av omsorg och lugn, goda sociala relationer och upplevelsen av att få sin röst hörd stärker elevens skolengagemang. Som en del av den gemensamma elevvården ska den skolvisa elevvårdsgruppen koordinera förebyggandet av frånvaro, den systematiska uppföljningen och ingripandet vid frånvaro. I planeringen av det gemensamma arbetet är det viktigt att försäkra sig om elevernas och vårdnadshavarnas delaktighet.

Frånvaro förebyggs genom att man tidigt upptäcker behov av stöd för lärandet och skolgången och att tillräckligt stöd ges i rätt tid. Smidiga studier, studieframgång och uppmuntrande respons främjar skolengagemanget. Även förebyggande av mobbning, trakasserier, diskriminering och våld och systematiskt ingripande vid dessa stöder välbefinnandet inom gemenskapen som helhet och hos enskilda elever samt skolengagemanget.

Samarbete med vårdnadshavarna, samtal om betydelsen av närvaro och information om uppföljningen av frånvaro och rutinerna för att ingripa vid frånvaro stöder elevens närvaro i skolan.

Att följa upp och meddela om frånvaro

Utbildningsanordnaren ska systematiskt följa upp frånvaro med hjälp av uppgifter på skolnivå.

Klassläraren, klassföreståndaren och skolans övriga lärare följer upp elevernas frånvaro i skolans administrativa system. Skolornas följer stadens handlingsplan för ingripande vid oroväckande skolfrånvaro.

Det är viktigt att man tidigt reagerar på frånvaro, oberoende av orsaken till frånvaron. Frånvaro ska meddelas vårdnadshavaren eller en annan laglig företrädare för eleven så snart som möjligt. Om förekomsten av frånvaro ökar eller förlängs ska man utan dröjsmål kontakta elevvårdstjänsternas personal. Från fall till fall ska man komma överens om riktad uppföljning av frånvaron.

Att ingripa vid frånvaro och utreda de bakomliggande orsakerna

De bakomliggande orsakerna till frånvaro är varierande och kan ha koppling till händelser och förändringar i samhället, skolan eller i elevens eget liv. För att rikta in de nödvändiga åtgärderna är det viktigt att i den omfattning det är möjligt utreda de bakomliggande orsakerna till elevens frånvaro. I nära samarbete med eleven, vårdnadshavarna, lärarna och elevvårdstjänsternas personal kommer man överens om planen och ansvarsfördelningen för att kartlägga orsakerna. Utbildningsanordnaren och skolan ska identifiera och åtgärda bakomliggande orsaker till frånvaro med koppling till skolan och skolgemenskapen.

Ingripandet vid frånvaro som gäller en enskild elev ska ske i enlighet med utbildningsanordnarens verksamhetsmodell för ingripande vid frånvaro. Läraren kan rådgöra med elevvårdstjänsternas personal för att utreda elevens situation och bedöma behovet av elevvård för den enskilda eleven. Det är viktigt att det sektorsövergripande arbetet inleds i ett så tidigt skede som möjligt. Vid behov kan en sektorsövergripande expertgrupp (individuell) sammankallas. Inom gruppen utreds elevens behov av stöd, stödet ordnas och situationen följs upp. Vid behov hänvisar elevvårdstjänsternas personal eleven till utomstående social- och hälsovårdstjänster.

För att minska elevens frånvaro kan det dessutom finnas behov av att uppdatera stödåtgärderna som eleven behöver för lärandet och skolgången. Om eleven är helt eller delvis förhindrad att delta i närundervisning på grund av sitt hälsotillstånd eller ett annat tungt vägande skäl ska man som sista lösning överväga att fatta beslut om särskilda undervisningsarrangemang och utarbeta en plan för lärande samt för hur elevens undervisning och bedömning samt stödet för elevens lärande ordnas under perioden med frånvaro.

Vid behov ska man kontakta socialvården för bedömning av stödbehovet eller göra en barnskyddsanmälan.

En bra och trygg skoldag innebär att eleven bemöts som individ varje skoldag. Det är viktigt att eleven får en känslomässig upplevelse av att ha blivit hörd och sedd under skoldagen.

Vi förstår vikten av närvaro när det gäller lärande och välbefinnande och vikten av frånvaro som riskfaktor. Vi är medvetna om de tre dimensionerna av skolengagemang i vardagen: kognitiv, emotionell och funktionell. Det kräver ett välorganiserat stöd för elevens lärande och satsning på skolgång, positiva känslomässiga upplevelser relaterade till skolan och möjlighet till aktivt deltagande i skolan.

Vi bygger ett tillitsfullt och nära samarbete mellan hem och skola. Vi förstår vikten av samarbete för att förebygga frånvaro och stärka kopplingen till skolan.

Att upprätthålla en positiv och omtänksam atmosfär är allas ansvar. Målen främjas genom att elevens delaktighet stärks enligt ålder och kompetensnivå, till exempel genom att elevens möjligheter att påverka ärenden som rör honom ökar (läroplanen 5.2).

Trygghetskänslan ökar genom att man systematiskt och på ett förebyggande sätt tar itu med mobbning och trakasserier. Känslomässiga och sociala färdigheter tränas mångsidigt i olika vardagssituationer.

I respektive skolas arbetsplan kan framkomma temalektioner, föreläsningar, workshops o.dyl som handlar om psykisk ohälsa, mobbning, utanförskap och andra teman som övar upp sociala och emotionella färdigheter. Dessa teman handhas av utomstående aktörer.

Känslan av samhörighet, kontinuerlig gruppsammanhållning, kamratrelationer och gruppinteraktion ägnas oavbrutet uppmärksamhet. Det är särskilt viktigt i alla övergångsskeden.

Närvaro stöds med pedagogiska medel. Vi ser till att eleven får det stöd han eller hon behöver.

Det viktigaste är att lyssna på elevens åsikter och upplevelser. Närvaron stöds genom positiva reaktioner av de vuxna i skolan när eleven kommer till skolan.

Frånvaron följs systematiskt upp så att den information som samlas in om dem finns tillgänglig för förebyggande av frånvaro och tidigt ingripande under läsåret enligt modellen för ingripande vid frånvaro. **(BILAGA: Modell för ingripande vid frånvaro)**

Metoderna för att förebygga, följa upp och ingripa vid frånvaro samt planeringen av dessa koordineras av den skolspecifika elevvårdsgruppen där vårdnadshavare och elever är delaktiga.

Envar skola sköter uppföljningen av frånvaro och baserat på resultaten vidtar skolans personal åtgärder.

Fostringssamtal och disciplinära åtgärder

Man uppgör skolvist en plan när fostrande samtal hålls, och när kvarsittning tilldelas en elev. Beslut om dessa disciplinära åtgärder som tillkännages elevens vårdnadshavare dokumenteras. En skriftlig varning tilldelas endast via ett beslut av skolans rektor (tjänstemannabeslut). Beslutet tillkännages elevens vårdnadshavare efter ett hörande.

Skolans rektor beslutar om en tillfällig förvägran att en elev ej får delta i undervisning, för resten av skoldagen, och eventuellt därpå följande skoldag. Skolan ansvarar för att eleven informeras om undervisningen, som hen förvägrats, och att vårdnadshavare kontaktats i ärendet. Eleven ges även möjlighet att diskutera med elevvårdspersonal under tiden som hen förvägrats att delta i undervisningen.

Vid allvarliga förseelser kan en tillfällig avstängning av elev tillämpas. Avstängning av elev, för viss tid (max. 3 månader), fattar bildningsnämndens finskspråkiga- eller svenskspråkiga sektion beslut om. Vårdnadshavaren och eleven ges, innan avstängningsbeslutet, möjlighet att bli hörda. Hörandet bör dokumenteras. Avstängningen baserar sig även på skriftlig redogörelse om incidenten. Innan beslut fattas hörs även rektor och övrig involverad personal i ärendet.

Under en eventuell avstängning har eleven rätt till tillräcklig undervisning enligt skilt uppgjord överenskommelse med vårdnadshavarna. Elevens lärare deltar i planeringen av undervisningsarrangemangen. Eleven har även rätt till elevvårdens tjänster. En plan utarbetas kring eventuella undervisningsarrangemang efter att avstängningen upphört.

Studier enligt verksamhetsområden

Elevens delaktighet och anknytning till skolgemenskapen tryggas genom förebyggande, flexibla och skolvisa planer. I elevens befintliga planer antecknas hur elevhandledningen och den individuella intensifierade elevhandledningen ordnas. Specialklasläraren ansvarar för planen, som granskas årligen eller vid behov, och konsulterar vid behov andra specialister inom undervisning, handledning och hälsovård.

Flexibel grundläggande utbildning

Flexibel grundläggande utbildning ordnas inte i Hangö.

Framskridande i studier enligt målhelheter

En elev har möjlighet att studera enligt målhelheter i **olika** omfattning i ett eller flera läroämnen enligt den plan som utarbetats för honom eller henne. Planen utarbetas av elevens lärare i samarbete med eleven och hens vårdnadshavare. Ett förvaltningsbeslut fattas om framskridande i studierna enligt målhelheter. Förvaltningsbeslutet fattas av bildningsdirektören. Genomförandet av planen ska utvärderas vid behov, dock minst en gång per läsår.

Undervisning i sammansatt klass

Undervisning i sammansatt klass kan ordnas enligt växelkurs, enligt individuella årskurser eller enligt målhelheter.

Fjärruppkoppling i undervisningen

Fjärruppkopplingar genomförs endast i undantagsfall. I skolorna kan man tillfälligt besluta om att en elev kan delta genom fjärruppkoppling, som en elevspecifik stödåtgård, om eleven till exempel är isolerad på grund av sjukdom. Rektorn fattar ett förvaltningsbeslut om tillfällig fjärruppkoppling och beslutet ska innehålla en plan för genomförandet.

Undervisning för elever som är patienter inom den specialiserade sjukvården och konsultativ sjukhusundervisningstjänst

Praxis och samarbete inom konsultativ sjukhusundervisningstjänst

Elevens skola gör en begäran om konsultativ sjukhusundervisningstjänst. Även elevens vårdnadshavare, vården eller socialtjänsten kan be den egna skolan att inleda konsultationsprocessen. Den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten fokuserar på att stärka den egna skolans stödåtgärder och nätverkssamarbetet.

Praxis, samarbete, genomförande av elevens undervisning och stöd för eleven vid övergång till sjukhusundervisning och återgång till den egna skolan.

Ekparkens skola är en tvåspråkig specialskola i Raseborgs stad som ordnar sjukhusundervisning. Eleverna inom sjukhusundervisningen har vårdkontakt till barn- och ungdomspsykiatriska specialsjukvården. Ekparkens skola ansvarar för undervisningen av grundskoleelever inom specialsjukvården i sitt verksamhetsområde och erbjuder lagstadgade konsultationstjänster för sjukhusundervisning till närliggande kommuner.

Även om eleven studerar vid Ekparkens skola, förblir han eller hon administrativt elev vid den sändande skolan och registreras som elev vid sin hemkommuns skola på statistikdagen.

Målen för lärandet under vårdperioderna vid Raseborgs ungdomspsykiatriska dagenheten och återgången till den egna skolan planeras i samarbete med den egna skolan. Sjukhuslärarna samarbetar också nära med vården under perioden.

Platserna för öppen undervisning är huvudsakligen avsedda för elever i årskurs 5 – 9. Under stödperioderna bedöms elevens skolgångsförmåga och stödbehov. Stödperioderna är tidsbegränsade och behovet av fortsatt stöd bedöms tillsammans med elevens hemskola.

Ansökan om stödperioder sker genom den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten. Målen för lärandet under perioden planeras tillsammans med lärarna vid den egna skolan. Under stödperioden samarbetar man sektorsövergripande med den egna skolan och nätverket, och planerar återgången till den egna skolan efter perioden.

En plats vid sjukhusskolan förutsätter regelbunden skolgång. Undervisningen planeras i sektorsövergripande samarbete med vårdgivaren så att elevens övergripande rehabiliteringsmål uppnås. Om eleven trots stödåtgärder inte går i sjukhusskolan regelbundet, kan perioden avbrytas, varvid eleven fortsätter sina studier i sin egen skola. Ekparkens skola ansvarar för planering och genomförande av elevens undervisning samt bedömning tillsammans med lärare i sändande skola. Avgångsbetyget utfärdas av elevens egen skola.

Avvikande ordnande av grundläggande utbildning

I ett beslut, som fattas av skolans rektor, uppgörs individuella och skolvisa arrangemang, till exempel kring principer för att påvisa tidigare kunskaper och färdigheter som motsvarar lärokursens mål.

Undervisning i särskilda situationer

Skolan planerar individuellt arrangemangen tillsammans med den mottagande instansen, till exempel vid situationer då en elev flyttar till en annan utbildningsanordnares skola eller en statlig läroanstalt samt även då eleven övergår till grundläggande utbildning som ordnas i skolhem, mottagningshem eller -central eller i fängelse eller annan straffanstalt.

Annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran

Kring anordnandet av eftermiddagsverksamhet utarbetas årsvisa planer samt verksamhetsberättelser vid samtliga verksamhetsplatser. Skolorna erbjuder även frivillig klubbverksamhet för grundundervisningens elever.

6. Bedömning av elevens lärande och kunnande i den grundläggande utbildningen

6.1. Bedömningens syften i den grundläggande utbildningen

Enligt lagen och förordningen om grundläggande utbildning har bedömningen av elevens lärande två syften som stödjer varandra. Syftet med bedömningen är att

- handleda och sporra eleven i studierna och att utveckla elevens förutsättningar för självvärdering (formativ bedömning).
- definiera i vilken mån eleven har uppnått målen som ställts upp för läroämnena (summativ bedömning).

Bedömningen i den grundläggande utbildningen fokuserar på lärandet, kunnandet, arbetet och uppförandet. Lärande, kunnande och arbete ingår i bedömningen i varje enskilt läroämne. I bedömningen i läroämnet ingår även bedömning av mångsidig kompetens och mångvetenskapliga lärområden. Uppförandet bedöms separat. Lärandet, kunnandet och arbetet hos en elev som studerar enligt verksamhetsområden bedöms enligt verksamhetsområde.

Handledningen och sporrandet i studierna, utvecklingen av elevens färdigheter för självvärdering och att ge och ta emot kamratrespons genomförs med hjälp av formativ bedömning. I vilken mån eleven har uppnått de mål som ställts upp för de olika läroämnena ska bedömas summativt.

Vid genomförandet av bedömningens syften ska de allmänna principerna för bedömningen följas (underkapitel 6.2). Skolorna ska ha enhetliga principer och förfaringssätt för bedömningen som blir konkreta i skolans bedömningskultur. Bedömningskulturen är en del av verksamhetskulturen. Utbildningsanordnaren ska följa upp hur bedömningsprinciperna uppfylls i skolorna samt stödja utvecklingen av en enhetlig bedömningskultur.

6.1.1. Formativ bedömning

Syftet med den formativa bedömningen är att handleda eleven i framstegen i studierna i relation till de uppställda målen. Den formativa bedömningen hjälper eleven att förstå sitt eget lärande, uppfatta sina styrkor och utveckla sina arbetsfärdigheter i syfte att nå de mål som ställts upp för läroämnet. Den formativa bedömningen är en del av undervisningen.

Den formativa bedömningen är respons som stödjer och handleder lärandet. Responsen ska hjälpa eleven att förstå målen för läroämnet, att uppfatta sina egna framsteg i relation till de uppställda målen samt hur prestationerna kan förbättras i förhållande till de uppställda målen och kunskapskraven.

Självvärdering och kamratrespons är en del av den formativa bedömningen. Eleverna tränar under lärarens handledning på sina färdigheter i självvärdering och på att ge och ta emot kamratrespons. Dessa färdigheter ska tränas som en del av studierna i alla läroämnen. Självvärderingen och kamratresponsen inverkar inte på vitsordet eller det verbala omdöme som eleven ska få i läroämnet.

Målen för läroämnena och principerna för bedömningen ska klargöras för eleverna på ett sätt som är ändamålsenligt med tanke på elevernas ålder. Varje elev ska kunna bilda sig en uppfattning Bedömning av elevens lärande och kunnande i den grundläggande utbildningen om vad som avses att hen ska lära sig och hur prestationerna bedöms. Under läsårets gång ska vårdnadshavarna informeras om elevens framsteg i studierna och om hens arbete och uppförande.

Den formativa bedömningen ska alltid genomföras i syfte att uppnå målen för läroämnena som har ställts upp i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och fördelats för varje årskurs i den lokala läroplanen.

Den formativa bedömningen förutsätter ingen dokumentation.

6.1.2. Summativ bedömning

Syftet med den summativa bedömningen är att beskriva hur väl och i vilken mån eleven har uppnått de mål som ställts upp för läroämnena i den lokala läroplanen. Målen för läroämnena och principerna för bedömningen ska klargöras för eleverna på ett sätt som är ändamålsenligt med tanke på elevernas ålder. Varje elev ska kunna bilda sig en uppfattning om vad som avses att hen ska lära sig och hur prestationerna bedöms. Under läsårets gång ska eleven och hens vårdnadshavare informeras om elevens framsteg i studierna, och om elevens arbete och uppförande.

Den summativa bedömningen ska genomföras åtminstone i slutet av varje läsår och i slutet av den grundläggande utbildningen. I slutet av varje läsår ska eleven ges ett läsårsbetyg, för vilket en summativ helhetsbedömning ska göras av i vilken mån eleven under det ifrågavarande läsåret har uppnått målen i de läroämnen som ingår i elevens studieprogram. I läsårsbetyget ska även ingå en bedömning av uppförandet. Bedömning av uppförandet ska inte antecknas i avgångsoch skiljebetyg.

Den summativa bedömningen ska genomföras i relation till de mål som ställts upp för läroämnena i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som fördelats för varje årskurs i den lokala läroplanen, med undantag av om lärokursen har avgränsats för eleven. Läsårsbedömningen i årskurs

6 för en elev ska grunda sig på de mål för undervisningen i läroämnet som har fördelats för årskursen i den lokala läroplanen. I läsårsbedömningen som ska ges i slutet av årskurs 6 ska de nationella kunskapskraven tillämpas. Slutbedömningen ska fokusera på de mål som ställts upp för läroämnena när den grundläggande utbildningens lärokurs avslutas och vid bedömningen ska de nationella kunskapskraven för slutbedömningen tillämpas.

Den summativa bedömningen genomförs av läraren som undervisat eleven, eller, om lärarna är många, av lärarna gemensamt.

Läraren ska dokumentera de omdömen av elevens prov på kunnande som inverkar på den summativa bedömningen.

6.2. Allmänna principer för bedömningen

De allmänna principerna för bedömningen utgör grunden för bedömningskulturen och för både den formativa och den summativa bedömningen. Vid bedömningen ska följande principer följas.

Bedömningen är jämlik

Bedömningen ska i samtliga årskurser grunda sig på likabehandling. Varje elev ska få veta vad som avses att hen ska lära sig och hur hens lärande och kunnande bedöms. Bedömningen som genomförs vid slutet av varje läsår i årskurserna 1–8 och vid slutbedömningen ska grunda sig på de mål som ställts upp i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som fördelats i den lokala läroplanen. Slutvitsorden ska bildas på lika grunder i hela landet.

Bedömningen förutsätter öppenhet, samarbete och delaktighet

Syftet med bedömningen är att hjälpa eleven att uppfatta hur hen framskrider i studierna. Detta förutsätter kommunikation mellan läraren och eleven och respons för att främja att eleven uppnår målen. Till genomförandet av bedömningen hör att eleverna ges möjlighet att vara delaktiga, att identifiera elevernas styrkor samt att uppmuntra eleverna.

För att genomföra bedömningen förutsätts samarbete både i skolan och mellan skolan och hemmet. Syftet med samarbetet är att klargöra principerna för och förfaringssätten vid bedömningen för vårdnadshavarna. Eleven och vårdnadshavaren ska få tillräckligt med information om elevens lärande, kunnande, arbete och uppförande. Eleven och vårdnadshavaren har rätt att få information om grunderna för bedömningen och hur de har tillämpats i bedömningen av eleven.

Bedömningen är systematisk och ändamålsenlig

Bedömningsförfarandena i skolan ska planeras som en logisk helhet och man ska försäkra sig om att principerna för bedömningen är enhetliga. Samarbetet mellan lärarna är en förutsättning för att uppnå en systematisk och ändamålsenlig bedömningskultur.

Läraren ska genomföra bedömningen av elevens lärande, kunnande och arbete utgående från mångsidiga prov på kunnande. Bedömningen ska genomföras både under läsårets gång och vid slutet av läsåret. Elevernas prestationer ska inte jämföras med varandra. Bedömningen ska inte basera sig på elevernas person, temperament eller andra personliga egenskaper.

Den information som fåtts utgående från bedömningen hjälper läraren att anpassa sin undervisning till elevernas behov. Bedömningen är också ett viktigt verktyg för att identifiera elevens eventuella behov av stöd.

Bedömningen är mångsidig

Elevernas lärande, kunnande och arbete ska bedömas mångsidigt. Den mångsidiga bedömningen ska grunda sig på prov på kunnande som samlats in på olika sätt. Läraren ska välja förfaringssätten för bedömningen så att de är ändamålsenliga med tanke på bedömningens syften och målen för läroämnet. Eleven ska ha möjligheter att på olika sätt som är ändamålsenliga med tanke på målen visa vad hen kan och har lärt sig. I valet av bedömningsmetoder ska man beakta att det med endast en bedömningsmetod inte är möjligt att bedöma hur eleven uppnått samtliga mål som ställts upp för läroämnena.

Bedömningen grundar sig på mål och kunskapskrav

Bedömningen av lärande, kunnande och arbete ska grunda sig på de mål för läroämnena som ställts upp i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som fördelats årskursvis i den lokala läroplanen om inte lärokursen har avgränsats. Bedömningen av uppförandet genomförs i relation till de mål som ställts upp för uppförande i den lokala läroplanen.

I bedömningen av elevens kunnande ska de kunskapskrav som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som härletts ur målen för läroämnena användas. Nationella kunskapskrav har definierats för den läsårsbedömning som ska ges i slutet av årskurs 6 och för slutbedömningen. Kunskapskraven är inte mål som ställts upp för eleverna, utan de beskriver vilken kunskapsnivå som krävs för olika vitsord.

Om en elev som får elevspecifika stödåtgärder studerar ett läroämne enligt lärokursen för den grundläggande utbildningen, ska prestationerna bedömas i relation till de gemensamma målen för lärokursen för den grundläggande utbildningen och utifrån de nationella kunskapskraven.

Prestationer av elever som studerar enligt avgränsning av lärokursen i ett eller flera läroämnen ska i dessa läroämnen bedömas i relation till de elevspecifika mål som fastställs i planen för genomförande av elevspecifikt stöd.De nationella kunskapkraven ska inte användas för att fastställa elevens kunskapsnivå. lärokursen i läroämnet görs först då eleven trots gruppspecifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder inte förmår uppnå godkända resultat i lärokursen för den grundläggande utbildningen eller målen i den lokala läroplanen.

Prestationer av en elev som deltar i undervisning som ordnas enligt verksamhetsområden ska bedömas i relation till de mål som ställts upp för respektive verksamhetsområde.

Bedömningen beaktar elevens ålder och förutsättningar

Förfaringssätten vid bedömningen ska planeras och genomföras med beaktande av elevernas ålder och förutsättningar. Man ska ta i beaktande elevernas olika sätt att lära sig och arbeta samt se till att det inte finns hinder för dem att visa sitt kunnande.

I bedömningen ska man fästa uppmärksamhet vid elevens hälsotillstånd och specialbehov. Behovet av stöd för lärande samt andra orsaker som inverkar på påvisande av kunnande ska beaktas i förfaringssätten vid bedömningen så, att eleven har möjlighet att med hjälp av specialarrangemang och alternativa metoder visa sitt kunnande.

Vid påvisande av lärande och kunnande av elever med invandrarbakgrund och elever med ett främmande språk som modersmål inverkar även den tid som eleven hunnit studera i den grundläggande utbildningen och det stöd som givits. Eleverna ska ges möjlighet att visa sitt kunnande på ett mångsidigt sätt genom att använda sin språkresurs. Då kunskapskraven för slutbedömningen tillämpas ska man avgöra i vilken

utsträckning påvisandet av kunnande förutsätter att eleven behärskar undervisningsspråket och språket i de olika kunskapsområdena.

6.3. Bedömning av lärande och kunnande

Bedömningen av lärande (formativ bedömning) anknyter till handledningen av lärprocessen och den respons som ges om lärprocessen. Bedömningen av kunnande (summativ bedömning) ska i sin tur fokusera på nivån av elevens kunskaper och färdigheter. Elevens lärande ska handledas och hens kunnande ska alltid bedömas i relation till de mål som ställts upp för de olika läroämnena i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som fördelats för varje årskurs i den lokala läroplanen, om inte lärokursen i läroämnet har avgränsats.

Vid läsårsbedömningen av elevens kunnande som ska genomföras i slutet av årskurs 6 och i slutbedömningen ska de nationella kunskapskrav användas som definierats i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som härletts ur målen.

I vilken mån målen för mångsidig kompetens uppnås ska inte bedömas separat från läroämnet. Då läraren genomför bedömningen i enlighet med målen och kunskapskraven för läroämnena bedöms även mångsidiga kompetens.

Om en elev som får elevspecifika stödåtgärder studerar ett läroämne enligt lärokursen för den grundläggande utbildningen, ska elevens lärande och kunnande bedömas i relation till målen för lärokursen för den grundläggande utbildningen utifrån de kunskapskrav som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen.

Om eleven studerar enligt avgränsning av lärokursen i ett eller flera läroämnen ska elevens lärande och kunnande i dessa läroämnen bedömas enligt de elevspecifika mål och innehåll som fastställs i planen för genomförande av elevspecifikt stöd. De kunskapskrav som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen ska alltså inte användas för att fastställa elevens kunskapsnivå. Avgränsning av lärokursen görs först då eleven trots stödåtgärder inte förmår uppnå den kunskapsnivå som förutsätts för vitsordet 5.

6.4. Bedömning av arbete

Bedömningen av arbetet är en del av bedömningen av läroämnet. Arbetet ska alltså inte bedömas separat från läroämnet. Bedömningen av arbetet grundar sig på målen för elevens arbetsfärdigheter som ingår i målen för läroämnena som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och som fördelats årskursvis i den lokala läroplanen. Då läraren genomför bedömningen i enlighet med målen och kunskapskraven för läroämnet blir även arbetet bedömt.

Med arbetsfärdigheter avses färdigheter som eleven under tiden för den grundläggande utbildningen utvecklar i att arbeta självständigt och i grupp, att planera och utvärdera sitt eget arbete, att agera ansvarsfullt och försöka sitt bästa samt att agera konstruktivt i kommunikationssituationer.

De behov som berör elevens arbete ska om det behövs antecknas i planen för genomförande av elevspecifikt stöd så att de kan beaktas då bedömningen planeras och genomförs.

6.5. Bedömning av uppförande

Bedömningen av uppförandet ska genomföras i relation till de mål som ställts upp för uppförande i den lokala läroplanen. Målen för uppförande ska grunda sig på skolans verksamhetssätt och ordningsstadga.

Uppförandet ska bedömas som en egen helhet i betygen och det vitsord eller verbala omdöme som eleven fått inverkar inte på vitsordet eller det verbala omdömet som ges i ett läroämne.

De behov som berör elevens uppförande ska om det behövs antecknas i planen för genomförande av elevspecifikt stöd, så att de kan tas i beaktande vid bedömningen av uppförandet.

6.6. Studiegången i den grundläggande utbildningen

6.6.1. Studiegången enligt årskurs

En elev uppflyttas till följande årskurs om hen i de olika läroämnen som ingår i årskursens lärokurs har fått ett siffervitsord eller ett motsvarande verbalt omdöme som motsvarar åtminstone hjälpliga kunskaper och färdigheter.

Eleven kan också uppflyttas till följande årskurs, även om hens prestationer skulle vara underkända i något läroämne, om man bedömer att hen kommer att klara av studierna i följande årskurs med godkänt resultat. En elev kan stanna kvar i årskursen, om elevens prestationer under läsåret trots stödåtgärder har underkänts i ett eller flera läroämnen.

Om det finns risk för att elevens hela prestation under läsåret underkänns i något läroämne, ska eleven och vårdnadshavaren informeras om saken i god tid under läsåret och man ska komma överens om åtgärder för att stödja lärandet.

Innan beslut fattas om att en elev stannar kvar i årskursen ska eleven beredas möjlighet att, utan att delta i undervisningen, vid ett särskilt tillfälle visa prov på att hen inhämtat godtagbara kunskaper och färdigheter i läroämnet i fråga. Enskilda prov på kunnande kan ordnas en eller flera gånger under läsåret eller efter läsårets slut på det sätt som bestäms i den lokala läroplanen. I det särskilda tillfället kan olika slags muntliga och skriftliga eller andra prestationer ingå.

Om möjligheter till enskilda prov på kunnande ordnas efter läsårets slut, kan eleven i läsårsbetyget vid läsårets slut ges ett villkorligt beslut om kvarstannande. I beslutet ska anges vilka studier av årskursens lärokurs som förutsätter en godkänd prestation i ett enskilt prov på kunnande för att eleven ska uppflyttas till följande årskurs.

En elev kan också stanna kvar i årskursen, trots att hen inte har underkända prestationer, om det anses ändamålsenligt med tanke på elevens allmänna framgång i skolan. Eleven och hens vårdnadshavare ska i ett sådant fall ges möjlighet att höras innan beslutet fattas.

Om en elev stannar kvar på klassen, förfaller elevens prestationer i ifrågavarande årskurs.

6.6.2. Framskridande i studier enligt målhelheter

En elev kan framskrida i studierna enligt målhelheter.

Målhelheterna ska i huvudsak bildas utgående från målen inom de helheter som består av årskurserna 1–2, 3–6 och 7–9. Eleven går vidare till årskurs 3 och 7 i huvudsak först då hen har avlagt de målhelheter enligt den plan som utarbetats för hen med godkänt resultat. I övergångsskedet mellan årskurserna 3–6 och 7–9 ska elevens kunnande bedömas i relation till de nationella kunskapskraven. En elev som framskrider i studierna enligt målhelheter får i slutet av läsåret ett läsårsbetyg. I läsårsbetyget ska antecknas alla de studier som ingår i den plan som utarbetats för eleven. I läsårsbetyget ska antecknas en bedömning läroämnesvis över de studier som eleven slutfört med godkända prestationer. Bedömningen av målhelheter som eleven ännu inte slutfört ska inte antecknas i läsårsbetyget. I tilläggsuppgifterna på

betyget antecknas enligt vilken årskurs eleven studerat de läroämnen i vilka eleven framskrider enligt målhelheter. Efter det avslutade läsåret går eleven vidare i sina studier till följande årskurs.

Genom att framskrida i studierna enligt målhelheter kan man om det behövs undvika att eleven stannar kvar på årskursen och på så sätt undvika att elevens alla prestationer under läsåret i fråga upphör att gälla. En elev som framskrider i studierna enligt målhelheter kan stanna kvar på årskursen endast i det fall att den allmänna skolframgången är svag. En elev i årskurs nio räknas som elev i ifrågavarande årskurs ända tills hen avlagt hela den grundläggande utbildningens lärokurs och får ett avgångsbetyg eller avgår från skolan.

Om att framskrida i studierna enligt målhelheter definieras i kapitel 5.4.3.

6.7. Gemensamma läroämnen och valfria ämnen som ska bedömas i slutet av läsåret

I den grundläggande utbildningen ska alla gemensamma läroämnen som ingår i elevens studieprogram bedömas separat i slutet av varje läsår. De gemensamma läroämnen som bedöms är modersmål och litteratur, det andra inhemska språket, främmande språk, matematik, omgivningslära, fysik, kemi, biologi, geografi, hälsokunskap, religion eller livsåskådningskunskap, historia, samhällslära, musik, bildkonst, slöjd, gymnastik och huslig ekonomi. I läsårsbetyget ska ett verbalt omdöme eller ett vitsord antecknas över i vilken mån eleven under läsåret har uppnått målen för läroämnena som ingår i elevens studieprogram.

Timmarna valfria konst och färdighetsämnen är en del av den undervisning som ska ges i de gemensamma lärokurserna i konst och färdighetsämnen. Det innebär att eleven får ett verbalt omdöme eller ett vitsord för varje konst och färdighetsämne i alla årskurser som eleven studerar ämnena. I betygen ges inget separat verbalt omdöme eller vitsord över timmarna valfria konstoch färdighetsämnen som eleven erbjudits och avlagt.

Målen och innehållen för läroämnena i mångvetenskapliga lärområden och de prov på kunnande som visats i samband med studier i mångvetenskapliga lärområden ska beaktas då man bildar vitsord i respektive läroämne. Bedömningen i de enskilda läroämnena ska planeras och eleverna ska känna till bedömningen innan arbetet med ett lärområde påbörjas. För mångvetenskapliga lärområden ges inga separata verbala omdömen eller vitsord.

I årskurserna 1–3 ska de valfria ämnena bedömas antingen verbalt eller med siffror i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. I årskurserna 4–6 och 7–9 ska siffervitsord ges för de valfria ämnen som bildar en enhetlig lärokurs och som omfattar minst två årsveckotimmar (2åvt). Lärokurser i valfria ämnen som omfattar mindre än två årsveckotimmar ska bedömas med anteckningen ”godkänd” eller ”underkänd”.

6.8. Slutbedömningen i den grundläggande utbildningen

Beroende på läroämne och på de beslut som fattats i den lokala läroplanen infaller slutbedömningen i årskurs 7, 8 eller 9. De tillvägagångssätt som används vid slutbedömningen ska motsvara elevernas ålder och förutsättningar.

Syftet med slutbedömningen är att fastställa hur eleven har uppnått målen för lärokursen i läroämnet när studierna avslutas. Vitsordet eller det verbala omdömet som ges efter utvärderingen ska beskriva nivån på elevens prestation i relation till målen och kriterierna för slutbedömningen i respektive ämneslärokurs.

I samband med slutbedömningen, medan läsåret ännu pågår, ska läraren förutom information om prestationer och aktuell kunskapsnivå också ge eleverna handledande respons som stödjer det fortsatta lärandet. Det är också viktigt att försäkra sig om att eleverna och vårdnadshavarna känner till målen, bedömningsgrunderna och kriterierna för slutbedömningen. Responsen och handledningen ska vara

tillräckligt detaljerad och individuell. Ifall en elev i årskurs 9 trots stödåtgärder inte ser ut att klara sina studier och riskerar att stanna kvar på klassen, kan man genom att övergå till studier enligt ett eget studieprogram förebygga att elevens alla prestationer förfaller. Årskursintegrerade studier som framskrider enligt ett eget studieprogram beskrivs närmare i avsnittet Skolarbete som främjar lärande och välbefinnande.

6.8.1. Bildandet av slutvitsord i den grundläggande utbildningen

Bildandet av slutvitsord ska grunda sig på den kunskapsnivå som eleven visat i relation till målen för lärokursen i lärokursen och kunskapskraven för slutbedömningen. Då ett slutvitsord bildas ska man ta i beaktande alla mål som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för lärokursen i läroämnet och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har fördelats i den lokala läroplanen. Bedömningen av de mål för läroämnen i vilka eleven visat sitt kunnande i årskurserna 7 och 8 ska beaktas då slutbedömningen genomförs. Den nivå av kunnande som baserar sig på dessa mål ska bedömas utgående från kunskapskraven för slutbedömningen.

Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för läroämnet. Om en elev uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål.

Bedömningen av elevens arbete ska ingå i vitsordet som ges i ett läroämne i slutbedömningen.

6.8.2. Slutbedömningen i gemensamma läroämnen

I slutbedömningen i den grundläggande utbildningen ska följande gemensamma läroämnen bedömas med siffror: modersmål och litteratur, det andra inhemska språket, främmande språk, matematik, fysik, kemi, biologi, geografi, hälsokunskap, religion eller livsåskådningskunskap, historia, samhällslära, musik, bildkonst, slöjd, gymnastik och huslig ekonomi. Kunskapskraven för slutbedömningen definierar vilken kunskapsnivå som krävs i respektive läroämne för siffervitsorden 5, 7, 8 och 9.

I modersmål och litteratur kan eleven ha studerat enligt två olika för läroämnet fastställda lärokurser. Då ska de båda lärokurserna som eleven har avlagt i läroämnet modersmål och litteratur bedömas.

Om eleven har bytt lärokurs i modersmål och litteratur, A1lärokursen i det andra inhemska språket eller främmande språk, är det den lärokurs som eleven senast har studerat som ska bedömas i slutbedömningen. Samma sak gäller om eleven har bytt från ett åskådningsämne till ett annat eller från en lärokurs i ett åskådningsämne till en annan.

Om en elev i enlighet med ett beslut som avses i 18 § i lagen om grundläggande utbildning är helt befriad från studier i ett läroämne inom den grundläggande utbildningens lärokurs ska läroämnet i fråga inte bedömas. Det ska finnas särskilt vägande skäl för befrielse från studier i ett läroämne och beslutet ska övervägas individuellt för varje elev.

6.8.3. Slutbedömningen i gemensamma konst och färdighetsämnen

Konst och färdighetsämnen som är gemensamma för alla elever är musik, bildkonst, slöjd, gymnastik och huslig ekonomi. Den lokala timfördelningen och elevernas eventuella egna val inverkar på när en elev ges det vitsord i ett konst och färdighetsämne som ska antecknas i avgångsbetyget.

Timmarna valfria konst och färdighetsämnen är en del av den undervisning som ska ges i de gemensamma lärokurserna i konst och färdighetsämnen. Det innebär att eleven får ett vitsord för varje konst och

färdighetsämne i avgångsbetyget. I avgångsbetyget ges inget separat vitsord över studier i timmarna valfria konst och färdighetsämnen som eleven erbjudits och avlagt.

Då slutvitsordet bildas ska de kunskapskrav för slutbedömningen som fastställts för dessa läroämnen i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen användas. Slutbedömningen ska genomföras i det skede då hela lärokursen i respektive konst och färdighetsämne och även eventuella studier i timmarna valfria konst och färdighetsämnen har avlagts. I avgångsbetyget ska omfattningen av den lärokurs som eleven avlagt antecknas för respektive konst och färdighetsämne.

6.8.4. Slutbedömningen i valfria ämnen

De valfria ämnen som i årskurserna 7–9 bildar en enhetlig lärokurs som omfattar minst två årsveckotimmar ska bedömas med siffror. Lärokurser i valfria ämnen som omfattar mindre än två årsveckotimmar och helheter bestående av sådana lärokurser ska bedömas verbalt med anteckningen ”godkänd” eller ”underkänd”. Förutsättningen för att få ett avgångsbetyg är att eleven har godkända prestationer i alla läroämnen som ingår i hens studieprogram. Det kunnande som visats i årskurserna 7–9 i ett fördjupat valfritt ämne som hör till ett gemensamt läroämne och som ska bedömas med ett verbalt omdöme, kan höja slutvitsordet i läroämnet i fråga. Principen för att höja vitsordet ska skrivas ner i den lokala läroplanen.

6.8.5. Undervisning som betonar ett läroämne eller en särskild utbildningsuppgift och slutbedömning

Om en skola betonar ett visst läroämne eller en läroämneshelhet i sin läroplan eller ordnar undervisning på två språk, är skolans mål för undervisningen i detta ämne eller språk i allmänhet högre än målen som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. För likvärdighetens skull ska prestationerna för de elever som deltar i undervisning som betonar ett läroämne eller en läroämneshelhet eller som deltar i undervisning på två språk, i slutet av den grundläggande utbildningen bedömas i relation till målen för läroämnena. För att definiera kunskapsnivån ska kunskapskraven för slutbedömningen som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen användas.

Om årsveckotimmar för valfria ämnen används till den betonade undervisningen ska bedömningen i fråga om dessa timmar genomföras i enlighet med principerna för bedömningen av valfria ämnen. I undervisning på två språk ska elevens kunskaper i målspråket eller språkbadsspråket som hen studerat bedömas utifrån målen och kunskapskraven för Alärokursen i främmande språk eller det andra inhemska språket.

Tilläggsuppgifter om den betonade undervisningen och elevens prestationer kan vid behov ges i en separat bilaga till betyget.

6.8.6. Slutbedömningen av en elev som får elevspecifika stödåtgärder

Om en elev som får elevspecifika stödåtgärder studerar ett läroämne enligt lärokursen för den grundläggande utbildningen, ska hens prestationer bedömas i relation till målen för lärokursen för den grundläggande utbildningen och utgående från kunskapskraven för slutbedömningen. Om eleven studerar enligt en avgränsad lärokurs i ett eller flera läroämnen, ska elevens kunnande i läroämnena i fråga bedömas i relation till de mål och innehåll som fastställts, för eleven i planen för genomförande av elevspecifikt stöd och inte i relation till kunskapskraven för slutbedömningen. Om lärokursen är avgränsad kan eleven inte uppnå ett vitsord som är högre än hjälpliga, det vill säga vitsordet 5.

Vid slutbedömningen av läroämnen som studerats enligt lärokurser som avgränsats ska en godkänd prestation bedömas med vitsordet 5 och vitsordet förses med en asterisk (*).

Om elevens studier har ordnats enligt verksamhetsområden, ska slutbedömningen basera sig på de mål som ställts upp i planen för genomförande av elevspecifikt stöd och ett verbalt omdöme ska ges för varje verksamhetsområde.

6.9. Frånvaro och dess inverkan på bedömning

Eleven ska delta i undervisningen om hen inte av hälsoskäl tillfälligt beviljats befrielse från undervisningen. Studierna för och bedömningen av en elev kan delvis ordnas på annat sätt om det är motiverat av skäl som har samband med elevens hälsotillstånd. Efter befrielsen ska studierna anordnas och bedömningen av eleven genomföras på ett ändamålsenligt sätt så, att eleven kan påvisa sitt kunnande i enlighet med grunderna för läroplanen.

Om eleven är olovligt frånvarande och inte deltar i undervisning, prov eller andra möjligheter som hen erbjudits för att visa prov på sitt kunnande och hen inte har godkända prestationer i relation till de mål som fastställts i den lokala läroplanen, kan eleven i läsårsbetyget få ett underkänt vitsord i läroämnet.

6.10. Ny bedömning och rättelse av bedömning

Möjligheten till ny bedömning och rättelse av bedömning berör slutbedömningen och beslut som gäller studiegång och kvarstanning. En begäran om ny bedömning ska göras av vårdnadshavaren och den ska tillställas skolan inom två månader efter att vårdnadshavaren tagit del av informationen. Skolans rektor och elevens lärare beslutar tillsammans om den nya bedömningen.

6.11. Betyg

Betyg som ska användas i den grundläggande utbildningen:

1. läsårsbetyg
2. mellanbetyg
3. skiljebetyg
4. avgångsbetyg.

Utbildningsanordnaren beslutar om betygens utformning.

6.11.1. Verbala omdömen och siffervitsord i betygen

I läsårsbetygen, skiljebetygen och eventuella mellanbetyg i årskurserna 1–3 ska verbalt omdöme eller siffervitsord användas i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. Om verbalt omdöme ges ska det framgå av betyget om elevens prestation är godkänd eller underkänd.

I läsårsbetygen, skiljebetygen och eventuella mellanbetyg i årskurserna 4–8 ska siffervitsord ges.

Bedömningen av uppförande ska ges med siffervitsord i läsårsbetyg i årskurserna 4–8 och i eventuella mellanbetyg i årskurserna 4–9. Om bedömningen av uppförande ges som ett verbalt omdöme i årskurserna 1–3 ska det ges som bilaga till betyget. Också ett verbalt omdöme som kompletterar bedömningen av uppförande som ges med siffervitsord ska ges som bilaga till betyget. I tilläggsuppgifterna i betyget ska antecknas att bedömningen av uppförande ges som ett verbalt omdöme som bilaga till betyget.

Verbalt omdöme kan också, utom vid slutbedömningen, användas vid bedömningen av elever vars modersmål är något annat än undervisningsspråket.

Om den grundläggande utbildningens lärokurs eller mål i den lokala läroplanen har avgränsats för eleven ska bedömningen genomföras i relation till de mål som fastställts för eleven. Vid bedömningen ska verbala

omdömen användas, med undantag av slutbedömningen. Det verbala omdömet ska förses med en asterisk (*) som beteckning för avgränsningen. I avgångsbetyg ska siffervitsordet 5* antecknas.

I undervisning som ordnas enligt verksamhetsområde ska verbalt omdöme användas.

6.11.2. Läsårsbetyg

Eleven ska i varje årskurs få ett läsårsbetyg i slutet av läsåret, med undantag av årskurs nio då eleven får ett avgångsbetyg. I läsårsbetyget ska elevens studieprogram antecknas och för varje läroämne ett verbalt omdöme eller ett siffervitsord som beskriver i vilken mån eleven under läsåret har uppnått de uppställda målen. Läsårsbetyget är ett beslut om att eleven uppflyttas till följande årskurs eller stannar kvar på klassen.

Då bedömningen ges med siffror ska också bedömningsskalan anges i betyget.

Verbalt omdöme kan användas i läsårsbetyget i årskurserna 1–3. Också av verbala omdömen ska framgå om eleven har avlagt läsårets studier i varje läroämne som ingår i hens studieprogram med godkänt resultat. Skalan för de verbala omdömen som tillämpats ska antecknas i betyget.

Ett siffervitsord för bedömning av uppförande ska antecknas i läsårsbetyg och eventuella mellanbetyg. Då bedömningen av uppförande ges med ett verbalt omdöme, ska det ges som bilaga till betyget.

Lärokursen i religion och livsåskådningskunskap som eleven studerat ska i läsårsbetyget och eventuella mellanbetyg antecknas i formen ”religion/livsåskådningskunskap” utan att särskilja vilket av läroämnena eleven har studerat. Om en elev får undervisning i sin egen religion, ska det verbala omdöme eller siffervitsord som eleven får antecknas i betyget om undervisningen ges av den som ordnar den grundläggande utbildningen. Ett eventuellt verbalt omdöme eller ett siffervitsord som eleven fått från undervisning som ges av något religiöst samfund ska inte antecknas i betyget.

Om eleven har deltagit i undervisning på två språk ska målspråket eller språkbadsspråket antecknas i läsårsbetyget.

I läsårsbetyget för en elev som studerar enligt målhelheter ska antecknas alla de studier som ingår i den plan som utarbetats för eleven. I läsårsbetyget ska antecknas en bedömning läroämnesvis över de studier som eleven slutfört med godkända prestationer. Bedömningen av studiehelheter som eleven ännu inte slutfört ska inte antecknas i läsårsbetyget. I tilläggsuppgifterna på betyget antecknas enligt vilken årskurs eleven studerat de läroämnen som eleven studerar enligt målhelheter.

En elev som får elevspecifika stödåtgärder studerar ett eller flera läroämnen enligt en avgränsad lärokurs, det verbala omdömet förses med en asterisk (*). I punkten Tilläggsuppgifter i betyget ska antecknas att eleven har studerat dessa läroämnen enligt en avgränsad lärokurs.

I läsårsbetyget ska antecknas:

- betygets namn
- utbildningsanordnarens och skolans namn
- skolans undervisningsspråk
- elevens namn och födelsetid
- datum då betyget ges
- underskrift av läraren som ansvarar för undervisningsgruppen eller av rektor
- elevens studieprogram och verbala omdömen eller siffervitsord av i vilken mån eleven uppnått målen
- studiernas omfattning i årsveckotimmar i ifrågavarande årskurs i varje gemensamt läroämne och valfritt

ämne
• en anteckning om elevhandledning i läsårsbetygets tilläggsuppgifter i läsårbetyg i årskurs 7 och 8, om elevhandledning har ingått i elevens studieprogram
• en bedömning av elevens uppförande
• den lärokurs eller de lärokurser eleven studerat i följande läroämnen: modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk
• en anteckning om att eleven uppflyttas till följande årskurs eller eventuellt att eleven stannar kvar på klassen
• skalan för de verbala omdömen som används eller bedömningsskalan enligt 10 § i förordningen om grundläggande utbildning om siffervitsord används i betyget
• en anteckning om att betyget utfärdats enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen som Utbildningsstyrelsen fastställt 13.2.2025.

6.11.3. Mellanbetyg
Utbildningsanordnaren beslutar om mellanbetyg ska ges. Mellanbetyg ska ges enligt samma grunder som ett läsårsbetyg.

En elev i årskurs nio ska om det behövs ges ett separat mellanbetyg enligt samma grunder som ett avgångsbetyg för ansökan till fortsatta studier.

I mellanbetyget ska antecknas:

• betygets namn
• utbildningsanordnarens och skolans namn
• skolans undervisningsspråk
• elevens namn och födelsetid
• datum då betyget ges
• underskrift av läraren som ansvarar för undervisningsgruppen eller av rektor
• elevens studieprogram och verbala omdömen eller siffervitsord av i vilken mån eleven uppnått målen
• studiernas omfattning i årsveckotimmar i ifrågavarande årskurs i varje gemensamt läroämne och valfritt ämne
• den lärokurs eller de lärokurser eleven har studerat i följande läroämnen: modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk
• en bedömning av elevens uppförande (med undantag av mellanbetyg i årskurs nio för ansökan till fortsatta studier)
• skalan för de verbala omdömen som används eller bedömningsskalan enligt 10 § i förordningen om grundläggande utbildning om siffervitsord används i betyget
• en anteckning om att betyget utfärdats enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen som Utbildningsstyrelsen fastställt 13.2.2025.

6.11.4. Skiljebetyg
En elev som flyttar till en annan skola, avgår från skolan utan att ha inhämtat den grundläggande utbildningens hela lärokurs eller inte har fullgjort läroplikten inom tiden för sin läroplikt ska ges ett skiljebetyg. Till skiljebetyget ska bifogas den timfördelning som skolan följt och en utredning över eventuell betonad undervisning. Om eleven flyttar till en annan skola som upprätthålls av samma utbildningsanordnare, behöver inget separat skiljebetyg ges.

Ett skiljebetyg ska ges utgående från samma principer som ett läsårsbetyg. I skiljebetyget ska ingen bedömning av elevens uppförande antecknas.

I skiljebetyget ska antecknas:

• betygets namn
• utbildningsanordnarens och skolans namn
• skolans undervisningsspråk
• elevens namn och födelsetid
• datum då betyget ges
• rektors underskrift
• elevens studieprogram och verbala omdömen eller siffervitsord av i vilken mån eleven uppnått målen
• studiernas omfattning i årsveckotimmar i ifrågavarande årskurs i varje gemensamt läroämne och valfritt ämne
• den lärokurs eller de lärokurser eleven har studerat i följande läroämnen: modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk
• skalan för de verbala omdömen som används eller bedömningsskalan enligt 10 § i förordningen om grundläggande utbildning om siffervitsord används i betyget
• en anteckning om att betyget utfärdats enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen som Utbildningsstyrelsen fastställt 13.2.2025.

6.11.5. Avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen

Avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen ska vid läsårets slut ges en elev i årskurs nio vars prestationer i relation till målen för lärokurserna i läroämnena är godkända i alla läroämnen som ingår i elevens studieprogram. Det innebär åtminstone vitsordet fem (5) eller det verbala omdömet “godkänd”.

I avgångsbetyget ska antecknas

• betygets namn
• utbildningsanordnarens och skolans namn
• skolans undervisningsspråk
• elevens fullständiga namn och personbeteckning
• datum då betyget ges
• rektors underskrift
• bedömningen i de gemensamma läroämnena och i de valfria ämnen som ska bedömas ges med siffror (5–10) och med ord (hjälpliga–utmärkta)
• studiernas omfattning i årskurserna 7–9 i varje gemensamt läroämne och valfritt ämne
• den lärokurs eller de lärokurser eleven har avlagt i följande läroämnen: modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk
• en anteckning om att elevhandledning och praktisk arbetslivsorientering ingått i elevens studieprogram
• bedömningsskalan enligt 10 § i förordningen om grundläggande utbildning
• en anteckning om att betyget utfärdats enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen som Utbildningsstyrelsen fastställt 13.2.2025
• en anteckning om att den grundläggande utbildningens lärokurs placeras på nivå två i den nationella referensramen för examina och övriga samlade kompetenser samt i den europeiska referensramen för examina.

Bedömning av elevens uppförande ska inte antecknas i avgångsbetyget.

Omfattningen av de gemensamma och valfria läroämnen som en elev avlägger i årskurserna 7– 9 ska antecknas i avgångsbetyget som årsveckotimmar.

Om en eleven har deltagit i undervisning på två språk ska målspråket eller språkbadsspråket antecknas i avgångsbetyget.

Lärokursen i religion och livsåskådningskunskap som eleven studerat ska antecknas i avgångsbetyget i formen ”religion/livsåskådningskunskap” utan att särskilja vilket av läroämnena eller enligt vilken lärokurs eleven har studerat. Om en elev får undervisning i sin egen religion, ska det siffervitsord som eleven får antecknas i avgångsbetyget, om undervisningen ges av den som ordnar den grundläggande utbildningen. Ett eventuella siffervitsord som eleven fått från undervisning som ges av något religiöst samfund ska inte antecknas i avgångsbetyget. Om eleven har bytt åskådningsämne eller lärokurs ska den lärokurs som hen senast studerat bedömas i avgångsbetyget. Omfattningen studier i den lärokurs som ska bedömas i avgångsbetyget antecknas enligt antalet årsveckotimmar studier i årskurserna 7–9.

Om en elev studerat ett eller flera läroämnen enligt en avgränsad lärokurs, ska en godkänd prestation i avgångsbetyget bedömas med vitsordet 5 och vitsordet förses med en asterisk. I punkten Tilläggsuppgifter i betyget ska antecknas att eleven har studerat de läroämnen som är försedda med asterisk (*) enligt en avgränsad lärokurs.

Avgångsbetyget för en elev vars undervisning har ordnats enligt verksamhetsområde ska vara verbalt.

I avgångsbetyget ska vitsorden i de läroämnen som avlagts i en särskild examen som fullgjorts innan avgångsbetyget utfärdats antecknas.

Avgångsbetyget kan innehålla bilagor, till exempel en bedömning av elevens uppförande och en bilaga som innehåller verbalt omdöme om valfria ämnen som har omfattat mindre än två årsveckotimmar. Varje bilaga ska innehålla elevens identifikationsuppgifter. Avgångsbetygets bilagor ska inte omnämnas i avgångsbetyget.

För de valfria ämnen som utgör en enhetlig lärokurs som omfattar minst två årsveckotimmar under årskurserna 7–9 ska ett siffervitsord antecknas i avgångsbetyget. Valfria ämnen som hänför sig till och fördjupar ett gemensamt läroämne och som ska bedömas med siffror ska i avgångsbetyget antecknas under det gemensamma läroämnets namn med det valfria ämnets namn, antalet årsveckotimmar och det givna vitsordet. Alla sådana fördjupande valfria ämnen som hänför sig till ett gemensamt läroämne och som eleven har avlagt ska i avgångsbetyget antecknas direkt under läroämnet i fråga. För fördjupande valfria ämnen vars lärokurs understiger två årsveckotimmar och helheter som består av sådana lärokurser ska ett verbalt omdöme antecknas i avgångsbetyget. Under namnet på ett valfritt ämne som ska bedömas verbalt ska antecknas antalet årsveckotimmar och anteckningen ”godkänd”.

Valfria ämnen som inte hänför sig till ett gemensamt läroämne ska i avgångsbetyget antecknas under rubriken ”tillämpade valfria ämnen”. I betyget ska anges läroämnets namn, antalet årsveckotimmar och bedömningen antingen med siffervitsord eller med anteckningen ”godkänd”.

Om eleven byter ut ett valfritt ämne mot ett annat antingen i den egna skolan eller i samband med byte av skola, ska i avgångsbetyget antecknas namnet på båda de valfria ämnena. Ett valfritt ämne som inte har slutförts ska bedömas med siffror ifall eleven har hunnit avlägga minst två årsveckotimmar i ämnet i fråga. Om eleven har studerat ämnet mindre än två årsveckotimmar och studierna i ämnet inte slutförts ska antecknas ”deltagit” vid det valfria ämnet. I betyget ska också antecknas antalet timmar som eleven har studerat i det valfria ämne som inte slutförts. Det nya valfria ämnet ska antingen bedömas med siffervitsord eller med anteckningen ”godkänd”, beroende på antalet avlagda årsveckotimmar.

Om elevens vårdnadshavare skriftligen anhåller om att ett språk som studeras som valfritt A2 eller B2språk inte ska antecknas med siffervitsord i avgångsbetyget, ska vitsordet utelämnas och i betyget antecknas ”godkänd”. Det andra inhemska språket undervisas ändå som ett gemensamt läroämne och ett siffervitsord ska ges.

Skolan kan inte på basis av tilläggsprestationer i efterhand göra ändringar i vitsord som antecknats i ett avgångsbetyg som redan utfärdats. Eleven ska skaffa ett nytt separat betyg över eventuellt förbättrat kunnande. Ett nytt betyg kan fås antingen genom att visa kunnande i en särskild examen eller genom att delta i grundläggande utbildning för vuxna.

6.12. Särskild examen och betyg över studier som avlagts genom särskild examen

Den grundläggande utbildningens lärokurs eller en del av den kan avläggas genom en sådan särskild examen som avses i lagen och förordningen om grundläggande utbildning. Särskild examen kan ordnas av den som har tillstånd att ordna grundläggande utbildning. En elev som deltar i en särskild examen ska visa att hens kunskaper och färdigheter motsvarar kunskaper och färdigheter i de olika läroämnena enligt den grundläggande utbildningens allmänna lärokurs.

De betyg som ska användas i särskild examen är:

1. Betyg i en ämneslärokurs i den grundläggande utbildningen
2. Betyg över delvis fullgjord lärokurs i den grundläggande utbildningen
3. Betyg över fullgjord lärokurs i alla ämnen i den grundläggande utbildningen

Om en elev eller en annan person fullgör lärokursen i något läroämne inom den grundläggande utbildningen i en särskild examen, ska ett betyg ges över fullgjord ämneslärokurs i den grundläggande utbildningen. Av betyget ska framgå vilket läroämne och vilken lärokurs som fullgjorts. Prestationerna i flera läroämnen kan antecknas i samma betyg. Om en elev eller en annan person endast delvis har fullgjort lärokursen i den grundläggande utbildningen, såsom lärokursen i en årskurs, ges ett betyg över delvis fullgjord lärokurs i den grundläggande utbildningen.

Om hela den grundläggande utbildningens lärokurs har fullgjorts i en särskild examen, ska ett betyg ges över fullgjord lärokurs i alla ämnen i den grundläggande utbildningen.

I betygen ska samma allmänna uppgifter antecknas som i avgångsbetyget. För de fullgjorda läroämnena ska läroämnets namn, lärokurs och vitsord antecknas. Den läropliktiga ska fullgöra alla gemensamma läroämnen som ingår i den grundläggande utbildningens lärokurs med godkänt resultat för att få ett betyg över fullgjord lärokurs i den grundläggande utbildningen. [1] Lagen om grundläggande utbildning 38 §, förordningen om grundläggande utbildning 23 §

6.13 Frågor som avgörs på lokal nivå

Riktlinjerna för bedömningen som definieras i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen ska överföras till den lokala läroplanen och följas som sådana. Också de nationella kriterierna för bedömningen i slutet av årskurs 6, såväl som kriterierna för slutbedömningen och principerna för bildandet av slutvitsord, ska överföras och följas som sådana från grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen till den lokala läroplanen.

Bedömning av elevens lärande och kunnande

Riktlinjerna för bedömningen som finns definierade i grunderna för den grundläggande utbildningen, överförs och följs som sådana i den lokala läroplanen. Likaså överförs och följs de nationella kriterierna för

bedömning i slutet av årskurs 6, samt kriterierna för slutbedömningen och principerna för bildandet av slutvitsord, som sådana.

Skolan skall föra en kontinuerlig diskussion med eleven och med vårdnadshavarna om hur elevens skolgång framskrider, både då det berör elevens framsteg i studierna, om hens arbete och uppförande. Elevenslärande, kunnande, arbete och uppförande ska bedömas mångsidigt både under läsårets gång och vid läsårets slut.

Via den formativa bedömningen som innebär respons som stöder och handleder, som kamratrespons och självvärdering utgör en del av, främjas elevens lärande. Kamrat responsen och självvärderingen inverkar inte på vitsordet eller det verbala omdömet som eleven ska få i läroämnet. Den formativa bedömningen, som inte kräver dokumentation, görs i syfte att granska elevens framsteg i förhållande till målsättningen och för att identifiera elevens eventuella behov av stöd, så att hen uppnår målen.

Den summativa bedömningen genomförs av läraren som undervisat eleven, eller om lärarna är många, av lärarna gemensamt. Den beskriver hur väl och i vilken mån eleven har uppnått de mål som ställts i respektive läroämne, och är en helhetsbedömning av hur eleven presterat under hela läsårets gång. De omdömen av elevens prov på kunnande, som inverkar på den summativa bedömningen, ska dokumenteras. Principerna för den summativa bedömningen ska vara enhetliga inom skolan och de ska konkretiseras i skolans bedömningskultur. I skolorna i Hangö följs gemensamt uppgjorda enhetliga principer gällande den summativa bedömningen och dokumentationen görs i det elektroniska programmet Wilma.

Bedömning av arbete är en del av bedömningen av läroämnet. Då läraren genomför bedömningen i enlighet med målen och kunskapskraven för läroämnet blir även arbetet bedömt. Med arbetsfärdigheter avses: att arbeta självständigt och i grupp, att planera och utvärdera sitt eget arbete, att agera ansvarsfullt och försöka sitt bästa samt att agera konstruktivt i kommunikationssituationer. Färdigheterna utvärderas kontinuerligt.

Utvärderingssamtal genomförs läsårsvis och elev, vårdnadshavare och lärare samt eventuell annan aktör är närvarande. Studierna framskrider i huvudsak enligt årskurs indelad lärokurs. Då studierna fortskrider följer man regelbundet upp vitsord och kontaktar vårdnadshavarna i tillräckligt god tid för att diskutera. Prestationer av elever som studerar enligt elevspecifika stödåtgärder med avvikelser från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen ska i dessa läroämnen bedömas verbalt fram till avgångsbetyget. I avgångsbetyget ska siffervitsordet 5 med asterix (*) antecknas för de avgränsade lärokurserna. Avgränsning av lärokursen förutsätter en bedömning av behovet av stöd i enlighet med 20 d §, en plan i enlighet med 20 e § och ett beslut i enlighet med 20 f §.

Framskridande i studier enligt målhelheter är möjlig efter ett förvaltningsbeslut. En elev kan då studera över årskursgränserna enligt ett eget studieprogram, i stället för enligt en lärokurs som är indelad i årskurser. Målhelheterna skall i huvudsak bildas utgående från målen inom helheterna som består av årskurserna 1-2, 3-6 och 7-9. Att framskrida i studierna enligt målhelheter gör det möjligt att framskrida i lärokursen både snabbare och långsammare.

Grunderna för att flyttas upp från klassen samt att stanna kvar på klassen beskrivs i läroplanen för den grundläggande utbildningen. Innan beslut om kvarstannande görs, erbjuds eleven möjlighet att delta i ett särskilt prov i max två ämnen under läsårets gång och/eller efter läsårets slut. Vid övergången från en skola till en annan, anordnar den sändande parten ett överföringsmöte genom att ta kontakt med mottagande skola. De praktiska arrangemangen genomförs med berörda skolor. Överföringsmöte anordnas också då eleven flyttar i de övriga årskurserna från en skola till en annan. Mötet ordnas av sändande skola.

Eleven ska delta i undervisningen om hen inte tillfälligt beviljats befrielse från undervisningen på grund av sjukdom eller andra särskilda skäl. Studierna och bedömningen av en elev kan delvis ordnas på annat sätt om det är motiverat av skäl som har samband med elevens hälsotillstånd.
Om eleven är olovligt frånvarande och inte deltar i undervisning, prov eller andra möjligheter som hen erbjudits för att visa prov på sitt kunnande och hen inte har godkända prestationer i relation till de mål som fastställts i den lokala läroplanen, kan eleven i läsårsbetyget få ett underkänt vitsord i läroämnet.

På mellan-, läsårs-, skilje- och avgångsbetygen ska alla gemensamma läroämnen som ingår i elevens studieprogram bedömas. Om en elev som har elevspecifika stödåtgärder studerar ett läroämne enligt den allmänna lärokursen, ska prestationerna bedömas i relation till den allmänna lärokursen utifrån de kunskapskrav som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen.
Prestationer av elever som studerar enligt avvikelser från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen i ett eller flera läroämnen ska i dessa läroämnen bedömas i relation till de individuella mål som fastställts i planen för genomförande av stöd. De kunskapskrav som fastställts i grunderna för den grundläggande utbildningen ska inte användas för att fastställa elevens kunskapsnivå.
Om det i planen för genomförandet av stöd har fastställts att eleven studerar enligt ett eller flera läroämnen enligt elevspecifika stödåtgärder med avgränsningar i lärokursens mål ska ämnet bedömas verbalt. I avgångsbetyget bedöms ämnet med vitsordet 5 och förses med en asterisk (*). I punkten Tilläggsuppgifter i betyget ska antecknas att eleven har studerat dessa läroämnen enligt avgränsningar i lärokursens mål. Prestationer av en elev som deltar i undervisning som ordnas enligt verksamhetsområden ska bedömas verbalt och i relation till de mål som ställts upp för respektive verksamhetsområde.

Valfria ämnen bedöms med godkänd/underkänd eller genom sifferbedömning. För bedömning av uppförandet används för skolorna gemensamma kriterier. Uppförandevitsordet bestäms i samarbete inom lärarkåren. Vid läsårets slut ges läsårsbetyg. I den första och andra årskursen ges ett verbalt mellan- och läsårsbetyg i vilket ämnen bedöms godkänd/underkänd och uppförandet bedöms numeriskt, fr.o.m. tredje årskursen ges ett mellan- och läsårsbetyg i siffror. Elever som studerar enligt verksamhetsområde bedöms verbalt.

I årskurserna 1 – 9 ges mellanbetyget under höstterminens sista skoldag. Läsårs-/avgångsbetyg ges den sista skoldagen i vecka 22.

Bedömning av uppförande
Som medlemmar av skolgemenskapen har eleverna sitt eget ansvar, som grundar sig på det i läroplanen definierade gemensamma ansvaret för en skoldag. Eleverna tar ansvar genom att regelbundet delta i skolarbete, att ha ett rättvist och uppskattande förhållningssätt till skolkamraterna och de vuxna i skolan samt genom att följa de gemensamma reglerna.

I skolarbetet är det nödvändigt att respektera andra människors okränkbarhet samt arbete och arbetsro, liksom att ta hand om de överenskomna uppgifterna. Lagen förpliktigar eleverna att delta i den grundläggande utbildningen, att utföra sina uppgifter samvetsgrant och att uppföra sig sakligt. Bedömningen av uppförandet genomförs i relation till de mål och kriterier för siffervitsord eller verbal bedömning som ställts upp för uppförande och hur väl eleven uppnått dem. I bedömningen beaktar man elevernas ålder och förutsättningar. Bedömningen baserar sig inte på elevernas personlighet, temperament eller andra personliga egenskaper.

Mål för uppförande enligt delområden

Eleven tar ansvar för sitt handlande	**Eleven följer regler och anvisningar**	**Eleven tar andra i beaktande**	**Eleven beaktar sin miljö**
Eleven följer överenskomna tidtabeller. Eleven deltar regelbundet i undervisning. Eleven tar ansvar över att sköta gemensamma ärenden. Eleven kan anpassa sitt uppförande till situationen. Eleven följer gemensamt överenskomna goda vanor.	Eleven följer skolans ordningsregler. Eleven handlar enligt givna instruktioner. Eleven förbinder sig till överenskomna förhållningssätt	Eleven visar respekt för andra genom sitt uppförande. Eleven handlar rättvist och godkänner olikhet. Elevens verksamhet stödjer arbetsron. Eleven visar genom sitt agerande att hen är mot mobbning. Eleven samarbetar med andra. Eleven respekterar människors okränkbarhet och andra mänskliga rättigheter.	Eleven gör sin egen andel i att främja en trivsam och säker skolmiljö. Eleven tar hand om sitt eget, klassens och skolans gemensamma material och utrymmen. Eleven inser sitt ansvar i att hålla skolan och dess närmiljö prydlig.

Kriterier för uppförandevitsord

Utmärkt (10)
Eleven har på ett utmärkt sätt uppnått målen för uppförande. Med sitt uppförande bidrar eleven positivt och upprepade gånger till klass- eller skolgemenskapen.

Berömligt (9)
Eleven har på ett berömligt sätt uppnått målen för uppförande. Genom sin verksamhet strävar eleven efter att bidra på ett positivt sätt till skolgemenskapen.

Bra (8)
Eleven har uppnått målen för uppförande väl. Eleven tar ansvar för sitt uppförande rätt så självständigt, men hen har eventuellt i viss mån fått handledning för att kunna uppnå målen.

Nöjaktig (7)

Eleven har uppnått målen för uppförande på ett nöjaktigt sätt. Inom något delområde har elevens verksamhet krävt diskussion och handledning, men hen har lyckats utveckla sin verksamhet inom delområdet under bedömningsperioden. Man har eventuellt varit tvungen att ingripa i elevens uppförande genom fostrande eller disciplinära åtgärder.

Måttlig (6)
Eleven har på ett måttligt sätt uppnått målen för uppförande. Elevens verksamhet har under bedömningsperioden krävt diskussioner och handledning gällande flera av målen. Eleven har tidvis strävat efter att utveckla sin verksamhet inom dessa delområden. Man har ingripit i elevens uppförande genom fostrande eller disciplinära åtgärder.

Försvarlig (5)
Eleven har på ett försvarligt sätt uppnått målen för uppförande. Trots upprepad handledning har eleven inte kunnat utveckla sin verksamhet gällande målen för uppförande. Man har upprepade gånger ingripit i elevens uppförande genom disciplinära åtgärder.

Icke godkänd (4)
Eleven har inte uppnått målen för uppförande. Eleven kan med sin egen verksamhet förorsaka fara för skolgemenskapen och hen står inte till att tillrättavisas med disciplinära åtgärder.

Kriterier för verbal bedömning av uppförande

Du har uppnått målen berömligt.
Eleven har på ett berömligt sätt uppnått målen för uppförande. Med sin verksamhet strävar eleven efter att på ett positivt sätt och upprepade gånger bidra till klass- eller skolgemenskapen.

Du har uppnått målen bra.
Eleven har uppnått målen för uppförande väl. Eleven tar för det mesta ansvar för sitt uppförande självständigt, men hen har eventuellt i viss mån fått handledning för att kunna uppnå målen.

Du har uppnått målen nöjaktigt.
Eleven har uppnått målen för uppförande på ett nöjaktigt sätt. Inom något delområde har elevens verksamhet krävt diskussion och handledning, men hen har lyckats utveckla sin verksamhet inom delområdet under bedömningsperioden. Man har eventuellt varit tvungen att ingripa i elevens uppförande genom fostrande eller disciplinära åtgärder.

Du har uppnått målen försvarligt.
Eleven har på ett försvarligt sätt uppnått målen för uppförande. Trots upprepad handledning har eleven inte kunnat utveckla sin verksamhet gällande målen för uppförande. Man har upprepade gånger ingripit i elevens uppförande genom disciplinära åtgärder.

Du har inte uppnått målen.
Eleven har inte uppnått målen för uppförande på ett godkänt sätt. Eleven kan med sin egen verksamhet förorsaka fara för skolgemenskapen och hen står inte till att tillrättavisas med disciplinära åtgärder.

Särskild examen

Den grundläggande utbildningens lärokurs eller en del av den kan avläggas genom en särskild examen. En examinand som deltar i en särskild examen ska visa att hens kunskaper och färdigheter motsvarar målen för de olika läroämnena enligt den grundläggande utbildningens allmänna lärokurs.

En särskild examen ordnas för elever som är skrivna eller bosatta i Hangö. Examen kan ordnas som flera delprestationer under läsåret eller som en enskild prestation i slutet av läsåret.

Vårdnadshavaren anmäler skriftligt sitt minderåriga barn till en särskild examen. Om examinanden är myndig sköter hen själv om anmälan. Anmälan riktas till högstadiets rektor. Om en läropliktig är i hemundervisning, riktas anmälan till rektor för den skola som utbildningsanordnaren givit till uppgift att utvärdera hemundervisningen.

Anmälan bör innehålla:

- personuppgifter
- uppgifter ur vilka det framgår om den särskilda examen omfattar hela den grundläggande utbildningens lärokurs eller endast delar av den
- en årskursvis specificering av ämnen och lärokurser, ifall den särskilda examen gäller endast delar av den grundläggande utbildningens lärokurs

Efter att anmälan mottagits informeras vårdnadshavaren och examinanden om tidpunkten för och genomförandet av den särskilda examen.
Vid utformningen och bedömningen av en särskild examen kan lärare och skolor samarbeta med varandra.

Om eleven har avlagt en del av ett läroämne i en särskild examen och utbildningsanordnaren i enlighet med 18 § i lagen om grundläggande utbildning räknar till godo prestationen som en delprestation i ett läroämne, ska vitsordet som eleven fått i den särskilda examen tas i beaktande då slutvitsordet bildas i läroämnet i fråga, till exempel i läsårs- eller avgångsbetyget.

7. Stöd för lärande och skolgång

Den grundläggande utbildningens uppgift är att ge alla elever likvärdiga möjligheter till framgång och utveckling i sitt lärande. Systematiskt genomförda undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande ger en hållbar grund för både lärandet och för att anordna stöd för lärande och skolgång. Digital och fysisk tillgänglighet ska beaktas i all verksamhet i skolan. Eleven ska ges möjligheter att uppleva att hen lyckas i sitt lärande och som gruppmedlem och hen ska stödjas i att skapa en positiv uppfattning om sig själv, sitt lärande och sitt agerande som medlem i gemenskapen. Skolans uppgift är att säkerställa ett tillräckligt och ändamålsenligt samarbete med elevens vårdnadshavare. Också vårdnadshavaren har en aktiv roll i att stödja elevens lärande och skolgång. I texten avses med vårdnadshavare framöver även annan laglig företrädare för eleven.

Anordnande av undervisning och skolgång grundar sig på systematiskt genomförande av undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande. Syftet med dessa är att säkerställa möjligheten för alla elever att fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs. De gruppspecifika stödformerna som ska erbjudas alla elever är allmän stödundervisning, stödundervisning i undervisningsspråket samt undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning. Om de gruppspecifika stödformerna inte är tillräckliga för eleven ska elevspecifika stödåtgärder erbjudas.

Elevspecifika stödåtgärder är undervisning som ges av en speciallärare delvis i en smågrupp och i samband med annan undervisning, undervisning som ges av en speciallärare eller specialklasslärare i smågrupp, undervisning som ges av en specialklasslärare i specialklass och tolknings och biträdestjänster samt hjälpmedel som ges eleven med stöd av 31 § 1 mom. Behovet av elevspecifika stödåtgärder ska bedömas och planeras och beslut i enlighet med lagen om grundläggande utbildning ska fattas så snart som möjligt om de gruppspecifika stödformerna inte är ett tillräckligt stöd för eleven. Om de stödformer och stödåtgärder som erbjuds eleven inte är tillräckliga för att fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs, är det möjligt som en lösning i sista hand att avvika från målen i läroämnet eller läroämnen i den grundläggande utbildningen.

Utgångspunkten för att anordna lärande och skolgång är såväl den enskilda elevens som hela undervisningsgruppens styrkor och vad eleverna behöver utveckla och lära sig. Man ska se till att eleven upplever att hens behov av stöd i lärande och skolgång identifieras och beaktas och att hen får det stöd hen behöver. Stödet för lärande och skolgång ska anordnas enligt principer om inkludering. För anordnandet av stöd är det avgörande att behovet av stöd identifieras i tidigt skede. Stöd för lärande ska i första hand anordnas i elevens egen undervisningsgrupp. Stödet ska vara flexibelt och systematiskt och om det behövs ska det ändras när elevens behov av stöd förändras.

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, gruppspecifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder förutsätter systematisk ledning och systematiskt ledarskap. Utbildningsanordnaren och rektorn ansvarar för att stödåtgärder, resurser för åtgärderna, strukturella lösningar, ansvarsfördelning och arrangemang på ett ändamålsenligt sätt har införts i den lokala läroplanen och i en läsårsplan som baserar sig på den lokala läroplanen och att stödåtgärderna genomförs på ett systematiskt sätt. Effekten av undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, gruppspecifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder ska utvärderas regelbundet. Alla anställda har ansvar för att leda det egna arbetet enligt gemensamt överenskomna principer och mål.

7.1. Elevens rätt till stöd för lärande och skolgång

En elev som har svårigheter att delta i undervisningen eller att klara av sina studier har rätt att få stöd för lärandet och skolgången. De undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande som utbildningsanordnaren säkerställt utgör en grund för att på ett ändamålsenligt sätt genomföra stödet som en del av verksamheten inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. I första hand ska gruppspecifika stödformer erbjudas, såsom allmän stödundervisning, stödundervisning i undervisningsspråket samt undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning. Eleven ska ges stöd enligt inkluderande principer i första hand i sin egen undervisningsgrupp.

En elev har också rätt att få elevspecifika stödåtgärder, om regelbundet deltagandet i de gruppspecifika stödformerna som erbjudits inte är tillräckliga för att stödja hen i studierna, eller om eleven fortfarande har svårigheter att delta i undervisningen. Elevens lärande och skolgång kan stödas med både gruppspecifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder samtidigt.

Utbildningsanordnaren ska fatta ett förvaltningsbeslut utgående från en plan om det elevspecifika stöd som ska erbjudas eleven. Genomförandet av stödet följs upp och utvärderas, och om elevens behov av stöd förändras ska ett nytt förvaltningsbeslut fattas.

Eleven har alltid rätt att få undervisning i enlighet med vad som föreskrivs om antalet årsveckotimmar i förordningen om grundläggande utbildning.

Om det är nödvändigt att avvika från lärokursen och innehållet i ett visst läroämne på grund av elevens svaga prestationer, är det möjligt endast om eleven redan utöver andra former som en elevspecifik stödåtgärd fått specialundervisning i ifrågavarande läroämne av en speciallärare eller en specialklasslärare i en smågrupp eller specialklass.

En avgränsning av lärokursen för eleven kommer i fråga först då eleven trots stödåtgärder inte uppnår vitsordet hjälpliga kunskaper (5). En tillförlitlig bedömning av behovet av att avgränsa lärokursen görs på det sätt som utbildningsanordnaren beslutar. I bedömningen ska dokumentation ingå över hur behovet av att avgränsa lärokursens mål och innehåll har konstaterats. Som stöd för bedömningen kan man använda utlåtanden av olika sakkunniga. Ett förvaltningsbeslut om stöd ska fattas och motiveras151. I motiveringen ska anges vilka eventuella andra uppgifter och utredningar som ligger till grund för beslutet och de författningar som tillämpats ska anges.

Utöver lagen om grundläggande utbildning syftar också lagen om elev och studerandevård till att främja elevernas lärande, hälsa och välbefinnande samt delaktighet och till att förebygga att problem i anknytning till lärande och skolgång uppkommer152. Med elevvård avses att främja och upprätthålla elevernas goda studieframgång, goda psykiska och fysiska hälsa och sociala välbefinnande och understödjande verksamheter inom skolgemenskapen. Elevvården, som i första hand ska genomföras som förebyggande och gemensam elevvård, är den centrala formen av stöd för skolgång och deltagande och syftar i första hand till att påverka verksamhetskulturen i hela skolgemenskapen. Den gemensamma elevvården är en gemensam uppgift för alla yrkesverksamma i skolgemenskapen. Därtill stöder elevvårdstjänsterna och den sektorsövergripande individuella elevvården elevernas individuella behov av stöd för lärande, välbefinnande och hälsa samt utvecklingen av sociala och psykiska färdigheter. Om en anställd vid en skola bedömer att en elev utöver stöd för lärande och skolgång enligt lagen om grundläggande utbildning behöver annat stöd, ska hen förfara enligt vad som föreskrivs i lagen om elev och studerandevård om ansvaret att hänvisa eleven till elevvårdstjänsternas personal.

Närmare bestämmelser om elevvården finns i kapitel 8.

7.2. Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande

Undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande gäller all verksamhet inom den grundläggande utbildningen. De utgör en central del av skolans verksamhetskultur, som ger förutsättningar för alla elevers delaktighet, lärande och skolgång. Digital och fysisk tillgänglighet ska beaktas i verksamheten och undervisningsarrangemangen i skolan. Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande utgör grunden för en god grundläggande utbildning, gruppspecifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder. Utbildningsanordnaren ansvarar för att undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande tilldelas resurser, planeras, genomförs och att effekterna utvärderas som en del av skolans verksamhet.

Samarbete mellan lärarna och mellan lärarna och yrkes och sektorsövergripande aktörer samt strukturella lösningar undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande. Tillräckligt med tid ska reserveras för gemensam planering och gemensamt genomförande.

Med undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande avses

• att ge undervisning som tar hänsyn till elevernas olika behov och förutsättningar samt att differentiera undervisningen
• att ge språkmedveten undervisning som hjälper eleven att förstå språket i de olika läroämnena och kunskapsområdena

• att bilda undervisningsgrupper så att målen för undervisningen kan uppnås
• att använda pedagogiska lösningar som beaktar inte bara de elever som behöver stöd utan också de som studerar enligt målhelheter
• att läraren har förmåga att tillräckligt väl ta hänsyn till undervisningsgruppens behov och styrkor
• skolgångshandledare och annan personal som arbetar med eleverna anlitas som stöd för elevernas skolgång och deltagande i undervisningen.

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande förutsätter en målinriktad och systematisk ledning, utvärdering och utveckling av den grundläggande utbildningen som helhet.

7.3. Gruppspecifika stödformer – mål och anordnande

Med gruppspecifika stödformer avses gruppspecifika arrangemang som gäller alla elever. De gruppspecifika stödformerna är allmän stödundervisning som ges av en lärare, stödundervisning i undervisningsspråket som ges av en lärare och undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning. För att genomföra gruppspecifika stödformer ska utbildningsanordnaren varje läsår i en plan som grundar sig på läroplanen reservera sammanlagt minst 0,122 undervisningstimmar per elev i skolan per vecka.

Gruppspecifika stödformer ska ges systematiskt som en del av skolans grundläggande verksamhet under hela läsåret som ett tillägg till undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande. Gruppspecifika stödformer kan erbjudas genom olika ändamålsenliga grupparrangemang, till exempel genom samundervisning och kompanjonundervisning. Gruppspecifika stödformer möjliggör också kamratlärande.

När de gruppspecifika stödformerna genomförs ska lärarna samarbeta på ett systematiskt sätt. Vid planeringen och genomförandet av gruppspecifika stödformer kan lärarna dra nytta av att konsultera till exempel speciallärare. De gruppspecifika stödformerna är primära stödformer som alla elever har rätt till. Ingen plan för genomförande av elevspecifikt stöd utarbetas och inget beslut om stöd fattas. Gruppspecifika stödformer ska i första hand genomföras flexibelt i grupp. Gruppens storlek är inte begränsad.

7.3.1. Allmän stödundervisning som ges av en lärare

Med hjälp av allmän stödundervisning stärks uppnåendet av målen för undervisningen och fostran inom den grundläggande utbildningen. Allmän stödundervisning består av att eleven på förhand bekantar sig med det hen ska lära sig eller repeterar och befäster det hen lärt sig. Syftet med den allmänna stödundervisningen är att förbygga svårigheter och att försäkra sig om att eleven förstår det hen ska lära sig och gör framsteg i studierna. Den kan också användas för att tillgodose kortvarigt behov av stöd som beror på frånvaro.

Mål och innehåll för allmän stödundervisning

Syftet med den allmänna stödundervisningen är att hjälpa eleven att uppnå målen för lärande och att göra framsteg i sina studier. Som en del av den allmänna stödundervisningen får eleven lära sig färdigheter att lära sig, lärstrategier, och studiesätt som stöder hen i lärandet. Allmän stödundervisning kan ges i alla läroämnen, och den kan också användas för att stödja målen för mångsidig kompetens.

Anordnande av allmän stödundervisning

Allmän stödundervisning kan ges i samband med lektioner eller genom separata tilläggstimmar, undervisning i en mindre grupp eller personlig handledning. Den allmänna stödundervisningen ges enligt

elevens schema under de lektioner där eleven behöver stödundervisning. Stödundervisningen kan också ges utanför lektionerna med beaktande av skoldagarnas maximala längd.

Allmän stödundervisning ska i första hand ges av den klass eller ämneslärare som ansvarar för undervisningsgruppen. Allmän stödundervisning kan också ges av någon annan lärare. Samundervisning och kompanjonundervisning kan tillämpas för att genomföra allmän stödundervisning. Samarbetet mellan lärarna är viktigt när den allmänna stödundervisningen planeras och genomförs och dess effekter utvärderas.

7.3.2. Stödundervisning i undervisningsspråket som ges av en lärare

Stödundervisning i undervisningsspråket fokuserar i första hand på att stärka färdigheterna i undervisningsspråket och textfärdigheterna i de olika kunskapsområdena. Den ska ges elever som inte har tillräckliga färdigheter i undervisningsspråket för att kunna fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs. Stödundervisning i undervisningsspråket är språkmedveten undervisning som stöder eleverna i att läsa, förstå, tolka och producera texter i olika läroämnen. Undervisningen inriktas på språket och innehållet i läroämnet samtidigt.

Mål och innehåll för stödundervisning i undervisningsspråket

Syftet med stödundervisning i undervisningsspråket är att stärka elevernas färdigheter i undervisningsspråket, vilket stöder eleverna att delta i undervisningen och gå framåt i studierna. Stödundervisning i undervisningsspråket fokuserar på att tillsammans med eleverna granska texter som är karakteristiska för läroämnet i fråga, att hitta särdrag i texterna och att handleda eleverna i att producera texter som studierna kräver samt att stärka det läroämnesspecifika ordförrådet.

Anordnande av stödundervisning i undervisningsspråket

Stödundervisning i undervisningsspråket anordnas på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt så att så många elever som möjligt kan dra nytta av den. Den kan ges under lektionerna enligt elevernas schema som samundervisning och kompanjonundervisning eller i en mindre grupp då de elever som behöver stödundervisning i undervisningsspråket kan få undervisning av en annan lärare i ett annat rum. Undervisningen kan även ges utanför lektionerna med beaktande av skoldagarnas maximala längd.

Stödundervisning i undervisningsspråket ges i första hand av den klass eller ämneslärare som ansvarar för undervisningsgruppen. Stödundervisning i undervisningsspråket kan även ges av en annan lärare. Samarbetet mellan lärarna är viktigt när stödundervisning i undervisningsspråket planeras och genomförs och dess effekter utvärderas.

7.3.3. Undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning

Undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning ska anordnas så att den stöder och kompletterar annan undervisning och gör det möjligt att beakta elevernas behov i undervisningsgruppen. Den är i första hand en gruppspecifik stödform, och den är inte inriktad på behoven av stöd för lärandet hos enskilda elever utan på behoven av stöd för lärande hos en viss elevgrupp eller hela undervisningsgruppen. Undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning kan också inkludera konsultation av speciallärarен. Konsultationen riktar sig till lärarna och annan undervisningspersonal som arbetar med den ifrågavarande klassen eller gruppen.

Anordnande av undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning

Undervisningen som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning kan anordnas som samundervisning och kompanjonundervisning tillsammans med den lärare som undervisar undervisningsgruppen så att speciallläraren arbetar i samma klassrum ellerförflyttar sig tillsammans med en mindre grupp till ett annat rum. Lärarna delar upp undervisningsuppgifterna mellan sig och planerar undervisningen tillsammans och då kan speciallärarenstödja eleverna i samband med annan undervisning. De lärare som undervisar eleven bedömer tillsammans elevens arbete, lärande, kunnande och uppförande. De gruppspecifika stödformerna anordnas och ändras då det behövs i enlighet med elevernas behov av stöd.

7.4. Elevspecifika stödåtgärder

En elev har rätt att utan dröjsmål få elevspecifika stödåtgärder, om de gruppspecifika stödformerna inte är tillräckliga för att stödja elevens lärande eller skolgång och om eleven behöver regelbundna stödåtgärder. Med elevspecifika stödåtgärder avses elevspecifik undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupp och i samband med annan undervisning, undervisning som ges av en speciallärare eller specialklasslärare i smågrupper, undervisning som ges av en specialklasslärare i en specialklass och elevspecifika tolknings och biträdestjänster samt hjälpmedel som ges eleven med stöd av 31 § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning.

Bedömningen av behovet av elevspecifika stödåtgärder inleds när de lärare som undervisar eleven konstaterar att gruppspecifika stödformer inte räcker för att stödja elevens lärande och skolgång. Eleven och hens vårdnadshavare kan också ge sina synpunkter på om de gruppspecifika stödformerna är tillräckliga.

Om det är uppenbart att elevens behov av elevspecifika stödåtgärder då hen inleder den grundläggande utbildningen inte i tillräcklig utsträckning kan stödjas med hjälp av gruppspecifika stödformer, kan en bedömning av elevens behov av elevspecifika stödåtgärder undantagsvis inledas redan innan den grundläggande utbildningen inleds. En plan om elevspecifika stödåtgärder ska utarbetas utgående från bedömningen av behovet av stöd och ett förvaltningsbeslut ska fattas.

De elevspecifika stödåtgärderna grundar sig på elevens individuella behov och ska ges regelbundet under lång tid. De elevspecifika stödåtgärderna ska anordnas med beaktande av elevens bästa i första hand i elevens egen skola. De elevspecifika stödåtgärderna förutsätter att lärarna samarbetar och vid behov konsulterar till exempel en speciallärare och annan undervisningspersonal.

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, gruppspecifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder enligt lagen om grundläggande utbildning inriktas på att stödja elevernas lärande och skolgång och ersätter inte social och hälsovårdstjänster.

7.4.1. Bedömning av behovet av elevspecifikt stöd

Vid bedömningen av behovet av elevspecifikt stöd ska man utreda och beskriva elevens behov av stöd för lärande och skolgång, läget i fråga om studiernas framskridande, stödformer som använts tidigare och de stödåtgärder som bäst stöder elevens lärande och som är förenliga med elevens bästa. Tidigt skede av lärande i undervisningsspråket, frånvaro, bristande motivation, eller bristfällig studieteknik kan inte i sig utgöra grund för behov av elevspecifika stödåtgärder. I första hand ska gruppspecifika stödformer tillämpas också för att stödja elever som reagerar med beteende. Eleven kan också stödjas med elevspecifika stödåtgärder om det är för elevens bästa. Som en del av bedömningen ska också behovet av avvikelse från lärokursen eller målen i den lokala läroplanen utredas.

Bedömningen av behovet av stöd görs av de lärare som ansvarar för elevens undervisning. Om bedömningen av elevens behov av stöd förutsätter sektorsövergripande kompetens, kan vid behov utöver lärarna också elevvårdstjänsternas personal eller andra sakkunniga delta i bedömningen av behovet av stöd. Elevens egna åsikter och tankar ska utredas och beaktas på det sätt som elevens ålder och utvecklingsstadium förutsätter. Elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i bedömningen av behovet av stöd.

Yrkes- och sektorsövergripande samarbete kan stödja bedömningen av de elevspecifika stödåtgärderna, men det är inte ett villkor för att fatta ett förvaltningsbeslut eller att genomföra stödet, om inte elevens bästa och behovet av stöd förutsätter det. Förvaltningsbeslutet om stöd som baserar sig på bedömningen av behovet av elevspecifika stödåtgärder kan inte grunda sig enbart på en medicinsk eller psykologisk bedömning. Anordnandet av undervisningen, undervisningen eller de elevspecifika stödåtgärderna ersätter inte tjänster som någon annan än utbildningsanordnaren har ansvar för att anordna.

Om situationen vid bedömningen av behovet av stöd kräver det kan man också utnyttja annan konsultation än den egna skolans speciallärare. Att till exempel avvika från lärokursens innehåll eller mål i läroplanen är en åtgärd som ingriper i elevens grundläggande rättigheter och i sådana fall rekommenderas att sektorsövergripande samarbete eller eventuella utlåtanden utnyttjas i större omfattning för att utreda vilket förfarande som skulle vara för elevens bästa. Vid bedömningen kan man till exempel också konsultera de utbildningsanordnare som på beslut av undervisnings och kulturministeriet ska sörja för utvecklings, handlednings och stödtjänster som hör samman med undervisningen samt den konsultativa sjukhusundervisningstjänst som avses i lagen om grundläggande utbildning.

7.4.2. Plan för genomförande av elevspecifikt stöd

Utgående från bedömningen av behovet av elevspecifikt stöd ska en plan för genomförande av elevspecifikt stöd utarbetas. Planen ska utarbetas av de lärare som ansvarar för elevens undervisning i samarbete med eleven och hens vårdnadshavare. Det är ändå möjligt att utarbeta planen när det finns ett hinder för samarbete, till exempel ett hinder som beror på vårdnadshavaren.

Av planen ska det framgå

- motiveringar samt eventuella andra uppgifter och utredningar om behovet av stödåtgärder
- genomförande och uppföljning av de stödåtgärder som baserar sig på bedömningen av behovet av stöd
- pedagogiska lösningar som stöder lärandet
- hur studierna framskrider
- eventuellt behov av att i enlighet med 20 h § i lagen om grundläggande utbildning avvika från den grundläggande utbildningens lärokurs eller mål i den lokala läroplanen samt elevspecifika mål och innehåll, hur studierna framskrider och bedömningen av eleven
- eventuellt behov av att i enlighet med 20 i § i lagen om grundläggande utbildning om anordnandet av undervisningen för en elev med funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan
- elevspecifika mål och centrala innehåll för en elev som studerar enligt verksamhetsområden samt hur studierna framskrider och bedömning av elevens kunnande i respektive verksamhetsområden

Genomförandet av planen och stödåtgärdernas tillräcklighet ska alltid utvärderas när elevens behov av stöd kräver det, dock minst en gång per läsår eller oftare om elevens behov förutsätter det. Planen är ett sekretessbelagt dokument.

7.4.3. Beslut om stöd

Utbildningsanordnaren ska fatta ett förvaltningsbeslut om stöd för eleven om de elevspecifika stödåtgärder som ska ges. Av beslutet ska de elevspecifika stödåtgärderna enligt elevens behov framgå:

- undervisning av en speciallärare delvis i smågrupp och i samband med annan undervisning
- undervisning av en speciallärare eller specialklasslärare i smågrupp
- undervisning av en specialklasslärare i en specialklass
- tolkningstjänster
- biträdestjänster
- hjälpmedel

Utbildningsanordnaren ska även fatta beslut om stöd vid avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i den lokala läroplanen. För en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga fattas beslutet om anordnande av grundläggande utbildning utgående från 20 i § i lagen om grundläggande utbildning. Ett förvaltningsbeslut ska utan obefogat dröjsmål fattas i alla ovannämnda situationer utgående från bedömningen av behovet av elevspecifikt stöd och den plan för genomförande av stöd som utarbetats utgående från bedömningen. Innan beslutet fattas ska utbildningsanordnaren höra eleven och hens vårdnadshavare.

Utgående från den plan som baserar sig på bedömningen kan utbildningsanordnaren fatta ett positivt eller negativt beslut. Om beslutet innebär att elevens skolplats blir en annan ska ett separat förvaltningsbeslut fattas om detta. Beslutet får verkställas utan att det har vunnit laga kraft. Om kommunen inte anordnar elevspecifika stödåtgärder eller grundläggande utbildning för en elev med funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan, fattas beslutet om stöd av elevens boningskommun.

De stödåtgärder och genomförandet av dem som beskrivits i planen för genomförande av elevspecifikt stöd ska inte beskrivas i beslutet om stöd. Om det sker väsentliga förändringar i elevens situation och behov av stöd, ska ett nytt beslut om stöd fattas. När beslut om stöd fattas ska elevens vårdnadshavare höras.

Bedömningen av lärande, kunnande, arbete och uppförande för en elev som får elevspecifika stödåtgärder ska genomföras enligt de allmänna principerna för bedömningen, om det inte för eleven har fattats ett förvaltningsbeslut om att avvika från mål och innehåll i den grundläggande utbildningens lärokurs, eller om ett förvaltningsbeslut har fattats för eleven om att undervisningen ska anordnas enligt verksamhetsområden.

7.4.3.1. Undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupp och i samband med annan undervisning

Med regelbunden undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupp och i samband med annan undervisning avses sådan undervisning som ges av en lärare som innehar speciallärarbehörighet. Den kan ges i elevens egen undervisningsgrupp i samband med annan undervisning eller separat. Med regelbunden undervisning avses undervisning under en långvarig period, till exempel en termin eller ett läsår.

Undervisningen ska utgå från elevens individuella behov. Undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupp och i samband med annan undervisning kan också genomföras i smågrupp separat från elevens egen undervisningsgrupp. Med smågrupp avses i detta fall en grupp om vars storlek utbildningsanordnaren bestämmer lokalt. Om det behövs kan undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning också ges endast en elev.

Undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupp och i samband med annan undervisning innebär att under hälften av lektionerna i till exempel ett läroämne utgörs av undervisning som ges av en speciallärare antingen i samband med annan undervisning eller i smågrupp. En bedömning och en plan ska göras och ett förvaltningsbeslut ska fattas om stöd som ska ges eleven i form av om undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupp och i samband med annan undervisning.

7.4.3.2. Undervisning som ges av en speciallärare eller specialklasslärare i ett eller flera läroämnen i smågrupp

Med undervisning som ges av en speciallärare eller specialklasslärare i ett eller flera läroämnen som en elevspecifik stödåtgärd avses undervisning under mer än hälften av lektionerna eller helt och hållet i smågrupp i ett eller flera läroämnen. I sådana fall anses eleven på grund av sin inlärningsförmåga eller sina förutsättningar för lärande ha nytta av undervisning som ges av en speciallärare eller specialklasslärare i en smågrupp i ett eller flera läroämnen.En bedömning och en plan ska göras och ett förvaltningsbeslut ska fattas om stöd som ska ges eleven i form av undervisning som ges av en speciallärare eller specialklasslärare under mer än hälften av lektionerna eller helt och hållet i smågrupp i ett eller flera läroämnen.

Undervisning i smågrupp som ges av en speciallärare eller en i ett eller flera läroämnen som den enda elevspecifika stödåtgärden, är inte en tillräcklig orsak för att avvika lärokurs eller målen i den lokala läroplanen.

En undervisningsgrupp som undervisas av en enda lärare bildas så att det i gruppen finns högst fem elever som får undervisning som ges av en speciallärare eller specialklasslärare i ett eller flera läroämnen i en smågrupp eller i en specialklass som en elevspecifik stödåtgärd. Maximiantalet med fem elever kan överskridas tillfälligt.

7.4.3.3. Undervisning som ges av en specialklasslärare i en specialklass

Anordnande av undervisning i specialklass som elevspecifik stödåtgärd för en elev innebär att eleven får undervisning som ges av en specialklasslärare i en specialklass. En del av undervisningen kan anordnas i samarbete enligt inkluderande principer så, att eleven har möjlighet att delta i undervisningen i andra undervisningsgrupper. som undervisas av en enda lärare bildas så att det i gruppen finns högst fem elever som får undervisning som ges av en speciallärare eller specialklasslärare i ett eller flera läroämnen i en smågrupp eller i en specialklass som en elevspecifik stödåtgärd. Maximiantalet med fem elever kan överskridas tillfälligt.

En bedömning och en plan ska göras och ett förvaltningsbeslut om stöd ska fattas om stöd som ska ges eleven i form av undervisning som ges av en specialklasslärare i en specialklass.

Undervisning som ges av en specialklasslärare i en specialklass som den enda elevspecifika stödåtgärden är inte en tillräcklig orsak för att avvika från lärokursen eller målen i den lokala läroplanen. I en grupp i specialklass som undervisas av en specialklasslärare kan finnas högst tio elever, men maximiantalet elever kan överskridas tillfälligt.

7.4.3.4. Tolkningstjänster

Med tolkningstjänster avses tolkningstjänster som tillhandahålls elever genom teckenspråk eller andra kommunikationsmetoder. Rätt till tolkningstjänst har elever med syn, hörsel eller talskadade och som behöver tjänsten för att kunna delta i den grundläggande utbildningen. Tolkningstjänsterna anordnas utgående från elevens behov.

En bedömning och en plan ska göras och ett förvaltningsbeslut om stöd ska fattas om de tolkningstjänster som ska ges eleven. Användning av tolkningstjänster som den enda elevspecifika stödåtgärden är inte en tillräcklig orsak för att avvika från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i den lokala läroplanen. En elev som får tolkningstjänster som den enda elevspecifika stödåtgärden påverkar inte gruppstorleken.

7.4.3.5. Elevspecifika biträdestjänster

Med elevspecifika biträdestjänster avses biträdestjänster som en elev behöver för att kunna delta i undervisningen i situationer där övriga undervisningsarrangemang inom ramen för skolans grundläggande verksamhet och en eventuell skolgångshandledare för gruppen inte tillräckligt stöder eleven i att fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs och uppnå målen i den lokala läroplanen. Utbildningsanordnaren har möjlighet att anordna biträdestjänster förutom på personlig nivå även med hjälp av klassvisa biträdestjänster. Bestämmelserna i 3 § och 31 § i lagen om grundläggande utbildning förutsätter dock att elevens individuella behov utreds på ett tillräckligt sätt så att undervisningen och de tjänster som den kräver anordnas enligt elevens förutsättningar.

Användning av biträdestjänster som den enda elevspecifika stödåtgärden är inte en tillräcklig orsak för att avvika från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i den lokala läroplanen. . I ett ärende som gäller elevspecifika biträdestjänster har eleven och vårdnadshavaren rätt att få ett beslut som uppfyller kraven på förvaltningsbeslut enligt förvaltningslagen och som kan överklagas.

En elev som får biträdestjänster som den enda elevspecifika stödåtgärden påverkar inte gruppstorleken.

7.4.3.6. Hjälpmedel

Utöver tolknings och biträdestjänster ska elever som behöver elevspecifika stödåtgärder också ha tillgång till hjälpmedel som är nödvändiga för att de ska kunna delta i undervisningen171 och som stöder deras möjligheter att fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs och uppnå målen i den lokala läroplanen. Hjälpmedlen kan anordnas gruppvis, skolvis eller klassvis enligt elevens behov. Hjälpmedel som till sin natur är avsedda för fullgörande av lärokursen och deltagande i undervisningen och som därmed kan jämställas med läromedel kan vid behov också anordnas individuellt. De elevspecifika stödåtgärderna omfattar inte hjälpmedel som hör till medicinsk rehabilitering och som eleven behöver i skolan och i andra livssituationer. Till dessa har eleven rätt i enlighet med förordningen om medicinsk rehabilitering.

Vid genomförande av elevspecifika stödåtgärder ska lärarna och den övriga personalen samarbeta, och det kan också förutsätta att man konsulterar till exempel en speciallärare. Vid planering av stödåtgärderna kan man vid behov dra nytta av att också konsultera andra sakkunniga. Beslut om detta fattas enligt utbildningsanordnarens anvisningar. En bedömning och en plan ska göras och ett förvaltningsbeslut om stöd ska fattas om de hjälpmedel som förutsätts för att eleven ska kunna delta i undervisningen.

En elev som använder hjälpmedel som den enda elevspecifika stödåtgärden påverkar inte gruppstorleken.

7.5. Avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs eller från målen i läroplanen

Avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen innebär att elevens grundläggande rättigheter inskränks. Avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen kan göras på tre sätt. Dessa är att framskrida i studierna enligt målhelheter, avgränsning av lärokursen samt tillfällig befrielsen från att fullgöra lärokursen i läroämnet av hälsoskäl. Om att framskrida i studier enligt målhelheter beskrivs i kapitel 5.4.3.

7.5.1. Avgränsning av lärokursen i ett läroämne

Lärokursen i ett läroämne får avgränsas först när eleven trots gruppspecifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder inte med godkänt resultat (vitsordet hjälpliga kunskaper, 5) klarar av den grundläggande utbildningens lärokurs och målen i läroplanen. Lärokursen och målen i den lokala läroplanen kan avgränsas först då eleven som elevspecifik stödåtgärd fått undervisning i ifrågavarande läroämne av en speciallärare eller en specialklasslärare i smågrupp eller av en specialklasslärare i specialklass. lärokursen är en åtgärd som ska användas i sista hand. Tidigt skede av språkinlärningen i undervisningsspråket, frånvaro, bristande motivation, bristfällig studieteknik eller utmaningar gällande beteende kan inte i sig utgöra grund för att avgränsa lärokursen.

Avgränsning av lärokursen innebär att målen för elevens lärande definieras utgående från elevens förutsättningar. Lärokursen avgränsas genom att mål och innehåll i den lokala läroplanen begränsas elevspecifikt. Målen ska ändå vara tillräckligt utmanande för eleven.

Avgränsning av lärokursen i ett läroämne eller mål i läroplanen förutsätter en aktuell och uppdaterad bedömning av behovet av stöd i enlighet med 20 d §, en plan i enlighet med 20 e § och ett beslut i enlighet med 20 f §. Eftersom en avgränsning av den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen är en åtgärd som ingriper i elevens grundläggande rättigheter rekommenderas att sektorsövergripande samarbete eller eventuella utlåtanden utnyttjas i större omfattning för att utreda vilket förfarande som skulle vara för elevens bästa.

Utbildningsanordnaren ska fatta ett skriftligt beslut om avgränsning av den grundläggande utbildningens lärokurs och målen i läroplanen i enlighet med 20 h §. Beslutet ska fattas utan obefogat dröjsmål.

Innan beslutet fattas ska utbildningsanordnaren höra eleven och hens vårdnadshavare. Vårdnadshavaren ska informeras om vilka följder en avgränsning av lärokursen har på elevens behörighet för fortsatta studier efter den grundläggande utbildningen.

Om det sker väsentliga förändringar i elevens situation och behov av stöd, ska ett nytt förvaltningsbeslut om stöd fattas. Om att fatta förvaltningsbeslut föreskrivs i förvaltningslagen.

Om den grundläggande utbildningens lärokurs eller mål för eleven ska den plan för genomförande av elevspecifikt stöd en enlighet med 20 e § i lagen om grundläggande utbildning som utgör grunden för beslutet om avgränsning innehålla information om de elevspecifika målen och innehållen, om hur eleven ska framskrida i studierna och om principer som ska tillämpas vid bedömning av eleven. Planen ska utarbetas av de lärare som undervisar eleven i samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Bedömningen av elevens kunnandet genomförs enligt målen som fastställts i planen och de principer som beskrivs i kapitel 6. Om den grundläggande utbildningens lärokurs eller mål har avgränsats för eleven genomförs bedömningen av kunnandet i relation till de mål som fastställts för hen. Vid bedömningen ska verbala omdömen användas, med undantag av slutbedömningen. Det verbala omdömet ska förses med en asterisk (*) som beteckning för avgränsningen. Vid bedömning med verbala omdömen ska till övriga delar riktlinjerna för den summativa bedömningen följas. Samma principer ska följas även i eventuella mellanbetyg. I avgångsbetyg ska siffervitsordet 5 * antecknas.

Genomförandet av planen och stödåtgärdernas tillräcklighet ska utvärderas enligt behov, dock minst en gång per läsår. Planen ska granskas oftare om elevens behov förutsätter det.

7.5.2. Tillfällig befrielse från att fullgöra lärokursen i läroämnet på grund av hälsoskäl

Avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs och mål i den lokala läroplanen görs även då eleven tillfälligt befrias från att fullgöra lärokursen i läroämnet på grund av hälsoskäl. Med tillfällig befrielse

från att fullgöra lärokursen i ett läroämne avses att eleven av hälsoskäl under en kort och viss tid inte deltar i undervisningen. Befrielsen kan gälla deltagandet i de veckovisa lektionerna i ett enskilt läroämne under högst fyra månader. En avvikelse från mål eller innehåll i läroplanen är en åtgärd som ingriper i elevens grundläggande rättigheter och därför rekommenderas att sektorsövergripande samarbete eller eventuella utlåtanden utnyttjas för att utreda vilket förfarande som skulle vara för elevens bästa.

Tillfällig befrielse från att fullgöra lärokursen i läroämnet på grund av hälsoskäl för en elev förutsätter en aktuell och uppdaterad bedömning av behov av stöd i enlighet med 20 d §, en plan i enlighet med 20 e § och ett beslut i enlighet med 20 f § i lagen om grundläggande utbildning. I planen som grundar sig på en bedömning ska framgå den lärokurs som eleven studerar och den avvikelse som görs från den, avvikelsen från timfördelningen i den årskurs i vilken eleven studerar, elevspecifika mål och innehåll, hur eleven ska framskrida i studierna och om vilka principer som ska tillämpas vid bedömning av eleven. Utbildningsanordnaren ska fatta ett skriftligt förvaltningsbeslut om avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs eller från målen i läroplanen om vilket föreskrivs i 20 h § i lagen om grundläggande utbildning. Beslutet ska fattas utan obefogat dröjsmål.

Före beslutet fattas ska utbildningsanordnaren höra eleven och hens vårdnadshavare. Om det sker väsentliga förändringar i elevens situation och behov av stöd, ska ett nytt förvaltningsbeslut fattas.

Om en tillfällig befrielse på grund av hälsoskäl inte är tillräckligt för att främja elevens lärande och skolgång och trygga fullgörandet av den grundläggande utbildningens lärokurs, kan i vissa situationer 20 i § i lagen om grundläggande utbildning om studier för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga tillämpas.

7.6. Anordnande av grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan

Om ett beslut om tidigarelagd läroplikt i enlighet med 2 § 3 mom. i läropliktslagen har fattats för en elev och eleven fortsättningsvis har behov av stöd i den grundläggande utbildningen ska ett beslut om stöd fattas för eleven. Stödåtgärderna ska bestå av elevspecifika stödåtgärder och avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen. Om eleven inte kan studera enligt en läroplan indelad i läroämnen, kan det för elevens del beslutas att undervisningen ordnas enligt verksamhetsområden. Beslutet om tidigarelagd läroplikt ska vara fattat i samarbete med sakkunniga både inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen före övergången till den grundläggande utbildningen. På så sätt utformas barnets lärstig enligt barnets bästa.

Om det under den grundläggande utbildningen framkommer att en elev har en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan och som är sådan att den skulle ha lett till tidigarelagd läroplikt, kan elevens undervisning med hänvisning till 20 i § anordnas med hjälp av stödåtgärder inom den grundläggande utbildningen.

En bedömning av behovet av elevspecifikt stöd i enlighet med 20 d § ska genomföras för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan. Då ska också elevens eventuella behov av att studera enligt verksamhetsområden och inte enligt en läroplan som är uppdelad i läroämnen. Eleven har i första hand rätt att studera enligt läroämnen. Eleven övergår till undervisning enligt verksamhetsområden först då eleven på grund av funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan och trots stödåtgärder och avgränsning av lärokurserna inte kan studera enligt läroämnen.

Ett yrkes- och sektorsövergripande samarbete ska alltid genomföras vid bedömning av behovet av att anordna undervisningen för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga. Yrkes- och sektorsövergripande samarbete eller ett psykologiskt eller medicinskt utlåtande eller en exakt diagnos som bifogas beslutet är dock inte ett villkor för att fatta beslut eller genomföra stöd, om inte elevens bästa och behov av stöd kräver det.

För eleven ska en plan för genomförande av elevspecifikt stöd i enlighet med 20 e § i lagen om grundläggande utbildning utarbetas om hur eleven ska framskrida i studierna. I planen ska beskrivas de för eleven fastställda elevspecifika målen och innehållen i den grundläggande utbildningens lärokurs, de elevspecifikt fastställda målen och innehållen, de principer som ska tillämpas vid bedömning av eleven och om genomförande och uppföljning av stödåtgärderna. Planen ska utarbetas av de lärare som ansvarar för elevens undervisning i samarbete med eleven och vårdnadshavaren.

En elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan har rätt till alla gruppspecifika stödformer och elevspecifika stödåtgärder. Stödåtgärderna ska anordnas enligt elevens bästa och i första hand i elevens egen skola. En elev har rätt att i första hand studera enligt läroämnen.

Planen för genomförande av stödet, genomförandet av planen i praktiken och stödåtgärdernas tillräcklighet ska utvärderas enligt behov, dock minst en gång per läsår. Planen ska granskas oftare om elevens behov förutsätter det.

Innan ett förvaltningsbeslut fattas ska utbildningsanordnaren höra eleven och hens vårdnadshavare. Om det sker väsentliga förändringar i elevens situation och behov av stöd, ska ett nytt förvaltningsbeslut om stöd fattas. Om att fatta förvaltningsbeslut föreskrivs i förvaltningslagen.

De uppgifter om stöd som utgör grund för utbildningsanordnarnas finansiering ska enligt lagen om nationella studie- och examensregister registreras i Utbildningsstyrelsens nationella, centraliserade integrationsservice (KOSKI) för studierättigheter och prestationer. I dettaa register ska man också införa uppgifter om förvaltningsbeslut som i enlighet med 20 i § i lagen om grundläggande utbildning fattats för anordnande av undervisning för en elev med en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsad funktionsförmåga liksom information om huruvida elevens undervisning anordnas enligt verksamhetsområden eller läroämnen.

7.7. Undervisning för en elev som är patient inom den specialiserade sjukvården och konsultativ sjukhusundervisningstjänst

För en elev som får specialiserad sjukvård anordnas undervisningen i första hand i den egna skolan. Men om eleven är patient på ett sjukhus, är den kommun där sjukhuset ligger skyldig att anordna undervisningen för eleven, om det är motiverat med beaktande av elevens hälsotillstånd, pedagogiska specialbehov och vårdmässiga åtgärder och det inte är elevens bästa att undervisningen anordnas på något annat sätt. Även andra verksamhetsenheter inom den specialiserade sjukvården kan anordna undervisning för elever som får specialiserad sjukvård. Om anordnandet av undervisning för en elev som är patient inom specialiserad sjukvård och konsultativ sjukhusundervisningstjänst föreskrivs närmare i kapitel 5.

7.8. Kontinuerligt stöd i övergångsskeden, samarbete och smidig överföring av information

Småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen och andra stadiet bildar ett kontinuum som stöder barnets och den ungas växande och lärande. Detta stärks genom en smidig informationsöverföring mellan utbildningsanordnarna. Genom samarbete stärks också barnens och

vårdnadshavarnas delaktighet. Samarbetet ska utvecklas och utvärderas under utbildningsanordnarens ledning.

För att kunna säkerställa ett kontinuerligt stöd är det viktigt att ha tillräcklig information om elevens stöd och om vilka stödformer och stödåtgärder som är ändamålsenliga. Om barnet har fått barnspecifika stödåtgärder i förskoleundervisningen ska informationen om genomförandet av stödet och dess effekter beaktas då barnet övergår till den grundläggande utbildningen. Om barnet har använt individuella hjälpmedel, fått barnspecifika tolknings eller biträdestjänster, eller regelbunden undervisning av en speciallärare eller undervisning av en speciallärare på heltid i smågrupp i förskoleundervisningen ska detta beaktas då barnet övergår till den grundläggande utbildningen. En bedömning av behov av elevspecifika stödåtgärder ska genomföras i övergångsskedet och planen för genomförande av stöd utarbetas i samarbete.

När en läropliktig elev övergår till en annan utbildningsanordnares utbildning ska den tidigare utbildningsanordnaren trots sekretessbestämmelserna utan dröjsmål lämna den nya utbildningsanordnaren de uppgifter som är nödvändiga för anordnandet av den läropliktigas utbildning. Målet är att information som är central med tanke på undervisningen, stödet för lärandet, handledningen och anordnandet av individuell elevvård överförs till den nya utbildningsanordnaren. Överföring av information i anknytning till individuell elevvård förutsätter samtycke. Vid överföringen av information ska gällande bestämmelser iakttas. Utbildningsanordnarna ansvarar för att skapa och utveckla rutiner för informationsöverföring.

7.9 Frågor som avgörs på lokal nivå

Kapitel 7 i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen ska som sådant införas i den lokala läroplanen. I kapitlet inkluderas frågor som ska avgöras på lokal nivå enligt nedanstående.

Utbildningsanordnaren måste säkerställa tillräckliga resurser för att genomföra undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och ordna gruppspecifika stödformer som en del av skolans och förskolans verksamhet. Undervisningsgrupper bildas så att de olika behoven hos undervisningsgrupperna beaktas tillräckligt väl och att undervisningsmålen kan uppnås. Skolgångshandledare används för att stöda elevernas skolgång och deltagande i undervisningen.

Rektorn gör en arbetsplan som godkänns av sektionen. I arbetsplanen preciseras principer och ansvar. Rektorn ansvarar för att de gruppspecifika stödformerna genomförs under läsåret på det sätt som beräknats i läsårsplanen.

Om ett barn har fått barnspecifika stödåtgärder inom förskoleundervisningen, beaktas information om genomförandet och effekten av stödet när barnet övergår till den grundläggande utbildningen. Om barnet har haft personliga hjälpmedel i förskoleundervisningen, fått barnspecifika tolknings- eller biträdestjänster eller regelbundet eller på heltid fått undervisning av speciallärare i smågrupp, ska detta beaktas när barnet övergår till den grundläggande utbildningen. Behovet av elevspecifika stödåtgärder bedöms vid övergången och genomförandet av stödet planeras i samarbete med den grundläggande utbildningen. Inom grundläggande utbildningen utarbetas en plan för genomförandet av stödet för eleven och ett beslut om stöd fattas enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Läraren inom småbarnspedagogik och/eller speciallärare samt grundskolans speciallärare och klasslärare ansvarar för att tillräcklig information från förskoleundervisningen överförs till den grundläggande utbildningen vid överföringsmöten. Vid överföringsmöten kan även en representant för elevvården delta.

När en elev övergår från årskurs 1 - 6 till årskurs 7 – 9 ansvarar klasslärarna och speciallärarен för att nödvändig information överförs vid överföringsmöten till studiehandledare, speciallärare och framtida klassföreståndare. Vid överföringsmöten kan även en representant för elevhälsan delta.

När en läropliktsskyldig elev övergår till utbildning hos en annan utbildningsanordnare, ska den tidigare utbildningsanordnaren utan hinder av sekretessbestämmelserna omedelbart överföra nödvändig information för att ordna utbildningen till den nya utbildningsanordnaren. Målet är att central information för att ordna undervisning, stöd för lärande, handledning och individuell elevvård överförs när eleven övergår. Överföring av individuell elevvårdsinformation kräver samtycke. Vid informationsöverföringen följs gällande bestämmelser. Studiehandledaren och speciallärarен ansvarar för att nödvändig information överförs till den nya utbildningsanordnaren vid överföringsmöten. Vid överföringsmöten kan även en representant för elevvården delta.

Gruppspecifika stödformer avser alla gruppspecifika arrangemang som gäller alla elever. Med gruppspecifika stödformer avses allmän stödundervisning som ges av en lärare, stödundervisning i undervisningsspråket som ges av en lärare och undervisning som ges av speciallärare i samband med annan undervisning.

Gruppspecifika stödformer erbjuds med olika grupperingar, såsom sam- och kompanjonsundervisning samt delningstimmar.

Utbildningsanordnaren måste säkerställa att tillräckliga resurser tilldelas årligen för genomförandet av gruppspecifika stödformer så att stödet genomförs enligt lagens krav.

Rektorn ansvarar för att gruppspecifika stödformer genomförs under läsåret på det sätt som beräknats i arbetsplanen.

Bedömningen av behovet av elevspecifika stödåtgärder börjar när de lärare som undervisar en elev konstaterar att gruppspecifika stödformer inte räcker för att stöda elevens lärande och skolgång. Speciallärarен och klassföreståndaren eller de lärare som undervisar eleven samlas tillsammans med eleven och vårdnadshavaren för att bedöma behovet av stöd. Gruppen kan även kalla en representant för elevvårdstjänsterna om det behövs. Gruppen utarbetar en bedömning av elevens behov av stöd. Ett förvaltningsbeslut om stöd baserat på bedömningen av elevspecifika stödåtgärder fattas av bildningsdirektören. Elevspecifika stödåtgärder ordnas med hänsyn till elevens bästa, främst i elevens egen skola.

Utifrån bedömningen av behovet av elevspecifika stödåtgärder utarbetas en plan för genomförandet av stödet. Planen utarbetas av speciallärarен eller specialklasslärarен, klasslärarен, klassföreståndaren eller de lärare som undervisar eleven i samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Genomförandet av planen följs upp av speciallärarен, klasslärarен, klassföreståndaren och de lärare som undervisar eleven. Planen utvärderas en gång per läsår eller om behovet av stöd förändras.

Grundskolans lärokurs och målen i den lokala läroplanen kan avgränsas när eleven som elevspecifik stödåtgärd fått undervisning ifråga varande läroämne av en specialklasslärare i smågrupp eller av en specialklasslärare i specialklass. Målen i lärokursen i ett läroämne kan avgränsas först då eleven trots ovannämnda stöd inte uppnått vitsordet hjälpliga kunskaper (5). Avgränsning av lärokursen i ett läroämne eller mål i läroplanen förutsätter en aktuell och uppdaterad bedömning av behovet av stöd i enlighet med 20 d §, en plan i enlighet med 20 e § och ett beslut i enlighet med 20 f § enligt lagen om grundläggande utbildning. För att avvika från lärokursens mål används vid behov ett utlåtande från en representant för elevvårdstjänsterna eller annat utlåtande som understöder den stödform som möjliggör en skolgång med elevens bästa i åtanke.

Beslutet om avgränsning av den grundläggande utbildningens lärokurs och avvikelse från målen i läroplanen fattas av bildningsdirektören genom ett skriftligt beslut enligt lagen om grundläggande utbildning § 20 h.

Innan beslutet fattas ska eleven och dennes vårdnadshavare höras. Vårdnadshavaren ska informeras om hur begränsningen av lärokursen påverkar elevens behörighet för fortsatta studier efter den grundläggande utbildningen. Om det sker väsentliga förändringar i elevens situation och behov av stöd, ska ett nytt förvaltningsbeslut om stöd fattas.

Om man avviker från den grundläggande utbildningens lärokurs eller mål för en elev, ska den plan för genomförande av elevspecifikt stöd en enlighet med 20 e § i lagen om grundläggande utbildning som utgör grunden för beslutet om avgränsning innehålla information om de elevspecifika målen och innehållen, om hur eleven ska framskrida i studierna och om principer som ska tillämpas vid bedömning av eleven. Planen utarbetas av specialklasslärare och/eller klasslärare/klassföreståndare i samarbete med eleven och dennes vårdnadshavare. Elevens kunskaper bedöms enligt målen som fastställts i planen och enligt principerna som beskrivs i kapitel 6. Om den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen har avgränsats för en elev, bedöms kunskaperna i förhållande till de mål som fastställts för eleven. Bedömningen är verbal förutom i slutbedömningen. En stjärna (*) läggs till den verbala bedömningen för att indikera avgränsningen. I den verbala bedömningen följs i övrigt riktlinjerna för den summativa bedömningen. Samma principer följs även vid eventuell mellanbedömning. I avgångsbetyget anges vitsordet 5 *.

Specialklasslärare och/eller klasslärare/klassföreståndare följer upp genomförandet av planen och bedömer stödåtgärdernas tillräcklighet vid behov, dock minst en gång per läsår. Planen ska granskas oftare om elevens behov förutsätter det.

8. Elevvård

I det här kapitlet anges de centrala principerna för elevvården i enlighet med lagen om grundläggande utbildning och målen för den elevvård som hör till undervisningsväsendet samt utbildningsanordnarens skyldighet att göra upp en elevvårdsplan enligt lagen om elev- och studerandevård.

I detta kapitel används begreppen elev, elevvård, utbildningsanordnare och skola. Det som nedan föreskrivs om välfärdsområden gäller även Helsingfors stad.

Elevvård innebär att främja och upprätthålla elevens studieframgång, goda psykiska och fysiska hälsa, sociala välbefinnande och verksamhet som ökar förutsättningarna för dessa i skolan. Eleven har rätt att avgiftsfritt få den elevvård som behövs för att eleven ska kunna delta i undervisningen. Elevvårdsarbetet ska utgå från barnets bästa.

Elevvården ska ordnas som systematiskt samarbete mellan undervisningsväsendet och välfärdsområdet och eleverna och deras vårdnadshavare samt vid behov andra samarbetspartner. Elevvården ska i första hand vara gemensamt, förebyggande arbete. Den gemensamma elevvården är en gemensam uppgift för alla yrkesverksamma i skolgemenskapen. Eleverna har dessutom rätt till elevvårdstjänster, som utgörs av skolhälsovård och kurators- och psykologtjänster. Elevvårdstjänsterna ska ordnas som närservice, som utbildningsanordnaren ska erbjuda ändamålsenliga lokaler för.

8.1. Frågor som avgörs på lokal nivå och uppgörandet av utbildningsanordnarens elevvårdsplan

Utbildningsanordnaren ska göra upp en elevvårdsplan för genomförandet av den samlade elevvården. För den allmänna planeringen, utvecklingen, styrningen och utvärderingen av den anordnarspecifika elevvården svarar en sektorsövergripande styrgrupp. Elevvårdsplanen ska göras upp i samarbete med skolornas personal och elevvårdstjänsternas personal, eleverna och deras vårdnadshavare. Välfärdsområdet har i

enlighet med hälso- och sjukvårdslagen en samarbetsskyldighet vid beredningen av utbildningsanordnarens elevvårdsplan.

Utbildningsanordnarens elevvårdsplan ersätter den lokala läroplanen för elevvårdens del. I elevvårdsplanen ingår de anordnarspecifika målen och de centrala principerna för elevvårdsarbetet samt åtgärder för att genomföra och följa upp elevvården (egenkontroll) och skolvis preciserade uppgifter för helheterna 1–5 (se nedan). I elevvårdsplanen ska utbildningsanordnaren beskriva hur man i skolorna följer upp och vid behov ser över hur planen genomförs.

Utbildningsanordnaren ska i enlighet med bestämmelserna bereda en elevvårdsplan för varje utbildningsform. Utbildningsanordnaren avgör på lokal nivå hur de nödvändiga uppgifterna om helheterna sammanställs och hur skolornas verksamhet styrs med hjälp av uppgifterna. För elevvårdstjänsternas del sker detta i samarbete med välfärdsområdet. Planen bifogas till kommunens välfärdsplan för barn och unga.

Utbildningsanordnaren svarar för att följande skolvisa uppgifter ingår i planen för hur elevvården ska genomföras, utvärderas och utvecklas (helheterna 1–5):

1) En uppskattning av det totala behovet av elevvård och tillgängliga elevvårdstjänster
2) Skolgemenskapens åtgärder för att främja den gemensamma elevvården
3) Åtgärder för att tillhandahålla de stödinsatser som behövs (individuell elevvård)
4) Samarbetet med eleverna och deras familjer samt personalen i skolan och andra aktörer som stöder elevernas välbefinnande
5) Planer för hur eleverna ska skyddas mot våld, mobbning och trakasserier samt krisplanen

Läroplanen ska beskriva de lokala målen och tillvägagångssätten inom elevvården. Elevvårdsarbetet baseras på elevvårdslagen, Hangö stads välfärdsplan för barnfamiljer och unga samt utbildningsanordnarens elevvårdsplan.

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan beskrivs:

- rutinerna och de centrala resultaten för uppföljningarna av elevernas välbefinnande, hälsa och trygghet samt välbefinnandet, hälsan och tryggheten inom skolgemenskapen

-de skolspecifika elevvårdsgruppernas ledning, sammansättning och verksamhetssätt

-om förebyggande av frånvaro, systematisk uppföljning av frånvaro och ingripande vid frånvaro föreskrivs i grunderna för läroplanen kapitel 5.1 Gemensamt ansvar för skoldagen och 5.6 Frågor som avgörs på lokal nivå.

-hur man förebygger användning av tobaksvaror och andra rusmedel och hur man ingriper i användningen av dessa

-samarbetet vid och rutinerna för granskningen av sundheten och tryggheten i skolmiljön och välbefinnandet bland eleverna

För närmare information, se **”Utbildningsanordnarens elevvårdsplan”** (bilaga)

Rollen av yrkesutbildade personer inom elevhälsotjänsterna i bedömningen och planeringen av behovet av elevspecifika stödåtgärder

Det sektorsövergripande samarbetet med yrkesutbildade personer inom elevhälsotjänsterna i anslutning till stöd för lärande och skolgång är inte elevvård enligt lagen om elev- och studerandevård, utan styrs av lagen om grundläggande utbildning. Varje yrkesutbildad person inom elevhälsotjänsterna ger sin sakkunskap inom sitt eget område och/eller den sakkunskap och förståelse för elevens situation som uppstått genom klientrelationen, när hen vid behov och på begäran deltar i bedömningen och planeringen av elevspecifika stödåtgärder enligt lagen om grundläggande utbildning, vilka är

- undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning
- undervisning i smågrupper som ges av en speciallärare eller specialklasslärare
- undervisning som ges av specialklasslärare i specialklass
- tolknings- och assistenttjänster samt hjälpmedel

Om eleven har andra befintliga vårdkontakter inom social- och hälsovården kan man också vid behov be dessa delta i bedömningen och planeringen av det elevspecifika stödbehovet.

Elevhälsans kurator är expert inom det sociala området samt inom social växelverkan och välbefinnande. Kuratorn deltar vid behov och på begäran i bedömningen och planeringen av de elevspecifika stödåtgärderna med tanke på omständigheterna, relationerna, den sociala interaktionen och välbefinnandet, beteendet, känslolivet och livskompetensen. Elevhälsans kurator deltar vid behov i planeringen av stödet i anslutning till övergångar. Kuratorn sköter den nödvändiga informationsöverföringen inom kuratorsenheten. Kuratorn deltar också vid behov i överföringen av information som är nödvändig för att ordna undervisningen till utbildningsanordnaren.

Elevhälsans psykolog är expert inom barnets och den ungas psykiska välbefinnande och inlärningens psykologi. Psykologen deltar vid behov och på begäran i bedömningen och planeringen av de elevspecifika stödåtgärderna med tanke på inlärningen, den psykiska utvecklingen, utmaningarna med självregleringen och den psykiska hälsan. Elevhälsans psykolog tar på begäran och vid behov ställning till begränsning av läroämnet, behovet av att tillfälligt befria eleven från lärokursen i ett läroämne av hälsoskäl och ordnandet av grundläggande utbildning för en elev som har en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsning av funktionsförmågan i anslutning till förmågan att studera enligt verksamhetsområde eller läroämne samt med tanke på läroplikten. Psykologen kan dessutom på begäran och vid behov konsulteras om behovet av en elevspecifik tolknings- och assistenttjänst av hälsoskäl. Elevhälsans psykolog deltar vid behov i planeringen av stödet i anslutning till övergångar. Psykologen sköter den nödvändiga informationsöverföringen inom psykologenheten. Psykologen deltar också vid behov i överföringen av information som är nödvändig för att ordna undervisningen till utbildningsanordnaren.

Skolhälsovårdaren är expert inom främjande av hälsa och välbefinnande samt inom barns och ungas uppväxt och utveckling. Hälsovårdaren deltar vid behov och på begäran i bedömningen och planeringen av de elevspecifika stödåtgärderna med tanke på elevens hälsotillstånd och funktionsförmåga. Skolhälsovårdaren deltar vid behov i planeringen av stödet i anslutning till övergångar. Skolhälsovårdaren sköter den nödvändiga informationsöverföringen inom skol- och studerandehälsovårdsenheten. Skolhälsovårdaren deltar också vid behov i överföringen av information som är nödvändig för att ordna undervisningen till utbildningsanordnaren.

Skolläkaren är medicinsk expert inom barns och ungas fysiska och psykiska tillväxt och utveckling samt problem i anslutning till dessa. Hälsovårdaren, psykologen eller kuratorn kan konsultera läkaren om det behövs läkarexpertis för att bedöma och planera de elevspecifika stödåtgärderna.

Man kan vid behov be elevens behandlande läkare om ett ställningstagande till behovet av att tillfälligt befria eleven från lärokursen i ett läroämne av hälsoskäl, ordna grundläggande utbildning för en elev som

har en funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsning av funktionsförmågan samt behovet av elevspecifika assistenttjänster.

Sätt att genomföra samarbetet med yrkesutbildade personer inom elevhälsotjänsterna i utvärderingen och planeringen av elevspecifika stödåtgärder

- Samarbetet kan genomföras till exempel genom att direkt muntligt eller skriftligt (elektroniskt) konsultera en expert inom elevvårdstjänsterna vars sakkunskap elevens ärende omfattas av.
- Om läraren inte vet vilken expert som behöver konsulteras, kan hen konsultera hela teamet av yrkesutbildade personer inom elevhälsotjänsterna ("OHMY-teamet") under ett gemensamt konsultationsmöte.
- Läraren sammanställer en pedagogisk elevspecifik grupp för utvärdering och planering av elevspecifika stödåtgärder
    - De anställda inom elevhälsotjänsterna deltar vid behov och på begäran om en anställd inom elevhälsotjänsterna på förhand vet vilken elevs stödåtgärder som behandlas under mötet och har en kort sammanställning av elevens tidigare pedagogiska stödåtgärder och information om för vilket ärende åsikten från en expert inom elevhälsotjänsterna behövs.

Om det i elevens ärende finns behov av att inrätta en sektorsövergripande expertgrupp enligt lagen om elev- och studerandevård eller om en sådan redan finns, kan ärenden som gäller elevens lärande och skolgång också behandlas i detta sammanhang och läraren kan anteckna de överenskomna stödåtgärderna i elevens pedagogiska dokument/plan för genomförandet av stödet. Vid ett sådant möte behandlas således två olika ärenden som antecknas i två olika dokument (elevvårdsberättelse, lagen om elev- och studerandevård 20 §/plan för genomförande av stöd, lagen om grundläggande utbildning 20 f §/annan pedagogisk handling).

9. Särskilda frågor som anknyter till språk och kultur

9.5 Frågor som avgörs på lokal nivå

I Hangö har de **samisktalande** elevernas andel varit obefintlig. För de elever som har samiska som modersmål kan vid behov ordnas samiska distansstudier. För eleverna görs en läroplan där man definierar målen för det egna modersmålet, hur det framskrider, samt pedagogiska lösningar som grundar sig på elevens språkliga grund och kulturarv.

I Hangö undervisas det **romani** vid behov förutsatt att det finns en tillräcklig mängd elever. Undervisning erbjuds vid vårdnadshavarnas önskan och eventuellt som distansstudier. Då görs för eleverna en läroplan för det egna modersmålet där man definierar målen för de romanska studierna, hur det framskrider, samt pedagogiska lösningar som grundar sig på elevens språkliga grund och kulturarv.

I Hangö ordnas undervisning i **teckenspråk** som modersmål för barn enligt mån av möjlighet. Om det inte är möjligt att finna en lärare i teckenspråk, ordnas undervisningen vid behov genom tolk. För eleven görs en läroplan i teckenspråksundervisning där målen för det egna modersmålet definieras, hur det framskrider, samt pedagogiska lösningar som grundar sig på elevens språkliga grund och kulturarv.

För elever som inte har tillräcklig kunskap i finska språket för allmän undervisning anordnas förberedande undervisning i det fall att elevantalet är tillräckligt stort. För låg- och högstadieelever i förhållande till antalet i egna grupper. Den förberedande undervisningen meddelas eleverna högst under ett läsår, varefter eleverna integreras i andra undervisningsgrupper. Eleven kan även erhålla hemundervisning, om en grupp kan bildas och vårdnadshavaren önskar. Man uppmuntrar eleven till studier i det egna modersmålet och till att behålla sitt egna språk- och kulturarv och att flytta över det på barnet. För eleverna görs en pedagogisk bedömning och en läroplan i intensifierat stöd då studierna inleds. I läroplanen tecknas elevens skol- och kulturbakgrund, mål samt svagheter och styrkor. Läroplanen uppdateras då elevens studier framskrider och informationen följer med till allmänundervisande skola, dit eleven flyttas. Läraren i den förberedande klassen stöder eleven då han/hon flyttar över till allmänundervisning och även vid behov efter flyttningen. Utvärderingen för dessa elever kan avvika från skolornas allmänna utvärderingsgrunder.

Undervisning för invandrare
I den förberedande undervisningen görs för varje elev en egen inlärningsplan. I undervisningen övar man att tala, skriva, läsa och hörförståelse.

Undervisning i språklära sker i förhållande till elevens ålder och bakgrund. Som stöd i undervisningen används, förutom böcker, även spel, sånger och datatekniska applikationer. I undervisningen av alla läroämnen försöker man beakta och stärka elevens språkliga nivå. Undervisningen indelas i primära och grundläggande språkfärdigheter.

Primär språkfärdighet
Ämnen
- alfabetet och nummer, läsfärdighet
- hem och familj
- hälsningar och uttryck som behövs i skolan
- boende, rörlighet, fritidsintressen
- tidsbegrepp, färger och matematikiska begrepp

Språkkunskap
-uttal av det finska språket samt alfabetet, mekanisk skrift
- ental och flertal
- tempus- och kasusformer
- delning av verb
- meningsbyggnad efter behov

Läsning och skrivning
-bokstav-ljudande-motsvarighet
- mekanisk läs- och skrivfärdighet
- textmeddelande, postkort, en kort presentation av sig själv
- eleven förstår vad han/hon läser, hittar det viktiga i korta texter

Talkommunikation
- hur man hälsar och presenterar sig
- ber om något, tackar, ber om ursäkt i fraser
- framställning av egna behov och känslor
- åsiktsyttrande

Grundläggande språkfärdigheter

Ämnen
- kultur och sport, trafik och hälsa
- festdagar och traditioner, finländskt leverne
- ordförråd i de olika läroämnena

Språkkunskap
- kasusformer mer ingående, passiv och några modusformer
- ordklasser och delning av ord
- förståelse av nominalformer och satsmotsvarigheter
- skillnaderna mellan talspråk och skriftspråk
- skiljetecken och rättskrivande

Läsning och skrivning
- löpande läsförmåga
- informationssökning i olika källor, provsvar
- sagor, berättelser, dikter och skönlitteratur enligt ålder

Talkommunikation
-inledning och upprätthållande av en diskussion
- uttrycksförmåga och motivering av sina åsikter
- referat av något man hört eller läst
- telefondiskussion
- förklaring som kompensation av saknad språkkunskap

Mål för årsklasserna 7 – 9

Eleven
-klarar sig på finska språket i dagliga språksituationer
- förbereder sig för studier i de olika läroämnena i en finsk skola
- förstår grundkonstruktionerna i det finska språket
- behärskar grundordförrådet i de olika ämnesområdena
- övar studieförmågan
- bekantar sig med närmiljön, den finländska naturen, kulturen och samhället
- är motiverad till att studera finska språket
- förhåller sig optimistisk till sin framtid i Finland
- erhåller en flexibel övergångsgrund om han/hon önskar återvända till sitt hemland och fortsätta skolgången där
- slutför sin läroplikt
- är stolt och medveten om sin egen etniska härkomst

Centralt innehåll
De olika delområdena i språket: att tala, höra och förstå det man läser, skriver

Ämnesområden
-skola och hem
- omgivning
- tjänster på den egna boningsorten
- matematik
- datateknik

Vid sidan av skolan följer man regelbundet upp hur elevernas studier löper vid bildningsväsendets S2-möten och kommer överens om såväl skol- som elevvisa S2- , samt stödundervisningstimmar samt eventuella assistentresurser.

10. Undervisning på två språk

I Hangö erbjuds undervisning antingen på svenska eller på finska. Trots att skolmiljöerna är tvåspråkiga erbjuds ingen undervisning på två språk. Inte heller språkbad eller språkberikad undervisning erbjuds.

11. Undervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip

I Hangö ordnas ingen undervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip

12. Valfrihet i den grundläggande utbildningen

Frågor som avgörs på lokal nivå

Bildningsnämndens svenskspråkiga sektion har 5.4.2022 beslutat om timfördelningen i svenskspråkiga grundskolor. Timfördelningen beskriver på vilka årskurser och med vilket årsveckotimantal valfria konst- och färdighetsämnen och valfria ämnen förverkligas.

Årskurserna 1 – 9

Valfria timmar i konst- och färdighetsämnen är fördelade enligt följande:

Bildkonst:	en årsveckotimme i årskurs 3 och 4 två årsveckotimmar i årskurs 8 och 9
Gymnastik:	en årsveckotimme i årskurs 7
Textilslöjd/teknisk slöjd:	två årsveckotimmar i årskurs 8 och 9
Huslig ekonomi:	två årsveckotimmar i årskurs 8 och 9

Dessutom görs ett val för två årsveckotimmar i årskurs 5 och 6 mellan följande valfria konst- och färdighetsämnen:
Skapande konst, Fantastiska foton och filmer, Spännande uteliv, Udda idrottsgrenar, Dramatisk musikal, Medryckande musik, Trendigt klädmode och inredning, Ståtliga trähantverk

Valfria ämnen är fördelade enligt följande:

Svenska och litteratur	Drama och muntlig kommunikation, en årsveckotimme i årskurs 4 eller Text- och medieproduktion, en årsveckotimme i årskurs 4
Högstadiets bageri och världens kök:	två årsveckotimmar i årskurs 8 och 9
Handelsämnen:	två årsveckotimmar i årskurs 8 och 9

Dessutom görs ett val för en årsveckotimme i årskurs 8 och 9 mellan följande valfria ämnen: höj din kondition, foto, design, gitarr, spela i band, hygienpass, labbkurs i kemi och välmående kurs.

Engelska:	två årsveckotimmar i årskurs 4 – 6 (se kapitel 14)
Tyska:	två årsveckotimmar i årskurs 8 och 9

12.1. Valfria timmar i konst- och färdighetsämnen

Valfria ämnen i åk 5-6

Syftet med de valfria ämnena är att fördjupa och bredda elevernas kunskaper enligt elevens val. De valfria ämnena ska främja de mål som fastställts för den grundläggande utbildningen. I skapandet av innehållet i de valfria ämnena inför läsåret hörs elevernas synpunkter och önskemål.

Valfria ämnen i årskurs 5 och 6, 2 årsveckotimmar: Eleverna väljer studier i valfria ämnen utgående från åtta valfria ämnen. I skolan bestäms vilka ämnen som anordnas och genomförs varje termin. Eleven studerar sammanlagt fyra (4) valfria ämnen i årskurs 5 och 6. De valfria ämnena erbjuds som kurs 1 och kurs 2 (t.ex. uteliv 1 och uteliv 2) så att eleven har möjlighet att fördjupa studierna i ett valfritt ämne med en kurs i åk 5 och en kurs i åk 6.

De valfria konst- och färdighetsämnena bedöms som en del av respektive gemensamma konst- och färdighetsämne som eleven har. Ifall eleven väljer slöjd på årskurs sex bedöms eleven med ett vitsord för kursen eftersom eleven på årskurs sex annars inte har ämnet slöjd.

Skapande konst

Mål: Eleven fördjupar sig i att planera och skapa konst enskilt och i grupp. Eleven övar sig i att uttrycka sig och sina känslor genom konsten.

Innehåll: Tredimensionellt skapande och målning med olika tekniker. Eleverna får planera och skapa tredimensionell konst av t.ex. lera, papier mache eller återvunnet material och målar med olika tekniker inom olika konstriktningar. Eleverna sammanställer sina verk till en vernissage.

Fantastiska foton och filmer

Mål: Eleven får utveckla sina färdigheter inom konst via digitala medier så som fotografering och film. Eleven lär sig planera och skapa digital konst.

Innehåll: Planera, skapa och editera film, samt jobba med ljus och ljudeffekter. Reklam; att skapa affisch eller trailer för filmen. Fototeknik och bildeditering.

Spännande uteliv

Mål: Inse värdet av och öka intresset för den natur vi har omkring oss, utveckla sin kondition.

Innehåll: Vandring i naturen med t.ex. matlagning utomhus, artkännedom och att ta tillvara ätbart från naturen samt orientering. Grunder i överlevnadskunskap, allemansrätten, hållbar utveckling och naturskydd.

Udda idrottsgrenar

Mål: Eleven utvecklar sin kroppskontroll och fysik. Eleven provar på olika idrottsgrenar för att hitta ett ökat intresse att röra på sig. Eleven får känna sig delaktig i planeringen och blir medveten om sina framsteg.

Innehåll: Olika idrottsgrenar, eventuellt i samarbete med utomstående aktörer.

Dramatisk musikal

Mål: Eleven lär känna sig själv och utvecklar sitt självförtroende. Eleven utvecklar sin fantasi och sin förmåga att improvisera. Eleven lär sig samarbeta med andra, ta egna initiativ och musicera i grupp.

Innehåll: Beroende på gruppen skapas och framförs en egen produktion, bestående av drama, sång och musik.

Medryckande musik

Mål: Eleven utvecklar sitt gehör och sin röst, lär känna sig själv, vågar uppträda tillsammans med andra samt enskilt.

Innehåll: Eleven får vara med och skriva sånger, bekantar sig med olika instrument, att sjunga i kör och i mikrofon. Röstövningar och sångstilar.

Trendigt klädmode och inredning

Mål: Eleven fördjupar sin kunskap i sömnad och andra tekniker. Eleven planerar och tillverkar egna produkter med tanke på användbarhet, resurser och produktens livscykel. Att känna till mode och trender men även värdesätta hållbarhet.

Innehåll: Planering och tillverkning av produkter som är användbara och hållbara. Återanvändning av använt material. Olika tekniker såsom sömnad, virkning eller stickning och dokumentering av processen. I mån av möjlighet studiebesök till företag inom textil- eller hantverkarbranschen.

Ståtliga trähantverk

Mål: Att känna till traditionella hantverkstekniker och att lära sig att värdesätta genuint hantverk. Eget skapande med hjälp av olika tekniker. Eleven lär sig se hantverksprodukter omkring sig i vardagliga livet samt planera och tillverka egna produkter med tanke på användbarhet, resurser och livscykel.

Innehåll: I mån av möjlighet studiebesök till en hantverkare eller företagare. Återanvändning och hållbar utveckling, reparationsarbeten. Exempel på material som kan ingå i kursen: naturmaterial, olika träslag. Planera och skapa en egen produkt, samt dokumentera processen.

Bildkonst

Åk 8

Centralt innehåll
En betoning på det tekniska kunnandet sker, att iaktta konst och tänka visuellt och att inspirera eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar i bild . Arkitektur och den bebyggda miljön nationellt och internationellt studeras.

- Perspektivlära
- Nutidskonst – graffiti – gatukonst
- Kalligrafi/typografi
- Tredimensionellt arbete
- Arkitektur – design
- Skalenlig ritning och ritningssymboler
- Reklam– och nyhetsbilden

- Samarbetsprojekt med religion, modersmål, historia, huslig ekonomi, biologi och geografi i mån av möjlighet

Mål
- Eleven diskuterar sina egna och andras iakttagelser och tankar och motiverar sina åsikter.
- Eleven ger uttryck för sina iakttagelser och tankar i bild genom att använda olika tekniker och metoder för att uttrycka sig i olika miljöer.
- Eleven använder olika material, tekniker och uttryckssätt för att fördjupa sin förmåga att skapa bilder.
- Eleven uttrycker sina åsikter och tillämpar visuella kommunikations- och uttryckssätt för att påverka sina bilder.
- Eleven tar ställning till värden som finns i konsten, omgivningen och i annan visuell kultur.

Åk 9

Centralt innehåll
Eget konstnärligt tänkande och kunnande är centralt. Människan utgör ett klassiskt teckningsmotiv. Modellbygge och designarbete är en del av innehållet samt visuell kommunikation. Besök på museer och konstutställningar på hemorten eller att bekanta sig med konstnärers arbete skall utnyttjas i mån av möjlighet. Konsthistoria och bildanalys är en del av innehållet. Eleven gör ett slutarbete i bildkonst.

- Teckning och målning
- Grafik
- Design
- Fotografering/videofilmning/animation
- Ev. andra tekniker
- Konsthistoria och bildanalys
- Besök på konstgalleri, muséer och ateljéer om möjligt
- Slutarbete (planering, dokumentation och utvärdering)
- om möjligt samarbete med samhällslära ”Demokrati och närmiljö/ mänskliga rättigheter ”

Mål
- Eleven uttrycker sina åsikter och tillämpar visuella kommunikations- och uttryckssätt för att påverka i sina egna bilder.
- Eleven använder olika visuella, verbala och andra metoder för att tolka bilder.
- Eleven granskar vilken betydelse konst och annan visuell kultur har för individen, gruppen och samhället ur ett historiskt och kulturellt perspektiv.
- Eleven använder sig av olika tiders och kulturers sätt att skapa bilder i sitt bildskapande.
- Eleven tar ställning till värden som finns i konsten, omgivningen och i annan visuell kultur.
- Eleven beaktar kulturell mångfald och hållbar utveckling i sitt bildskapande samt påverkar genom bilder.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsord 8) i slutbedömning efter avslutad valbar kurs i bildkonst:

Eleven
- kan uttrycka sig visuellt
- kan använda metoder för att komponera en bild samt viktiga material och tekniker i bildkonsten och de visuella medierna
- kan i sitt arbete välja det material och den teknik som lämpar sig bäst för ändamålet
- kan redogöra för bildskapandet som en process som sträcker sig från skisser till färdiga arbeten

Konstkännedom och kulturell kompetens

Eleven
- kan identifiera centrala fenomen i bildkonsten och placera dem i ett kronologiskt och kulturellt

sammanhang
- kan undersöka och tolka bilder i konst och kommunikation
- kan utnyttja besök på utställningar och kulturella tjänster på nätet

Miljöestetik, arkitektur och formgivning

Eleven
- kan särskilja, värdera och uppskatta estetiska och ekologiska egenskaper hos olika miljöer
- känner till planerings- och formgivningsprocessens olika skeden och kan tillämpa dem i sitt arbete
- kan uppfatta kultur- och stildrag i arkitektur och hos olika föremål

Visuell kommunikation

Eleven
- behärskar grunderna i visuell kommunikation

Arbetsmetoder och förmåga att inhämta kunskap

Eleven
- kan studera och värdera sin inlärning och utnyttja andras feedback i sitt arbete
- kan dokumentera sin arbetsgång och utnyttja dokumentationen vid självvärdering kan arbeta såväl självständigt som interaktivt tillsammans med andra i enlighet med vad uppgiften kräver
- kan under handledning använda sig av olika källor

Textilslöjd

Centralt innehåll
- sömnad, stickning, virkning, vävning, ev. andra tekniker och arbetsredskap såsom textiltryck, maskinbroderi, maskinsömnad osv.
- formgivning och planering av produkter (modeteckning, tillskärningsplanering, mönsterritning, arbetsordningar mm)
- utvärdering av eget och andras arbete
- kulturhistoria
- redskapslära (symaskin, strykjärn, sax , overlocken, vävstolen mm.)
-materiallära (konstfibrer).
- dokumentation av en slöjdprocess i sin helhet (planering, tillverkning, självutvärdering, kostnadsberäkning) med hjälp av informations- och kommunikationsteknik om möjligt
- nödvändig arbetssäkerhet
- företagsamhet och föreningssamarbete t.ex. genom presentationer, genom studie- och företagsbesök exempelvis till hantverksföreningar och egna företagare.

Mål
- Eleven kan planera sitt arbete samt utveckla idéer, undersöka och experimentera på ett företagsamt sätt
- Eleven kan ställa upp mål för sitt lärande och arbete och att utgående från målen genomföra en slöjdprocess i sin helhet samt utvärdera sitt lärande.
- Eleven undersöker och använder mångsidigt olika redskap, material och ändamålsenliga metoder samt utvecklar innovationer
- Eleven lär sig att använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler och stärker sin visuella , materiella och tekniska uttrycksförmåga.
- Eleven uppfattar, förutser och reagerar på riskfaktorer i arbetet och arbetar på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen..
- Eleven utnyttjar informations- och kommunikationsteknikens möjligheter för planering, framställning och

dokumentation och producerar och distribuerar gemensam information om det är möjligt.
- Eleven förstår betydelsen av praktiska färdigheter, slöjd och teknik i det egna livet, samhället, i företagsverksamhet och i det övriga arbetslivet.
- Eleven lär sig tänka ekonomiskt och i anslutning till slöjdprocessen gör val som främjar en hållbar livsstil.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsord 8) i slutbedömning efter avslutad kurs i textilslöjd

Visuell och teknisk planering:

Eleven
- kan självständigt upptäcka problem samt under handledning planera produkter som går att förverkliga och som planerats med en strävan att beakta den tid, de redskap och material som står till förfogande samt att produkterna skall vara estetiska, ekologiska, hållbara, ekonomiska och ändamålsenliga
- dokumenterar planen t.ex. med bilder, ord, teknikprov eller prototyper eller på annat sätt så att ursprungsidén framgår av dokumentationen samt på vilket sätt produkten skall tillverkas samt
- kan under handledd planering använda inslag från den finländska och andra folkgruppers formgivnings- hantverks- och teknologikulturer

Tillverkning

Eleven
- arbetar ändamålsenligt och omsorgsfullt enligt arbetarskyddsanvisningar samt sköter om ordningen och trivseln i sin arbetsmiljö
- behärskar grundteknikerna så att produkten blir ändamålsenlig, ekologisk och estetisk
- kan arbeta målmedvetet både på egen hand och i grupp
- kan under handledning använda avancerad teknologi i sitt arbete
- kan tillämpa kunskaper och färdigheter från andra läroämnen i sin slöjdverksamhet
- dokumenterar en slöjdprocess i sin helhet (planering, tillverkning, självutvärdering, kostnadsberäkning) med hjälp av informations- och kommunikationsteknik om möjligt

Teknisk slöjd

Läroämnets mål i årskurs 8 är att eleven inser betydelsen av att planera sitt arbete samt inom ramen av arbetsprocessen utveckla egna idéer och fungerande lösningar. Eleverna skall lära sig värdesätta betydelsen av noggrannhet, kreativitet och meningsfullhet i sitt arbete. Arbetet skall vara inspirerande samt ge upplevelser som förstärker självkänslan.
Målet är att uppfylla kompetenserna K1, K3 och K4.

Centralt innehåll i årskurs 8 är träets maskinella bearbetning. Inom arbetsprocessen bör egna idéer och lösningar betonas vad olika konstruktioner beträffar. Eleverna bekantar sig med olika ytbehandlingsmetoder samt ges färdigheter i grundreparationer av möbler. I metallslöjden behandlas varm- och kallsmide samt grunderna i metallsvarvning. Två- och fyrtaktsmotorns grundprinciper genomgås. Eleverna utför mera krävande övningar med mig- och elsvets. Arbetarskyddet genomgås i de olika arbetsmomenten.

Läroämnets mål i årskurs 9 är att eleven skall kunna göra egna val beträffande arbetstekniker, utformning, material etc. Eleven skall tillägna sig en ansvarsfull arbetsattityd samt reflektera över ekonomisk och hållbar utveckling i vardagslivet inom läroämnets gränser.
Eleverna utvärderar sitt eget samt kamraternas arbeten genom diskussionstillfällen. Eleven ges baskunskaper som möjliggör ett senare yrkesval inom branschen.
Målet är att uppfylla kompetenserna K1, K3, K4, K5 och K6.

Centralt innehåll i åk 9. Inom träslöjden planerar och tillverkar eleven ett eller flere möbler med inhemska

och lokala inslag, användande de tekniker som utlärts. Dessa bör vara av god kvalitet, estetiskt tilltalande samt med inslag av egna idéer och lösningar. Inom metallslöjden används de tekniker som tidigare genomgåtts till att producera ett individuellt eget planerat, användbart välutfört arbete. Eleverna ges möjlighet till basservice på egna fordon.

Bedömning
Du försöker, är positiv och vill lära dig.
Du är nöjd med det du åstadkommit och kan arbeta enligt instruktioner.
Du är intresserad av att planera och förverkliga arbetet noggrant.
Du arbetar koncentrerat.
Kvaliteten på ditt arbete är bra.
Du gör ditt bästa, är aktiv under lektionerna, uppför dig lugnt och arbetar självständigt utan att störa andra.

Huslig ekonomi

Åk 8

Centralt innehåll
- självständig planering och utförande av arbeten
- vett och etikett
- social samvaro, samarbete och hänsyn
- tillämpning av inlärda matlagningsmetoder
- ”rest kan bli fest”, ta tillvara rester
- kryddor
- konservering
- att upprätthålla traditioner kring högtider och fester
- nationell matkultur
- nordisk matkultur

Verksamhetskulturen i grundläggande utbildningen
Lika behandling och jämlikhet
- det praktiska arbetet i undervisningsköket (på alla årskurser) bygger på grupparbete, där alla bemöts och behandlas likvärdigt och individuella behov beaktas
- övningar i sociala situationer stärker förmågan att samarbeta och kommunicera

Mål
Förutom en fördjupning av målen i årskurs 7:
Eleven
- vidareutvecklar praktiska färdigheter
- lär sig att planera sin tidsanvändning och arbetets gång samt att hålla ordning i samband med uppgifter
- arbetar självständigt och i grupp och kommer överens om fördelningen av arbetsuppgifter
- uppmuntras att vara kreativ och att lägga märke till estetik
- lär sig att söka och bedöma hushållsrelaterad information och att använda tillförlitlig information, också med digitala verktyg
- tränar att lyssna samt diskutera och argumentera på ett konstruktivt sätt vid planering och genomförande av uppgifter

Åk 9

Centralt innehåll
-självständig planering och utförande av arbeten
- tillämpning av inlärda matlagningsmetoder

- planering av måltider
- internationell matlagning, främmande kulturer
- förstår beteckningar på livsmedelsförpackningarna
- kan ändra recept för olika dieter
- miljömedvetet tänkande; närproducerad och ekologisk mat, rättvis handel

Verksamhetskulturen i grundläggande utbildningen
Delaktighet och demokrati
- gruppvis planerar eleverna varje lektionspass det praktiska arbetet - förutom att sätta sig in i arbetsuppgifternas svårighetsgrad och tidsåtgång är arbetsplaneringen en övning i demokrati (gruppvis arbetsplanering inleds på åk 8)
- eleven utvärderar individuellt sitt arbete efter varje lektionspass

Mål
Förutom en fördjupning av målen i årskurs 7 och 8:
Eleven
- lär sig att respektera och beakta olikheter i vårt mångkulturella samhälle
- handleds att lösa problem och vara kreativ
- inser hur de egna valen och handlingarna påverkar den egna ekonomin
- inser betydelsen av hälsosam föda och sund livsstil

Bedömningskriterier för vitsordet 8 i slutbedömningen efter avslutad kurs
Eleven visar intresse, gör sitt bästa och samarbetar väl med både lärare och klasskamrater.
Eleven sätter upp mål för sin verksamhet och arbetar för att uppnå dem. Eleven kan bilda sig en uppfattning om sina egna kunskaper utgående från självbedömning, lärar- och kamratrespons.
Eleven försöker tillsammans med andra arbeta konstruktivt och genom att förhandla om olika arbetsuppgifter på ett rättvist sätt. Eleven försöker lyssna på olika synpunkter och uttrycka sina åsikter konstruktivt i gemensamma planerings- och arbetssituationer.
Eleven kan arbeta bra utgående från instruktioner och enligt principer för hygien och säkerhet. Eleven kan planera sin tidsanvändning och kan hålla god ordning i samband med uppgifter.
Eleven kan arbeta självständigt i köket och försöker själv lösa problem som dyker upp. Eleven känner till och kan beskriva ämneshelheter ur kursens centrala innehåll.

12.2 Valfria ämnen

Svenska och litteratur åk4 – valbar kurs

A. Drama och muntlig kommunikation

Innehåll: Fokus ligger på den muntliga framställningen och berättandet. Olika övningar inom rollspel, drama, teater och film. Att uttrycka sig både verbalt och nonverbalt i olika kommunikationssituationer.

Mål: Eleven handleds i att utveckla sin förmåga

- att lyssna till andra och utveckla sin förmåga att uttrycka sig i olika kommunikationssituationer.
- att planera, analysera, tolka, producera eller genomföra egna framträdanden.
- att utvärdera sig själv samt ge respons åt de andra i gruppen genom att framföra sina egna tankar och åsikter på ett konstruktivt sätt.
- att stärka kreativiteten och självförtroendet.

B. Text- och medieproduktion

Innehåll: Fokus ligger på att planera, bearbeta, förbättra och utveckla sitt eget skrivande. Eleven får fördjupa sig i att skriva olika typer av texter med olika medier som inspirationskälla. Man genomför mindre och större projekt där man producerar olika slags texter till t.ex. tidningar, serier, pjäser, animationer, filmklipp, intervjuer och ljudklipp.

Mål: Eleven handleds i att utveckla sin förmåga

- att uttrycka sina upplevelser, tankar och åsikter i skrivna och multimediala texter.
- att stärka bilden av sig själv som textproducent.
- att öva sig i att producera olika typer av texter, även multimediala.
- att stärka färdigheterna i rättstavning och grundläggande skrivregler.
- att utvärdera sina egna texter samt ge och ta emot konstruktiv respons.

Huslig ekonomi: Högstadiets bageri & Världens kök

Åk 8-9

”Högstadiets bageri ”

Centralt innehåll
- vidareutveckling av praktiska färdigheter
- olika degtyper, salta och söta bakverk
- typiska bakverk utgående från årstider och kalenderårets fester
- företagsamhet i liten skala
- vad krävs för att kunna starta eget
- grunder i bokföring
- prisberäkningar, hur räkna ut ett lämpligt försäljningspris
- ställa upp mål, planera och förverkliga arbetet, utvärdera resultatet
- studiebesök, gästföreläsare om möjligt
- praktisk övning vid försäljningstillfällen

Mål
Förutom en fördjupning av målen i åk 7-8 skall eleven:
- vidareutveckla praktiska matlagnings- och bakningsfärdigheter
- få grundläggande insikt i entreprenörskap
- få öva att uppföra sig och samarbeta på det sätt som förutsätts i arbetslivet
- inse betydelsen av språkkunskaper och kommunikativa färdigheter
- lära sig ta itu med uppgifter på ett företagsamt sätt, att förutse eventuella svårigheter, att bedöma och ta kontrollerade risker, att hantera misslyckanden samt att målmedvetet slutföra arbetet

”Världens kök ”

Centralt innehåll
- vidareutveckling av praktiska färdigheter
- fördjupad satsning på internationell matkultur
- hälsoaspekter, globala frågor
- kulturens, religionens och olika åskådningars påverkan i samhället och vardagen
- de viktigaste konventionerna om mänskliga rättigheter, vad de innebär och hur de förverkligas

- gästbesök, studiebesök om möjligt

Mål

Förutom en fördjupning av målen i åk 7-8 skall eleven:
- vidareutveckla praktiska färdigheter
- klara av att arbeta självständigt och i grupp och att komma överens om fördelningen av arbetsuppgifter och tidsanvändning
- få en fördjupad kunskap om främmande matkulturer och hur samhället och vardagen kan påverkas av olika kulturer, religioner och åskådningar
- fundera på globala frågor
- lära sig söka och bedöma information och att använda tillförlitlig information som grund

Bedömning

- Eleven visar intresse, gör sitt bästa och samarbetar med klasskamrater och lärare.
- Eleven kan använda de vanligaste arbetsmetoderna för att laga mat, baka och för att utföra grundläggande uppgifter i köket. Eleven tar också hänsyn till estetiska aspekter.
- Eleven kan arbeta utgående från instruktioner och kan hålla ordning.
- Eleven arbetar självständigt och försöker tillsammans med andra arbeta konstruktivt och komma fram till överenskommelser om arbetsfördelning och tidsanvändning.
- Eleven har grundläggande kunskap om främmande matkulturer och kan reflektera hur samhället och vardagen kan påverkas av olika kulturer, religioner och åskådningar.
- Eleven har grundläggande kunskap om företagande, kan reflektera över företagandets fördelar och nackdelar.
- Eleven kan söka och bedöma information anknuten till ämnet och kan reflektera över informationens tillförlitlighet.

***Handelsämnen* åk 8-9**

Ämnesbeskrivning

Uppdraget i tillvalsämnet handelsämnen är att eleverna får fördjupa sig i ämnen som arbetsliv, företagsamhet, internationalism, juridik och hållbar konsumtion. Arbetet i tillvalsämnet baserar sig på projekt och presentationer, där eleven med hjälp av olika digitala verktyg lär sig arbeta självständigt och målinriktat.

Centralt innehåll

1. Konsumentkunskap
- Konsumentskydd
- hållbar konsumtion

2. Ekonomiskt tänkande och bokföring
- kontroll över den privata ekonomin (egna/familjens)
- olika betalningssätt
- betalningsstörningar
- introduktion till bokföring

3. Företagsamhet
- företagsformer
- hur bilda ett företag Finland
- fördjupa sig i en företagares vardag

4. Marknadsföring och reklam
- begrepp inom marknadsföring
- kritiskt kunna analysera reklam och hur marknadsföring påverkar konsumenterna.

5. Internationalism
- nationell och internationell turism

6. Arbetsliv, ledarskap och kommunikation
- hur profilera sig på arbetsmarknaden
- simulerade arbetsintervjuer
- ledarskapsteorier
- mötesteknik

Verksamhetskulturer

Mål
Målet med undervisningen i handelsämnen är att fördjupa elevernas kunskap i de olika temaområdena. Minst lika viktigt är det att de studerande lär sig att arbeta på ett kreativt och undersökande projektbaserat sätt. Eftersom eleverna arbetar med olika digitala verktyg, kräver det av eleverna att de kan söka och granska källor mångsidigt. Målet är också att eleverna skall kunna presentera sina idéer och resultat på olika sätt.

Handelsämnen är teori och praktik. Verklighetsförankringen är viktig och kan förverkligas genom samarbete t.ex. med de lokala företagarna och ledarna i form av mentorskap och skuggning. Ämnet kan integreras med bland annat samhällslära och praktiska ämnen som huslig ekonomi.

Bedöming
Eleverna skall kontinuerligt följa upp sin egen inlärningsprocess samt kunna bedöma sina egna prestationer. Som stöd för inlärningen bedömer eleverna också varandras prestationer för att identifiera styrkor och utvecklingsbehov.

för vitsordet 8:

-Eleven kan grunderna inom konsumentskyddet och vet hur en kritisk konsument fungerar.
- Eleven kan fatta ekonomiska avgöranden i det dagliga livet och inser betydelsen av betalningsstörningar.
- Eleven känner till olika företagsformer, samt att de innebär olika ansvar och risk (?).
- Eleven kan beskriva för- och nackdelar med företagsamhet.
- Eleven kan redogöra för grundläggande begrepp inom marknadsföring.
- Eleven vet att turismbranschen består av olika former och eleven kan se för- och nackdelar med en ökad internationalism.
- Eleven känner till och kan tillämpa olika verktyg för att komma in i arbetslivet.
- Eleven kan agera professionellt i simulerade scener från arbetslivet.
- Eleven känner till enkla ledarskapsteorier och kan beskriva en god ledare.

Gymnastik: Höj din kondition

Ämnesbeskrivning
Uppdraget för den valbara kursen i gymnastik är en kurs med inriktning på aerobisk kondition, d.v.s. att förbättra den enskilda elevens kondition. Eleverna ges kunskap och beredskap att förbättra sin kondition och därmed även sin hälsa. Detta sker både inom- och utomhus.

Centralt innehåll

Tyngdpunkten ligger på aerobisk träning, med inslag av anaerobisk träning. Den fysiska aktiviteten består av bl.a. löpträning i olika former, t.ex. intervall-, back-, snabbhets- och koordinationsträning. Längre löprundor och promenader i terräng ingår. Olika former av stationsträning stöder den aerobiska träningen. Eleverna lär sig använda träningsredskap för anaerobisk träning i gymet samt lär sig rätt utförande i redskapen.
I mån av möjlighet gällande väderlek kan även grenar som triathlon och längdåkning på skidor ingå. Olika tester med vars hjälp man kan observera sin konditionsnivå ingår fortlöpande.

Mål
Eleven höjer eller bibehåller sin kondition, beroende på utgångsläget. Eleven får beredskap att efter avslutad kurs självständigt fortsätta med konditionsträning. Eleven tillägnar sig en positiv inställning till en sund och aktiv livsstil.

Bedömning
Kursen bedöms godkänd eller underkänd. För att bli godkänd, bör eleven delta i undervisningen, visa aktivitet i alla olika träningsformer, ha med sig lämplig utrustning till lektionerna och iaktta reglerna för fair play. Upprepad ogiltig frånvaro leder till att eleven inte kan bli godkänd i kursen.

Fotografering och bildkommunikation

Ämnesbeskrivning
Fotografering och bildkommunikation. Varför och för vem fotograferar man?

Centralt innehåll
- Grundläggande om fotografering och kameran
- Bildkomposition
- Berätta med bilder
- Kul med kameran
- Kreativt fotograferande
- Studiofotografering
- Bildbehandling och presentation av bilder
- Ev. studiebesök och deltagande i Hangö fotofestival

Mål
- Att behärska grunderna i fotografering.
- Att förstå grundläggande bildkomposition
- Att göra en bildberättelse
- Att bekanta sig med studiofotografering
- Att känna till bildbehandling

Bedömning
Kriterierna för godkänt:
- Aktivt deltagande i undervisningen
- Uppgifterna inlämnade och utförda enligt instruktioner.
- Behärskar grunderna i fotografering

Textil design

Ämnesbeskrivning
Textil design - från idé till färdig produkt

Centralt innehåll
- formgivning och planering av produkter (mönsterritning, arbetsordningar, modeteckning, kostnadsberäkningar osv)
- tygtryck, sömnad och ev. andra hantverkstekniker
- dokumentation av arbetet i sin helhet (planering, tillverkning, självutvärdering) med hjälp av informations- och kommunikationsteknik om möjligt

Mål
- Kan designa individuella produkter åt sig själv och andra
- Kan rita och ändra monster
- Behärskar de grundläggande teknikerna i tygtryck
- Kan använda maskiner och redskap

Bedömning
Kriterierna för godkänt:
- Aktivt deltagande i undervisningen
- Uppgifterna inlämnade och utförda enligt instruktioner.
- Dokumentation av arbetet utförd enligt instruction

***Valfritt ämne i musik: Gitarrspel* för åk 8 och 9**

Centralt innehåll
Gitarrens historia presenteras. Eleverna bekantar sig med kända gitarrvirtuoser och olika musikstilar. Eleven ges möjlighet att lära sig grunderna i gitarrspel och eventuellt att fördjupa sina färdigheter om hen har grunder i att spela gitarr. Under kursen används både akustiska och elektriska gitarrer samt basgitarr.

Mål
Eleverna lär sig ackompanjera, spela melodier och improvisera med hjälp av skalor.

Bedömning
Kursen bedöms som godkänd/underkänd. Bedömningskriterier är lektionsaktivitet, och visat intresse för att lära sig gitarrspel.

***Valfritt ämne i musik: Spela i band* för åk 8 och 9**

Centralt innehåll och mål
Vi lär oss att spela musik och sjunga i band. Vi utvecklar förmågan att lyssna på andra och anspassa spelandet efter gruppen. Instrument som ingår i bandet: piano, elgitarr, akustisk gitarr, ukulele, trummor, elbas, sång. Under kursen är det meningen att man åtminstone ska pröva på olika instrument, för att se vilket som passar en bäst men lära sig ett av instrumenten lite mer ingående.

Bedömning
Bedöms som godkänd/underkänd. För att bli godkänd ska muntliga och skriftliga uppgifter utföras enligt instruktioner och lektionsaktivitet uppvisas

Valfritt ämne i huslig ekonomi: Hygienkompetens

Hygienkompetens
Kursen omfattar 1 årsveckotimme i åk 8 eller 9.
Hygienkompetensen är en lagstadgad förpliktelse för livsmedelsbranschen. Den nationella livsmedelslagen

(23/2006) kräver att de som i sitt arbete hanterar oförpackade och lättfördärvliga livsmedel i en livsmedelslokal skall påvisa sin hygienkompetens med ett intyg över livsmedelshygienisk kompetens av Livsmedelssäkerhetsverkets (Eviras) modell, dvs. ett s.k. hygienpass.

Centralt innehåll
- grunderna i mikrobiologi och kontamination av livsmedel
- matförgiftningar och hygieniska arbetsmetoder
- personlig hygien
- renhållning
- egenkontroll
- lagstiftning, myndigheter
- studiebesök (egenkontroll)
- hygienkompetenstest enligt Eviras anvisningar och kontroll (intyget är från Eviras sida prisbelagt))

Mål
Eleven skall:
- få grundläggande kunskap inom hygienkompetensens alla delområden
- lära sig att omsätta sina kunskaper i praktiken
- inse betydelsen av att handla ansvarsfullt också ur hygiensynpunkt på arbetsplatsen
- få möjlighet att avlägga hygienkompetenstestet och få ett intyg över inhämtad kunskap

Bedömning
- Godkänd/Underkänd
- För att få godkänt vitsord bör eleven visa lektionsaktivitet och utföra sin egen andel av givna arbetsuppgifter på ett sakligt sätt

Valfritt ämne i kemi: Labbkurs i kemi

Kursen omfattar 1 årsveckotimme i åk 9.
Labbkursen i årskurs 9 fungerar som en fördjupning av ämnesområdena som behandlats i kemin under årskurserna 7 och 8. Kursen lämpar sig väl för elever som riktar in sig på fördjupade studier inom kemi på det andra stadiet. Kursen kan ta emot begränsad mängd elever.

Centralt innehåll
- separationsmetoder
- titrering
- elektrokemi
- reaktionsformler
- estrar
- livsmedelskemi
- rapportering av resultat från laborationer

Mål
Eleven skall:
- få fördjupad kunskap om mer specialiserad laboratorieutrustning
- lära sig att koppla ihop teori till praktik och sammanställa sina resultat
- inse betydelsen av att arbeta säkert i laboratoriet och följa instruktioner
- få möjlighet att bekanta sig med mer omständiga arbetssätt i laboratoriet

Bedömning
- Godkänd/Underkänd
- För att få godkänt vitsord bör eleven närvara på lektionerna och delta i arbetet på ett sakligt sätt samt utföra anvisade uppgifter enligt instruktion.

Välmåendekurs

Mål och Centralt innehåll
Målet är att utveckla kunskap och förmåga att främja sitt eget fysiska, psykiska och sociala välmående genom att:
- ta ansvar för sitt välmående
- utveckla självkännedom, samarbete och kommunikation
- reflektera över relationer och egna val
- kritiskt granska information om hälsa och välmående
- prova aktiviteter som främjar välmående och återhämtning

Jag och mitt välmående
Hälsosamma levnadsvanor
socialt välmående och psykiskt välmående
mediekunskap och informationssökning och praktiska övningar

Bedömning
Godkänt
- Eleven visar intresse, gör sitt bästa och samarbetar med klasskamrater och lärare.
- Eleven kan arbeta utifrån instruktioner och tar ansvar för sitt arbete.
- Eleven deltar regelbundet i undervisningen och de aktiviteter som ingår i kursen.

Underkänt
- Eleven deltar inte i undervisningen i tillräcklig utsträckning

12.3 Frivilliga och valfria lärokurser i främmande språk

Tyska

Åk 8

Mål
Eleven kan aktivt delta i sociala tillställningar genom kommunikativa övningar. Eleven bekantar sig med traditioner och geografi i tyskspråkiga länder genom olika projekt.
Elevens uppmärksamhet fästs på hälsningsfraser, skola, boende, hobbyn, bio och restaurangbesök. Eleven ska klara av att använda ord, böja verb i presens, presentera sig på tyska och berätta om sina hobbyer och sin familj, uttrycka önskemål och behov vid enkla vardagssituationer samt skriva och uttala räkneord och pronomen.

Centralt innehåll

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet
- grundläggande fakta om Tyskland och den tyska kulturen
- arbete med geografiska, historiska och kulturella innehåll (kartor, källor, broschyrer)
- arbete med ord och uttryck inom utvalda lärområden (hälsningsfraser, presentation, restaurang- besök, telefonsamtal, skola, offentliga platser, hobbyn, utseende, boende)
- arbete med material på originalspråk (Tyskland, Österrike, Schweiz)

Färdigheter för språkstudier
- grammatik i sammanhang (text, vardagssituationer, arbetsliv :lära sig nytt, känna igen och använda i kontext)
- böjning av verben
- bestämda och obestämda artiklar
- nekande ord
- pronomen
- modalverb
- prepositioner
- substantiv

Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, tolka texter, producera texter
-övning i att diskutera på tyska (vardagssituationer, uttrycka åsikter, känslor och ta ställning)
- skapande arbete enskilt, i par och i grupp (intervju, drama, rollspel)
- arbete med olika textformer genom bl.a. jämförelse, översättning, textomskrivning
- arbete med uppgifter på webben
- inspelningsuppgifter med användning av multimedia

Åk 9

Mål
Eleven kan aktivt delta i sociala tillställningar genom kommunikativa övningar. Eleven utvidgar och berikar sin kunskap om traditioner, fester och seder i tyskspråkiga länder genom olika projekt.
Elevens uppmärksamhet fästs på resor, utseende, boende, miljö och hälsa. Eleven ska klara av att använda ord i en kontext, formulera bisatser, skilja mellan ackusativ och dativ, böja verb i presens och perfekt, presentera sig på tyska och berätta om enkla händelser i det förflutna, beskriva bilder och personer, uttrycka önskemål och behov vid enkla vardagssituationer samt sträva efter att ha ett gott uttal.

Centralt innehåll

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet
- grundläggande fakta om Tyskland och den tyska kulturen
- arbete med geografiska, historiska och kulturella innehåll (kartor, källor, broschyrer)
- arbete med ord och uttryck inom utvalda lärområden (bl.a. hälsningsfraser och presentation, måltider, klädsel och utseende, resor, fester och seder, biobesök, boende, miljö, hälsa)
- arbete med material på originalspråk (Tyskland, Österrike, Schweiz)

Färdigheter för språkstudier
- grammatik i sammanhang (text, vardagssituationer, arbetsliv :lära sig nytt, känna igen och använda i kontext)
- possessiva pronomen i pluralis
- haben/sein i imperfekt
- ackusativ
- prepositioner med ackusativ
- ordföljden i bisatser
- perfekt av de regelbundna verben
- perfekt av de oregelbundna verben
- substantiv i dativ
- prepositioner med dativ

Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, tolka texter, producera texter
-övning i att diskutera på tyska (vardagssituationer, uttrycka åsikter och känslor och ta ställning)
- skapande arbete enskilt, i par och i grupp (intervju, drama, rollspel)
- arbete med olika textformer genom bl.a. jämförelse, översättning, textomskrivning uppgifter på webben med beaktande av IKT regler
- inspelningsuppgifter med användning av multimedia

13. Årskurserna 1-2

13.1 Övergången från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen och uppdraget i årskurs 1-2

Personalen i förskolan respektive skolans nybörjarundervisning planerar och genomför gemensam verksamhet, t ex samarbete med vänelever eller besök i skolan. Senast på vårterminen ska förskolebarnen få bekanta sig med skolutrymmena och om möjligt den blivande klassläraren. Förskoleläraren bär ansvaret att kontakta skolan för att inleda samarbetet.

I slutet av årskurs 2 granskar man elevernas behov av stöd. Man överväger om eleven har den beredskap som krävs för de nya läsämnena i åk 3. Stödåtgärder inom trestegsstödet kan endera avslutas om det inte längre behövs, eller utökas i form av intensifierat eller särskilt stöd. Om eleverna får en ny lärare i åk 3, bör läraren i åk 2 ta kontakt med den mottagande läraren för att delge information om eleverna.

13.4.1 Modersmål och litteratur

Mål

Eleverna stärker sin förmåga att uttrycka sig i olika situationer. De utvecklar sina färdigheter att lyssna, tala, berätta och fråga. De lär sig att läsa och skriva olika typer av texter och att förstå den lästa texten. De utvecklar sitt ordförråd, sporras till att bli intresserade av litteratur och läsning, samt lär sig att använda biblioteket. Eleverna lär sig att skriva för hand och med tangentbord. De klarar av att småningom börja planera och strukturera sina texter. De får grundläggande färdigheter i rättstavning och att följa grundläggande skrivregler.

Innehåll

Att kommunicera

Eleverna övar sig i att lyssna, fråga, svara och berätta. De ägnar sig åt drama, rollspel och teaterlekar. De bekantar sig med sagor, berättelser, ramsor, faktatexter, medietexter och spel.

Att tolka texter

Eleverna lär sig läsa. De övar sig att använda lässtrategier. Eleverna lär sig olika begrepp så som ord, mening, punkt och rubrik. De arbetar med bilder, berättelser, sagor, dikter, fakta- och medietexter. Läsupplevelserna diskuteras med de övriga i gruppen. Eleverna övar sig i grunderna för informationssökning.

Att producera texter

Eleverna övar sig i att producera texter utgående från sina egna erfarenheter och genom att använda sin fantasi. De övar sig att följa en viss struktur i sina texter, så som inledning, handling och avslutning. Eleverna övar sig att producera olika typer av texter, så som brev, dikter, instruktioner eller dagbokstext. De övar sig att använda grundläggande skrivregler. Eleverna övar sig att skriva för hand och digitalt.

Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna stärker sitt språk genom att de läser och lyssnar till olika texter skrivna för barn, så som sagor, berättelser, dikter och serier. Eleverna bekantar sig med biblioteket och dess verksamhet. Eleverna får kulturupplevelser i form av teater, film eller musik.

13.4.2 Finska A1 (godkänd 21.11.2019)

Åk 1

Mål

Eleven motiveras till att lära sig det nya språket genom berättelser av olika slag och sång, lek, spel och rörelse. Eleven stiftar bekantskap med finska språket, samt bekantar sig dessutom med olika språk och lär sig på så sätt känna igen finska språket. Eleverna uppmuntras till att våga prata samt erhåller en positiv attityd till att lära sig ett språk.

Innehåll

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Alfabetet, hälsningsfraser, räkneord 0-10, färger, kroppen, kläder, hus och rum, skolsaker, djur, frukt, bär och grönsaker, dygnet, verbbetoning på ”minä”, finska sånger samt aktuella högtider så som jul och påsk

Färdigheter för språkstudier

Att kunna skilja finska språket från andra språk genom att lyssna, kunna lyssna och förstå enkla instruktioner på finska, få ett basordförråd. ”Minä” och ”hän” - formen betonas.

Åk 2

Mål

Eleven motiveras till att genom berättelser av olika slag, sång, lek, spel och rörelse, stifta bekantskap med finska språket, samt att bekanta sig med olika språk och känna igen finska språket. Eleverna uppmuntras till att våga prata och förmedla den glädje det finns i att lära sig ett språk.

Innehåll

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Stoff från åk 1 repeteras. Eleven lär sig presentera sig själv och sin familj, räkneord 0-20, i klassrummet, hus och interiörer, klockan – hela och halva timmar, veckodagar, väder, enkla frågor och svar, ”minä”-formen, personliga pronomen, mat, motsatsord.

Färdigheter för språkstudier

Eleven lär sig skilja finska språket från andra språk genom att lyssna, kunna lyssna och förstå enkla instruktioner på finska, få ett basordförråd. ”Minä” och ”hän” -formen betonas.

Efter åk 2 sker en utvärdering med tanke på övergången till åk 3. All utvärdering sker muntligt och är kontinuerlig under läsåret genom lärarens iakttagelser.

Mofi åk 1 (Modersmålsinriktad finska)

Mål
Eleven motiveras till att genom berättelser av olika slag, sång, lek, spel och rörelse, utveckla sitt språk och kunnande i finska språket. Eleven erhåller handledning till att reflektera över och fördjupa sig i det finska språket och den finska kulturens särdrag. Eleven lär sig att värdesätta sin egen språkliga/kulturella bakgrund.

Innehåll
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Eleven lär sig presentera sig själv och sin familj, räkneord 0-20, i klassrummet, hus och interiörer, klockan – hela och halva timmar, veckodagar, väder, enkla frågor och svar, minä, personliga pronomen, mat, motsatsord, enkla samtal, redogörelser ur verkligheten.

Färdigheter för språkstudier

Eleven lär sig prata och berätta längre om sig själv och sina egna berättelser och får ett större ordförråd.

Mofi åk 2 (Modersmålsinriktad finska)

Mål
Eleven motiveras till att genom berättelser av olika slag, sång, lek, spel och rörelse, utveckla sitt språk och kunnande i finska språket. Eleven erhåller handledning till att lära sig reflektera över och fördjupa sig i det finska språket och den finska kulturens särdrag. Eleven bör också kunna värdesätta sin egen språkliga/kulturella bakgrund.

Innehåll
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Repetition av åk 1, samt läsning av korta texter och sagor, skrivning av högfrekventa ord, korta texter till bilder, samtal med frågor, svar och berättande.

Färdigheter för språkstudier

Eleven lär sig uttrycka sig ledigt i tal samt att skriva kortare texter och behärska de mest frekventa orden.

Inför övergången till åk 3 ska en utvärdering ske enligt angivna direktiv, muntligt, samt för dessa elever till en del skriftligt.

13.4.4 Matematik

Mål
Eleverna visar intresse för matematik, har en positiv självbild och ett gott självförtroende. De kan göra matematiska observationer, dra slutsatser och lösa problem. De kan framföra sina lösningar med konkreta hjälpmedel, bilder, muntligt och skriftligt samt med digitala verktyg. Eleverna ska få en stabil grund för förståelse av talbegreppet och tiosystemet samt goda räknefärdigheter.

Betydelse, värderingar och attityder

Eleven visar intresse för matematik, har en positiv självbild och ett gott självförtroende.

Arbetsfärdigheter

Eleverna kan göra matematiska observationer, dra slutsatser och lösa problem. De kan framföra sina lösningar med konkreta hjälpmedel, bilder, muntligt och skriftligt samt med digitala verktyg.

Begreppsliga och ämnesspecifika mål

Eleverna kan anknyta matematiska begrepp till omvärlden, samt förstår talbegreppet och principerna för tiosystemet. De behärskar principerna för de grundläggande räkneoperationerna. De visar en säker räknefärdighet med naturliga tal och kan använda olika huvudräkningsstrategier. Eleverna kan känna igen, jämföra och beskriva geometriska former. De förstår principen för mätning. De kan avläsa och göra tabeller och diagram. Eleverna kan följa och skapa stegvisa instruktioner.

Innehåll

Matematiskt tänkande

Eleverna erbjuds möjlighet att uppfatta likheter, skillnader och mönster. De övar sig att hitta olika kombinationer, att jämföra och klassificera. Eleverna handleds i att lösa slutledningsuppgifter. De skapar stegvisa instruktioner och följer dem, och får på sätt insikt i programmeringens grunder.

Tal och räkneoperationer

Eleverna lär sig att behärska sambandet mellan antal, talnamn och sifferbeteckning. Eleverna uppskattar och räknar antal. De övar sig att jämföra och ordna tal, samt att säga och skriva en talramsa. De gör uppdelningar av talen 1- 10, samt lär sig de jämna talen, multiplar och halvering. Tiosystemet utforskas med hjälp av konkreta modeller.

I åk 1 adderar och subtraherar eleverna inom talområdet 0-20. Huvudräkningsstrategier uppövas. De två räknesätten konkretiseras med hjälp av tillämpningar i olika situationer. Eleverna lär sig att se samband mellan addition och subtraktion.

I åk 2 adderar och subtraherar eleverna inom talområdet 0-100. Eleverna lär sig multiplikationstabellerna för talen 0-5 och 10. De handleds att förstå begreppet multiplikation med hjälp av konkreta exempel, så som att skriva en multiplikation till en bild. Eleverna lär sig grunden för att förstå division. De övar sambandet mellan multiplikation och division.

Geometri och mätning

Kroppar och plana figurer studeras tillsammans genom att man bygger och ritar. Eleverna undersöker geometriska kroppar och plangeometriska figurer. De övar sig att känna igen och beskriva kropparna och figurerna. I beskrivningar används orden sidoyta, kant, hörn, spets och basyta. Eleverna får insikt i mätningens principer. Eleverna mäter, uppskattar och jämför föremåls längd, massa och volym. De jämför dessutom måttenheter. De centrala måttenheterna är meter och centimeter, kilogram och gram samt liter och deciliter. Eleverna övar klockslag och tidsenheter.

Informationsbehandling och statistik

Eleverna övar sig att göra och avläsa ett stapeldiagram. De avläser och tolkar enkla tabeller.

13.4.5 Omgivningslära

Mål

Eleverna kan undersöka, röra sig och göra utflykter i sin närmiljö. De kan göra enkla experiment och presentera sina resultat på olika sätt. Tillsammans kan eleverna pröva, upptäcka, bygga och skapa nytt. De kan använda informations- och kommunikationsteknik för att söka information samt för att dokumentera och presentera observationer. Eleverna förstår enkla bilder, modeller och kartor som beskriver omgivningen.

Innehåll

Att växa och utvecklas

Eleverna bekantar sig med människokroppens olika delar och dess funktioner. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter. Eleverna handleds i att respektera sig själva och andra.

Livet hemma och i skolan

Eleverna får öva sig i att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken, t ex genom besök i skogar och parker. Eleverna fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och - anvisningar. Eleverna lär sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen. Fysisk integritet och mobbning diskuteras. Grundläggande egenvård i vardagen behandlas. Eleverna övar sig i att samarbeta och arbeta i olika grupper.

Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig i att iaktta och undersöka närmiljön. De lär sig känna igen de vanligaste organismerna i naturen och objekten i den byggda miljön. Eleverna studerar de olika årstiderna och vädret. Eleverna bekantar sig med enkla kartor och lär sig förstå idén med kartor.

Att undersöka och experimentera

Eleverna gör enkla experiment och undersökningar gällande vardagliga problem. De får en insikt i de olika faserna av en undersökning.

Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Ämnen som näring, vatten, luft, värme och omsorg behandlas. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Hälsa och välmående står i fokus.

Att träna en hållbar livsstil

Avfallssortering och återvinning behandlas. Eleven får kunskap om den egna hembygden, t ex via museibesök. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv och för andra människor samt den närmaste omgivningen.

Förslag på teman:

- sällskapsdjur
- skogen (träd, djur, svampar och bär)
- rymden
- kroppen och hälsa
- energi
- vattnets kretslopp

13.4.6 Religion

Mål

Elevernas intresse för religionsundervisningen väcks. Genom diskussion uttrycker de tankar, känslor, lever sig in i andras situationer, lyssnar, förstår andras åsikter och motiverar sina egna åsikter. Eleverna skall handledas till att tänka etiskt och inse vad det innebär att ta hand om sig själv, människorna och naturen.

Innehåll

Förhållandet till den egna religionen

Eleverna blir bekanta med historier, religioner och livsåskådningar från sin egen familj och omgivning. Nya testamentet och centrala berättelser kring Jesu liv och lära samt kyrkoårets olika högtider såsom till exempel jul och påsk behandlas. De fördjupar sig i livets högtider såsom dop, konfirmation, vigsel och begravning. Psalmer och musik som hör ihop med barndomen och kyrkoåret behandlas. Kristendomens centrala begrepp och symboler tas upp. Eleverna blir bekanta med kyrkobyggnaden och den kristna gudsbilden och skapelseberättelsen.

Religionernas värld

Eleverna blir bekanta med olika religioner som finns i skolan och närmiljön. Eleverna undervisas i hur kristendomen och dess tro kan se ut. Detta innefattar också kristendomens mångfald och irreligiositet.

Ett gott liv

Respekt för livet, människovärdet och barnets rättigheter tas upp. Eleverna reflekterar över livsfrågor utgående från ett kristet perspektiv. Etisk reflektion, FN:s konvention om barnets rättigheter och Den gyllene regeln är i fokus. Utgående från bilsiska berättelser kopplar man samman frågor och händelser ur elevernas vardag.

13.4.7 Livsåskådningskunskap

Mål

Undervisningen i livsåskådningskunskap ska vägleda eleven till att uttrycka tankar, åsikter, lyssna, fråga och argumentera. Diskussionerna berikas med konkreta aktiviteter, sagor, berättelser, lekar, musik, bildkonst och drama.

Innehåll

Innehållet som väljs stöder målen och formas till helheter för olika årskurser. Vid valet av innehåll beaktas elevernas upplevelsevärld, idéer och tankar.

Att växa till ett gott liv

Eleverna övar på att samtala genom att lyssna, visa respekt och uttrycka sig tydligt. Tillsammans funderar de över betydelsen av ett gott handlande och människans godhet. Frågor om rätt och fel och hur man skiljer dem åt dryftas. Betydelsen av vänskap undersöks och på vilket sätt vänskap är viktigt i ett barns liv.

Olika sätt att leva

Eleverna reflekterar över sig själva, olika sätt att leva och tänka. Frågor såsom ”Vem är jag?” behandlas. Olika livsstilar som knyter an till elevernas hem- och kulturbakgrund tas upp.

Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunderna för att leva tillsammans. Betydelsen av regler, förtroende, ärlighet och

uppriktighet i olika slags vardagliga situationer och miljöer undersöks. Barnets rättigheter och barnets ställning i olika samhällen behandlas.

Naturen och en hållbar framtid
Eleverna undersöker olika levnadssätt i världen. Livets obeständighet och världens uppkomst behandlas. Den egna närmiljön undersöks och relateras till hur de egna valen och handlingarna påverkar miljön. Betydelsefulla uppgifter som hör samman med naturen försöker man lyfta fram.

13.4.8 Musik

Mål
Musikundervisningen ska stödja en sund röstanvändning och utveckla en positiv relation till musik. Eleverna lär sig musikbegrepp och uttryckssätt när de sjunger och spelar i grupp. De förstår betydelsen av gemensam övning för att lära sig musik, samt att agera ansvarsfullt i samband med musicerande.

Innehåll

Musikalisk praxis

Eleverna musicerar på olika sätt: sjunger, lyssnar, spelar och rör sig till musik. De får möjlighet att uttrycka sig och komma med idéer, och man strävar till att skapa en positiv anda. Man tar i beaktande elevernas egna erfarenheter och iakttagelser. Man utnyttjar de möjligheter som erbjuds av kulturinstitutioner och andra samarbetspartner så som till exempel gästspelande artister.

Musikens beståndsdelar

Eleverna övar sig först att uppfatta tonläge, tonlängd, tonstyrka och klang, senare även rytm, melodi, dynamik, klangfärg, harmoni och form.

Repertoar

Repertoaren planeras så att den är mångsidig och att man värnar om kulturarvet. I undervisningen används sånger, lekar, ramsor, rörelser och uppgifter där eleverna spelar eller lyssnar, samt kreativa övningar (t ex egna kompositioner) som lämpar sig för elevernas ålder.

13.4.9 Bildkonst

Mål
Eleverna skall ges möjlighet att mångsidigt använda material, tekniker och uttryckssätt och tillämpa dem kreativt. De uppmuntras till att experimentera på ett lekfullt sätt och att arbeta tvärkonstnärligt.

Innehåll

Elevernas individuella behov skall beaktas och de skall ges möjlighet att få arbeta självständigt och i grupp. Eleverna undervisas både i skolan, i naturen och i webbmiljöer. Lokala möjligheter beaktas. Eleverna får ta del av bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Elevens egen bildkultur utgör utgångspunkten för arbetet. De får pröva på olika material och tekniker. Eleverna får också ta del av hållbar utveckling i sitt bildskapande.

Bildkonsten är en del av helhetsundervisningen och aktuella temahelheter beaktas.

13.4.10 Slöjd

Mål

Eleverna planerar och framställer slöjdprodukter med olika material och olika tekniker. De lär sig att utvärdera sin produkt samt att ge varandra respons.

Innehåll

Eleverna gör upp en plan för hela slöjdprocessen. De övar att ge sina arbeten form, färg och yta. De diskuterar förvaring och skydd. Eleverna erbjuds möjligheter att utforska olika materiella och tekniska miljöer. De får pröva på olika material, t.ex. trä, metall, plast, fiber, garn och tyg. Digitala verktyg introduceras som en del i idéarbetet, planeringen och dokumentationen. Eleverna ges under slöjdprocessens gång möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Arbetet i slöjd är ämnesöverskridande. Eleverna får lära sig att hålla ordning bland materialet och hur man ska använda materialet. De får lära sig att återanvända saker.

I undervisningen kan följande arbetssätt användas:

- att trä tråd på nålen, att göra knutar, att fästa tråden
- att sy tråckelstygn, efterstygn, överkaststygn, langettstygn
- att sticka, virka, tova, väva, fläta, tvinna, göra tygtryck
- att såga, spika, måla

13.4.11 Gymnastik

Mål

Eleven uppmuntras till att röra på sig och att självständigt eller tillsammans med andra pröva på nya gymnastikuppgifter. De får positiva upplevelser av gymnastiken. De får stärka de grundläggande motoriska färdigheterna, balans- och rörelseförmåga samt förmåga att hantera redskap. Eleverna lär sig att anpassa dem i olika miljöer, i olika situationer och under olika årstider.

Innehåll

Fysisk funktionsförmåga

Eleverna får pröva på lekar, uppgifter och idrottsformer i olika miljöer. De får träna sin balans- och rörelseförmåga och pröva på olika redskap. De övar sig att uppfatta sin kropp, att uttrycka sig och att röra sig i takt till en rytm. Eleverna får lära sig att röra sig inomhus och utomhus under olika årstider och i olika miljöer. De får också ta del av simundervisning.

Idrottsväsendet gör en kartläggning av elevernas simkunskaper i årskurs 2. Om möjligt utnyttjar man stränder, spånbana, idrottsanläggningar, parker och skogar.

Social funktionsförmåga

I undervisningen förekommer motionslekar med regler, uppgifter och spel där eleverna får träna samarbete och att hjälpa varandra.

Psykisk funktionsförmåga

Eleverna får undervisning i roliga leker och uppgifter där eleverna upplever att de lyckas. De får också hjälp av läraren kunna möta emotionellt varierande situationer som kan uppstå under lek, tävlingar eller spel.

14 Årskurserna 3 – 6

14.4.1 Modersmål och litteratur

I årskurserna 3-6 är huvudsyftet för undervisningen i svenska och litteratur att stärka elevens kommunikativa färdigheter, förmåga att lära sig, läsintresse och en flytande läs- och skrivfärdighet. Då eleven tolkar och producerar texter övar de även sig i att använda språkliga strukturer ur olika perspektiv. Eleverna läser även allt längre texter och delar med sig av sina läserfarenheter till exempel via bokcirklar och läsprojekt.

Åk 3

Mål

Elevernas kommunikativa förmåga stärks genom att de får öva sig att uttrycka sina tankar och åsikter samt ta hänsyn och lyssna till de andra eleverna. Eleverna vidareutvecklar sin förmåga att läsa flytande genom att läsa olika slag av texter och genom att lyssna till lämplig barnlitteratur. Eleverna lär sig klassificera ord enligt ordklasserna substantiv, adjektiv och verb samt använda sig av skriftspråkets grundläggande strukturer. Elevernas förmåga att skriva flytande och läsbart stärks och det digitala skrivandet introduceras.

Innehåll

Att kommunicera

Eleverna övar sig att uttrycka sina åsikter och lyssna till andra. De tränar sig i att ge konstruktiv respons samt att motivera sina åsikter. Rollspel och drama används då man behandlar litteratur och aktuella teman.

Att tolka texter

Eleverna övar sig att använda lämplig läs- och tankestrategier. De övar sig att läsa olika slag av texter flytande, så som skönlitteratur, faktatexter och kombinationer av ord och bild. Eleverna laborerar med texter genom att klassificera ord enligt form och innehåll då de bekantar sig med ordklasserna substantiv, adjektiv och verb. Verbets tempusböjning övas, dock utan benämningar. Eleverna läser och lyssnar till barnlitteratur som de själva är med och väljer. De använder sig av skolbiblioteket och stadsbiblioteket.

Att producera texter

Eleverna fortsätter att träna att skriva flytande och läsligt för hand och bekantar sig med att skriva digitalt. De övar sig att reflektera över textens handling samt att skriva person- och miljöbeskrivningar. Eleverna undersöker stavningsregler, skiljetecken, ordklasser och böjningsformer. De fortsätter att öva avstavning, synonymer, motsatsord samt lång och kort vokal.

Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna bekantar sig med språk och kulturer i Finland genom att till exempel läsa och lyssna till inhemsk litteratur, såsom till exempel den lokala författaren Irmelin Sandman-Lilius´ verk .

Eleverna uppmuntras att hitta och läsa intressant barn- och ungdomslitteratur som lämpar sig för elevens ålder och språkkunskaper genom att till exempel besöka stadsbiblioteket och genom att ordna läsprojekt.

Åk 4

Mål
Eleverna uppmuntras att uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer och ta hänsyn till mottagaren. Eleverna tolkar texter och klassificerar ord enligt ordklasserna substantiv, adjektiv, verb, räkneord och pronomen. I enkla satser lär sig eleverna även urskilja subjekt, predikat och objekt. Eleverna tränar att söka fakta både via litteratur och multimedia. Eleverna får bekanta sig med språk och kultur i grannländerna, med speciell betoning på Sverige.

Innehåll

Att kommunicera
Eleverna ska bekanta sig med konsten att tala, till exempel genom att berätta om bilder. Man kan med fördel välja bilder med lokal förankring såsom till exempel via Hangö museums fotografisamlingar, verk av Venny Soldan-Brofält och Carl-Gustaf Lilius samt Anita Lehtinen (Hangölejonen).

Eleverna övar att utrycka sig genom dramaövningar och improvisation till exempel charader. Eleverna får bekanta sig med begrepp som dagbok, tidningar och hur man läser och förstår instruktioner.

Att tolka texter
Eleverna tolkar texter genom att klassificera ord enligt form och innehåll då de bekantar sig med ordklasserna substantiv, adjektiv, verb, räkneord och pronomen. Verbets tempusböjning övas med benämningar. De bekantar sig även med begrepp som huvudsats och bisats samt övar sig att urskilja subjekt, predikat och objekt i enkla satser. Eleverna fortsätter att träna läsförståelse, slutna frågor och öppna frågor. Eleverna bekantar sig med faktaböcker och hur man använder ordböcker.

Att producera texter
Eleverna fortsätter att träna att skriva flytande och läsligt för hand och övar sig fortsättningsvis att skriva digitalt. Eleverna bekantar sig med grunderna för textbehandling och de övar sig att använda tiofingerssystemet då de skriver digitalt. Eleverna fortsätter att träna rättstavning och introduceras till begrepp som styckeindelningar och disposition. Eleverna tränar att skriva olika slags beskrivningar, miljöbeskrivningar och personbeskrivningar. Eleverna lär sig känna igen huvudsats, bisats och fördjupar kunskaperna i de centrala satsdelarna subjekt, predikat och objekt i enkla satser. Denna kunskap använder sig eleverna själva av då de producerar texter.

Att förstå språk, litteratur och kultur
Eleverna bekantar sig med språk och kulturer i grannländerna, med betoning på Sverige, genom att till exempel läsa och lyssna till svensk litteratur såsom Astrid Lindgren och Ulf Stark.

Eleverna uppmuntras att hitta och läsa intressant barn- och ungdomslitteratur som lämpar sig för elevens ålder och språkkunskaper genom att till exempel besöka stadsbiblioteket och genom att ordna läsprojekt.

Åk 5

Mål
Eleverna uppmuntras att fortsättningsvis våga uttrycka sig muntligt och mångsidigt i olika situationer. Eleverna fortsätter träna förmågan att klassificera ord enligt ordklasserna substantiv, adjektiv, verb, adverb, prepositioner, pronomen, interjektioner, konjunktioner och räkneord. I enkla satser övar eleverna sig att urskilja satsdelarna subjekt, predikat, objekt och predikatsfyllnad. Eleverna får bekanta sig med de nordiska grannspråken och kulturerna genom att både lyssna till och läsa utvalda texter.

Innehåll

Att kommunicera
Eleverna bekantar sig med de nordiska grannspråken. Eleverna får uttrycka sig genom drama, pantomim och dramatisering av olika slag.

Att tolka texter
Eleverna läser både faktatexter och skönlitterära texter, till exempel poesi, fabler, fantasy, sagor och spökhistorier.

Eleverna tolkar texter genom att klassificera ord enligt form och innehåll då de bekantar sig med ordklasserna substantiv, adjektiv, verb, adverb, prepositioner, pronomen, interjektioner, konjunktioner och räkneord. De fördjupar även sina kunskaper i att urskilja subjekt, predikat, objekt och predikatsfyllnad i enkla satser.

Att producera texter
Eleverna fortsätter att träna att skriva flytande och läsligt för hand och fördjupar sina kunskaper att skriva obehindrat digitalt. Eleverna vidgar ordförrådet och introduceras till begrepp som lånord. Eleverna fortsätter träna rättstavning, disposition och styckeindelning. Eleverna lär sig känna igen huvudsats, bisats och fördjupar kunskaperna i de centrala satsdelarna subjekt, predikat, objekt och predikatsfyllnad i enkla satser. Denna kunskap använder sig eleverna själva av då producerar texter.

Att förstå språk, litteratur och kultur
Eleverna kan gärna bekanta sig med den lokala författaren Yvonne Hoffmans litteratur, till exempel Svärdet och stenen som kan integreras med ämnet historia.

Eleverna läser utvald litteratur, med betoning på barn- och ungdomsklassiker. De övar sig att ta fasta på vissa typiska drag i böckerna samt att dela med sig av sin läsupplevelse i till exempel muntliga bokreferat och genom att ordna läsprojekt.

Eleverna bekantar sig med de nordiska grannspråken och -kulturerna genom att till exempel ta del av den nordiska mytologin och läsa samt jämföra texter skrivna på de nordiska språken. Nordisk mytologi kan även integreras med ämnet historia och religion i samband med att man där lär sig om vikingatiden och kristendomens historia. Man kan arbeta kring temat som en helhet.

Åk 6

Mål
Elevens fördjupar sina kunskaper i olika sätt att kommunicera även genom drama. Eleven ges möjlighet att dela med sig av sina läsupplevelser bland annat via multimedia. Eleven fördjupar sina kunskaper i ordklasserna substantiv, adjektiv, verb, adverb, pronomen, räkneord, prepositioner, interjektioner och konjunktioner samt kunskaperna i att urskilja subjekt, predikat, objekt, predikatsfyllnad och adverbial i enkla satser. Eleven fördjupar sina kunskaper att skriva obehindrat digitalt och kan tillämpa de etiska regler som gäller i multimediala miljöer.

Innehåll

Att kommunicera
Eleverna ägnar sig åt skapande arbete enskilt, i par, i mindre och större grupper i form av till exempel muntliga framföranden så som bokrecension och föredrag (även inom andra läroämnen), drama (även inom andra läroämnen), diskussion, debatt och intervju.

Eleverna uppmärksammas på sitt kroppsspråk och olika sätt att kommunicera, att visa respekt för andras åsikter och att våga uttrycka samt motivera sina egna åsikter.

Att tolka texter
Eleverna fördjupar sin förmåga att läsa och analysera texter av olika genrer till exempel novell, recension, science fiction och poesi samt texter som kombinerar ord och bild.

Eleverna tolkar texter genom att klassificera ord enligt form och innehåll då de fördjupar sina kunskaper i ordklasserna substantiv, adjektiv, verb, adverb, pronomen, räkneord, prepositioner, interjektioner och konjunktioner. De fördjupar även sina kunskaper i att urskilja subjekt, predikat, objekt, predikatsfyllnad och adverbial i enkla satser.

Eleverna får lyssna till barn- och ungdomslitteratur till exempel vid högläsning och då de besöker stadsbiblioteket och samtidigt öva sig att tolka, förklara och reflektera över innehållet i texten.

Eleverna övar sig att söka information från olika källor, till exempel digitala och använder sig även av skolbiblioteket och stadsbibliotekets tjänster då de lär sig källkritik.

Att producera texter
Eleverna övar sig att producera olika typer av texter, till exempel novell och recension, stegvis från idé till publicering både för hand och med hjälp av digitala arbetsverktyg. Källhänvisning och normerna för upphovsrätt på internet och tillämpas. Eleven visar även kunskaper inom etiska regler och sekretess på internet.

Eleverna lär sig känna igen huvudsats, bisats och fördjupar kunskaperna i de centrala satsdelarna subjekt, predikat, objekt, predikatsfyllnad och adverbial. Denna kunskap använder sig eleverna själva av då producerar texter.

Eleverna fortsätter att träna att skriva flytande och läsligt för hand och fördjupar sina kunskaper att skriva obehindrat digitalt.

Eleverna utvecklar sin medvetenhet om språkets uppbyggnad genom att fördjupa sina kunskaper att använda rubriker och styckeindelningar i de egna texterna samt att ta textmottagaren i beaktande vid till exempel ordval.

Att förstå språk, litteratur och kultur
Eleverna uppmuntras att hitta och läsa intressant barn- och ungdomslitteratur som lämpar sig för elevens ålder och språkkunskaper genom att till exempel besöka stadsbiblioteket och genom att ordna läsprojekt.

Eleverna läser utvald litteratur, med betoning på internationell barn- och ungdomslitteratur. De övar sig att ta fasta på vissa språkliga drag i texten samt att dela med sig av sin läsupplevelse i till exempel bokcirklar.

Eleverna fördjupar sina kunskaper om det egna språket och kulturen via till exempel olika kulturupplevelser såsom teater, museer och film.

14.4.2 A-Finska

Elever i Hangö har möjlighet att delvis växa upp i en tvåspråkig miljö. Skolan har en viktig uppgift att stöda såväl enspråkiga som tvåspråkiga elever samt att uppmuntra kontakt över språkgränserna. Det informella lärandet ska uppmuntras och beaktas i undervisningen. Att kunna naturligt uppleva olika kulturarv ska ses som positivt.

I projekt och presentationer används kamratrespons. Elevens självbedömning uppmuntras och är fortgående.

Åk 3

Mål
Eleven inhämtar ett grundläggande ord- och uttrycksförråd, förstår enkla tilltal och frågor i olika vardagssituationer och kan med enkla ord och fraser svara och reagera på dessa. Eleven kan skriva enkla ord som hör till lärostoffet på finska.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Tema: närmiljö och hem, familj och släkt, husdjur

Färdigheter för språkstudier
- Hälsningsord
- Frågeord
- Räkneord
- Personliga pronomen
- Verbböjning (jakande och frågande presens)

Missä? (-ssa/ssä, -lla/llä)

Åk 4

Mål
Eleven inhämtar ett utökat ord- och uttrycksförråd och behärskar finskans elementära strukturer. Eleven skall kunna skriva meningar och kunna föra korta samtal om olika teman som kursen berört.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Tema: Finland, närmiljö, hem och familj, hobbyn och fritid, årstider

Färdigheter för språkstudier
- Frågeord
- Räkneord
- Presens i jakande och nekande form
- Yttre lokalkasus
- Inre lokalkasus
- Imperativ (jakande och nekande)
- Possessiva pronomen
- Nomenböjning
- Partitiv efter räkneord
- Objektet i partitiv i nekande sats
- Kongruens

Växande språkkunskap: Förmåga att kommunicera
Eleven övar sig på olika sätt att både skriftligt och muntligt, i enkla fraser, uttrycka sig om kursens teman och ämnen, t.ex. om sig själv och sin familj, om hobbyn och fritid, om sin närmiljö och Finland.

Åk 5

Mål
Eleven känner igen och kan använda språkets grundläggande strukturer och språkfunktioner. Eleven skall kunna föra enklare dialoger, förstå skriftliga och muntliga instruktioner, hitta och jämföra detaljer i texter, kunna skriva korta berättelser och meddelanden. Eleven skall kunna översätta korta fraser och meningar till och från målspråket.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Tema: Närmiljön, fritid och hobbyn, Finland och naturen och årstiderna, internet

Färdigheter för språkstudier
- Ordningstal
-Presens (jakande och nekande)
- Imperfekt (jakande)
- Inre- och yttre lokalkasus
- Possessivsuffix
- Personliga pronomen som objekt
- Objektet i partitiv

Växande språkkunskap: Förmåga att kommunicera och tolka texter

I undervisningen ingår läsförståelser och hörförståelser, där eleverna skall svara på frågor som berör innehållet, både skriftligt och muntligt. Eleverna producerar också egna kortare texter, de delger olika texter och texters innehåll för varandra, de samtalar om texterna.

Åk 6

Mål
Eleven behärskar språkets grundläggande strukturer och språkfunktioner. Eleven kan använda ett mångsidigt och levande språk.

Eleven skall kunna föra dialoger, förstå skriftliga och muntliga instruktioner, hitta och jämföra detaljer i olika slag av texter, kunna skriva berättelser och meddelanden samt översätta fraser och meningar till och från målspråket.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Tema: Fritid, hobbyn, skolan, yrken, mat- och restaurangkultur, sjukdomar och olyckor, hälsa, internet

Färdigheter för språkstudier
- Imperfekt (nekande)
- Perfekt och pluskvamperfekt i jakande och nekande form
- Nomenböjning
- Translativ
- Essiv i tidsuttryck
- Partitivobjekt vid pågående handling samt vid känsloverb

Växande språkkunskap: Förmåga att kommunicera och producera texter

Kunnandet inom målspråket finska utökas genom läs- och hörförståelser. Eleven fördjupar och breddar sin muntliga och skriftliga kommunikationsförmåga genom att hålla korta föredrag och presentationer, enskilt

eller i grupp. Eleverna diskuterar på målspråket finska om alldagliga, för eleven bekanta ämnen, som t.ex. hobbyn, skola och fritid. Eleverna producerar text genom att t.ex. skriva reklamsnuttar och informationsblad.

Modersmålsinriktad finska

Åk 3

Mål
Den tvåspråkiga eleven fördjupar och breddar sin muntliga och skriftliga kommunikationsförmåga. Eleven lär sig mer på målspråket finska, i både skrift och tal. Eleven utökar sitt ordförråd och vågar tala och presentera inför klassen.

Centralt innehåll

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Tema: jag och min familj, mitt hem och min närmiljö, skolan (läroämnen, i klassen), Finland (natur, väderstreck), ansvar: husdjur, miljön och återvinning, trafikvett

Färdigheter för språkstudier
- stadieväxling
- dubbelkonsonanter och -vokaler
- läsförståelser
- nomenböjning
- verbböjning

Åk 4

Mål
Elevens muntliga och skriftliga kommunikation stärks genom diskussionsövningar, referat och presentationer. Eleven bekantar sig mer djupgående med olika grammatiska strukturer, för att befästa skriven finska. Det är viktigt att eleven upplever en positiv studieatmosfär i gruppen, vilket resulterar i att eleven modigt står inför klass.

Centralt innehåll

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet
Tema: mat och hälsa, Finland och Norden, årets gång, resande, fritidsintressen, allemansrätten, tjänster

Färdigheter för språkstudier
- adjektivets komparation
- substantiv
- räkneord
- tempusformer
- personliga pronomen
- sammansatta ord

Växande språkkunskap: Förmåga att kommunicera

Eleverna dramatiserar olika vardagssituationer, t.ex. ringer för att beställa tid till veterinären, läkaren, frisören. Eleverna diskuterar på målspråket finska om alldagliga, för eleven bekanta ämnen som t.ex. skollunchen och rasterna. Eleverna berättar om sin familj och sin fritid på målspråket. Eleverna återberättar korta lättbegripliga texter med hjälp av minneskartor och bilder. Eleverna producerar text genom att t.ex. skriva brev eller vykort. Eleven beskriver muntligt t.ex. hurdant hens drömrum är, hurdana kläder hens vän har på sig osv.

Åk 5

Mål
Eleven lär sig att debattera i ämnen som intresserar och berör hen och därmed fördjupar sin kommunikativa färdighet. Eleven producerar så småningom lite längre skriven text och fördjupar sitt ordförråd genom att läsa finsk barnlitteratur. Elevens kännedom i grammatiken fördjupas.

Centralt innehåll

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet
Tema: jag och min närmiljö, olika livsmiljöer och sevärdheter, naturens mångfald, Finland som en del av Europa, det mångkulturella samhället, traditioner och traditionsbärande, den mångfacetterade människan (utseende, egenskaper, känsloliv, hälsa, kulturell bakgrund)

Färdigheter för språkstudier
- verbets tempusformer
- yttre och inre lokalkasus
- adjektiv

Växande språkkunskap: Förmåga att kommunicera och tolka texter

Åk 6

Mål
Eleven utökar sin vokabulär och sakkunnighet inom olika teman. Eleven producerar olika skriftliga uppgifter och övar sig på muntliga och skriftliga projekt och presentationer. Eleven ska behärska verbböjningen. Eleven skall kunna uttrycka sin åsikt, argumentera och ta del i diskussioner angående aktualiteter.

Centralt innehåll

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet
Tema: utrotningshotade djur, uppfinningar/upptäckter, olika medier, nyheter och aktualiteter, uttrycka åsikter och diskutera, Finland som en del av världen, det finska språkets rika variation

Färdigheter för språkstudier
- verbets tempusformer
- objekt i partitiv
- essiv och translativ

Växande språkkunskap: Förmåga att producera texter
Eleverna söker information om och gör grupp-/pararbeten, projekt om t.ex. utrotningshotade djur. Eleverna övar på att producera text genom föredrag, bokrecensioner och presentationer. Eleverna övar på att återberätta texter skriftligt i form av sammanfattningar.

B-finska

Åk 3 – 6

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.

Mål för undervisningen i B1-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 hjälpa eleven att forma sin uppfattning om det inbördes sambandet mellan alla språk hen studerar	I1	K1, K2, K4
M2 hjälpa eleven att se historiska och kulturella beröringspunkter mellan Finland och Sverige och att bekanta sig med finskans och svenskans ställning som nationalspråk	I1	K2
Färdigheter för språkstudier		
M3 ge eleven möjligheter att också med hjälp av digitala verktyg träna sina kommunikativa färdigheter i en tillåtande studieatmosfär, att ta ansvar för sina studier och att utvärdera sina kunskaper	I2	K1, K3, K5,
M4 uppmuntra eleven att se kunskaper i finska som en viktig del av livslångt lärande och utökade språkresurser och uppmuntra hen att söka och utnyttja finska lärmiljöer också utanför skolan	I2	K3, K5
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M5 handleda eleven att mångsidigt träna huvudsakligen muntlig kommunikation	I3	K4
M6 uppmuntra eleven att använda olika, också non-verbala tillvägagångssätt för att nå fram med sitt budskap och att vid behov i en muntlig kommunikationssituation be om upprepning eller långsammare tempo	I3	K4
M7 handleda eleven att öva sig i olika artighetsfraser	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M8 uppmuntra eleven att med hjälp av kontexten få insikt i innehållet i tal eller text som är förutsägbara och för åldersgruppen vanliga eller lämpliga	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i mycket enkla och för åldern relevanta situationer	I3	K4

Centralt innehåll som anknyter till målen för B1-lärokursen i finska i årskurs 3–6

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att analysera och jämföra de viktigaste likheterna och skillnaderna mellan finska och andra språk som är bekanta från tidigare. Att t.ex. med hjälp av digitala verktyg bekanta sig med Finlands och Sveriges gemensamma historia ur språklig synvinkel och med några av finskans släktspråk.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att ställa upp mål och planera arbetet gemensamt. Att ta reda på var kunskaper i finska behövs och används. Att lära sig iaktta hur finskan syns i olika vardagliga sammanhang.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor. Att tillsammans med eleverna välja för dem intressanta temaområden för språkanvändningen. Att lära sig de viktigaste finska fonetiska tecknen som avviker från svenskan eller något annat modersmål och kunna uttala dem naturligt. Att träna olika kommunikationssituationer.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B1-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i B1-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Eleverna ska i språkundervisningen uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

14.4.3 Engelska, A-lärokurs

Åk 4

Mål

Under årskurs 4 får eleven stifta bekantskap med engelska som främmande språk. Redan från början bör undervisningen väcka elevens språkglädje och intresse för den kulturella mångfalden i omgivningen så att en god grund läggs för vidare språkstudier. Eleven ska ständigt uppmuntras att våga uttrycka sig på olika sätt och i olika situationer på det främmande språket.

Innehåll

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Eleven får bekanta sig med det nya, främmande språket genom att fundera över sina egna förkunskaper om det engelska språket och kulturen samt dess utbredning.
Eleven får arbeta med ord och uttryck inom utvalda lärområden, bl.a. hälsningsfraser, färger, väder, yrken, kläder, klockan, årstider, frukter och grönsaker, skola, sport och fritidsintressen.
Eleven får arbeta med material på original språk (Storbritannien och USA) både muntlig, skriftligt och genom att lyssna till målspråket, även med hjälp av digitala arbetsverktyg.
Eleven får arbeta med geografiska (till exempel London, New York och Kalifornien), historiska (till exempel Fourth of July) och kulturella (till exempel Halloween och Fourth of July) innehåll på målspråket.

Färdigheter för språkstudier

- Artikel (obestämd och bestämd)

- Personliga pronomen
- Verb: enkelt presens (be, have, regelbundna verb)
- Substantiv och pluralböjning
- Frågor med do – does, don't – doesn't
- Pågående presens
- Sammandragna former

Växande språkkunskaper: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Eleven uppmuntras att modigt använda målspråket i olika situationer: enskilt, i par och i mindre grupp.
Eleven får använda sig av språket för olika syften som till exempel att presentera sig, berätta om sina fritidsintressen eller be om tiden med hjälp av bland annat sång, drama, rollspel och lek.
Eleven får arbeta med olika texttyper genom bland annat jämförelse, översättning och textomskrivning.
Eleven lär sig lyssna, läsa, tala och skriva på engelska med hjälp av digitala arbetsredskap.

Åk 5

Mål
Eleven ska göras uppmärksam på det egna språkbrukets korrekthet, både muntligt och skriftligt. Eleven ska uppmuntras att ha tilltro till sina redan erhållna språkkunskaper, både i tal och skrift samt vidareutveckla dessa genom mångsidig kommunikation. Eleven får tillsammans med läraren gå igenom målen för undervisningen och läraren skapar en tillåtande studieatmosfär, handleder eleven att ta ansvar för sina språkkunskaper i engelska, också med hjälp av digitala verktyg.

Innehåll

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet
Eleven får vidare bekanta sig med det främmande språket, kulturen och dess utbredning i världen.
Eleven får arbeta med ord och uttryck inom utvalda lärområden, bl.a. presentation av familjen, tidsuttryck, veckodagar, skolämnen, mat och dryck, klädesplagg, känslor, vägbeskrivning, resor, kroppsdelar, ordningstal, utseende och film.
Eleven får arbeta med material på original språk (Storbritannien och USA) både muntlig, skriftligt och genom att lyssna till målspråket, även med hjälp av digitala arbetsverktyg.
Eleven får arbeta med geografiska (till exempel London och San Francisco), historiska (till exempel Guy Fawkes och Stonehenge) och kulturella (till exempel julfirandet i Storbritannien och Bonfire Night) innehåll på målspråket.

Färdigheter för språkstudier
- Substantiv och pluralböjning (även oregelbunden)
- Artikel (obestämd och bestämd)
- Pronomen: personliga och possessiva
- Adjektiv
- Frågor med do, does, did och didn't
- Frågeord
- There is och there are
- Räkneord och ordningstal
- Fonetiska tecken

Växande språkkunskaper: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Eleven uppmuntras att modigt använda målspråket i olika situationer: enskilt, i par och i mindre grupp.
Eleven får använda sig av språket för olika syften som till exempel att presentera sin familj, berätta om någon de beundrar eller be om vägbeskrivning med hjälp av bland annat muntliga övningar, sång, drama, rollspel och intervju.
Eleven får arbeta med olika texttyper genom bland annat jämförelse, översättning och textomskrivning. Vid jämförelse får eleverna även bekanta sig med skillnader och likheter inom brittisk och amerikansk engelska, samt dra paralleller till de övriga språken som eleven behärskar.
Eleven lär sig lyssna, läsa, tala och skriva på engelska med hjälp av digitala arbetsredskap.
Eleven övar sig att söka information på nätet och redovisa sina kunskaper till exempel genom muntlig framställning eller med hjälp av digitala verktyg.

Åk 6

Mål
Vägleda eleven att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden och engelskans ställning som ett globalt kommunikationsspråk, motivera eleven att värdesätta sin språkliga och kulturella bakgrund och att bemöta människor fördomsfritt, vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar eller skiljer olika språk, stödja elevens språkliga slutledningsförmåga, handleda att välja innehållsmässigt och till svårighetsgraden lämpligt material som stöder det egna lärandet.

Tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, handleda eleven att ta ansvar för sina språkkunskaper i engelska, också med hjälp av digitala verktyg.

Handleda eleven att öva sig i att kommunicera på olika sätt och i olika miljöer, stödja elevens kulturellt lämpliga språkbruk och erbjuda möjligheter att mångsidigt öva sig i sociala situationer, handleda eleven att med hjälp av olika läs- och hörförståelsestrategier sätta sig in i talande och skrivna texter av varierande svårighetsgrad, erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal.

Innehåll

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Arbete med ord och uttryck inom utvalda lärområde (bl.a. skolan, familjen och vänskap, kultur, djur, fester)
Arbete med material i original språk (Storbritannien, USA, Australien) både muntlig och skriftlig
Arbete med geografiska, historiska och kulturella innehåll

Färdigheter för språkstudier

- Grammatik i sammanhang (text, vardagssituationer, arbetsliv: lära sig nytt, känna igen och använda i kontext)
- Substantiv och pluralböjning
- Tempusformer (presens, preteritum, temaformer av regelbundna och oregelbundna verb)
- Adjektiv (motsatser och komparation)
- Räkneord
- Frågeord
- Pronomen

Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, tolka texter, producera texter
- Övning på att diskutera på engelska (vardagssituationer, uttrycka åsikter och känslor och ta ställning)
- Skapande arbete enskild i par och grupp (intervju, drama, rollspel)
- Arbete med olika textformer genom bl.a. jämförelse, översättning, textomskrivning
- Arbete med uppgifterna på webben med beaktande av IKT regler
- Inspelningsuppgifter med användning av multimedia

14.4.4 Matematik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för undervisningen är att eleven skall få en förståelse för matematiska begrepp och strukturer via konkret material. Eleven utvecklar en förmåga att behandla information och lösa problem på ett kreativt sätt. Eleven lär sig att laborera på olika sätt med olika material för att få en djupare insikt i den matematiska problemvärlden. Undervisningen bör utveckla elevens förmåga att använda och tillämpa matematik på ett mångsidigt sätt i sin närmiljö. Eleven bör kunna diskutera matematikprocessen, uttrycka sina matematiska tankar och lösningar, enskilt eller i grupp. Eleven ska befästa förståelsen av talbegreppet och tiosystemet samt utveckla en flytande räknefärdighet.

Åk 3

Innehåll

Matematiskt tänkande: Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Tal och räkneoperationer: De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och jämföra tal inom talområdet 0-10 000.

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer inom talområdet 0-10 000. Förståelsen av begreppet multiplikation mellan 0-5 samt 10 förankras. Eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9 samt multiplikation med 100 och 1000. Eleverna multiplicerar även med tiotal och hundratal. Eleverna lär sig begreppen för multiplikation och division.

Eleverna övar multiplikationsalgoritmen med två minnesiffror. Begreppet division och division med rest introduceras.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat.

Eleverna introduceras i begreppet bråk samt adderar och subtraherar med liknämniga bråk.

Algebra: Eleverna bildar uttryck utgående från bild och text.

Eleverna introduceras och räknar med parenteser. Eleverna övar räknesättens ordningsföljd.

Geometri och mätning: Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och månghörningar. Eleverna lär sig begreppen punkt, sträcka, linje och stråle. De kan rita och klassificera vinklar.

I koordinatsystemet behandlas den första kvadranten.

Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av rektangeln.

Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda millimeter, centimeter, decimeter, meter, kilometer, kilogram och gram.
Eleverna räknar med euro och cent.

Sekunder introduceras i samband med tidsenheter. Timmar och minuter repeteras.

Informationsbehandling, statistik och sannolikhet: Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram.

Mål
Eleverna behärskar grundläggande additions- och subtraktionsalgoritmer inom talområdet 0-10 000.
Eleverna kan multiplikationstabellerna 0 – 9 samt multiplikationsalgoritmen med två minnessiffror.

Eleverna kan räkna division med och utan rest. Eleverna adderar och subtraherar liknämniga bråk. Eleverna behärskar räknesättens ordningsföljd.

Eleverna kan klassificera och rita trianglar, fyrhörningar och månghörningar.

Eleverna kan använda koordinatsystemets första kvadrant.
Eleverna kan mäta och beräkna omkretsen och arean av en rektangeln.

Eleverna kan enhetsbyten mellan millimeter, centimeter, decimeter, meter, kilometer, kilogram och gram, timmar, minuter och sekunder samt euro och cent.

Eleverna kan skapa och avläsa tabeller.

Åk 4

Innehåll
Matematiskt tänkande: Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Tal och räkneoperationer: Eleverna utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad och samband genom att undersöka, jämföra och klassificera tal inom talområdet 0 – 1 000000.

Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De repeterar additions- och subtraktionsalgoritmer inom talområdet 0-10 000. Eleverna repeterar multiplikationstabellerna 0 - 9 samt multiplikation med 10 och 100. De övar multiplikationsalgoritmen med tvåsiffriga faktorer samt med två minnessiffror.

Begreppet kort division introduceras. Eleverna räknar division med rest och med uppställning. Dessutom dividerar de med 1, 10, 100 och 1000.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat inom talområdet 0 – 1 000000.

Begreppet negativt heltal introduceras. Eleverna jämför samt räknar addition och subtraktion med negativa heltal.

Eleverna lär sig beteckna bråk och övar sig att räkna med en bråkdel av ett tal. De utforskar även tal i blandad form. Dessutom adderar och subtraherar eleverna de grundläggande räkneoperationerna med bråk.

Eleverna utforskar decimaltal utgående från bråk samt jämför bråk. Eleverna lär sig addera och subtrahera decimaltal samt additions- och subtraktionsalgoritmen med två decimaler (tiondelar och hundradelar).

Algebra: De introduceras i begreppet obekant, undersöker och beräknar värdet av ekvationer med en bokstav i uttrycket. Eleverna tränas även i att bilda uttryck.

Geometri och mätning: Fyrhörningar som parallellogram, rektangel och kvadrat undersöks och ritas. Eleverna räknar omkretsen av dessa fyrhörningar och arean av kvadraten och rektangeln. Eleverna utforskar närmare cirkeln. Begrepp som cirkelns omkrets, diameter, medelpunkt, radie och sektor introduceras.

De utforskar närmare vinkelräta- och parallella linjer. Eleverna övar sig att rita och klassificera vinklar.

Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje samt spegling i en punkt.

I koordinatsystemet behandlas alla kvadranter.

Eleverna tränar volymenheter genom att använda milliliter, centiliter, deciliter och liter. Vid massaenheter använder sig eleverna av kilogram, hektogram, dekagram, gram, decigram, centigram och milligram. Eleverna handleds även i att använda längdenheterna kilogram, hektogram, dekagram, gram, decigram, centigram och milligram. Tidsenheterna samt kalendern repeteras. Begreppet hastighet (km/h och m/s) introduceras.

Informationsbehandling, statistik och sannolikhet: Elevernas studerar och avläser linje- och stapeldiagram samt cirkel- och bilddiagram.

Mål
Eleverna behärskar grundläggande additions- och subtraktionsalgoritmer inom talområdet 0-1000 000. Eleverna kan multiplikationstabellerna 0 – 10 och 100 samt multiplikationsalgoritmen med tvåsiffriga faktorer med två minnessiffror.

Eleverna kan räkna kort division samt divisionsalgoritm. Eleverna kan dividera med 1, 10, 100 och 1000.

Eleverna behärskar de grundläggande räkneoperationerna inom addition och subtraktion med liknämniga bråk.

Eleverna kan bilda uttryck med en obekant och beräkna värdet av den.

Eleverna kan addera och subtrahera med tiondelar och hundradelar i decimalform samt jämföra bråk med decimaltal.

Eleverna förstår innebörden av negativa heltal samt kan addera och subtrahera med dem.

Eleverna kan klassificera vinklar och rita vinkelräta- och parallella linjer.

Eleverna kan använda koordinatsystemets alla kvadranter.

Eleverna kan räkna cirkelns omkrets, diameter, medelpunkt, radie och sektor.

Eleverna kan fullständiga enhetsbyten samt känner till begreppen km/h och m/s.

Åk 5

Innehåll
Matematiskt tänkande: Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Tal och räkneoperationer: De utvecklar sin uppfattning om talens delbarhet genom att undersöka tal.

Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den.

Eleverna repeterar division med uppställning samt dividerar med tvåsiffriga nämnare.

Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat med stora tal upp till 10 000000.

Eleverna förvandlar från bråkform till blandad form och tvärtom. Eleverna lär sig att förkorta bråk samt beräkna en bråkdel av ett tal. De tränar även att addera och subtrahera tal i blandad form. Dessutom multiplicerar och dividerar eleverna bråk med heltal.

Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal (tiondelar, hundradelar och tusendelar).

Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Algebra: Eleverna räknar med begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer med heltal.

Geometri och mätning: Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar (rätvinkligt prisma, cylinder, pyramid och klot) och repeterar plana figurer. Triangel och cirkel (korda) undersöks närmare. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera linjer och vinklar.

Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. Likformighet introduceras.

Eleverna mäter och beräknar arean av rektangel, parallellogram och triangel. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda mått-, längd-, massa-, volym- och tidsenheter. Hastighet repeteras.

Potensbeteckning och kvadratcentimeter introduceras för eleverna.

Informationsbehandling, statistik och sannolikhet: Information registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram (stapel, cirkel, linje och bilddiagram). Av statistiska nyckeltal behandlas medelvärde.

Mål
Eleverna behärskar grundläggande additions- och subtraktionsalgoritmer inom talområdet 0-10 000 000.

Eleverna kan räkna division med tvåsiffriga nämnare.

Eleverna kan förkorta bråk. De kan förvandla tal från bråkform till blandad form och tvärtom samt addera och subtrahera tal i blandad form.

De kan också räkna tiondelar, hundradelar och tusendelar i grundläggande räkneoperation med decimaltal.

Eleverna kan räkna procent i enkla situationer och se sambandet mellan bråk, decimaltal och procent.

Eleverna lär sig klassificera kroppar såsom rätvinkligt prisma, cylinder, pyramid och klot.

Eleverna kan förstora och förminska genom att använda sig av skalor.

Eleverna kan beräkna arean av parallellogram och triangel.

Åk 6

Innehåll
Matematiskt tänkande: Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

Tal och räkneoperationer
Eleverna repeterar de fyra räknesätten och räknesättens ordningsföljd.
Eleverna förvandlar, förkortar och förlänger bråk. De gör bråk liknämniga. Eleverna räknar addition och subtraktion med oliknämniga bråk. De räknar multiplikation av tal i bråkform och blandad form samt division av bråk och tal i blandad form.

Eleverna övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. De multiplicerar och dividerar de ett decimaltal med ett decimaltal.

Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De beräknar procent av ett tal och studerar prisförändringar.

Algebra: Eleverna löser ekvationer inom alla fyra räknesätten där den ena termen/faktorn är obekant. Funktioner och funktioner i koordinatsystem introduceras.

Geometri och mätning: Eleverna undersöker och klassificerar kroppar (prisma, kon, klot, pyramid).

Eleverna räknar med tidsintervaller och tidszoner samt repeterar tidsenheter och hastighet.

Eleverna repeterar begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.

Eleverna mäter och beräknar arean av ett rätblock och en kub samt volymen av ett rätblock. Begreppet kubikdecimeter introduceras.

Informationsbehandling, statistik och sannolikhet: Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.

Mål
För mer specifika mål se grunderna för den nationella läroplanen sid 265-267.

14.4.5 Omgivningslära
Åk 3

I denna årskurs är Finland i fokus(växter, djur, miljö, insjösystem). Eleverna bekantar sig med kartboken och hur den är uppbyggd. När man berättar om istiden kan man besöka jättegrytan i Kapellhamnen samt den som finns vid Parkbergen. Under utfärderna kan man också stifta bekantskap med rundhällar och jätte stenkast. Eleverna blir också bekanta med olika redskap och verktyg samt säkerhet.

Mål
Eleverna ska kunna redogöra för hurudana växter och djur som lever i Finland. Eleverna ska ha kunskap om vad som påverkat Finlands ”utseende”. Eleverna ska kunna hitta städer/älvar/sjöar/berg i kartboken samt kunna pricka ut dem på karta. Eleverna ska förstå vad de har för nytta av olika redskap och verktyg.

Åk 4

I årskurs 4 blir Norden och Baltikum i fokus samt olika landskapstyper i Finland. Eleverna bekantar sig med bondgård och jordbruk(gör gärna besök!). Olika sorters fiskar (i de finska sjöarna/haven) presenteras(man kan t.ex. besöka en fiskfabrik/obducera en fisk). Eleverna lär sig om olika fenomen ss åska, el vatten (aggregationstillstånd). Eleverna bekantar sig med hur man kan leva sunt. Vattnets kretslopp.

Mål
Eleverna ska kunna redogöra för vilka växter som odlas i Finland, samt vilka husdjur vi har. Att få eleverna att förstå varför det är viktigt att leva sunt. Eleverna ska förstå hur en del fenomen uppstår. Eleverna ska känna till de vanligaste fiskarna i Finland

Åk 5

Årskurs 5 arbetar med Europa och människan samt livets utveckling. Inom artkännedom kan man t.ex. göra ett herbarium. Eleverna ska lära sig hur de kan hitta i kartboken med hjälp av breddgrader och längdgrader. Kolhydrater, fett proteiner(äggvita) göra försök. Eleverna bekantar sig med enkla försök.

Mål
Eleverna ska få en uppfattning om vilka länder, städer, språk mm som hör till Europa. De ska känna till vilka växter som kan odlas var och var Europas gränser går. Eleverna ska kunna redogöra för livets utveckling samt kunna berätta vilka organ som finns i människan samt hur de fungerar. De ska också veta hur man ska ta väl hand om sig för att må bra.

Åk 6

Årskurs 6 bekantar sig med Asien. För övrigt står skogen i centrum(skogstyper)samt fotosyntesen(+ en del grundämnen (kol, väte, syre, fosfor, järn, guld och silver). Man kan med fördel göra besök till olika skogar t.ex. Täktom, Belysta, Uddskata m.fl. Eleverna lär sig att läsa instruktioner och att försöka göra experiment samt beskriva resultatet(vad tror ni att ska hända, varför, använda sig av olika diagram)

Mål
Eleverna ska kunna de olika skogstyperna, samt känna till de olika skillnaderna mellan de olika typerna. De ska också kunna redogöra för fotosyntesen. Eleven ska kunna genomföra enkla experiment. Eleven ska känna till växter, städer länder mm i Asien.

14.4.6 Religion

Åk 3

Mål

Eleven ska bekanta sig med centrala berättelser och personer i Gamla Testamentet. Eleven ska utifrån ett kristet perspektiv diskutera och fundera kring frågor om rätt och fel. Eleven ska få en inblick i kristna högtider under året.

Centralt innehåll

- Gamla testamentet och etik
- Bekanta sig med Bibelns uppbyggnad
- Gamla Testamentet centrala berättelser och personer samt etiska och moraliska reflektioner
- Det kristna året
- Tio budorden
- Gyllene Regeln (olika varianter i olika religioner)

Åk 4

Mål

Eleven ska lära sig gudstjänstens olika delar. Eleven bekantar sig med kristna ritualer och seder, kyrkorummet samt symboler. Eleven ska också bekanta sig med några vanliga psalmer. Eleven ska lära sig att hitta information på nätet om sin egen församling.

Centralt innehåll

- Gudstjänstlivet och sakramenten
- Sakrament i kristendomen (luthersk)
- Besöka den lokala kyrkan
- Kyrkorummet, textilier
- Gudstjänstens huvuddelar
- Psalmens betydelse
- Liturgiska färger
- Kristna symboler
- Kyrkoåret
- Församlingen på nätet

Åk 5

Mål

Målet är att känna till den kristna kyrkans uppkomst, utveckling och delning. Eleven ska bekanta sig med Luther och hans betydelse för vår kyrka. Eleven ska få kännedom om kristendomens intåg i Norden samt dess betydelse för samhällets utveckling.

Centralt innehåll

- Kyrkans första tid
- Kort om den allra första kristna kyrkans tid
- Kyrkans delning (väst/öst)
- Reformationen
- Nordens apostlar
- Luthersk, Ortodox och Katolsk kyrka

Åk 6

Mål
Eleven ska få insikt i judisk tro och judiska traditioner. Eleven ska även få insikt i islam och muslimsk tro. Eleven ska bli medveten om andra trossamfund i Finland. Eleven ska få en inblick i kristna seder och koder. Eleven ska upptäcka likheter mellan globala regler och kristendomen. Eleven ska uppmuntras till att lära känna sig själv och utveckla sin sociala kompetens.

Centralt innehåll
- Främmande religioner samt barnens rätt i samhället
- Judendomen
- Islam
- Olika varianter av kristen tro
- Kristen sed, kristen kod i olika sammanhang
- FN:s konventioner och paralleller till kristen etik
- Barnkonventionen
- Vikten av att respektera allt liv
- Självkännedom, egna rättigheter, ansvar
- Livskompetens, social kompetens utifrån en kristen grundsyn

14.4.7 Livsåskådningkunskap

Åk 3

Mål
Eleven ska förstå samband mellan sitt eget agerande och vilka konsekvenser det har för sin omgivning. Eleven ska tränas i social kompetens.

Centralt innehåll
- Miljövård, ansvar för naturen
- Samtala om rätt och fel mot kamrater
- Att öva motivera sina åsikter
- Träna i att känna med andra och förstå andras val

Åk 4

Mål
Eleven ska bekanta sig med FN:s barnkonvention. Eleven ska förstå betydelsen av gemensamma regler i samhället.

Centralt innehåll
- FN:s barnkonvention, mänskliga rättigheter
- Samtala om rätt och fel i samhället
- Att diskutera konsekvenser av sina handlingar och val

Åk 5

Mål
Eleven ska bli bekant med olika kulturer i olika delar av världen. Eleven ska träna i att framföra egna åsikter och motiveringar.

Centralt innehåll
- Läsa om kulturer i olika delar av världen, skillnader – likheter
- Argumentation som hjälp att framföra sin åsikt
- Bekanta sig med andras livsöden och livssyn

Åk 6

Mål
Eleven ska uppmuntras till att förstå människors olika val i livet. Eleven ska också uppmuntras att fundera på egna val och vägar i livet.

Centralt innehåll
- Att visa olika sätt att se på livet – olika sätt att leva.
- Att förstå konsekvenser av sina handlingar och val
- Göra upp en egen plan för vad som är viktigt i livet – argumentera

14.4.8 Historia
Åk 5

Mål
Att väcka elevens intresse för historia. Eleven ska lära sig om sin egen släkts historia. Eleven ska lära sig om förhistorisk tid. Eleven ska få kännedom om tiden före medeltiden.

Centralt innehåll
- Introduktion av begreppet historia
- Historia i elevens närhet
- Kort om släktforskning
- Förhistoriska tiden
- Människan som samlare, jägare
- Människan som jordbrukare, bofast
- Civilisationens uppkomst
- Antikens Grekland och Romarriket
- Demokratins uppkomst under antiken
- Norden under gamla tiden

Åk 6

Mål
Eleven ska känna till begreppet medeltid samt dess innebörd. Eleven ska känna till olika samhällsklasser under medeltiden. Eleven ska lära sig om Nordens historia.

Centralt innehåll
- Introduktion till medeltiden
- Kulturens splittring i väst och öst

- Medeltiden i Europa om
    - bönder, präster, borgare, adel
    - krigsföring
    - städer
    - sjukdomar
    - slott, riddare
- Norden under medeltiden – Finland införlivas
- Uppfinningar, konst, tro och föreställningar under nya tiden t.ex genom studier på internet
- Finland som en del av det svenska riket
    - nybyggare
    - Mikael Agricola
    - familjen
    - ståndsväsendet

14.4.9 Samhällslära

Ämnesbeskrivning

Uppdraget i undervisningen för åk 6 i samhällslära är att stödja elevernas utveckling till aktiva, ansvarsfulla och företagsamma medborgare. Undervisningen i samhällslära skall ge redskap för respekt av mänskliga rättigheter. Eleven skall uppmuntras att lyssna på andra, uttrycka sina åsikter och motivera dem.

Centralt innehåll

1. Vardagskompetens
- Arbete, arbetsliv, företagsamhet och olika yrken
- Samhällets funktion ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel

2. Ett demokratiskt samhälle
- Mänskliga rättigheter och demokratiska grundprinciper, t.ex. majoritetsbeslut
- Medias roll, betydelse och källkritik
- Att uttrycka sina egna åsikter och att kunna motivera dem, t.ex. hur föra en debatt

3. Ekonomisk verksamhet
- Att förtjäna pengar, konsumera och spara
- Konsumtionsval och hållbar konsumtion
- Ekonomisk verksamhet i omgivningen; företag, arbetsplatser

Tyngdpunktsområde

Mål

Målet med undervisningen i samhällslära är att eleven skall ha en uppfattning om hur det omgivande samhället fungerar, ser sig själv som en del av medborgarsamhället och är medveten om sitt ansvar och sina möjligheter att påverka. Eleven förstår betydelsen av gemensamma spelregler och kan följa dem. Eleven förstår grundläggande ekonomiska begrepp och kan förklara hur konsumtionsval påverkar andra människor och miljön.

Eleverna fördjupar sig i ämnet genom att följa med aktuella händelser, bland annat politiska val. I mån av möjlighet träffar eleverna beslutsfattare och andra samhällspåverkare.

14.4.10 Musik

Musikundervisningens uppdrag är att skapa förutsättningar för mångsidig musikalisk aktivitet och ett aktivt kulturellt deltagande. Musik ingår naturligt i skolans vardag och fest. Undervisningen ska hjälpa eleverna att tolka musikens många betydelser i olika kulturer samt i individers och gruppers verksamhet. Genom att bredda musikkunskaperna stärks elevernas positiva relation till musiken, vilket lägger grund för livslångt musicerande. Musikundervisningen ska utveckla en positiv och nyfiken inställning till musik och kulturell mångfald. Samarbete görs med t ex Raseborgs musikinstitut.

Åk 3

Mål
Att uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp. Eleven ska handledas att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald.

Centralt innehåll
- Finlandssvensk, finländsk och nordisk musikkultur
- sång, ramsor, lekar, rörelser
- musikteori
- eget musicerande

Åk 4

Mål
Handleda eleven i naturlig röstanvändning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm- melodi- och ackordinstrument. Eleven ska uppmuntras att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse.

Centralt innehåll:
-Elevernas repertoar utvidgas
-musikteorin fördjupas
-elevernas musicerande utvecklas

Åk 5

Mål
Handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principer för notationssätten inom musiken i samband med musicerande. Eleven ska erbjudas möjlighet att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört.

Centralt innehåll
-Sång
-Musicerande
-Musikteori
-Musikhistoria
-Musikkultur

Åk 6

Mål
Att uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg. Eleven handleds att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen. Eleverna hjälps att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg.

Centralt innehåll
-Utvecklande av elevens musicerande och röstanvändning
-Musikhistoria
-Musikkultur
-Tvärkonstnärliga helheter

14.4.11 Bildkonst

Inom bildkonst ska eleverna lära sig att på ett varierande arbetssätt teckna, måla, fotografera, bygga och modellera. Digitala hjälpmedel kan användas som verktyg i undervisningen. Lokala miljöer, konstutställningar och muséer utnyttjas i undervisningen. Genom bildkonsten ska eleven ges möjlighet att stärka den egna självkänslan och den kulturella medvetenheten.

Inom årskurserna 3-6 används bl.a. vattenfärg, kritor, täckfärg, kol och blyerts, men arbetssätt och svårighetsgrad av arbetet varierar så att eleven fördjupar sina kunskaper på varje årskurs. I mån av möjlighet ska arbetet utföras som tematiska helheter och integreras med andra ämnen. Elevens arbeten utvärderas och kan, om möjligt, dokumenteras.

Åk 3

Mål
Eleven känner till olika material för att tita och måla, och lär sig uppmärksamma naturmaterial. Eleven kan planera en bild stegvis. Eleven bekantar sig med grundfärgerna.

Centralt innehåll
-grundteknik inom teckning och målning
-färglära
-bygga och modellera tredimensionellt

Åk 4

Mål
Eleven kan använda olika material och tekniker i sitt skapande. Eleven är bekant med serieteknik och bilder på datorn. Eleven kan skissa upp och överföra sina idéer till bild, samt diskutera det egna och andras verk.

Centralt innehåll
-grundteknik inom teckning (blyerts) och målning
-serieteckning

-skuggning
-färgcirkeln

Åk 5

Mål
Elevens visuella grundfärdighet utvecklas. Eleven kan uttrycka sina åsikter genom olika uttryckssätt och kan iaktta och tolka konst och visuell kultur. Eleven känner till grundteknik inom fotografering och kan använda kamera. Eleven ska kunna arbeta med enkel bildhantering på dator.

Centralt innehåll
- schablon- och stämpeltryck
- perspektiv
- fotografering
- bildanalys

Åk 6

Mål
Eleven bekantar sig med kända konstnärers verk, både inhemsk och utländsk konst. Eleven ska lära sig att visuellt uttrycka sina tankar och känslor, samt att tolka bilder och konstverk. Eleven ska kunna diskutera bilder och känna till enkla konstbegrepp. Eleven ska kunna analysera reklam ur ett kritiskt perspektiv.

Centralt innehåll
- kända konstnärer
- reklamanalys
- arkitektur

14.4.12 Slöjd

Slöjdundervisningen präglas av elevens möjlighet att utgå från egna idéer, att tänka och bestämma själv, att lösa öppna problem och att med lärarens handledning och gruppens stöd bearbeta råmaterial med hjälp av olika verktyg och redskap. Slöjdundervisningen kan i bästa fall visa på en mångfald av möjligheter i form av inspirerande material, spännande tekniker och ändamålsenliga verktyg, redskap och maskiner. Ytterligare präglas slöjdundervisningen av arbetssätt där slöjdaren ger uttryck för sina kunskaper och färdigheter i tillverkningen av tre-dimensionella produkter och där slöjdaren lär sig med hela kroppen.

I slöjden kan eleverna på ett naturligt och konkret sätt tillämpa kunskaper från många andra läroämnen såsom till exempel matematik genom att mäta, beräkna samt tillämpa olika matematiska formler och geometriska former för att kunna planera och tillverka en slöjdprodukt. Kunskaper och färdigheter från läroämnet bildkonst återfinns i slöjden bland annat genom visualiseringen av en idé i formgivnings- och planeringsskedet eller i skapandet av ett bildmaterial i anslutning till presentationen av den färdiga slöjdprodukten. Modersmålet och främmande språk övas bland annat genom att läsa, tolka och skriva arbetsbeskrivningar och att lära sig nya begrepp för material, tekniker och redskap. Även kodning och automation tränas vid mönsterläsning. Kemin integreras i slöjden när slöjdaren begrundar kemiska

reaktioner vid tygfärgning eller väljer lämpliga kemikalier för fläckborttagning. Historieundervisningen kan konkretiseras genom att bekanta sig med klädedräkter från olika tidsperioder och biologin blir aktuell när eleverna studerar slöjdens råmaterial såsom ull, lin, bomull och olika träslag. Informationsteknik i form av bland annat datorer, pekplattor och mobiltelefoner är också användbara och utmärkta redskap i slöjden. De kan användas för att söka idéer för den egna formgivningen och olika program kan användas som hjälp vid formgivning och planering av slöjdprodukter. Man kan lära sig slöjdtekniker genom att se instruktionsfilmer samt programmera eller använda 3D-skrivning till detaljer i slöjdproduktionen, dessutom kan informationsteknik användas för att göra digitala dokumentationer och virtuella presentationer av slöjdprocesser och –produkter.

I Hangö undervisas textilslöjd på årskurs 3.

Mål
Eleven ska på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster genom att använda ändamålsenliga redskap och olika material. Elevens intresse för arbete med händerna ska stärkas och nyfikenheten för kreativt och experimentellt slöjdarbete ska väckas. Ny terminologi inlärs. Slöjdprocessen ska dokumenteras.

Innehåll
Undervisningens tyngdpunkt ligger på maskinsömnad och virkning. Planeringen och framställningen av slöjdprodukter väljs så att tidigare inlärda arbetssätt används och utvecklas.

På årskurs 4 undervisas teknisk slöjd.

Mål
Eleverna ska bli bekant med ny terminologi, använda olika redskap och material. Eleverna ska lära sig arbeta ergonomiskt och tryggt och bekantar sig med ritningar. Slöjdprocesserna ska dokumenteras.

Innehåll
Eleverna bekantar sig med olika verktyg och hur de används ergonomiskt och tryggt.

På årskurs 5 undervisas eleverna i både textilslöjd och teknisk slöjd.

Mål
Utöver att fördjupa sina tidigare kunskaper ska eleven kritiskt granska sina konsumtionsvanor och produktionssätt.

Innehåll
I textilslöjd undervisas främst stickning. Tidigare inlärda arbetssätt utvecklas. Kodspråk tränas via mönsterbeskrivningar.
I teknisk slöjd undervisas olika arbetstekniker och redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet presenteras för eleverna. Eleverna ska också öva programmering med hjälp av robotteknik och automation.

På årskurs 6 väljer eleverna endera textil- eller teknisk slöjd.

Mål
Eleverna lär sig utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt.

Innehåll
Eleverna fördjupar sina kunskaper och utvecklar arbetssätten.

14.4.13 Gymnastik
Ämnesbeskrivning

Med hjälp av gymnastikundervisningen strävar man till att påverka elevens välbefinnande på olika plan och förmedla en positiv inställning till den egna kroppen. Viktigt är att de enskilda lektionerna ger positiva upplevelser och stödjer en aktiv livsstil. Undervisningen ska utgå från de möjligheter som de olika årstiderna och lokala förhållandena erbjuder. I gymnastiken får eleverna lära sig att röra på sig samtidigt som de utvecklas genom att röra på sig. Att lära sig att röra på sig innebär fysisk aktivitet enligt elevernas ålder och utvecklingsnivå. Gymnastiken ska ge eleverna möjlighet att känna glädje, uttrycka sig med kroppen, delta, vara social, koppla av, tävla och kämpa på ett lekfullt sätt och att hjälpa andra.

Centralt innehåll och mål
Tyngdpunkten i undervisningen ligger på att befästa och bredda de grundläggande motoriska färdigheterna samt stärka de sociala färdigheterna. En mångsidig undervisning som präglas av samspel och kommunikation stödjer lärandet, elevernas välbefinnande, deras utveckling mot självständighet och delaktighet samt ger beredskap för en aktiv livsstil. Eleverna deltar enligt sin utvecklingsnivå i att planera och genomföra aktiviteter på ett ansvarsfullt sätt.

Åk 3

Centralt innehåll
Undervisningen präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I årskurs tre bygger man vidare på innehållet från de tidigaste årskurserna. Innehållet breddas och fördjupas från den mer lekbetonade verksamheten till att omfatta mer träning av motoriska färdigheter i grupp. Bollspel med ett starkt inslag av lek, par- och gruppuppgifter samt spel och lekar där man lär sig tar hänsyn till varandra präglar innehållet.
De olika årstidernas växling tas i beaktande i undervisningen så att eleverna stärker sin rörelseförmåga och balans genom hantering av olika redskap och genom mångsidiga motionsformer såsom aktiviteter i skog och mark,i mån av möjlighet på is och snö, genom gymnastik, dans och musikgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik.
Grenarna väljs så att eleven får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka, samt uppleva att de kan. Grenar som stöder estetiska upplevelser och uttrycksförmåga ingår även.

Mål
-eleven känner sig trygg i olika lärmiljöer
-eleven känner delaktighet
-eleven är fysiskt aktiv
-eleven känner till trafiksäkerheten när man förflyttar sig till olika idrottsplatser utanför skolan

Åk 4

Centralt innehåll
Undervisningen genomsyras av fysisk aktivitet och bygger vidare på innehållet och målen från de tidigare årskurserna. Därtill kommer mer spelbetonade aktiviteter, i lag och grupp, där man lär sig spelregler och -

roller. Enskilt arbete där eleven tar ansvar för egen aktivitet introduceras. I undervisningen väljs också uppgifter där eleven lär sig utvärdera sin egen funktionsförmåga, med tanke på Move!- mätningarna som ordnas i åk 5.
De olika årstidernas växling tas i mån av möjlighet i beaktande och de olika aktiviteterna får nu en grenmässigare karaktär, när man tillämpar de tidigare inlärda basfärdigheterna i de olika grenarna, såsom i orientering, friidrott, bollspel, dans, redskapsgymnastik etc.
De olika motoriska färdigheterna stärks fortgående genom mångsidig träning. Elevens självförtroende stärks genom mångsidiga och roliga övningar, som ger upplevelser av att kunna.

Mål
De mål som ställts upp för åk 3 gäller även åk 4. Förutom de tidigare målen tillkommer följande:
-elevens motoriska färdigheter stärks
-eleven bekantar sig med självutvärdering av funktionsförmågan
-eleven tar ansvar för sina egna handlingar
-eleven känner gemenskap

Åk 5

Centralt innehåll
Undervisningen bygger vidare på mål och innehåll från de tidigare årskurserna. Fysisk aktivitet är ledmotivet i undervisningen, som allt mer fokuserar på grenfärdigheter och att eleven ges förutsättningar att kunna utöva motion och idrott på ett mångsidigt sätt. De olika grenfärdigheterna övas genom mångsidig träning i snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka med beaktande av olika lärmiljöer och i mån av möjlighet årstidernas växling. Eleven får mer ansvar för sitt agerande genom att kännedomen av regler i olika spel ökar. Elevens positiva självbild stärks genom att mångsidiga och roliga uppgifter används i undervisningen. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet Move! ordnas i åk 5.

Mål
De mål som ställts upp i de tidigare årskurserna gäller fortsättningsvis. Dessutom tillkommer följande mål:
-eleven tar ansvar för att följa regler
-eleven kan utvärdera den egna funktionsförmågan
-eleven kan arbeta mer självständigt
-elevens självbild stärks

Åk 6

Centralt innehåll
Undervisningen bygger vidare på det innehåll och de mål som ställts upp för de tidigare årskurserna. Fysisk aktivitet är av högsta prioritet, för att eleverna ska befästa sina färdigheter och kunskaper att mångsidigt kunna utöva motion och idrott.
Grenarna väljs så att de bidrar till att befästa dessa kunskaper och färdigheter. De olika grenarna idkas i mångsidiga lärmiljöer och i mån av möjlighet så att årstidernas växling beaktas i grenurvalet. Aktiviteter med inslag av par- och gruppuppgifter väljs, så att de stärker den positiva gemenskapen och hänsynstagandet. Såna övningar och grenar där man lär sig kämpa långsiktigt och tillsammans för att uppnå målet ökar gemenskapskänslan.

Mål
Förutom de tidigare årskursernas mål tillkommer följande:
-eleven tar ett allt större ansvar för gemensamma regler och eget handlande
-eleven känner till hur man tränar sin fysiska kondition
-eleven kan följa regler för fair play

-eleven upplever glädje av att kunna

14.4.14 Elevhandledning

Elevhandledningen genomförs huvudsakligen som en integrerad del av den övriga undervisningen och verksamheten i skolan. Klassläraren ansvarar tillsammans med de övriga lärarna för elevhandledningen. Utöver den egna skolan och närmiljön kan även företag och andra samarbetsparter i den närmaste omgivningen fungera som lärmiljöer.

Mål
Elevhandledningen ska stödja eleverna att hitta och utveckla studiestrategier, stärka deras förmåga att ställa upp individuella mål och utvärdera hur målen nås samt bidra till att utveckla förmågan att lära sig. De ska också lära sig identifiera läroämnenas särdrag samt välja lämpliga inlärningsstrategier för varje läroämne. Handledningen ska stödja elevens sociala färdigheter och färdigheter att arbeta i grupp.

Innehåll
- Elevhandledningen ska utveckla och stärka elevernas positiva självuppfattning.
- Eleverna ska vägledas att identifiera och värdesätta både sina egna och andras styrkor, förmågor och färdigheter.
- Eleverna ska stödjas att ta ansvar för sitt liv och sina studier, sina val och sin medverkan som aktiva medlemmar och aktörer i gruppen och närmiljön.
- Via elevhandledningen ska eleven bekanta sig med yrken, arbetsplatser och näringsliv i den närmaste omgivningen.
- Elever och vårdnadshavare ska få information om olika val som är förknippade med studierna.

15. Årskurs 7 – 9

15.4.1. Modersmål och litteratur

Läsprojektet, som innebär att alla elever i åk 7-9 läser minst sex skönlitterära verk per år, presenteras här, men det övergriper både alla underrubriker och alla årskurser.

Elevernas läslust utvecklas då de bekantar sig med litteratur som är lämplig för deras ålder och språkfärdighet, likaså utvecklas fantasin. Eleverna analyserar sina läsupplevelser och reflekterar över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst. De verbaliserar sina tankar både skriftligt och muntligt, då de både skriver recensioner och presenterar läsupplevelserna muntligt.

Den muntliga delen sker ibland i helklass som förberedda anföranden och ibland i mindre grupper då eleverna också ges tillfälle att utbyta idéer och tankar kring det lästa. Olika teman ur böckerna lyfts fram och dramatiseras. Arbetet utvärderas av eleverna själva.

Den skriftliga recensionen korrigeras språkligt och kommenteras innehållsmässigt. Meningsbyggnad, ordkunskap, idiomatiska uttryck (i jämförelse med finska och engelska) m.m. lyfts fram. Därmed får eleverna individuell hjälp på sin egen nivå.

Ordkunskap med tillhörande förhör hålls varje termin i varje årskurs.

Åk 7

Mål
Eleven utvecklar sin förmåga att kommunicera i grupp, att motivera sina åsikter och att uttrycka sig i olika slag av kommunikationssituationer t.ex. drama. Genom att läsa olika texter (t.ex. sagor, sägner, myter) och själv producera texter med fokus på berättande och beskrivande, utvecklar eleven färdigheter som att förstå, tolka och analysera texter samt breddar ord- och begreppsförrådet. Eleven utvecklar sin processkrivningskompetens (bl.a. förmågan att ge och ta emot respons). Eleven utvecklar sin digitala kompetens (upphovsrätt), förstår att utnyttja olika källor i sin informationssökning och kan både bedöma informationen och använda den på ett ändamålsenligt sätt (källhänvisningar). Eleven fördjupar sin förståelse för skriftspråkets konventioner (struktur: styckeindelning, meningsbyggnad, ordklasser).

Centralt innehåll

Att kommunicera
- tala och lyssna
- dramaövningar

Att tolka texter
- informationssökning
- beskrivningar, berättelse
- sagor, sägner, myter

Att producera texter
- etisk webkommunikation, upphovsrätt, källhänvisningar
- processkrivning, meningsbyggnad, styckeindelning
- referat, berättelser, sagor

Att förstå språk, litteratur och kultur
- besök till stadsbiblioteket
- berättelser, sagor
- ordklasser

Åk 8

Mål
Eleven utvidgar sin förmåga att kommunicera målinriktat (bl.a. kroppsspråkets betydelse). Eleven blir mer observant på sin egen kommunikation och medveten om egna styrkor och svagheter. Eleven lär sig använda lämpliga begrepp genom att analysera och tolka olika slag av skönlitterära (t.ex. dikter), fakta- (t.ex. dagstidningar) och medietexter (t.ex. webbtexter, reklamer, filmer). Eleven uttrycker sina åsikter genom att producerar olika slag av texter (tidnings- och webbtexter, referat, reklam). Eleven fördjupar sin språkliga medvetenhet både i teorin (språkhistoria) och i praktiken (satsanalys).

Centralt innehåll

Att kommunicera
- kroppsspråk

Att tolka texter
- massmedia; olika typer av texter på nätet och i dagstidningar
- bildspråk; dikt
- bildanalys; reklam, film

Att producera texter
- tidnings- och webtexter
- referat
- reklam

Att förstå språk, litteratur och kultur
- satsanalys
- språkhistoria
- mediekultur, film

Åk 9

Mål
Eleven vidareutvecklar sin förmåga att kommunicera målinriktat och ändamålsenligt; eleven kan motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val (argumentationsteknik och retorik). Med fokus på novellen breddar eleven sina erfarenheter av att bearbeta fiktiva texter och fördjupar samtidigt sin förståelse av fiktion. Eleven lär sig känna igen olika språkvarianter (tal- och skriftspråk, dialekter, sociolekter), nyanser och stildrag och förstår betydelsen och följderna av dessa språkliga val. Tyngdpunkten i elevens textproduktion ligger på förklarande och argumenterande texter. Eleven fördjupar ytterligare sin språkliga medvetenhet (språkriktighet: ordföljd m.m.). Eleven lär känna de nordiska grannspråken och nordisk kultur. Eleven reflekterar över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet.

Centralt innehåll

Att kommunicera
- argumentationsteknik
- retorik

Att tolka texter
- stil; syfte och målgrupp
- noveller

Att producera texter
- skillnaden mellan talspråk och skriftspråk
- berättarteknik, novellen
- argumenterande text, uppsats

Att förstå språk, litteratur och kultur
- nordiska språk och kultur
- finlandssvenska, dialekter, sociolekter
- språkriktighet; ordföljd osv.

15.4.2. Finska

Elever i Hangö har möjlighet att delvis växa upp i en tvåspråkig miljö. Skolan har en viktig uppgift att stöda såväl enspråkiga som tvåspråkiga elever samt att uppmuntra kontakt över språkgränserna. Det informella lärandet ska uppmuntras och beaktas i undervisningen.
Att kunna naturligt uppleva olika kulturarv ska ses som positivt.
I projekt och presentationer används kamratrespons. Elevens självbedömning uppmuntras och är fortgående.

A-finska

Åk 7

Mål
Eleven kan aktivt delta i sociala tillställningar, genom kommunikativa övningar. Eleven bekantar sig med finländska traditioner och finländsk geografi, genom olika projekt. Elevens uppmärksamhet fästs på återvinning och miljön i olika texter. Eleven skall klara av att använda ord böjda i lokalkasus och pluralis samt att uttala och skriva räkneord.

Centralt innehåll

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet
Tema: Familj, släkt och traditioner, skolvärlden, hobbyn, Finlands geografi, miljö och återvinning, mat- och restaurangkultur (eventuell integrering med huslig ekonomi).

Färdigheter för språkstudier
- pluralböjning
- lokalkasus
- räkneord

Växande språkkunskap: Förmåga att kommunicera
Eleverna övar sig på muntliga och skriftliga projekt och presentationer.
De gör kommunikativa övningar genom att t.ex. presentera sig själva och sin familj, prata om hobbyer och skolan, presentera sin hemstad för en turist, klara vardagssituationer på målspråket (t.ex. butik, restaurang)

Åk 8

Mål
Eleven utvidgar sin vokabulär inom teknik och hälsa, genom att läsa faktatexter samt genom att producera egen text med olika teman. Eleven sätter upp mål för sin informationssökning genom att presentera olika uppfinningar och finsk musik samt utnyttjar kommunikativa färdigheter vid muntlig presentation. Eleven skall se en skillnad mellan adjektiv och adverb och kunna böja dem. Eleven skall aktivt kunna byta mellan olika modus och inse hur textens innebörd kan förändras.

Centralt innehåll

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet
Tema: teknik, hälsa, djur, uppfinningar, finsk musik

Färdigheter för språkstudier
- adjektiv
- adverb
- pronomen
- verbböjning

Växande språkkunskap: Förmåga att tolka texter
I undervisningen ingår läsförståelser och tidningsartiklar. Eleverna har högläsning med innehållsfrågor, skriver diktamen, producerar egen text utgående från givet material, håller föredrag om uppfinningar för

att öva kommunikativa färdigheter, ska kunna förkorta och referera texter, hänvisa till källor. Även populär finsk musik hör till undervisningen och eleverna diskuterar sångtexternas innebörd.

Åk 9

Mål
Eleven skall klart kunna uttrycka sin åsikt, argumentera och ta del i diskussioner angående framtiden och olika aktualiteter. Eleven skall behärska verbböjningen i sin helhet. Eleven skall sträva till att mångsidigt använda finska både i skrift och tal bl.a. genom att använda participkonstruktioner. Genom att producera olika slag av texter ska eleven visa att hen behärskar olika temaområden.

Centralt innehåll

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet
Tema: mänskliga rättigheter, främmande kulturer, olika hjälporganisationer, teknik, reklamation, mötesteknik, känslor, yrken och yrkesval

Färdigheter för språkstudier
- verbböjning i aktiv och passiv
- participerna

Växande språkkunskap: Förmåga att producera texter
Eleverna producerar texter utgående från bl.a. bilder, filmsnuttar och aktuella händelser som berör deras värld och framtid. I undervisningen ingår läsförståelser, muntliga övningar på mötesituationer och att diskutera aktualiteter i massmedia.

Mofi (Modersmålsinriktad finska)

åk 7

Mål
Eleven stärker sin kunskap i finländska traditioner. Eleven utökar sin vokabulär inom olika teman. Eleven lär sig grundligt Finlands geografi genom projekt. Eleven skall behärska nomenböjningen och räkneord genom att använda dem i olika slag av texter.

Centralt innehåll

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet
Tema: familjen, släkten och traditioner, skolvärlden, hobbyn, Finlands geografi, återvinning, mat- och restaurangkultur

Färdigheter för språkstudier
- ordklasser
- nomenböjning
- räkneord

Växande språkkunskap: Förmåga att kommunicera
Eleverna dramatiserar olika vardagssituationer i t.ex skolan eller på restaurang. Föredrag, presentationer, projekt (integrering med huslig ekonomi) är ett led i ökad kommunikativ förmåga. Eleverna bekantar sig med texter i olika media t.ex. intervjuer, bloggar och diskussionsforum.

Åk 8

Mål
Eleven fördjupar sig genom projekt i språkhistoria och kända finländska, historiska personer samt Kalevala. Eleven fördjupar sitt vokabulär och sakkännedom om finländsk natur, årstidernas gång och Finlands vanligaste fåglar. Eleven ska behärska verbböjningen och inse hur användningen av olika modus påverkar textinnehållet. Eleven producerar olika skriftliga uppgifter och behärskar så småningom finsk språkriktighet.

Centralt innehåll

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet
Tema: Finlands miljö och natur, årstider, språkhistoria (t.ex. Agricola, Snellman, Kalevala, Aleksis Kivi), finsk musik

Färdigheter för språkstudier
- verbböjning i aktiv och passiv
- språkriktighet

Växande språkkunskap: Förmåga att tolka texter
Eleverna utvecklar förmågan att producera, söka och tolka texter genom muntliga eller skriftliga bokrecensioner, olika skrivuppgifter (insändare, blogginlägg) tidningsartiklar, starkt beskrivande texter samt analysera moderna finska sångtexter.

Åk 9

Mål
Eleven skall kunna referera artiklar vilka berör deras eget liv, aktualiteter, samt Finlands historia. De bekantar sig djupgående med Finlands geografi och eleven skall inse vikten av att spara på miljön. Eleven skall behärska och kunna använda mer komplexa grammatikstrukturer. Kommunikativa färdigheter övas genom presentationer.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet
Tema: historiska texter, aktuella historiska händelser, jubileum, Finlands geografi och natur, miljömedvetenhet (föroreningar), massmedia

Färdigheter för språkstudier
- språkriktighet
- participer
- satsmotsvarigheter

Växande språkkunskap: Förmåga att producera text
Eleverna producerar muntliga och skriftliga referat av aktuella tidningsartiklar som tangerar elevernas intresseområden. Artiklarna kan vara mer utmanande och utvecklar därmed elevernas läsförståelsestrategier.
Stor vikt fästs på kunskap om kända historiska finländare och finsk litteratur genom föredrag, bokrecensioner och presentationer.

B-finska

Åk 7 – 9

Eleverna ska uppmuntras att använda finska mångsidigt för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleven att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla

elevens språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja elevens färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor.

Undervisningen i finska kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på finska i olika läroämnen.

Mål för undervisningen i B1-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet		
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till likheter och olikheter i det talade och det skrivna finska språket, att söka information om något eller några språk som är besläktade med finska språket	I1	K2, K5
M2 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet	I1	K1, K4
Färdigheter för språkstudier		
M3 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap	I2	K1
M4 uppmuntra eleven att lägga märke till möjligheterna att använda finska i sitt eget liv och handleda hen att modigt använda språket i olika situationer i och utanför skolan	I2	K2, K7
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera		
M5 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier	I3	K4
M6 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3	K2, K4
M7 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3	K2, K4, K6
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter		
M8 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	K4
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter		
M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	K4, K5

Centralt innehåll som anknyter till målen för B1-lärokursen i finska i årskurs 7–9

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att bekanta sig med typiska drag i det finska språket, med den finska kulturen och med finska språkmiljöer och släktspråk. Att fästa uppmärksamhet vid skillnader mellan talad och skriven finska och att jämföra det finska språket med andra språk eleverna studerar. Att använda språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra språk med varandra och att studera finska.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att använda olika lärstrategier, läromedel och lärmiljöer effektivt och på ett sätt som stärker studiemotivationen. Att tillämpa arbetssätt som främjar självständigt, långsiktigt arbete och kritisk informationssökning. Att träna kommunikativa färdigheter och uppmuntra eleverna att använda språket mångsidigt i olika situationer.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig rikligt i olika kommunikationssituationer och med hjälp av olika medier.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B1-lärokursen i finska i årskurs 7–9
Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.
Handledning, differentiering och stöd i B1-lärokursen i finska i årskurs 7–9
Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

15.4.3. Engelska

Åk 7

Mål
Eleven kan aktivt delta i sociala tillställningar genom kommunikativa övningar. Eleven bekantar sig med traditioner och geografi i engelskspråkiga länder genom olika projekt.
Elevens uppmärksamhet fästs på natur och idrott. Eleven ska klara av att använda ord och artikel, böja i pluralis, konjugera i presens, preteritum, perfekt och futurum samt skriva och uttala räkneord och pronomen.

Centralt innehåll

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet
- arbete med ord och uttryck inom utvalda lärområde (bl.a. natur, kultur, idrott)
- arbete med material på originalspråk (Storbritannien, USA) både muntligt och skriftligt
- arbete med geografiska, historiska och kulturella innehåll

Färdigheter för språkstudier
- grammatik i sammanhang (text, vardagssituationer, arbetsliv :lära sig nytt, känna igen och använda i kontext)

- substantiv och pluralböjning
- pronomen (personliga, possessiva, relativa)
- artikel
- frågeord
- adjektivets komparation
- verb och tempus (presens, preteritum, perfekt, futurum)
- arbete med röstinspelningar
- arbete med videon

Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, tolka texter, producera texter
- övning i att diskutera på engelska (vardagssituationer, uttrycka åsikter, känslor och ta ställning)
- skapande arbete enskilt, i par och i grupp (intervju, drama, rollspel)
- arbete med olika textformer genom bl.a. jämförelse, översättning, textomskrivning
- arbete med uppgifter på webben
- inspelningsuppgifter med användning av multimedia

Åk 8

Mål
Eleven utvidgar sin vokabulär inom turism, hobbyn och intressen, genom att läsa olika texter samt genom att producera egen text med olika teman. Eleven sätter upp mål för sin informationssökning genom att prata om framtidsplaner och människorelationer samt utnyttjar kommunikativa färdigheter vid muntlig presentation. Eleven skall se en skillnad mellan adjektiv och adverb och kunna böja dem. Eleven ska kunna använda tempusformer, modalverb och reflexiva pronomen i olika sammanhang. Eleven skall klara av att använda passiv i en kontext och veta hur innebörden förändras.

Centralt innehåll

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet
- arbete med ord och uttryck inom utvalda lärområden (bl.a. människorelationer, framtidsplaner, turism, hobby och intressen)
- arbete med material på originalspråk (Storbritannien, USA, Canada) både muntligt och skriftligt
- arbete med geografiska, historiska och kulturella innehåll

Färdigheter för språkstudier
-grammatik i sammanhang (text, vardagssituationer, arbetsliv :lära sig nytt, känna igen och använda i kontext)
- modalverb
- adverb
- verb och tempus (pluskvamperfekt)
- passiv
- reflexiva pronomen

Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, tolka texter, producera texter
-övning i att diskutera på engelska (vardagssituationer, uttrycka åsikter, känslor och ta ställning)
- skapande arbete enskilt, i par och i grupp (intervju, drama, rollspel)
- arbete med olika textformer genom bl.a. jämförelse, översättning, textomskrivning
- arbete med uppgifter på webben med beaktande av IKT regler
- inspelningsuppgifter med användning av multimedia

Åk 9

Mål
Eleven skall klart kunna uttrycka sin åsikt, argumentera och ta del i diskussioner angående framtiden, personliga planer, känslor och önskemål. Eleven skall behärska verbböjningen inkl. enkla och pågående tempusformer. Eleven skall sträva till att mångsidigt använda engelska i skrift och tal bl.a. genom att använda villkorsbisatser, hjälpverb och konjunktioner. Genom att producera olika slag av texter ska eleven visa att hen behärskar olika temaområden.

Centralt innehåll

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet
- arbete med ord och uttryck inom utvalda lärområden (bl.a. förberedelse inför vuxenliv, självkännedom, känslor, framtidsplaner och personliga önskemål)
- arbete med material på originalspråk (Storbritannien, USA, Irland, Sydafrika) både muntligt och skriftligt
- arbete med geografiska, historiska och kulturella innehåll

Färdigheter för språkstudier
-grammatik i sammanhang (text, vardagssituationer, arbetsliv: lära sig nytt, känna igen och använda i kontext)
- pluralböjning
- hjälpverb
- konjunktioner
- adjektiv (nationaliteter)
- villkorsbisatser
- tempus (enkelt/ pågående presens, preteritum)

Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, tolka texter, producera texter
- övning i att diskutera på engelska (vardagssituationer, uttrycka åsikter, känslor och ta ställning)
- skapande arbete enskilt, i par och i grupp (intervju, drama, rollspel)
- arbete med olika textformer genom bl.a. jämförelse, översättning, textomskrivning
- arbete med uppgifter på webben med beaktande av IKT regler
- inspelningsuppgifter med användning av multimedia

15.4.4 Matematik

Ämnesbeskrivning
Matematik är en abstrakt vetenskap för problemlösning och metodutveckling. Följande huvudområden behandlas: aritmetik, algebra, geometri, statistik, sannolikhetslära och analys. Samtidigt som man utvecklar den matematiska förmågan är det lika viktigt att utveckla färdigheter som samarbete, kreativitet och teknisk kompetens.

Centralt innehåll & mål

Åk 7

Centralt innehåll
Stärka kunskaperna från lågstadiet för att sedan fördjupa kunskaperna i aritmetik och därefter övergå till algebra. I aritmetiken introduceras negativa tal och potenser medan man i algebran jobbar med aritmetik med bokstäver och ekvationslösning.

Mål
Eleven ska lära sig vara aktiv i sin egen inlärning genom att ställa upp problem både självständigt och tillsammans med andra. Eleven ska dessutom lära sig läsa matematik vilket innebär att man förstår att teorin är ett stort stöd i inlärningen. Eleven ska även kunna ta hjälp av tillgänglig teknik i problemlösningen. Det innebär bl.a. att kunna leta rätt på information på nätet både som stöd i inlärningen, samt att hitta information som behövs för att lösa problem.

Åk 8

Centralt innehåll
Repeterar och fördjupar algebran som kommer utgöra grunden för fortsatt inlärning. Diskuterar geometrins grunder för att fortsätta med plangeometri och rymdgeometri. Potenser utvecklas och man introducerar kvadratrötter. Mindre delområden som procent, statistik och sannolikhetslära introduceras.

Mål
Efter årskurs 8 ska eleven besitta kunskaper i matematikens största områden, d.v.s. algebra och geometri. Eleven ska kunna läsa formler och använda dem för att ställa upp problem. Eleven ska även förstå vikten av bevisföring i matematik och har bekantat sig med enkla bevis. Eleven ska ha utvecklat strategier för problemlösning så att eleven självständigt kan lösa de flesta problem. Samarbete och teknisk kompetens stärks genom omfattande geometriska problem var eleven tillämpar kunskap från många kunskapsområden.

Åk 9

Centralt innehåll
Fördjupar kunskapen i algebran och studerar den rätvinkliga triangeln ingående med pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleven kan utföra enkel analys med bl.a. funktioner. Eleven ska få möjlighet att fördjupa områden som kommer bli viktiga för elevens fortsatta studier.

Mål
Eleven ska få så goda kunskaper i algebran att polynom kan användas för att vidareutveckla och introducera nya områden användandes korrekt matematisk metod. Vidare ska eleven kunna skapa matematiska modeller av beroendeförhållanden inom naturvetenskaperna med funktioner. Eleven arbetar med omfattande geometriska problem som kräver kunskap i flera matematiska områden. I slutet av grundskolan får eleven visa att denne behärskar att läsa och lära sig matematik självständigt i områden som kommer bli viktiga för elevens fortsatta val efter grundskolan.

15.4.5 Biologi

Ämnesbeskrivning
Biologi är ett ämne där naturen studeras. Viktigt är att eleverna får en förståelse för hur ekosystemen fungerar, hur organismerna samverkar och hur naturen kan studeras. En viktig del av ämnet biologi är även att förstå hur människans verksamhet på olika plan påverkar naturen och ekosystemen. Centralt inom biologin är även att förstå hur människan och övriga organismer är uppbyggda samt hur de fungerar.

Centralt innehåll & mål

Åk 7

Centralt innehåll
Innehållet fokuserar på Östersjöns, sjöarnas och i någon mån världshavens vatten- och landekosystem. Ekosystemen studeras med fokus på dess grundstruktur, funktion och artsammansättning. Nyckelarter och

dess betydelse för ekosystemen är av central betydelse. Exkursioner genomförs i naturen och närmiljön där eleverna får bekanta sig med och identifiera olika vattenekosystem och arter. Undersökningar utförs i skolan eller i fält där organismsamhället, artsammansättning, arternas uppbyggnad eller arternas funktion studeras. Undersökningarna kan genomföras exempelvis genom att att samla in biologiskt material samt namnge och strukturera materialet på ett biologiskt ändamålsenligt sätt. Människans inverkan på miljön granskas med tanke på ekosystemens biodiversitet och funktion. Olika miljöproblem som människan förorsakat granskas liksom försök och metoder att lösa eller minska problemen. Ett hållbart utnyttjande av Östersjön, sjöarna och dess ekosystemtjänster samt betydelsen för bioekonomi behandlas.

Tyngdpunktsområde
Ansvar för miljön och en hållbar framtid

Mål
Eleverna skall efter avslutad årskurs:
- Ha en grundläggande kännedom om Östersjöns och sjöarnas ekosystem samt hur ekosystemen är uppbyggda och fungerar
- Kunna genomföra enklare undersökningar och samla in biologiskt material
- Kunna identifiera och namnge vanliga arter
- Kunna röra sig i naturen på ett respektfullt sätt
- Förstå betydelsen av en hållbar användning av ekosystemen och naturen
- Känna till hur människans verksamhet, ex utsläpp av näringsämnen påverkar ekosystemen och biodiversiten

Åk 8

Centralt innehåll
Innehållet fokuserar på skogarnas ekosystem. Ekosystemens grundläggande funktioner och struktur fördjupas. Naturen studeras med fokus på skillnader och likheter mellan olika ekosystem beträffande artsammansättning, biodiversitet och produktivitet. Man studerar även vilka abiotiska faktorer som styr uppkomsten av olika ekosystem. Biologins grundfenomen studeras mer ingående. Insamling, namngiving och dokumentering av växter är en viktig del av kursen. Exkursioner genomförs där ekosystemen och organismsamhällena studeras. Undersökningar görs som fokuserar på växternas uppbyggnad eller funktion samt cellers grundläggande struktur. Skogsekosystemens betydelse för människan och hållbart skogsbruk behandlas. Den globala uppvärmningens inverkan på de naturliga ekosystemen i Finland och världen tas upp som ett centralt innehåll.

Tyngdpunktsområde
Lika behandling och jämlikhet

Mål
Eleverna skall efter avslutad årskurs:
-Ha en fördjupad kunskap om ekosystemens struktur och funktion
-Ha god kännedom om Finlands olika skogsekosystem
-Känna till vanliga arter
-Kunna samla in växter, namnge och dokumentera samlingen på ett systematiskt sätt, antingen digitalt eller traditionellt
-Känna till betydelsen av skogens ekosystemtjänster
-Känna till hur människans verksamhet påverkar de naturliga landekosystemen

Åk 9

Centralt innehåll
Innehållet fokuserar på människans anatomi och fysiologi. Fokus ligger på att undersöka och fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. En viktig del av undervisningen är att studera olika djurorgan. Cellens uppbyggnad och grundläggande funktioner studeras mer ingående än under tidigare årskurser. Människans födelse, tillväxt förökning och åldrande behandlas. Ärftlighet och genetik studeras främst ur människans synvinkel. Även betydelsen av människans kostval liksom livsstilen över lag behandlas i förhållande till hälsan.

Tyngdpunktsområde
Delaktighet och demokrati

Mål
Eleverna skall efter avslutad årskurs:
- Förstå människokroppens grundläggande funktioner
- Känna till och kunna namnge kroppens organ och organsystem
- Kunna hantera, studera och dokumentera organ
- Kunna studera människan ur ett naturvetenskapligt perspektiv
- Kunna grunderna för människans genetik och ärftlighet
- Kunna använda ett ljusmikroskop
- Kunna identifiera grundläggande strukturer i vävnadspreparat
- Kunna använda kunskap om människans uppbyggnad och funktion i sitt eget liv och i samhället

15.4.6 Geografi (godkänd 20.9.2017)

Ämnesbeskrivning
Geografi är ett tvärvetenskapligt läroämne, där man undersöker jordklotet och dess områden, naturen, mänsklig verksamhet och olika kulturer. Eleverna skall i geografiundervisningen stödjas i att skapa sig en världsbild. Ämnet behandlar samspelet mellan naturen och människan, samt hur detta samspel påverkar miljöns tillstånd. Undervisningen skall beakta den värld som eleverna lever i och erbjuda konkreta upplevelser i olika lärmiljöer där eleverna gör observationer och undersöker. Grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Informations- och kommunikationsteknik bör mångsidigt användas i undervisningen. Undervisningen skall fungera som en bro mellan det naturvetenskapliga och det samhällsvetenskapliga tänkandet. Eleverna ska vägledas att följa med aktuella händelser i sin närmiljö och i världen samt få hjälp med att placera nyheter om världshändelser inom de regionala ramar som de tillägnat sig genom geografiundervisningen.

Centralt innehåll & mål

Årskurs 7

Centralt innehåll
Eleverna skall undersöka naturgeografiska fenomen samt jämföra naturlandskap i världen. Innehållet skall stödja målen, beakta de lokala möjligheterna och väljas så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Tyngdpunkten skall ligga på en förståelse för hur jorden delas in i olika klimat- och vegetationszoner. Även topografins betydelse och hur bergskedjor och höjdskillnader uppkommer och försvinner är av central betydelse. Jorden studeras över lag ur ett naturgeografiskt perspektiv.

Tyngdpunktsområde:

Ansvar för miljön och en hållbar framtid

Mål
Eleven skall lära sig att använda mångsidiga lärmiljöer både i och utanför skolan genom exkursioner i naturen och genom att använda digitala inlärningsmiljöer. Eleven skall bygga upp en förståelse för de krafter som formar vår planet och hur naturlandskapet ser ut på jorden. Eleven skall tillägna sig en strukturerad kartbild av jordklotet, att lära sig läsa och tolka kartor och känna till världens länder och viktiga städer.

Årskurs 8

Centralt innehåll
Eleverna skall kunna beskriva hur mänskligheten förändras och hur människans verksamhet utnyttjar och är beroende av rådande naturförhållanden. Fokus ligger på hur befolkningstillväxt fortskrider i olika delar av världen samt hur det påverkar jordens befolkning, naturresurser och natur. Naturresursernas fördelning och dess användning utgör även en central del av innehållet.

Tyngdpunktsområde
Lika behandling och jämlikhet

Mål
Elevens skall utveckla sin förmåga att studera kulturmiljön, den sociala miljön och växelverkan mellan människan och miljön från lokal till global nivå. Eleven skall utveckla en bild av hur människan utnyttjar naturen för att kunna leva och försörja sig. Eleven skall lära sig att följa aktuella händelser i världen och bedöma deras inverkan på naturen och den mänskliga verksamheten.

Årskurs 9

Centralt innehåll
I undervisningen följer man med aktuella händelser och fenomen i Finland och på andra håll i världen där fokus skall ligga på att eleverna lär sig uppfatta den aktuella situationen i hela världen. Arbetssätten ska väljas med hänsyn till elevernas närmiljö och i samarbete med aktörer utanför skolan och den globala internationalismen. Eleverna skall ges tid för eftertanke, kreativitet och aktivitet. Fokus ligger på att läras sig Finlands och dess närområdens naturgeografiska och kulturgeografiska särdrag. Att känna till viktiga ortnamn är även en central del av att kunna bygga upp en helhetsbild av Finland och dess närområden.

Tyngdpunktsområde
Delaktighet och demokrati

Mål
Eleven skall öka och fördjupa sin kännedom om natur och kulturförhållanden i Finland och dess närområden. Eleven skall kunna de viktigaste ortnamnen i Finland och dess närhet. Eleven skall lära sig att tänka igenom och fördjupa sig i de naturvetenskapliga, kulturella, sociala och ekonomiska fenomenens orsaker och följder, så att eleven växer upp till en aktiv medborgare som förbundit sig till en hållbar livsstil. Eleven skall kunna ta till sig händelser i världen och koppla ihop dem med de natur- och kulturförhållanden som råder i området.

15.4.7 Fysik

Ämnesbeskrivning
Fysiken är en av de vetenskaper som ligger till grund för människans förståelse av hur naturen och universum fungerar. Tyngdpunkten för fysikundervisningen i grundskolan ligger på de fenomen som vi stöter på i det vardagliga livet, t.ex. mekanik och energiproduktion. Undersökningar, observationer och den teknologiska miljön ligger som utgångspunkt för att vidga elevens perspektiv och insikt om att fysiken är en central del av det vardagliga livet. I undervisningen granskas även aktuella händelser som anknyter till fysiken. Industrin och närheten till havet är också viktiga inom undervisningen i fysik. I undervisningen betonas också elevens förmåga att ställa upp mål och utvärdera sitt inlärningsarbete.

Årskurs 7

Centralt innehåll
Den naturvetenskapliga modellen som arbetssätt i fysiken. Eleverna arbetar med storheter och enheter samt granskar och undersöker vågrörelsers egenskaper, betydelse och lagar som anknyter till dem. Storleksförhållandena i naturen, såsom universums och solsystemets uppbyggnad.

Tyngdpunktsområde
Ansvar för miljön och en hållbar framtid

Mål
-Eleven lär sig utföra arbeten enligt instruktioner på ett säkert sätt både självständigt och i grupp.
- Eleven kan utföra mätningar och förstår skillnaden mellan begreppen storhet och enhet.
- Eleven lär sig ställa upp hypoteser, samt presentera, jämföra och tolka resultat kring fenomen som studeras.
- Eleven känner till olika yrken där man behöver fysik samt kan nämna några vardagliga situationer där fysik behövs.
- Eleven kan redogöra för olika vågrörelsers egenskaper samt deras betydelse för tekniken, människan, miljön och samhället.
- Eleven lär sig använda ändamålsenliga begrepp och får insikt om olika informationskällor och deras pålitlighet.

Årskurs 8

Centralt innehåll
Eleverna fördjupar sin kunskap i att arbeta enligt den vetenskapliga modellen. Eleverna fördjupar sig i olika värmefenomen och lär sig se betydelsen av fenomenen ur en vardaglig och samhällelig synpunkt. Modeller för likformig rörelse och acceleration studeras såväl kvalitativt som kvantitativt. Därtill får eleverna kunskap om växelverkan mellan kroppar och krafters inverkan på en kropps rörelsetillstånd, samt om fenomen som härrör sig till arbete och energi. Det vardagliga livet och tekniska tillämpningar förknippas med mekanikens världsbild.

Mål
- Efter årskurs 8 ska eleven kunna redogöra för några värmefenomen och deras betydelse för miljön samt tekniska tillämpningar som härrör sig till dessa.

- Eleven ska ha insikt om värmefenomenens betydelse för människan, naturen och samhället.
- Eleven kan planera och genomföra enkla undersökningar i grupp och individuellt, samt ställa upp hypoteser, presentera och tolka resultat och dra slutsatser av sina observationer.
- Eleven ska ha uppnått tillräckliga teoretiska kunskaper för fortsatta studier inom växelverkan och rörelse.
- Eleven ska inse mekanikens betydelse för tekniska tillämpningar och samhället.
- Eleven lär sig att kritiskt granska och använda olika informationskällor och -teknik i samband med undersökningar och praktiskt arbete.

Åk 9

Centralt innehåll
Innehållet i undervisningen i årskurs 9 omfattar elektricitet och hållbar energiproduktion. Eleven lär sig granska och undersöka elektriska kretsar utgående från sambandet mellan spänning och ström, både kvalitativt och kvantitativt. För att inse den vardagliga och samhälleliga nyttan av ellära studeras också elsäkerhet, elanvändning samt en hållbar energiproduktion och användning av energiresurser. Vidare får eleven insikt i den joniserande strålningens egenskaper och inverkan på människan och samhället.

Mål
-Efter årskurs 9 ska eleven besitta tillräckliga kunskaper i elektricitet för fortsatta studier och förstå nyttan med ellära i det vardagliga livet.
- Eleven kan genomföra och planera undersökningar i grupp och individuellt, ställa upp hypoteser, presentera och tolka egna och andras resultat och dra slutsatser av andras observationer och resultat kring de fenomen som undersöks.
- Eleven inser den praktiska och samhälleliga nyttan av kunskaperna i elektricitet och en hållbar användning av energiresurser samt förstå vikten av en hållbar energiproduktion med tanke på miljön.
- Eleven kan redogöra för den joniserande strålningen och dess inverkan på den levande miljön.
- Eleven kan använda informations- och kommunikationsteknik i samband med undersökningarna.
- Eleven kan kritiskt granska och använda olika informationskällor, och kan argumentera och framföra sina åsikter på ett för fysiken typiskt sätt.
- Eleven kan utvärdera sina resultat och sitt arbete.

15.4.8 Kemi

Ämnesbeskrivning
Kemi är en undersökande vetenskap. Undervisningen i kemi är undersökande till sin natur och anknyter till fenomen i det egna livet, närmiljön och teknologin. Kunskaperna i kemi ger goda grunder för byggandet av en hållbar framtid och för att trygga miljöns och människans välbefinnande. Undervisningen sporrar eleven till studier i kemi, och den experimentella delen utvecklar elevens förmåga att visualisera naturvetenskapernas karaktär. Ytterligare utvecklar experimenten elevens förmåga att lära sig naturvetenskapliga begrepp, principer och modeller, praktiska förmågor samt förmågan att samarbeta med andra.

Åk 7

Centralt innehåll
I undervisningen betonas säker användning av kemikalier och arbetsredskap. Grundläggande kunskaper om atomens, grundämnens och föreningars uppbyggnad och egenskaper ligger som grund för fortsatta studier i kemi. Kemiska reaktioner studeras och eleven lär sig skilja på grundämnen, föreningar, rena ämnen och blandningar samt att använda separationsmetoder. Användning av det kemiska symbolspråket för att beskriva kemiska reaktioner. Betydelsen av kemin stärks av studier i atmosfärens sammansättning och dess betydelse för människan och naturen. Förbränningsreaktioner och förbränningsprodukternas inverkan på miljön. Vattnets egenskaper och betydelsen av rent vatten anknyts också till studierna i biologi.

Tyngdpunktsområde
Ansvar för miljön och en hållbar framtid

Mål
- Eleven kan utföra arbeten enligt instruktioner på ett säkert sätt både självständigt och i grupp.
- Eleven lär sig arbeta enligt den naturvetenskapliga metoden kring de fenomen som undersöks med verktyg som är typiska för kemin.
- Säker hantering av kemikalier i skolan och hemmet
- Förstår skillnaden mellan grundämnen och föreningar, samt rena ämnen och blandningar. Kan separera ämnen från varandra.
- Eleven känner till olika vardagssituationer och yrken där kunskaper i kemi är av betydelse för miljön, hälsan och samhället.
- Kan beskriva atomen och ämnen med enkla modeller
- Kan redogöra för vattnets egenskaper och vattenrening
- Förstår kemins betydelse för naturen, människan och byggandet av en hållbar framtid
- Eleven lär sig använda ändamålsenliga begrepp och det kemiska symbolspråket i olika sammanhang och får insikt om olika informationskällor och deras pålitlighet.

Åk 8

Centralt innehåll
Grundämnenas periodiska system som kemistens verktyg och fördjupad kunskap om atomens uppbyggnad. Jon- och molekylföreningars egenskaper samt kemiska bindningar. Kolets kemi, organiska föreningar och deras betydelse för människan, naturen och samhället. Eleverna fördjupar sin kunskap om biologiska molekyler som t.ex. proteiner, fetter och kolhydrater och deras betydelse för hälsan. Eleverna stärker sin kunskap om att arbeta enligt den vetenskapliga modellen genom experiment och laborationer som anknyter till innehållet.

Mål
- Fördjupning av kunskaperna från årskurs 7
- Eleven kan använda det periodiska systemet som ett verktyg i kemin för att bland annat dra slutsatser om grundämnenas egenskaper
- Eleven kan planera och genomföra enkla undersökningar i grupp och individuellt, samt ställa upp hypoteser, presentera resultat och dra slutsatser av sina observationer kring de fenomen som undersöks.
- Eleven lär sig att kritiskt granska och använda olika informationskällor och -teknik i samband med undersökningar och praktiskt arbete.

- Eleven kan använda ändamålsenliga begrepp och det kemiska symbolspråket för de fenomen som behandlas och undersöks
- Eleven lär sig balansera enkla reaktionslikheter
- Eleven inser betydelsen av kolets kemi för livet, hälsan, miljön, samhället och en hållbar framtid

Åk 9

Centralt innehåll
Eleven stärker och fördjupar sin kunskap om kemin från de tidigare årskurserna. Eleven lär sig om klimatförändringen och dess betydelse för människan, miljön och samhället. Syrors och bases egenskaper och betydelse som råvaror för industrin och miljön. Metaller och elektrokemiska fenomen studeras med tyngdpunkten på deras betydelse för miljön och teknologin. Oljans och oljeindustrins betydelse och framtid. Undersökning av olika material såsom plaster, läkemedel och kosmetika samt deras egenskaper. Eleverna bekantar sig med nya material. Produkternas livscykel och en hållbar framtid. Förståelsen av innehållet stärks av experiment och laborationer som anknyter till innehållet.

Mål
- Förstärkning och fördjupning av färdigheter och kunskap från tidigare årskurser
- Eleven kan arbeta enligt den naturvetenskapliga modellen med verktyg som är typiska för kemin och rapportera sina resultat på ett för kemin ändamålsenligt sätt via öppna och styrda undersökningar
- Eleven kommunicerar sina resultat och sin kunskap genom att använda korrekta begrepp och kemins symbolsspråk kring de fenomen som undersöks
- Eleven kan utvärdera sitt arbete och kunskap utgående från självbedömning, kamrat- och lärarrespons och ställa upp mål för sin inlärning
- Eleven kan beskriva sina val med tanke på en hållbar utveckling och produkters livscykel
- Eleven förstår betydelsen av de undersökta fenomenen för människan, samhället, miljön och för en hållbar framtid

15.4.9 Hälsokunskap

Ämnesbeskrivning
Hälsokunskap bygger på kunskap från flera olika vetenskapsgrenar. Undervisningen i ämnet strävar till att ge eleverna mångsidig kunskap om hälsa. Utgångspunkten är respekt för livet och ett värdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna. I undervisningen granskas företeelser med anknytning till hälsa, välbefinnande och trygghet på ett för åldersgruppen lämpligt sätt med hjälp av olika delområden. Sådana delområden är kunskaper, färdigheter, självkännedom, kritiskt tänkande och etiskt ansvar när det gäller hälsa.

Se Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014 för en mer detaljerad beskrivning.

Centralt innehåll och mål
Eleven ska förstå hälsans olika dimensioner: den fysiska, den psykiska och den sociala dimensionen, samt faktorer som stödjer och tär på hälsan. Hälsan granskas ur olika livsskeden och ur olika perspektiv.

Granskningen av olika hälsorelaterade frågor breddas och fördjupas i takt med att eleverna utvecklas och livsmiljön expanderar.

För en mer detaljerad beskrivning av innehåll och mål, se Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014.

Åk 7

Centralt innehåll
Det centrala innehållet består av följande helheter:
-växande och utveckling som stödjer hälsan
-faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar
-hälsa, samfund, samhälle och kultur

Inom dessa helheter behandlas bl.a.
- hälsans dimensioner
- människans levnadslopp
- fysisk tillväxt och puberteten
- psykisk mognad och utveckling, självkännedom, självrespekt, familj och sociala relationer
- känslor och hur man uttrycker dem, interaktionsfärdigheter
- sömn och vila
- hälsofrämjande motion
- näring och hälsa
- sexuell utveckling och hälsa
- säkerhetskunskap
- självhjälp vid skador och åkommor
- tobak
- alkohol
- förebyggande mobbningsarbete
- trafiksäkerhet och beteende i trafiken
- barns och ungas rättigheter
- grunderna till första hjälp

Verksamhetskulturen gällande ansvar för miljön och en hållbar framtid genomsyrar undervisningen i årskurs 7.

Mål
- eleven förstår bredden av begreppet hälsa och befrämja hälsa
- eleven utvecklar sina sociala och emotionella färdigheter
- elevens självkännedom utvecklas
- eleven kan känna igen och utvärderar sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet
- eleven kan bedöma och utvärdera uppfattningar om hälsa i den egna familjen och den närmaste omgivningen

Åk 8

Centralt innehåll
Det centrala innehållet följer samma helheter som i årskurs 7.
I helheterna ingår bl.a.
- levnadsvanor
- motion
- sexualitet och relationer
- droger
- första hjälp

Verksamhetskulturen gällande lika behandling och jämlikhet genomsyrar undervisningen i årskurs 8.

Mål
Målen från årskurs 7 kvarstår och fördjupas, dessutom tillkommer följande
- eleven kan söka och använda information om hälsa och sjukdomar och kan agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar
- eleven kan identifiera och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom
- eleven förstår samhällets, omgivningens, kulturens och den digitala utvecklingens betydelse för hälsa och välfärd

Åk 9

Centralt innehåll
Det centrala innehållet följer samma helheter som i årskurs 7 och 8. I helheterna ingår bl.a. följande

- framtida hälsoutsikter och människans levnadslopp
- kost och hälsa
- motion
- psykisk hälsa
- sexuell hälsa
- folksjukdomar
- smittosamma sjukdomar
- hälsa och resande
- läkemedelskunskap och hälsovårdstjänster
- repetition och fördjupning av första hjälp

Verksamhetskulturen gällande delaktighet och demokrati genomsyrar undervisningen i årskurs 9.

Mål
Målen från årskurs 7 och 8 kvarstår och fördjupas. Följande mål tillkommer
- eleven kan mångsidigt begrunda frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv och kan handla på ett ansvarsfullt sätt

- eleven utvecklar förmågan att hantera olika konflikt- och krissituationer
- eleven får en fördjupad förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa och faktorer och mekanismer som stärker och hotar hälsan och kan använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt
-eleven lägger grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och upprätthåller den

- eleven kan använda hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt
- eleven kan kritiskt bedöma information som berör hälsa och sjukdom, samt beskriva individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverkan i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen.

15.4.10 Religion Evangelisk-luthersk religion

Läroämnets uppdrag
Att ge eleverna en bred allmänbildning i religion och livsåskådning. Undervisningen ska göra eleverna förtrogna med den religion som studeras och dess mångfald. Läroämnet ska främja förståelse för förhållandet mellan religion och kultur samt multilitteracitet i fråga om religioner och livåskådningar. Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och hjälpa eleverna att förstå diskussioner som gäller religion och ge eleverna beredskap att ta del av den dialog som förs både inom och mellan olika religioner och livsåskådningar.
Ämnet religion kan i mån och möjlighet integreras med andra ämnen som t.ex. bildkonst, historia, geografi, huslig ekonomi, språk.

I mån och möjlighet kan studiebesök göra eller gästföreläsare tillkallas

Åk 7

Centralt innehåll: Förhållandet till den egna religionen
Religiositeten i Finland under olika tidsepoker, följande helheter kan ingå i åk
- Fornfinsk, fornnordisk och samisk religion
- Den tidiga kristendomen i Finlan
- Reformationen, ortodoxin och upplysningen i Finland
- Väckelserörelser och olika kristna riktningar i Finland
- Religionsfrihet och religionerna i Finland i dag

Centrala mål
Eleverna skall få insikt i religiösa och konfessionella traditioner i Finland och förstå förhållandet mellan religion och kultur. Eleven har kunskaper att förstå diskussioner om religion och förstår de stora religiösa traditionerna i världen och irreligiositet. Eleven känner till religionernas samhälleliga och politiska inflytande och kan analysera religiösa teman i vetenskap, medier, konst och populärkultur.

Åk 8
Centralt innehåll: Religionernas värld
De stora världsreligionerna och olika livsåskådningar , följande helheter kan ingå i åk 8
- Naturreligioner, skriftlösa religioner i dag på olika kontinenter
- Religioner i Indien, Kina, Japan och Främre Orienten och deras inflytande på västvärlden och Finland
- Religionsforskning och religionernas betydelse för kulturen och inflytandet på samhället och populärkulturen.
- Irreligiositet och ideologier

Mål

Eleverna ska kunna tänka kritiskt och studera religioner och livsåskådningar ur olika perspektiv. Eleven förstår förhållandet mellan religion och kunskap, samt språk, symbolik och begrepp kännetecknande för religioner. Eleven har en bred allmänbildning i olika religioner och har förståelse mellan kultur och religion. Eleven kan tänka kritiskt och studera religioner och livsåskådningar ur olika perspektiv och att se skillnaden i förhållandet mellan religion och kunskap. Eleven har också förståelse att religioner studeras som ett kulturellt och samhälleligt fenomen

Åk 9

Centralt innehåll: ett gott liv

Moral och etik i världen och i Finland, följande helheter kan ingå i åk9

- Definition på etiska begrepp
- Etik i olika religioner och livsåskådningar
- FN, mänskliga rättigheter, hur religioner kan skapa fred i världen
- Etiska problem i världen och Finland
- Världsbild, självbild och att växa som människa
- Aktuella händelser i världen behandlas

Mål

Efter avslutad lärokurs kan eleven visa uppskattning och respekt för religioner och livsåskådningar och att respektera livet, människovärdet och det som är heligt för en själv och andra. Eleven ska ha insikt i etiskt tänkande inom den religion som studeras och inom andra religioner och livsåskådningar och kunna själv fundera över etiska frågor. Elevens självkännedom, självaktning och livskompetens har utvecklats. Elev en kan själv bedöma sin identitet, sin livsåskådning och sin världsåskådning. Eleven känner sig som en ansvarsfull medlem i sin grupp och i det demokratiska samhället och har möjligheter att bli en ansvarfull världsmedborgare

15.4.11 Livsåskådningkunskap

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för undervisningen i livsåskådningskunskap är att främja elevernas förmåga att sträva efter det goda livet. Människorna ses som aktörer som förnyar och skapar sin kultur och som upplever och skapar mening tillsammans och i samverkan med omvärlden. I undervisningen utvecklas elevernas förmåga att växa till självständiga, toleranta, ansvarfulla och omdömesgilla medlemmar i samhället.

Ämnet livsåskådning kan i mån och möjlighet integreras med andra ämnen och likaså kan studiebesök och gästföreläsare tillkallas

1. Centralt innehåll: Åskådning och kultur

Världsåskådningar, livsåskådningar och världsbilden, samt de kultur-och naturarv de kvarlämnat och som skyddas av Unesco, följande helheter kan ingå i denna kurs:

- Kulturinverkan av fornfinsk, fornnordisk religion och samisk religion,
- Världsreligioners historia och trosuppfattningar
- Humanismens, ateismens och åskådningsfrihetens historia och utveckling
- Hur de olika kulturerna tar sig uttryck i bl.a. medier och konst
- Jämlikhet i olika samhällen.

Centrala mål

Ett mål är att skapa en trygg och öppen lär- och samtalsmiljö, där eleven upplever att hen blir hörd och respekterad. Målet är att mångsidigt utveckla och öka den åskådningsmässiga och kulturella allmänbildningen, att lära sig kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens och förmågan att delta, påverka och ta ansvar.

2. Centralt innehåll : Etikens grunder
Utgångspunkterna för ett gott liv och allmänmänskliga värden,
följande helheter kan ingå i denna kurs:
- Etiska begrepp, handling, avsikt, syfte och konsekvens
- Aktuella frågor i mass- och sociala medier
- Kulturell mångfald som en rikedom
- Aktuella frågor i världshändelser

Centrala mål
Ett av målen är att utveckla förmågan att tänka och lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens och förmågan att delta, påverka och ta ansvar. Eleverna skall kunna växa till självständiga, toleranta, ansvarsfulla och omdömesgilla medlemmar av samhället. Eleverna har förmågan att sträva efter det goda livet och att aktivt påverka sina egna tankar och handlingar. Eleven har förmågan att tänka, att handla etiskt och kritiskt och att lära sig.

3. Centralt innehåll: De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid
I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor, följande helheter kan ingå denna kurs:
- FN och mänskliga rättigheter
- Miljöetik
- Humanistiska, utilitaristiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningar.
- Hållbar framtid och framtidsforskning
- Elevens framtid och att handla för framtidens bästa

Centrala mål
Ett av målen är att öka elevernas förmåga att gestalta och planera sin framtid och att bygga sin identitet och livsåskådning. De allmänbildande kunskaperna breddas och elevernas personliga val efter den grundläggande utbildningen beaktas. Efter utbildningen kan eleven handla etiskt, se sammanhang, ha en känsla för situationer och att kunna ändra sitt förhållningssätt. Hit hör också en öppen och reflekterande attityd.

15.4.12 Historia

Ämnesbeskrivning
Historia behandlar människans villkor och samhällets förändring över tid. Uppdraget med med skolämnet historia är sålunda att ge förutsättningar för eleven att förstå omvärlden, förstå olika människors, kulturers och samhällens utvecklingar samt dess förutsättningar. Det handlar med andra ord om att försöka förstå varför världen ser ut som den gör idag och att försöka förstå människor i andra tider och kulturer. Det här i

sin tur kan ge eleven möjlighet till en större förståelse för både sin egen tid och egen identitet som för andras.

Mål och syfte är att
- utveckla elevens historiemedvetande och kulturkunskap
- med hjälp av historisk kunskap lära sig förstå utvecklingen som format nutiden
- *se* människans betydelse som historiska aktörer
- uppfatta mänskliga motiv och bakomliggande strukturer
- utgående från att förstå människor i andra tider och kulturer också ha förståelse för mångfalden idag
- stöda eleven i hens egen utveckling och identitet till aktiv samhällsmedlem
- sporra eleven till att utvecklas till en ansvarsfull och demokratisk medborgare
- lägga en grund för att kunna koppla historia till samhällslära

Centralt innehåll
Det centrala innehållet för historia i åk 7 och 8 berör 1800- och 1900-talets historia fram till nutid. Tyngdpunkten läggs vid historiska händelser och brytningstider som hjälper eleven att förstå omvärlden och Finland av idag samt bygga en uppfattning om framtidens utveckling. Utgående från ett allt mer ökat kulturellt mångfald i dagens samhälle, är det av betydelse att beakta variationen av olika kulturer och därigenom olika kulturarv genom att granska bakgrunden. Innehållet för lärandet väljs så att målen för läroämnet uppnås. I det centrala innehållet är det dessutom av betydelse att fästa uppmärksamhet vid sådana företeelser som kan relateras till den egna familjens, ortens och traktens historia.

1. Förstå – sätta sig in i tänkandet, förhållandena, se orsak och verkan
2. Jämföra – se likheter och skillnader
3. Värdera – se fördelar och nackdelar, fundera över aktörers motiv och konsekvenser av deras handlingar.

Åk 7

- **Industrisamhällets uppkomst och utveckling:** Man bekantar sig med ett fenomen som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen. Naturliga delar är att betrakta industrialiseringen i Finland och Hangö. Kommunikationernas utveckling. Emigrationen.
- **Människor förändrar världen:** Man bekantar sig med samhällsidéer, deras betydelse och följder samt med hur människor har kunnat påverka sin egen tid. Imperialismen.
- **Finland skapas, byggs upp och försvaras**: Lära eleven om kulturens betydelse när identiteten byggdes upp under autonomin och i början av Finlands självständighet. Livet på landsbygden och i städerna. Hangös historia och grundande

Åk 8

- **Depressionens och totaliarimens tid - bakgrunden till de stora krigen.** Här studeras begrepp som världsekonomins och dikaturers inverkan på världen innan världskrigen.
- **De stora krigen:** Göra eleven förtrogen med världskrigen och kalla kriget, i synnerhet ur vanliga människors och människorättsfrågornas synvinkel.
- **Välfärdssamhällets uppbyggnad**: Man granskar vardagslivets historia och ursprung.

Förutom det utvecklingen har inneburit för individen lär eleverna sig om hur näringsstrukturen har förändrats och om hur serviceyrkena blivit allmännare samt om urbaniseringen.

- **Ursprunget till dagens världspolitik:** Lära eleven om bakgrunden till konflikterna mellan industriländerna och utvecklingsländerna och uppkomsten av nya politiska spänningar samt om lösningar.

Lärmiljöer och arbetssätt
Inom ämnet historia prioriteras interaktiva och undersökande arbetssätt. För att stöda den enskilda eleven är variation av mångsidiga arbetssätt att föredra. Med tanke på möjligheter till den omfattande mängd av information och material som finns tillhanda för ämnet, bör man i läradet utveckla arbetssätt som stärker ett kritiskt tänkande kring för åldern lämpliga källor. Dessa arbetssätt är förmåga att söka, granska, tolka och värdera källor utifrån källkritiska metoder samt presentera resultatet med varierande uttrycksformer..Därav bör man i elevens lärande försöka stöda och förstärka elevens språkliga utveckling, digitala kompetens samt kommunikationsfärdigheter. För att att ytterligare knyta an till elevens ökade förståelse för tidens utveckling, är det av betydelse att utnyttja lämpliga lokala möjligheter för att stöda detta. Undervisningen och lärandet av historia kan förstärkas genom samarbete med och integrering i bildkonst och modersmål.

Bedömning
Utöver skriftliga uppgifter ska också elevernas sätt att arbeta tas i betraktande. I bedömningen ska man fokusera på om eleverna kan tillämpa kunskap och behärskar historiskt tänkande. I bedömningsprocessen tas också elevens självreflektering av sitt lärande ingå.

15.4.13 Samhällslära

Ämnesbeskrivning
Uppdraget i samhällslära för åk 9 är att stödja elevernas utveckling till aktiva, ansvarsfulla och företagsamma medborgare. Eleverna ska vägledas att i akta demokratiska värden och principer i ett pluralistiskt samhälle som har förståelse för olikhet och respekterar jämlikhet och mänskliga rättigheter. Läroämnets uppdrag är att ge teoretisk kunskap om hur samhället fungerar och hur en medborgare kan påverka samt uppmuntra eleverna att utvecklas till handlingskraftiga och initiativrika samhälleliga och ekonomiska aktörer.

Centralt innehåll
1.Vardagskompetens
- individens ansvar, medborgarskap för med sig skyldigheter och rättigheter
- det finländska rättsystemets struktur och verksamhet
- grundläggande juridiska begrepp, samt en fördjupning i familje- och arvsrätt
- främja sitt eget välbefinnande och säkerheten i familjen och omgivningen

2. Ett demokratiskt samhälle
- demokratiska och rättsliga principer samt förfaringssätt
- mänskliga rättigheter, internationella avtal och maktutövning
- hur kommunen, riksdagen och regeringen fungerar, samt presidentens uppgifter.

- hur olika åsikter kanaliseras via media och den offentliga makten; både i Finland och internationellt.
-kritiskt granska källor

3. Ekonomisk verksamhet
- grundläggande ekonomiska begrepp och fenomen
- kontroll över den egna ekonomin
- hållbar konsumtion
- förhållandet mellan ekonomi och välbefinnande genom arbete och entreprenörskap.

Verksamhetskultur: Delaktighet och demokrati

Mål
Målet med undervisningen i samhällslära är att eleverna ska bli aktiva medborgare och att de skall ha verktyg för att följa med, analysera och diskutera aktuella frågor och händelser. Eleverna skall kunna söka, förstå och tillämpa information om samhället och ekonomin. De skall kunna motivera sina egna åsikter och kritiskt följa med mediernas rapportering.
Eleverna skall fördjupa sig i ämnet genom projekt som rör internationella, nationella och regionala aktuella händelser. Mångsidig kommunikation, delaktighet och samverkan stöds genom praktiska övningar och besök. I mån av möjlighet träffar eleverna beslutsfattare och andra samhällsaktörer. Undervisningen i samhällslära går bra att integrera i bland annat bildkonst och modersmål.

15.4.14 Musik
Centralt innehåll
I åk 7 sätts fokus på musikhistorien och musikkunskap, musikteori i praktiken samt sång.
I åk 8 sätts fokus på spel och sång i grupp. Trender och epoker inom populärmusiken genom åren presenteras.

Mål
Målsättningen är att göra musikundervisning intressant och attraktiv samt att ge eleverna tillräcklig kunskap för att utforska musiken på egen hand.

15.4.15 Bildkonst
Åk 7

Centralt innehåll
Att tänka visuellt, skapa bilder och tolka bilder . Elevernas skall beredas inför stora utmaningar inför motiv och material. Konstkännedom, miljöestetik, arkitektur design, medier och visuell kommunikation utgör ett centralt innehåll för konstfostran.

Egna bildkulturer:
- färglära, teckning, skuggning och volym, komposition, perspektivlära, ansiktets proportioner, tryckteknik/grafik, ev. övriga tekniker, materialkunskap

Bildkulturer i omgivningen:
- serieteckning, animation, illustration
- tredimensionellt skapande: miniatyrmodeller, skulptur, keramik

Konstens olika världar:
-konsthistoria och bildanalys, besök på konstgallerier och museer om möjligt, filmhistoria

Mål
- Eleven iakttar konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och använder mångsidigt metoder i sin bildframställning
- Eleven ger uttryck för sina iakttagelser och tankar i bild genom att använda olika tekniker och metoder för att uttrycka sig i olika miljöer.
- Eleven kan använda olika material och tekniker och uttryckssätt för att skapa sina bilder
- Eleven tillämpar ett undersökande arbetssätt när den skapar bilder självständigt eller tillsammans med andra.
- Eleven granskar konsten ur ett historiskt och samhälleligt perspektiv.
- Eleven använder sig av olika tiders och kulturers sätt för att skapa bilder

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsord 8) i slutbedömning efter avslutad lärokurs i bildkonst kap. 12.

15.4.16 Slöjd
Textilslöjd

Årskurs 7

Centralt innehåll
- sömnad, stickning, virkning, ev. andra tekniker och arbetsredskap
- formgivning och planering av produkter (mönsterritning och arbetsordningar)
- utvärdering av eget och andras arbete
- redskapslära (symaskin, strykjärn, sax , overlock)
- materiallära (naturfibrer).
- dokumentation av en slöjdprocess i sin helhet (planering, tillverkning, självutvärdering) med hjälp av informations- och kommunikationsteknik om möjligt
- nödvändig arbetssäkerhet
- ev. studiebesök

Mål
- Eleven kan planera sitt arbete samt utveckla idéer, undersöka och experimentera på ett företagsamt sätt
- Eleven kan ställa upp mål för sitt lärande och arbete och att utgående från målen genomföra en slöjdprocess i sin helhet samt utvärdera sitt lärande.
- Eleven undersöker och använder mångsidigt olika redskap, material och ändamålsenliga metoder samt utvecklar innovationer
- Eleven lär sig att använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler och stärker sin visuella , materiella och tekniska uttrycksförmåga.
- Eleven uppfattar, förutser och reagerar på riskfaktorer i arbetet och arbetar på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen.
- Eleven utnyttjar informations- och kommunikationsteknikens möjligheter för planering, framställning och dokumentation och producerar och distribuerar gemensam information om det finns möjlighet därtill.

Bedömningskriterier för goda kunskaper (vitsord 8) i slutbedömning efter avslutad lärokurs i textilslöjd enligt grundläggande läroplan.

Teknisk slöjd

Åk 7

Läroämnets mål är att lära sig ändamålsenlig och trygg användning av handverktyg och elverktyg såsom borr- och slipmaskin samt bearbetningsmaskinerna bandsåg och träsvarv. Eleverna bekantar sig med olika material och tillverkningstekniker samt lär sig mångsidiga och allmänbildande färdigheter som behövs i det vardagliga livet. Eleverna lär sig grunderna i underhåll av verktyg samt ges insikt i; hur uppfatta, förutse och reagera på riskfaktorer under arbetet. Vidare får eleverna kunskaper om slöjdrelaterade begrepp beträffande verktyg och tekniker.
Målet är att i första hand uppfylla kompetenserna K1, K3 och K4.

Centralt innehåll är inom träslöjden användning av handverktyg samt maskinell bearbetning i form av svarvning och bandsågning, tillverkning av schabloner samt grunderna i teknisk ritning. Några enkla ytbehandlingstekniker genomgås. I metallslöjden behandlas grundläggande arbets- och bearbetningsmetoder såsom mig- och elsvetsning, drivning och pressning av plåt.
Allmän maskin- och ellära integreras i undervisning.

15.4.17 Gymnastik

Ämnesbeskrivning
Med hjälp av gymnastikundervisningen strävar man till att öka elevernas välbefinnande på olika plan. Detta sker genom at stödja den fysiska, psykiska och sociala funktionsförmågan och genom att förmedla en positiv inställning till den egna kroppen. Lektionerna i gymnastik strävar till att ge positiva upplevelser och stödja en aktiv livsstil. I gymnastiken får eleverna lära sig att röra på sig och samtidigt utvecklas de genom att röra på sig. Att lära sig röra på sig innebär fysisk aktivitet enligt elevernas ålder och utvecklingsnivå, träning av motoriska basfärdigheter och fysiska egenskaper. Gymnastiken ska ge eleverna möjlighet att känna glädje, uttrycka sig med kroppen, delta och vara social, koppla av, tävla och kämpa på ett lekfullt sätt och att hjälpa andra. Eleverna ska också få beredskap att främja sin hälsa.
För en mer detaljerad beskrivning av läroämnet, se Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014.

Centralt innehåll och mål
Tyngdpunkten i undervisningen ligger på att mångsidigt tillämpa grundläggande färdigheter och träna fysiska egenskaper med hjälp av olika gymnastikformer och idrottsgrenar. Särkilt viktigt är att eleverna stärker sin positiva självbild och accepterar sin kropp som förändras. Undervisningen ska stödja elevernas välbefinnande, utveckling mot självständighet och delaktighet samt uppmuntra eleverna att på eget initiativ delta i motionsaktiviteter. Eleverna deltar enligt sin utvecklingsnivå i planeringen av aktiviteter samt tar ansvar för sin egen och gruppens aktivitet.

Åk 7
Centralt innehåll
Undervisningen präglas av fysisk aktivitet. Uppgifterna väljs så att de på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem. Detta sker bl.a. genom gymnastiklekar och bollspel. Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer, såsom olika gymnastikgrenar, bollspel, aktiviteter i naturen samt i mån av möjlighet aktiviteter på is och i snö. De olika grenarna utövas under olika årstider och i olika lärmiljöer.

Grenarna väljs så att eleven lär sig träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med uppgifterna lär sig eleven utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga.
Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! genomförs så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i åk 8.
Med hjälp av uppgifterna i gymnastik lär sig eleverna att utvärdera och utveckla sin sociala funktionsförmåga. I gymnastikundervisningen väljs olika par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där eleverna lär sig ta hänsyn till varandra samt att stödja och hjälpa varandra. Genom uppgifterna lär sig eleverna ta ansvar för gemensamma aktiviteter och organiseringen av dem, samt för regler. Gruppuppgifterna stärker känslan av gemenskap.

Tyngdpunktsområde
Ansvar för miljön och en hållbar framtid

Mål
- Eleven vill röra på sig, prövar olika gymnastikformer och tränar enligt bästa förmåga
- Eleven klarar olika sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika situationer
- Eleven utvecklar och tränar sin balans- och rörelseförmåga, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer
- Eleven tränar sin förmåga att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa färdigheterna i mångsidigt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer
- Eleven utvärderar, upprätthåller och utvecklar sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka
- Eleven agerar tryggt och sakligt
- Eleven kan samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra
- Eleven kan fungera enligt principerna för rent spel.

Verksamhetskulturen gällande ansvar för miljön och en hållbar framtid genomsyrar undervisningen i årskurs 7.

Åk 8
Centralt innehåll
Det centrala innehållet från årskurs 7 fördjupas och anpassas till elevens pågående fysiska och psykiska utveckling. Gruppuppgifterna får mera utrymme än tidigare, och elevens eget ansvar för sin egen och gruppens aktivitet ökar gradvis enligt elevens utvecklingsnivå. Regelkännedomen i olika spel fördjupas.

Tyngdpunktsområde
Lika behandling och jämlikhet

Mål
De mål som ställts upp för årskurs 7 gäller även årskurs 8.
Därtill är målen följande:
-eleven kan ta större ansvar för sin egen och gruppens aktivitet
-eleven är initiativrik
-eleven godkänner sig egen kropp, som förändras
-eleven börjar inse sambandet mellan motion och välbefinnande
-eleven bekantar sig med mågen ny motionsgren

Verksamhetskulturen gällande lika behandling och jämlikhet genomsyrar undervisningen i årskurs 8.

Åk 9

Centralt innehåll
Det centrala innehållet från årskurserna 7 och 8 fördjupas och anpassas fortsättningsvis till elevens pågående fysiska och psykiska utveckling. Det egna ansvaret blir fortsättningsvis större, både vad gäller den egna och gruppens aktivitet. Eleverna deltar enligt sin utvecklingsnivå i planeringen av aktiviteter. Regelkännedom och känslan för rent spel utvecklas så att eleven självständigt kan utöva vissa bollspel samt fungera som domare i dessa.

Tyngdpunktsområde
Delaktighet och demokrati

Mål
De mål som ställts upp för årskurserna 7 och 8 gäller även årskurs 9. Därtill tillkommer följande mål:
- Eleven bär ansvar för gemensamma aktiviteter, t.ex. så att elever ensamma eller parvis leder en del av lektionens aktiviteter samt dömer bollspel ensamma eller i par
- Eleven tar ansvar för sina handlingar och kan arbeta självständigt
- Eleven får positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen
- Eleven förstår betydelsen av tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil för det totala välbefinnandet
- Eleven blir bekant med olika motionsmöjligheter och lär sig kunskaper och färdigheter i vanliga motionsformer så att hen hittar sin egen motionsform som ger glädje och rekreation.
Verksamhetskulturen gällande delaktighet och demokrati genomsyrar undervisningen i årskurs 9.

15.4.18. Huslig ekonomi

Åk 7

Läroämnets uppdrag är att stödja eleverna att utveckla kunskaper, praktiska färdigheter, attityder och beredskap som behövs för att hantera vardagen i ett hem och för en hållbar livsstil som stödjer välbefinnandet. Undervisningen i huslig ekonomi ska utveckla elevernas förmåga att planera och organisera, att utföra arbete, att samarbeta och att granska information kritiskt.
Huslig ekonomi kan i mån av möjlighet integreras med andra läroämnen som till exempel religion, geografi, språk, bildkonst.

Centralt innehåll
1. Matkunskap och matkultur
- näringsrekommendationer, måltidsrytm och de egna valens betydelse för hälsan
- hygien, matens kvalitet och säkerhet
- kännedom om livsmedel och om hur man väljer, förvarar och använder dem
- grundläggande matlagningsfärdigheter
- planering av måltider och olika måltidssituationer samt goda seder och bruk inom finländsk matkultur

2. Att bo och leva tillsammans
- skötsel av bostad och textilier på ett miljö- och kostnadsmedvetet sätt
- renhet och säkerhet i köket, användning och skötsel av småhushållsmaskiner
- goda seder, ansvarstagande och jämlikhet

3. Konsument- och hushållskunskap i hemmet
- konsumentens rättigheter och skyldigheter
- hemhushållens penninganvändning

- konsumentens miljökonsekvenser

Verksamhetskulturen i grundläggande utbildningen
Ansvar för miljön och en hållbar framtid
- miljösmarta val av råvaror
- avfallshantering, - sortering, att minska mängden avfall

Mål
Eleven:
- lär sig att planera, organisera och utvärdera sitt arbete
- arbetar hygieniskt, säkert och ergonomiskt
- tränar praktiska färdigheter som behövs i ett hushåll
- lär sig läsa, tolka och bedöma anvisningar, tecken och symboler som anknyter till hushåll och närmiljö
- handlar enligt goda seder i samspel med andra och reflekterar över hur det egna uppförandet påverkar arbetet i gruppen och gemenskapen
- lär sig grunderna i näringslära, känner till kostcirkeln och tallriksmodellen

15.4.19 Elevhandledning

Handledning, intensifierad personlig elevhandledning och handledning för en elev som har behov av stöd i elevhandledningen i årskurs 7–9

Elevernas individuella utgångsläge och behov ska beaktas i elevhandledningen. Handledningen differentieras genom att man beaktar elevernas personliga mål, erfarenheter, fritidssysselsättningar, intressen, kompetensområden och faktorer som inverkar på livssituationen. Samarbetet mellan olika aktörer är viktigt, särskilt i handledningen vid övergångarna under elevernas studiebana. Handledning som berör fortsatta studier ska inledas i ett tillräckligt tidigt skede. Yrkes- och sektorsövergripande samarbete är viktigt i synnerhet för att säkerställa att elever som behöver intensifierad personlig elevhandledning och stöd samt unga som av särskilda skäl riskerar att bli utan utbildning fortsätter att studera.

Åk 7

Centralt innehåll
- Bekantgöring med den nya skolan och dess rutiner
- Kartläggning av elevens studiefärdigheter
- Genomgång av studieteknik och goda studievanor
- Utveckling av elevens självkännedom
- Behandling av trivselfrågor (ordningsregler, mobbningsförebyggande åtgärder, tolerans, samarbete i grupp osv.)
- Principer för vitsord och bedömning samt uppföljning av denna
- Den grundläggande utbildningen som en del av det finländska utbildningssystemet
- Genomgång och val av tillvalsämnen
- Behandling av yrken och arbeten i elevens närmiljö

Tyngdpunktsområde
Ansvar för miljön och en hållbar framtid

Mål

Målet med elevhandledningen i årskurs 7 är att göra eleven förtrogen med nya arbetssätt och en ny studiemiljö. Eleven skall stödjas i att ta eget ansvar för sina studier och val. Elevens självkännedom och förmåga till samarbete med andra utvecklas. Eleven lär sig att se skillnad på olika yrken och arbetsuppgifter samt kan självständigt bedöma vilka arbetsuppgifter som intresserar honom.

Åk 8

Centralt innehåll
- Repetition av studieteknik och goda studievanor
- Genomgång av det finländska utbildningssystemet
- Introduktion av arbetslivets spelregler (arbetstid, lön, arbetsavtal osv.)
- Förberedelse, genomförande och uppföljning av PRAO-period 1

Tyngdpunktsområde
Lika behandling och jämlikhet

Mål
Målet med elevhandledningen i årskurs 8 är att upprätthålla de studiefärdigheter och den förmåga att lära sig som eleven inhämtat i årskurs 7. Eleven informeras om huvuddragen och möjligheterna i det finländska utbildningssystemet. Eleven bekantar sig med arbetslivet både ur ett teoretiskt och praktiskt perspektiv.

Åk 9

Centralt innehåll
-Genomgång av faktorer som inverkar på elevens val av fortsatt utbildning och yrke
- Presentation av fortsatta utbildningsmöjligheter
- Gemensam elevansökan: information och genomförande
- Studieförmåner och praktiska studiearrangemang
- Fortsatt genomgång av arbetslivets spelregler, arbetslöshet, arbetarskydd, jämlikhet mellan könen och uppgörandet av arbetsansökan
- Företagsamhet
- Utbildnings- och arbetsmöjligheter i utlandet
- Förberedelse, genomförande och uppföljning av PRAO-period 2

Tyngdpunktsområde
Delaktighet och demokrati

Mål
Målet med elevhandledningen i årskurs 9 är att göra eleven medveten om de faktorer som påverkar hans val av utbildning och yrke. Ämnet stöder elevens förmåga att söka information om studie- och arbetsmöjligheter i Finland och utomlands. Eleven görs förtrogen med ansökan till fortsatt utbildning, studiesociala förmåner och praktiska studiearrangemang. Elevens arbetslivskunskap fördjupas på basen av de teoretiska och praktiska kunskaper som inhämtats i årskurs 8.

Individuell handledning erbjuds eleverna i varje årskurs enligt deras eget önskemål och behov. I årskurs 9 görs inom ramen för elevhandledningen studiebesök till hemortens svenskspråkiga gymnasium och till svenskspråkiga yrkesläroanstalter på närliggande orter.

Elevhandledningens uppgift och roll i samband med stadieövergångar

Övergången från årskurs 6 till årskurs 7
Inför övergången från årskurs 6 till årskurs 7 besöker studiehandledaren tillsammans med skolkuratorn berörda klasser för att informera närmare om Hangö högstadium och skolgången där. Eleverna i årskurs 6 besöker också i sällskap med sin klasslärare Hangö högstadium i slutet av vårterminen för att bekanta sig med skolan.

Övergången från årskurs 9 till andra stadiets utbildning
I samband med elevhandledningen i årskurs 9 görs studiebesök till Hangö gymnasium och Axxells utbildningsenhet i Karis. Eleverna erbjuds individuell handledning av studiehandledaren, i samband med vilken planer för fortsatta studier närmare diskuteras och struktureras. Vid behov erbjuds eleverna utöver detta också intensifierad personlig handledning, inom vilken de individuella behoven gällande handledning till fortsatta studier särskilt beaktas. I början av höstterminen kan studiehandledaren och skolkuratorn hålla ett diskussionsmöte för elever och vårdnadshavare gällande betydelsen av goda skolresultat under det sista året i den grundläggande utbildningen. Även riktlinjerna för den gemensamma elevansökan presenteras. Under slutet av januari arrangeras ett möte för vårdnadshavarna gällande fortsatta studiealternativ.

Handledningsarbetet och arbetsfördelningen inom elevhandledningen beskrivs närmare i handledningsplanen, vilken utgör en bilaga till denna läroplan.